

**fundația culturală
târgu-jiu
COLUMNNA**

**CENTRUL MUNICIPAL DE CULTURĂ
"CONSTANTIN BRÂNCUȘI" TÂRGU-JIU**

**anul XVI nr.66/2 2012
ISSN 1453-7982**

**critică și
cronică:**

Gheorghe Grigurcu
Andrei Novac
Ion Trancău

proză:

Aurel Antonie
Ion Cepoi
Dan Marius Drăgan
Ani Gogălniceanu
Alex Gregora
Marius Iorga

**eseuri
și studii:**

Petre Popescu Gogă
Alin Negomireanu
Mihaela Sanda Popescu
Ion Popescu Brădiceni
Doru Strîmbulescu
Alexandru Florian Tene
Cristian Ungureanu

poezie:

Cristian George Brebenel
Corina Catrina
Liviu Damian
Dumitru Dănu
Daniel Popa
Mariana Popeangă Cornoiu
Florian Saioc

Interviu:

Vasile Ponea cu Sorin Lory Buliga

evocări:

Ion Mocioi
Constantin Stroescu

Reflectii:

George Drăghescu

canetele **COLUMNNA**

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ DE LITERATURĂ ȘI ARTĂ

TUDOR ARGHEZI

restituiri :
Nicolae Diaconu

traduceri :
Valeriu Butulescu

grafică - pictură :
Radu Roșianu

Utopia limbajului

Ion Popescu Brădiceni

În toate accentele unui poet, în orice creație a fanteziei sale, se află întregul destin al omului. Ca toți poeții generației sale, Iulian Paveloiu năzuise în lirica sa, în întregime nepublicată în epocă, să transforme toate speranțele, toate iluziile, durerile și bucuriile, măreția și mizeria omului, obținând la capătul procesului, emoții estetice, mai degrabă metaestetice, dar într-un permanent dor de istorie. Întreaga dramă a realului, care devine și se dezvoltă veșnic din sine însuși, în suferință și bucurie, îl consumă ca un rug pe poet și îl înobilează.

Pe Iulian Paveloiu, - versurile ne indică acest lucru – trebuie, în virtutea unei necesare restituiri, să-l înscriem pe filiera vizionarilor, artistul coexistând deplin cu omul, dar lăsând sublinierile decisive viziunilor, ontoviziunilor, mai exact. Obsesia frumuseții e baudelairiană, cultivarea stărilor sufletești, de asemenea. Omul are acces la propria ființă, însă apoi se trezește brusc închis într-un cerc, care-l azvărle în dilemă.

Echilibrul principiul endotelismului cu cel al exotelismului, Iulian Paveloiu încearcă voluptatea retrăirii marii poezii simbolice și hermetice, are nostalgia spațiului literar francez interbelic. Discursul său oarecum vechi, vădește alte prospetime, care vin din vorbirea interioară, din cuvântul sufletului. Consecință importantă pentru „rostirea” poetică: limbajul interior determină un fel de codificare a imaginilor, deoarece se

(continuare în pag.39)

semnal S

Trecutul e o sărbătoare
Horia Gârbea,
Ed. "Tracus Arte" București
2012, pag. 68

Aceiași
Andrei Novac
Ed. Brumar, Timișoara,
2012, pag. 80

Maia
Ion C. Gociu
Ed. Societatea Scriitorilor Militari,
București,
2012, pag. 238

BRÂNCUȘIANA
Muzeul fără perete
Vasile Vasiescu
Ed. Fundației C. Brâncuși
Târgu-Jiu, 2012, pag. 214

Dumitru Dânău
De la „Piatra de hotar” din neolic la
„Piatra de hotar” a lui
Constantin Brâncuși și după...
Dumitru Dânău,
Ed. Măiastra,
Tg-Jiu, 2012, pag. 50

Cultura și creația literară

Ion Trancău

Scriitorul și omul de cultură Ion Cepoi a venit pe lume la 13 august 1951, în Târgu Jiu, la începutul obședantului deceniu, într-un climat social-politic și moral ostil creației literare veritabile, de aservire ideologică, *sub comunism*, în lustrul de *stalinism integral*, după sintagme-

le lansate, inspirat și cu acuratețe hermeneutică, de Eugen Negrici, profesor universitar bucureștean, teoretician, critic și istoric literar exemplar al contemporaneității noastre.

După studii liceale la *Tudor Vladimirescu*, din Târgu-Jiu, și universitare, la *Alexandru Ioan Cuza*, secția română-italiană din Iași, a devenit profesor titular de vorbire, citire și scriere la Liceul *Sulina*, din județul Tulcea, în teritoriul mirific al Deltei, cunoscut din metafore sadoveniene ca *Tara de dincolo de negură și Împărăția apelor*. A desăvârșit astfel un apostolat profesional de şapte ani, din anul 1974 până în anul 1981, când / în care a transferat vocația și pasiunea restricțiv-didactică în domeniul de mai larg orizont, mai vast și generos, al culturii și al creației literare. S-a integrat în mișcarea cultural-literară gorjeană, îndeplinind funcții importante: director al Casei de Cultură din municipiu, consilier superior și consilier șef al Inspectoratului pentru Cultură, de la 1 decembrie 2004, director al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, iar din 1993 și până în prezent este secretar literar al Teatrului Dramatic *Elvira Godeanu* din Târgu Jiu. Ca fondator, redactor și colaborator, numele lui Ion Cepoi s-a legat de publicistica gorjeană, fiind prezent în ziar (Gorjeanul, Actualitatea Gorjului, Meridian), dar mai ales în revistele *Brâncuși*, *Serile la Brăticeni*, *Lumea Gorjenească*, *Portal Măiastra*, *Polemika*, *Caietele Elvira Godeanu* și altele.

Publicistic, Ion Cepoi a debutat ca poet în 1970, în revista *Alma Mater* a Universității din Iași, și, editorial, în anul 1981, cu volumul de poezii *Reportaj din secolul XX*. Se pare că poezia nu reprezintă un gen literar atrăcțios și o preocupare creativă consecventă, constantă și... asiduă pentru Ion Cepoi, deoarece de la debutul publicistic la cel editorial a trecut mai mult de un deceniu, o pauză sau un interval de timp cam mare, deși nu-l putem responsabiliza sau culpabiliza pe autor. După alți 16 ani, lira lui Ion Cepoi a vibrat încă odată editorial, parcă discret cioranian, în carte *Amurgul cuvintelor – litanii împotriva fricii*.

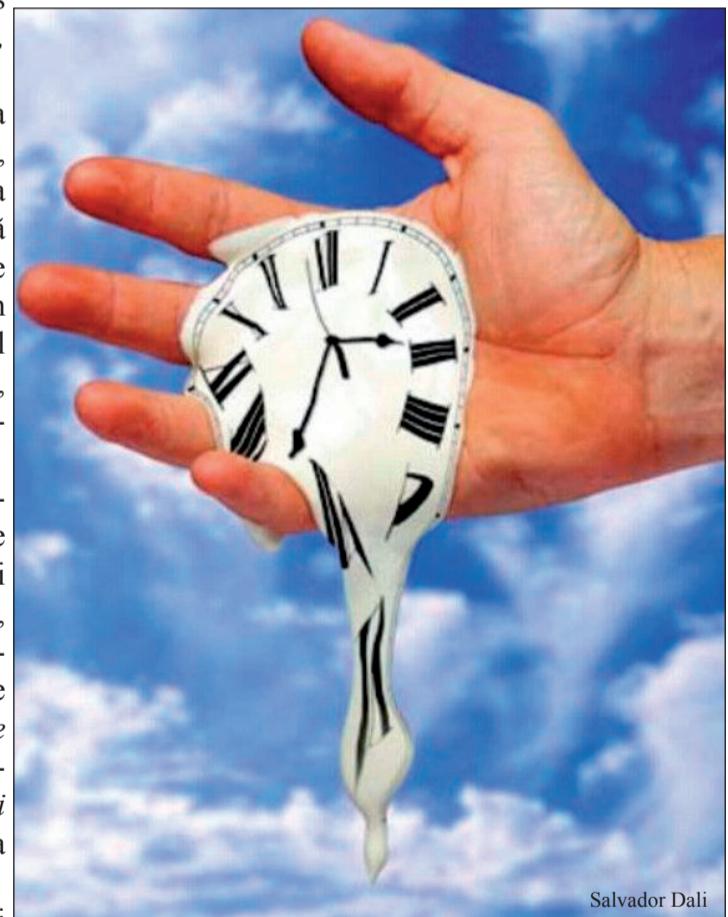
Proza, genul literar care evidențiază evoluția, gradul de maturitate și prestigiul unei literaturi, conform opiniei discutabile a lui Paul Cornea, este, cred eu, adecvată și propice spiritului creator a lui Ion Cepoi. Afirmația este confirmată de trajectul, clasificat la noi, prozatorul trecând de la proza scurtă, epistolară, din volumul *Scrisori de la mila 0* și umoristică din volumele *Singurătatea alergătorului de cursă lungă* și *Manual de istorie alternativă*, cu proză umoristică, la cealaltă proză, de largă respirație epică, ficțională și documentară, din romanele *Când zeii ca și oamenii*, 2002, și *Zmeul de hârtie*, ediția I, 2005, și ediția II, 2008.

Opera cultural-literară pe care a conturat-o deja distinct și remarcabil Ion Cepoi este completată de studii și cărți privitoare la teatru, la frumusețile și valorile geo-ethnografice gorjene: *Îmblânzirea minotaurului* (*Istoria Teatrului Elvira Godeanu, vol. I*), *Ieșirea în lume* (*Istoria Teatrului Elvira Godeanu, vol. II*), *Artele spectacolului în Gorj. Apele care se-adună* (eseu monografic sat gorjenesc), *ghioul județului Gorj, Municipiul Tg-Jiu* (album universal), *Protocoloale Consiliului Județean Gorj, Elvira Godeanu – o poveste de pe malul Jiului de Sus*. Nu trebuie să fie ignorate nici alte lucrări: un scenariu de film *Zidirea*, evocând istoria teatrului târgujian, spectacolul *Dropia*, o adaptare după drama *Paracliserul* de Marin Sorescu, piesă permanentă în repertoriul teatrului *Elvira Godeanu*, alt scenariu de film documentar *Tg-Jiu – 600*, în colaborare cu *Alpha Tv*, *Zis și făcut*, o dramatizare după volumul *Manual de istorie alternativă*, spectacol achiziționat de Teatrul de Nord din Satu-Mare, în anul 2006, și specta-

colul *Ieșirea în lume*, o adaptare după volumele *La liliieci* și alte opere de Marin Sorescu, premieră absolută pe 16 decembrie 2006, la Teatrul Dramatic *Elvira Godeanu*.

Vreme de peste trei decenii, Ion Cepoi a fost un veritabil protagonist al culturii, artei și literaturii din județul Gorj, de mai mulți ani vând rolul principal în organizarea și desfășurarea *Festivalului Internațional de Literatură Tudor Arghezi*. În prezent, este membru al USR, filiala Craiova.

Deși nu a colaborat la reviste importante din țară, opera restrictiv-literar-artistică, poezia și proza lui Ion Cepoi, a suscitat aprecieri sau referințe critice favorabile din partea unor cititori și critici literari cunoscuți pe plan județean și național: Mircea Bârsilă, Valentin Tașcu, Mircea Ghițulescu, Nicolae Diaconu, Aurel Antonie, Ioan Flora, Horia Gârbea, Cornel Udrea, Ana Dobre, Ioana Dinulescu, Zenovia Cârlugea, Ion Popescu Brădiceni, Nicolae Dragoș, Vasile Ponea, Romeo Ionescu și Ion Trancău. Toți au întâmpinat cu probitate profesională, cu opinii critice pertinente activitatea cultural-literară a scriitorului Ion Cepoi. Exegeții care vor veni, inclusiv autorul acestor rânduri de la stânga la dreapta, nu pot să facă abstracție de observațiile celorlați, aşadar, orice comentariu apărut după *prima lectură* nu este chiar ingenu sau virginal. Oricum, pentru mine, poezia și proza lui Ion Cepoi reprezintă un spațiu literar, nu intangibil, ci aproape imaculat și ... programat pentru un ulterior compendiu critic dedicat scriitorilor cu apartenență gorjană.

Salvador Dali

Fondator: Tudor Voinea

Redactor șef: Vasile Ponea

Redactori: Ion Popescu Brădiceni, Ion Trancău, Lazăr Popescu, Cristian George Brebenel, Aurel Antonie, Gelu Birău, Marius Marian Şolea, Elena Roată, Alex Gregora, Florian Saioc

Tehnoredactare: Mariana Jdeică

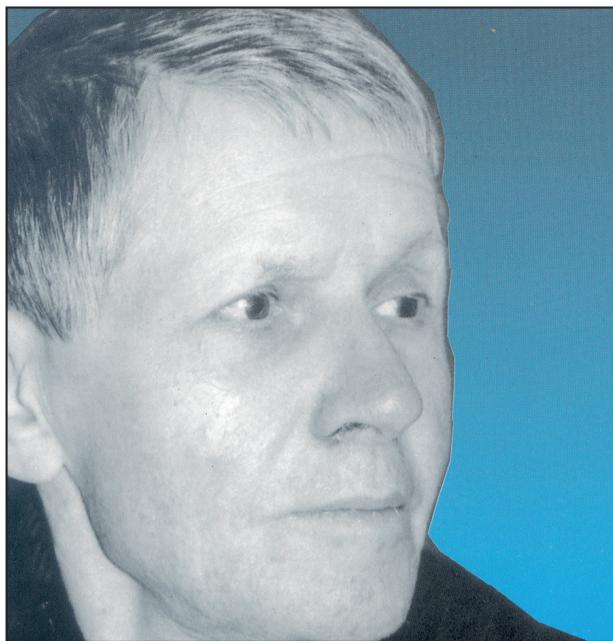
Procesare grafică: SC PRODCOM SRL Târgu-Jiu

Sponsorizare tipărire imprimantă color:

SC "HYDROPOWER ENGINEERING" SRL Târgu-Jiu

Fundată Culturală "COLUMNA"
str. Unirii, bl. 11, sc. 5, et. 1, ap. 4, Tg.Jiu
tel: 0253 216529, 0740157280 fax: 0253 211506,
www.targuju.ro la rubrica "Cetăteni"
tipografia.prodcom@gmail.com
ponea.vasile@yahoo.com

*Opiniile exprimate în revistă aparțin exclusiv autorilor.
Materialele trimise să fie scrise cu diacritice și în format digital*

Un jurnal postum

Aurel Dumitrașcu nu încetează să ne face surprize la peste două decenii de la prematura-i stingere din viață. Osîrdia exemplară a unui prieten apropiat, nu foarte des întîlnită în lumea noastră literară, marcată de egocentrism și impulsuri pizmașe, Adrian Alui Gheorghe, dă acum la iveală un masiv jurnal al său, în două tomuri, alcătuind astfel oglinda în care poetul s-a privit în perioada 1982-1990, cît și o imagine a epocii care l-a cuprins, de nenumărate ori ultragi-indu-l, amărîndu-i zilele. E un soi de cursă contra cronometru cu anomalii răstimpului totalitar, o cursă teribilă despre care s-ar putea afirma că i-a reprezentat destinul. Ființă fragilă, vulnerabilă, Aurel Dumitrașcu resimtea o stringentă nevoie de libertate precum de văzduh, dar nedispuñind de ea, s-a retranchat într-o bulimie a lecturilor și într-un scris frenetic, *id est* într-o libertate lăuntrică, inviolabilă. Libertatea pe care i-au refuzat-o dirigitorii politici și cenzorii ce-i slujeau, s-a străduit și-o ciștiga prin forțele proprii. N-am propus o metaforă gratuită vorbind despre necesitatea stringentă a libertății pentru acest scriitor rămas pururi tînăr, căci, împlinindu-se în scrisul său, inclusiv în cel diaristic, aceasta îi conferă condiția de om viu: „Continui să vorbești cu aceste pagini pentru a-ți stoiciza convingerea că ești viu, că nu ești singur, că nu rumegă stele reci în sîngele tău. Ești viu! E ca și cum ai spune: Miine poți să mori!”. În jur, un șir necurmat de nedreptăți, decepții, dezastre. Nostalgicii erei comuniste (regretabil, se înregistrează și din rîndul unor intelectuali tineri) primesc o palmă prin rîndurile indeleibile pe care le-a așternut Aurel Dumitrașcu, cu funcție de mărturie directă, confirmabilă inclusiv juridic. Ambiției demografice a dictatorului care nu se sfia să intervină în viața de cuplu a cetățenilor i se dă o replică de un haz trist: „Pe fondul cuvintelor președintelui țării privind scăderea natalității în republică și <<invitația>> ca fiecare femeie să aibă cîte 3-4 copii, românul, mucalit ca de obicei, a inventat o definiție a violului. Ea sună astfel: <<Acțiunea unui tînăr revolutionar împotriva unei fete care nu înțelege politica demografică a partidului>>”. Mizeria progresivă care ne circumscrisă viața apare fotografiată expresiv: „În afara demnității, aproape toate lucrurile mi se par discutabile acum. Panorama națională continuă. Nu mă miră nimic. Aș fi încințat să ruleze filme noi. Pentru că numai instabilitatea mai poate propune zîmbetul pe buzele oamenilor. Un bizantinism împuñit bîntuie ființa națională. În cele mai multe zile prefer să crăp decît să-mi scriu cărțile liniștit între oameni care suferă de foame și de toate relele. Demagogia fotoliarzilor îmi face greață. Pun muzică și mă gîndesc că trebuie să existe și un Dumnezeu. Sau, mai ales, un Diavol. Aș putea fi și eu Diavolul...”. Nu era oare ridicolă pretenția politrucilor culturali, a „filosofilor oficiali” de-a indica scriitorilor „în ce direcție” să scrie? „<<Tematica>> - iată cuvîntul des folosit de ei. Dar problema tematicii trebuie pusă abia după ce operele sunt scrise și ținem cu orice preț să le catalogăm după diferite criterii (oarecum exterioare literaturii în sine!)”. Nu

mai puțin Aurel Dumitrașcu sesizează fără greș impostașa guvernării iliesciene, continuatoare perfidă a comunismului doar ușor machiat: „Balamuc electoral. FSN și alte fantome. Cei care-l aclamau pe Ceaușescu, și-au găsit acum alt nomenclaturist. Iliescu. Pupatul pupăților! Democrație ugandăză. Dumnezeu nu poate exista de două ori. A fost în decembrie, peste o sută de ani dacă mai trece pe la noi. Scandalos!”. Nefiind înscris în vreun partid, poetul reacționa natural, aidoma „omului de pe stradă”: „De fapt, tu nu ești din partea unui partid anume. Știi însă perfect împotriva cui ești”.

Ceea ce l-ar putea impresiona îndeosebi pe cititorul de azi, mai mult ori mai puțin blazat, al unor asemenea rînduri febricitante este emoția emitentului lor, asociată cu aspirația acestuia de-a „trăi periculos”, pe muchie. Nicio comoditate, nicio soluție ușurătoare, nici un clișeu de comportament nu-l îspitește, în virtutea, desigur, a unei fibre native dar și a provocărilor unei ambianțe mult dezamăgitoare. Aceasta se cuvenea neutralizată, depășită printr-o reacție lăuntrică, printr-o înfruntare nu numai „logică”, refrigerată, ci și printr-o implicare la cald, sufletească. Printr-o „ardere” căreia i se găseau temeuri cărturărești: „Cît de mult vorbește acest Descartes! Prefer <<logica inimii>> a lui Pascal. Ţestov, în <<la nuit sur Gethsemani>>: << Tout ce qu'a écrit Pascal nous prouve qu'au lieu d'un terrain solide sous ses pieds, il voyait et sentait toujours un abîme (encore une analogie étrange entre le destin de Pascal et celui de Nietzsche)>>”. Aurel Dumitrașcu era ceea ce s-ar putea numi un „perfecționist”. Misterios nedomolit, parcă grăbindu-se a pune în ordine anumite lucruri, a atinge anumite țeluri pînă nu e prea tîrziu, se silește a găsi formula optimă pentru fiecare gen de activitate a sa ca și a semenilor. Indiferența e străină de firea sa pasională. Se simte obligat a pune la inimă orice fapt de existență, a propune tuturor lucrurilor traectoria ce li se cuvine: „Cititorul profan, cînd citește poezie, n-are simțul analogiei, al imaginii. Ești sigur de aceasta, după experiențele pe care le-ai încercat cu astfel de cititori. Ei caută doar ideea și, cel mai des, muzicalitatea. Dar nu au puterea de a intra în magie, totul păîndu-li-se mai mult ceva ce ține de teribilism”. Însă nu-l lasă rece nici școala pe care a slujit-o ca dascăl. O școală năpădită de mediocritate, anchilozată între tembelism, slugănicie, tupeu, în care le-nea elevilor care trebuia, potrivit „indicațiilor”, să fie promovați cu ghiotura, se întîlnea cu incapacitatea și cu viciile dăscălimii: „Nu găsești mari diferențe între un cerșetor (deseori folosit de alții, săntajat) și un elev de clasa a X-a care se ridică în fiecare oră în picioare și nu știe nimic. Parcă ar sta cu mîna întinsă și ar zice: <<Dă-mi un 5 și pe urmă du-te dracului!>>. Dar tu nu le dai 5, le dai 2 sau 3. Nu poți permite nimănui să jignească limba română, indiferent cine e”. Subsemnatul are, din păcate, amintiri similare... Tortura omului de la catedră e consegnată patetic: „La școală, faci crize de nervi aproape din cauza imbecilității și a bătăii de joc a elevilor. Ai mereu senzația că totul putrezește, inclusiv tu”. Și, în chip de concluzie, un deziderat cu neputință de transpus în real: „Ar fi foarte bine să nu depinzi de nimic în plan social. Te gîndești, iată, cît timp îți iau orele de la școală, ore pentru care primești un salariu mizerabil, ore în care te întîlnești în special cu cretini”. Cît de puternică se înfățișă năzuința poetului de-a se aprobia de „elită”, dar și cîtă pătrunzătoare circumspecție (oportună ieri, oportună azi) cu privire la surprizele pe care i le-ar putea oferi aceasta!: „Ești pentru elită întotdeauna. Pentru că elita e-n stare, ca și prostimea, de orice mascarade, însă nu e o minoritate în inteligență”. Se cuvine subliniată atitudinea exigentă a lui Aurel Dumitrașcu, care, spre lauda sa, deși izolat și năpăstuit mereu, nu-și stinge lampa critică față de

confrați, inclusiv față de cei din mediul proxim: „Îți amintești de seara cu Sorin Antohi și Dan Petrescu. Adrian îi-a spus: Eu nu aş putea să fiu prieten cu ei, n-ai organ de creație, iar organul critic e unul de împrumut! Plus că sunt falși și încrezuți...! Apoi, tot el: dar, probabil, că au luat din cărți doar coperțile, că sunt lucioase”. Sau: „Îi scrii lui Liviu Antonesei, mîhnit de sincopale cu care îi-e prieten, mîhnit de uitarea lui”. Diaristul nu evită a se răfui cu îndezirabilită, cu impostorii măcar morali, vădind o vehemență de zile mari. Iată un crîmpei dintr-o scrisoare-diatribă adresată lui Eugen Barbu: „dumneavastră, vai, care mai aveți sfînta neghiobie de a crede că sfaturile lipsesc unui poet ori unei literaturi, de a crede că dumneavastră, care aveți gusturi de babâlc ori de cucoană puturoasă, spălați rușele literaturii române. Obișnuința dumneavastră, absolut abuzivă și faraonică, de a vă erija într-un <<om-estetică>> nu produce decît greață, o greață națională. (...) Dumneavastră faceți critică literară cam în genul în care Odette de Crecy făcea amor. Dar o literatură fără curve ar fi ca o mare fără plaje”.

Un alt subiect care sare în ochi în însemnările lui Aurel Dumitrașcu este erosul. Veritabil *background* al paginilor acestuia, iubirea posedă aici semnificația unei forme de libertate. E asumată nu la modul convențional, plat, ci, în pofida multitudinii experiențelor în cauză (diaristul pare a se scălda în femei ca-n citirea unor cărți atracțioase!), cu un avînt, cu o efervescență „libertină” în care putem desluși o presiune morală din profunzimi a subiectului ce încearcă a-și testa liberul arbitru. Orice fixare, orice reducție e ocolită în numele unui donjuanism de-o manieră pe care am putea-o înțelege inclusiv drept un antidot al unor suferințe multilaterale dezvoltate. O deschidere salvatoare. Pentru a da un caracter tipologic episoadelor cu pricina, poetul preferă a înscrena un fel de dans între o Ea (nume generic, care frecvent ține loc numelor particulare) și un El (rostindu-se la persoana a treia, aşa cum procedează de pildă Michel Butor). Totuși în proporțiile închinate iubirii este enigmată o „nemulțumire”, venind din adîncurile structurale ale eului: „Dacă destinul dragostei lui Don Juan este infidelitatea, nu trebuie să-i facem reproșuri. S-a insistat prea mult asupra unei anumite ușurătăți afective a lui Don Juan, uitîndu-se altceva: posibila-i nemulțumire în cazul tuturor femeilor pe care le-a cunoscut”. Ca și sansa speranței, a unui început perpetuu. Don Juan e asumat precum o miraculoasă capacitate de regenerare: „Octavian Paler afirma că Don Juan ar fi incapabil de iubire, ceea ce nu poate fi adeverat din moment ce, deși plăcătisit de fiecare femeie în parte, reîncepe o idilă cu o alta. A reîncepe e primul verb din partea speranței”. Și pe ecranul unui asemenea joc de ping-pong cu epoca, o grăitoare paralelă între Don Juan și Don Quijote, în favoarea celui dintîi, ca un indiciu de generozitate, prin solidarizare afectivă: „Don Quijote este un poet, Don Juan este o întreagă literatură. Don Quijote este singur (chiar dacă nu-și dă seama), Don Juan <<creează amintiri>>, el este și după ce sfîrșește aventura. Rămîne în lacrimile celor înșelate măcar. Don Quijote nu rămîne în memoria morilor”.

Date fiind toate acestea, nu socotim nepotrivit a-l aprecia pe Aurel Dumitrașcu drept un nou Labîs, un „spirit al adîncurilor” într-o altă varianță, la sfîrșitul perioadei comuniste, aşa cum autorul *Lupeti cu inerția* se situa dramatic la începuturile ei. Istoriile literare care l-au omis pînă în prezent au datoria de a-l integra acolo unde îi e locul de drept.

Aurel Dumitrașcu: Carnete maro: jurnal 1982-1990, I, II, îngrijire ediție, prefăță și note: Adrian Alui Gheorghe, Ed. Contra, 2011, 466 p., 468 p.

Cupola ca parolă în marea trecere

Petre Popescu Gogean

Şansa vieţii mele a fost să deschid ochii pe lume, în primul război mondial, să mă uit în ochii ei, în cel de-al doilea și să văd ceea ce era de văzut, într-un for imperial – sub Cupola Academiei. Am fost fericit să mă pot mişca deopotrivă, sub Cupola Cerului și sub Cupola Academiei. Tot ceea ce s-a ivit din neam de Zei a devenit nemuritor într-o Aula Magna și a trecut în nemurire pe sub Cupola Ateneului Român. Întreg Panteonul de pe Kogaion defila prin mintea mea în timp ce făceam de gardă la Catafalcul lui Arghezi, în Rotonda Ateneului de acum patru decenii.

Lângă *Tronul Marelui Theo* era lume multă, istoria întreagă – cea frumoasă și cea urâtă, în eșantionul ei Sud-Est-European. Deasupra lui pluteau umbrele coborătorilor din Titani de-a lungul mililor de ani – *tragicii geți* – *Orfeu, Zalmoxis, Burebista, Manolis, Eroul mioritic, și tragicii daco-romani – voievozii creatori, poeții brazdei și cei ai spadei, marii anonimi ai lutului și ai lemnului, ai sunetului și ai cuvântului. Lăsații de Dumnezeu să pregătească Munții – Întemeietorii, Cronicarii, Cărturarii, Martirii – Munții își se înclinau în fața Muntelui de sub Cupola Ateneului.*

De când cu petrecerea mea în Grădina lui Academos alături cu Munții, trăiam *trecerea lor* ca pe o *Mare Petrecere*. Trecuse în eternitate pleiada de aur a civilizației din Carpați și *Marea Trecere* sporea tezaurul de spiritualitate. Acum, cu trecerea lui Arghezi, trecea în Panteon, Poetul „*Cântării Omului*”, cel care închinase pe *Ion* închis în (sub)sol și îl cântase pe Om înălțat la Cer. Se încheia un *Ciclu Cosmic Nord-Pontic* și abia cu senzația de *închidere a trecerii*, apărea speranța de *deschidere a Petrecerii*.

II. Arghezi – un arhimede al limbii

Arghezi a ajuns între stele, călare pe „nuaia de alun” a limbii – limba însă, limba poeziei mai ales; a cunoscut prima mare revoluție prin Arghezi. Eminescu ajunsese steaua poeziei românești a secolului trecut, mai ales prin... *ce* spunea, desigur, - cum ar putea fi altfel? – și prin frumusețea limbii, dar mai ales prin *ce* spunea în poezie, prin înalta cugetare, prin gravele întrebări, prin adâncă, profunda meditație asupra resorturilor și rosturilor lumii. Arghezi – replica lui Eminescu în secolul douăzeci, cum s-a spus – va ajunge între stelele de mărimea întâi, mai ales prin *cum* spune, desigur – cum ar putea fi altfel? – și prin *ce* spune, prin frumusețea gândirii lui, prin universul dizlocat de la locul său și tecut în poezie, dar între stele el va ajunge prin... *modul* în care spune.

Ai zice că Arghezi a făcut *poezie* de dragul limbii. Da – în timp ce despre Eminescu poți spune că a făcut poezie de dragul filozofiei și al istoriei, în timp ce un Sadoveanu a făcut proză de dragul miturilor și al muzicii, în timp ce un Brâncuși a făcut sculptură, printru captarea soarelui pe esențiale, despre Arghezi, zic eu să spunem, exagerând desigur a folosit poezia, precum Arhimede, punctul de sprijin, ca pârghie pentru a pune la încercare rezistența la seisme, a edificiului limbii române.

Arghezi a scuturat bine corzile poeziei, le-a ciupit, le-a zgâltăit, le-a plesnit – pe unele le-a înjumătătit – le-a împătrit, le-a împătimit, apoi le-a insuflit, le-a potrivit, le-a sădit între flori, le-a nunit – care cu care s-a potrivit, le-a aurit, le-a vrăjit – și că Arghezi trebuie căutat mai întâi, în cârcea cuvântului – trebuie căutat pe schelele edificiului limbii. Arghezi trebuie închipuit însă, la picioarele cuvântului, ca un cioplitor la poalele muntelui – scrutând, măsurând, tăbărând, hărăzindu-i fiecaruia, rolul și locul în templu. Arghezi trebuie închipuit ca pe un muncitor în carieră și nu ca pe un rapsod în literă, ori, ceea ce e totuna, ca pe un Michelangelo pe schele. Tudor Arghezi a închipuit limbă, ca pe o *culă oltenească* cu nouăzeci și nouă de pridvoare, iar drept stâlpi – pre-

cum cariatidele Greciei arhaice – *cuvintele* limbii române, aşa cum sunt ele în „fondul comun” – rânduite pe nivele – începând de la „mucigaiul” celui de al nouălea subsol până la „soarele” celui de al nouăzeci și nouălea cer. Nouă ne rămâne să ni-l închipuim pe Arghezi dând târcoale „templului acestuia oltenesc”, tot ochind și cocheetând (că Arghezi n-a fost cun se tot spune, spontan, simplu în alegeri, fără prea multă bătaie de cap) dându-i târcoale și oprindu-se neașteptat – când la un pridvor, când la altul, aruncându-și ochii – când pe un etaj, când pe altul, oprindu-se și luând foarte neașteptat, nebănuit de neașteptat, hazardat, nebănuit de hazardat, luând astfel cuvântul – când de la apus, când de la răsărit, când din „palma de târâna”, când din pulberea solară, luându-le astfel și împerechindu-le într-o sintagmă nouă, dându-le altă găteală și *vin opit* de nuntă, aşezându-le în casă nouă, într-o nouă sintaxă, regească, cu alt praznic al casei, cu ladă nouă de zestre, cu pomelnic nou, o nouă identitate, deci o viață nouă, o limbă nouă. (Din acest punct de vedere ar fi poate, interesantă o replică la Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu, un dicționar al grupurilor metaforice la Arghezi). Numai Hasdeu mai pusese atât pe cuvânt, deosebirea fiind că în timp ce acesta punea pe cuvânt ce era mai vechi, și desigur, și mai frumos, Arghezi punea pe el, ceea ce era mai neașteptat. Arghezi i-a fost cuvântului, deopotrivă, stăpân și slugă, distanță, fiind transformată de muncitor, într-un vast sănțier de creație, la capătul căruia a ridicat *un nou templu limbii române*.

III. Arghezi – erou civilizator

Sintagma antică desemnează și astăzi ceea ce desemna în gândirea arhaică – personajul mitic deschizător al civilizației minții aprinse și a meșteșugurilor. Mitul prometeic este printre puținele rămase în stadiul arhaic, neproductive, valabile doar ca material lexicografic. Propun ridicarea mitului „eroului civilizator”, la rang de concept modern operațional și aplicarea lui în valorizarea și ierarhizarea creațiilor spiritului uman și a creatorilor acestora. „Eroul civilizator” nu este eroul comun, unul oarecare – el este o rezultantă genetică de aur, un... „program” spiritual universal, venind de la izvoarele originare ale vieții. „Eroul civilizator este o... stare spirituală sub tensiune nucleară”, un „solid rupt din soare”, și, prin chiar aceste demisurgice origini, „programul” vizează acte civilizatoare de început, fundamentale.

Istoria creației umane este profund îndatorată creatorilor de sorginte populară, dar în „Cartea de aur” a creatorilor autentici pătrund tot felul de... *creaturi de la... drumu' mare*”. Vor rămâne de pomina lumii, ziua și ceasul (28 oct. 1948, în care au fost proclamați deodată și în aceleasi frenetice urale, „*membri de onoare post-motern*” ai Academiei – eu și citez în ordinea „Analelor Academiei Republicii Populare Române” – Eminescu, Alexandru Vlahuță, Ion Păun-Pincio, Teodor Neculăș. Între cei vii și în aceeași Aulă a Academiei, luau atunci loc – culmea anomaliei! – Alexandru Toma (1948) și Tudor Arghezi (1955).

Titlul de „creator” și introducerea pentru de-partajarea și ierarhizarea acestora, a titlului de „erou civilizator” pot introduce ordine și face dreptate în valorizarea și ierarhizarea valorilor. Operațiunea e una de eradicare a falselor valori, de asanare deci, de înlăturare a confuziilor, dar ea e necesară la ierarhizarea valorilor în chiar straturile superioare. Alecsandri și Eminescu sunt doi clasici contemporani – unul „rege al poeziei”, celălalt „cel mai mare poet al românilor”, dar titlul de creator de lumi noi, de erou civilizator, i-l decernăm lui Eminescu; primul, Alecsandri, va rămâne ultimul mare bard al poeziei tradiționale – cel de-al doilea, Eminescu, va fi întâiul „Arhimede” modern al gândirii și rostirii filosofice și

poetice de pe spațiul nord-pontic. Arghezi, Bacovia, Barbu, Blaga, Coșbuc, Goga, Stănescu – toți mari poeți – pot fi departajați doar de partea de har cu care fecundează și civilizează arta poetică ulterioară. Goga, Coșbuc rămân mari creatori – unul „poet al pătimirii”, altul „poet al tărănimii”. Stănescu, Blaga, Barbu, Bacovia intră în rândul eroilor civilizației – ei vin profetic din originar, au explorat adâncuri sufletești neexplorate până la ei, și continuă proteic infuzia de har cel puțin a secolului viitor, dar Arghezi este, alături de Eminescu, un alt Arhimede al gândirii și rostirii acestui spațiu. Problema în creație nu este de a demonstra ceea ce se vede cu ochiul liber și de către toată lumea, ci de a căuta izvoarele metafizice ale realităților inteligibile, în teritoriile încă invizibile. „Experiențele subiective cele mai adânci – scria încă din tinerețe Emil Cioran – sunt și cel mai (general valabil) universale; în aceste experiențe se ajunge până la fondul originar al vieții”. Noua planetă descoperită de Arghezi în ale filozofiei și – într-o astfel de experiență personală stă – el a coborât pe linia genetică de aur pe care el însuși suia de miliarde de ani, până la izvoarele noastre originare. *Absolutul* nu la sfârșitul lucrurilor trebuie căutat, ci la *început*. Ori care i-a fost motivul poetic, Arghezi a coborât – *filosofic*, la *începutul firii*. El a descins de fiecare dată, ca un alt contemporan și conudențean al său, în *infinit*. Într-un astfel de „du-te-vino” perpetuu, în infinit, pe de o altă parte, și între cer și pământ, pe de altă parte, Arghezi sugerează idealul – echilibru spiritual între sacru și profan, între cult și cultură, între conștiință și credință. Eminescu civiliza poezia coborând la cuplul metafizic al îndrăgostitilor și cerându-le „să se pătrundă de acel farmec sfânt și noaptea candela să-aprindă iubirii pe pământ”; Arghezi cobora mai adânc, se înfățișa cuplului de *început*, Uranus-Ghea, și le cerea să se îmbrățișeze și să penetreze spiritul și materia însese. Rolul civilizator al lui Arghezi stă, ca și în cazul lui Eminescu, în lecția lăsată urmașilor întru filozofie și poezie, de a coborâ la izvoarele primordiale – acolo unde dai, nu atât de individualitate, cât de general-valabil, de universalitate. Ca și în creația metafizică a lui Eminescu, în creația lui Arghezi nu ai ce căuta după... „*specific național*” – el este ca și Brâncuși, un esențial, un creator universal. Recitindu-l pe Arghezi, constată că nu limbajul este obiectul revoluției lui în poezie, ci întreg eșafodajul. Iar dacă până acum nu se deslușește clar, rolul său de erou civilizator în literatură – secolul viitor îl va supune unei lecturi moderne și va face și Arghezi, „*școală epocală*”.

Antagonismul iubirii

Ion Popescu-Brădiceni

O componentă esențială a poeziei argheziene este *iubirea*. Poetul creează un adevărat *mit al iubirii*, cu un cod al comportamentului, potrivindu-i-se unii termeni folosiți de Roland Barthes¹⁹¹

- *așteptare*, faza plăcută a iubirii;
- *angoasă* sau neliniște în presimțirea unui sentiment acaparator;
- *dorința de neîmplinire* sau de menținere în stare de iluzie;
- *adorație* spre abandon;
- *absență și uitare*;
- pierdere irecuperabilă;
- *unirea* a două ființe din abisuri diferite;
- *cunoașterea* universului prin iubire etc.

Poezile au fie forma de *monolog liric*, fie sunt *portrete „în penită”*. Figura feminină se evidențiază ca un *atapos* adică este *originală*, unică. În poezia „*Melancolie*”, Arghezi preferă așteptarea iubitei, stare cuprinsă în „*dor*” („tot ce este altceva”²⁹², după C. Noica), cu senzația accesului la timpul universal. O ușoară tristețe degajă posibilitatea întâlnirii, care ar curma visul.

O stare de angoasă mărturisește Arghezi în poezia „*Cântare*”³⁹³, acceptarea sentimentului fiind resimțită ca o capitulare după o împotrivire fără sănse:

În aceeași poezie, feminitatea, intrupată din universul de pământ și ape, stăpânește un ritual de inițiere în cunoașterea pământească.

Iubirea, deși îi apropie pe cei doi, se vede amenințată din cauza mediului diferit de care este legat fiecare: poetul ține de transcendență „în umbra lunii albe”, iar feminitatea – de pământ. De aici se naște și îndoială: „*Apropiată mie și totuși depărtată,/ Logodnică de-a pururi, soție niciodată.*”

Sentința ultimului vers al poeziei „*Cântare*” ar fi discutabilă și din punctul de vedere al unui spirit independent care optează pentru un legământ de iubire, și nu pentru o instituționalizare a sentimentului.

Antagonismul iubirii între adorație și negare, un sentiment sublim și efemer, se dezvăluie în „*Psalmul de taină*”. La început, poetul celebrează femeia sub imperiul căreia a cunoscut lumea, ca într-o a doua naștere, și i se abandonează: „*Erosul arghezian și-a gravat un timbru specific, nu numai grație stării de tandrețe, care îl definește, nu numai prin inimul nubilității pe care îl desfășoară, în contextul liricii românești, dar mai ales prin aerul familiar casnic, pe care îl respiră chiar și în ipostazele cele mai dramatice*”⁴⁹⁴.

Perfecțiunea este exprimată prin simbolul trandafirului, precum și printr-o epifanie a pământului sacru. Dar prin utilizarea simbolurilor, Tudor Arghezi se apropiu de o adevărată filosofie centrată pe femeie, „*Trăită în cadrul culturii și ca efect al culturii*”⁵⁹⁵.

Întregul univers palpită și-si pune în valoare frumusețea, grație feminității răspândite, erotismului însuflător al firii.

Totul se manifestă ca o vrajă care se destramă brusc pângărită de minciună. Poetul este obsedat

¹⁹¹ Barthes, Roland: „Fragment dintr-un discurs îndrăgostit”, în „Romanul Scriitorii”, antologie, selecție de texte și traducere de Adriana Babeti și Delia Șepetean-Vasiliu; editura Univers, București 1987, pp.219-243

²⁹² Noica, Constantin: Sentimentul românesc al ființei, editura Eminescu, București, 1978, p.177.

³⁹³ „M-am apărat zadarnic și mă strecor din luptă/ În umbra lunii albe, cu lance naltă ruptă./ Pusei pământ și ape, zăgaze între noi,/ și suntem, pretutindeni, alături, amândoi.” (Cântare), în Arghezi, Tudor, ediție G. Pienescu I, p.33.

⁴⁹⁴ Băileștean, Fănuș: Eseuri, editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982, p.184.

⁵⁹⁵ Gatens, Moira: Feminism și filosofie. Perspective asupra diferenței și egalității; prefată de Mihaela Miroiu, traducere de Olivia Rusu-Todorean; editura Polirom, 2001, p.252.

de fatalitatea neîmplinirii, încheiată cu „neierătorul blestem”. În poezia „*Tu nu ești frumusețea*”⁶⁹⁶ se manifestă preferința pentru starea de iluzie, simbolizată de drumul pe care păianjenul îl face și care e întreținută de inocența sufletului iubitei: „*Copil naiv!/ de aceea te-ador și te măngâi/ Cu fața-nmormântată ca-n floarea de lămâi.*”

Sesizează dorința de a menține această stare pură, netulburată de magia cuvântului. Rămâne în suspensie îndoială, de vreme ce nu se aude nici un răspuns: „*Dar spune-mi la crepuscul, încet, sunt fericit?...*”

Spațiul paradisiac, grădina nu conservă amintirea iubirii, uitarea a distrus orice urmă a sentimentului imposibil acum de recuperat, ca în „*Oseminte pierdute*”⁷⁹⁷

Un astfel de scenariu de oscilație între adorație și îndoială sau inhibiție se întâlnește în poezile din *ciclul „CREION”*. În „*Creion*” – „*Obrajii tăi mi-s dragi*”⁸⁹⁸, poetul descoperă că feminitatea adorată deschide o cale de acces către misterele lumii, într-o concordanță între micro- și macrocosmos. „Ochii lor ca lacul” ce oglindesc „azurul și copacul” echivalează cu oglinda-abis a sufletului universului, deținătoare aesenței acestuia: cerul și arborele – axă a lumii. Figura iubitei reflectă trăirea, de o mare profunzime, a tainei sufletului, comparabilă doar cu abisul apei, taină care include semne ale stării primordiale: piatra și peștele. Chiar capul iubitei îi sugerează poetului labirintul ființei.

Întreaga pledoarie pentru trăirea sentimentului e minimalizată în final, căci blestemul îndoielii nu-l părăsește niciodată⁹⁹⁹.

Feminitatea îi apare poetului alăturată micilor misteri ale paradisului universului și îi provoacă inhibare în legătură cu materializarea sentimentului situat în planul sacrului. În „*Creion*” – „*Trecând pe puntea-ngustă*”¹⁰⁰⁰, „ea” pare să personifice pământul, ca o intruchipare a rodului, cu „genunchii copți ca grâul”. Făcând parte din cărțile firii, poetul îi împleră ocrotirea¹¹⁰¹.

Poetul nu are încredere uneori în posibilitatea de comunicare prin cuvinte („Ce să-i spun?”) cu o ființă integrată în natura erotizată, de care nu se poate desprinde (vezi *Creion cu vorbe goale*)¹²⁰²

Descoperirea unei alte iubiri se relevă în poeziiile „*Logodnă*”, „*Mirele*”, „*Mireasa*”, „*Îngenunchere*”, „*Căsnicie*” din *ciclul „Cărticică de seară”*¹³¹⁰³. Sugestia este de replică la poemul biblic „Cântarea cântărilor”. Într-o vizionă antropomorfică, iubirea, ca împlinire a cuplului prin nuntă, devine un mijloc de participare la viața cosmică și de împlinire prin rod în întregul univers (vezi *Logodna*)¹⁴¹⁰⁴.

Versul „*Vrei tu să fii grădina mea...?*” reduce vizionarea mistică a femeii-grădină, personificare a pământului lui Dumnezeu-Iahve.

Ca în „Cântarea Cântărilor”, urmărim și aici cinci poeme care alcătuiesc un scenariu al iubirii integrate marilor ritmuri cosmice: poetul are ca echivalență păstorul sau „boul tău alb și nevi-

⁶⁹⁶ Argezi, Tudor: Versuri, ediția G. Pienescu, I, 88.

⁷⁹⁷ Ibidem, I, 68.

⁸⁹⁸ Ibidem, I, 30.

⁹⁹⁹ „*Făptura ta întreagă/De chin și bucurie,/ Nu trebuie să-mi fie,/ De ce să-mi fie dragă?*” Ibidem.

¹⁰⁰⁰ Ibidem, I, 56.

¹¹⁰¹ „*O, cuiburi, scoici cu șoapte,/ Rugați-vă la noapte,/ Din turlă, pentru ea...?*” Ibidem.

¹²⁰² „*Aerul o strâng. Cerul/ O dogoare și-o sărută./ Unde trece-n camp, ca fierul,/ Tara toată face-o cută.*” („Creion” – „*Vino, joc de vorbe goale*”), ibidem, I, 20.

¹³¹⁰³ Argezi, T: Versuri, ediția G. Pienescu, pp. 165-186.

¹⁴¹⁰⁴ „*Vrei tu să fii pământul meu/ Cu semnături, cu vii, cu eleșteu,/ [...] Vacile ne vor aduce ugerii plini [...] Vom aduce florile cu coșul.*” Ibidem, I, 181.

novat”. Iubita e pământul, grădina. Mirele și mireasa sunt personaje-cheie în relația de armonie dintre micro- și macrocosmos, dar la Arghezi uniunea lor se însărcină în Micul Paradis, aşa cum se întâmplă în poezia „*Căsnicie*”¹⁵¹⁰⁵. Singura deosebire în ceea ce privește structura poezilor derivă din aceea că ele nu alcătuiesc scenarii dramatice, ci sunt concepute ca monologuri lirice. Aceste monologuri derivă dintr-o repoziționare a poetului față de *Poiesis*. Aceasta va fi reinventat „*Ca o zămislite din nou a lumii. Scrișul va avea o putere egală cu aceea exprimată în Geneză*”¹⁶¹⁰⁶

Astfel poetul se subsumează condiției de veșnic debutant și după cum afirma el însuși pare să nu depășească vârsta prunciei în artă.¹⁷¹⁰⁷ Dacă iubita e „pășunea”, și nu frumoasa păstorită din poemul biblic, întruchipând în ființă ei starea inițială, poetul apare simbolic reprezentat de boul alb, epifanie a pământului, totodată simbol al soarelui. Adevărată drăguție înseamnă rodul și asigură transcenderea. Casa iubirii, luna, numește un alt spațiu edenic spre care calea de acces se deschide prin supunerea la un ritual inițiatric (vezi *Mirele*).¹⁸¹⁰⁸

Portretul feminin î se acordă o atenție deosebită: „*Stăpâna mea frumoasă ca aurul*”, comparație sugestivă pentru starea de perfecțiune spirituală, de transformare umană prin iubire.

Frumusețea „*Miresei*”¹⁹¹⁰⁹ se integrează naturii, particularizând virtuți ale acesteia, prin mirosluri.

Versurile evidențiază deschiderea spre interior a feminității, ca în „*Îngenunchere*”²⁰¹¹⁰. Iubirea e o stare de reverie în care se îmbină posibilități de împlinire, unele reale și altele aparținând visului, natura asigurând taina: „*Vino să te ascund în trestii și papuri*”. Cu emoție iubita este văzută ca o ființă hieratică. Acesteia nu î se potrivesc decât „ciorapii de sticlă de mătasă” sau haine pe care î le oferă natura: „*aromate, calde promoroace*”. Ca epifanie a fecundității, ea își va însoți mirele, ocrotind împreună lumea rodului pământejan.²¹¹¹¹

Faptul că iubirea e o bogăție a sufletului, ce nu-l părăsește pe poet până la sfârșitul vieții o arată și ultimele poezii, din 1967, cuprinse în *ciclul „LITANII”*²²¹¹² și închinat celei dispărute: „*Te sărutai culcată, dar buzele ti-s reci./ O sărutare fără de răspuns în veci de veci.*”

¹⁵¹⁰⁵ Ibidem, I, 185.

¹⁶¹⁰⁶ Argezi, T: Ars Poetica, Cluj, Dacia, 1974, pp. 80-82.

¹⁷¹⁰⁷ Argezi T: Arte poetice, tabel cronologic, prefată, note și bibliografie de G.I. Tăhăneanu și Livius Petru Bercea, editura Albatros, București, 1987, p. XXI

¹⁸¹⁰⁸ „*În jugul brațelor tale/ Aș urca greul cerurilor goale/ Să munții lunii până la pisică*”, în vol. Argezi, Tudor: Poezii, Antologie și postfață de Nicolae Manolescu, editura Minerva, București, 1971, p.114.

¹⁹¹⁰⁹ „*Tu miroși ca marmura din fântână./ Ai scos din uitare o mână,/ Te ai deșteptat cu genele dese/ Peste minunile puțin înțelese.*” ibidem, p.117.

²⁰¹¹⁰ Ibidem, p.115.

²¹¹¹¹ „*Cu cireșe la cericei/ Să mergem la pureci,/ Să dăm vitelor tărățele [...]” (Îngenunchere), ibidem.*

²²¹¹² Argezi, Tudor, ediția G. Pienescu, pp. 341-369.

Cele șapte ape ale Vavilonului

(continuare din nr. trecut – fragment de roman)

Ion Cepoi

Nu era suficient nici să mă limitez exclusiv la faptele nude. Eram obligat să iau în calcul repercusiunile și ramificațiile lor, deoarece acestea străbat secolele, de multe ori sub forma unor legende și mituri. Iar Mu, în mare parte și datorită excluderii pe care o practicaseră locutorii Selinei, avea deja consistență gratuită a unui mit.

La fel de sigur e și că faptele, la rândul lor, puteau fi denaturate în decursul acestui proces numit viață, asemenea unui ecou care propagă sunetul printre stânci. Faptele, de cele mai multe ori, sunt aidoma ecolui. Sau, mai curând, a unei pietre aruncate în bulboanele istoriei. Piatra dispare repede, deseori fără a lăsa vreo urmă. Dar produce valuri, care, dacă suntem destul de deschiși la minte, ne pot conduce la locul unde a căzut piatra.

În același timp, nu era corect nici să înlătur definitiv opinia lor, aşa anarhică și demolatoare la adresa lui Mu cum era, pentru simplul motiv că am considerat dintotdeauna istoricul a fi aidoma unui polițist rutinat, care nu înlătură nici una dintre informațiile care-i parvin,oricât de irelevantă i s-ar părea și oricât de improbabil și de nefamiliar ar fi terenul spre care îl împinge cercetarea lor.

Într-o astfel de situație, puteam face un singur lucru: să mă apropii cât mai mobil și flexibil cu putință de indivizi total diferiți ca structură dar asemănători prin aceea că îl cunoșcuseră într-un fel sau altul pe Mu. Să mă mișc liber prin spațiul și timpul pe care Dumnezeul mi-l dăduse canon. Să caut un alt mod de abordare a problemei. Să construiesc un scenariu conform căruia între mine și Mu comunicarea să fie înlocuită prin cumpăcare. Să mă împărtășesc din carne și sângele lui devenind una cu el. Să sintetizez, cu alte cuvinte. Ceea ce nu făcusem până acum.

Desigur, un asemenea scenariu putea fi atât consistent din punct de vedere logic, cât și intrigant. După cum putea apărea unora fără noimă. Oricât de atractivă ar fi fost ideea reconstrucției din vorbe a lui Mu, ea rămânea totuși una ridicată pe o fundație îndeajuns de subredă ca să reziste prea mult timp. Deși, în felul acesta puteam explica multe lucruri, acestea nu puteau fi demonstrate. Existau încă prea multe goluri, prea multe inconistențe și anomalii, prea multe neclarități.

Înainte de a lua în considerare o asemenea idee, trebuia să determin dacă existau destule dovezi care să o susțină. În încercarea de a găsi astfel de dovezi, trebuia să studiez cât mai temeinic tipul de cultură în care s-a format mutul, contextul istoric al apariției lui în Selina, regimul marital al individului, proporția în care opiniile celorlalți reprezentau adevarul sau erau simple proiecții în viața lui Mu a ceea ce se așteptau ca el să facă în numele lor - ei fiind prea mărunți și concreți ca să încerce pe pielea lor fascinația nebuniei eliberatoare - în sfârșit, să dau verdictul final dacă recent dispărutul era un eretiar de înaltă ținută ori un farseur ordinar.

De-a dreptul drăguț, nu? Dar eram Tânăr și tentația de a arăta lumii cât de deștept eram mă făcea să nu pun prea tare la inimă evenualele eșecuri. Sau, mă rog, aşa aveam impresia în momentele acelea.

Au trecut astfel câteva săptămâni de tensiune și de despicate firul în patru, în care singurele mari realizări au fost însă lehamitea și lâncezeala năucă. În cele din urmă, pentru că timpul trecea și eram obligat fie să renunț, fie să continuu, am ajuns la concluzia că metoda cea mai bună de a afla opinia pertinentă și totodată sinceră a cuiva despre ceva anume este tot aceea clasică, a multiplicării sibilinicei notații - căreia i-am adăugat textul: Ce părere aveți despre această afirmație făcută de Mu cu doar puțin timp înainte de moarte? - și a transmiterii ei prin poșta electronică la adrese luate la întâmplare.

Înțial, rezultatul a fost un fâs de proporții. Prin meam două-trei semnale pe săptămână, majoritate în bășcălie, gen: „Iepuraș scump și mumos, ce ți-aș da-o pe la dos!”, ori „Foaie verde stuf de baltă, trece mândra cea înaltă, ca o iapă deșelată!”. Tânțenii absolute, care mă îngreșosau și mă îndemnau să renunț la o cauză ce părea deja pierdută pentru mine. Ceea ce m-a făcut să merg mai departe a fost apropierea zilei când trebuia pusă crucea definitivă pe mormântul mulțului, zi în urma căreia, speram eu, lucrurile ar fi putut evoluă într-un fel sau altul în beneficiul întreprinderii mele.

Intuiția a fost una fericită, pentru că din chiar noaptea de dinaintea împlinirii sorocului s-a pornit o avalanșă de misive, care de care mai bizare sau mai pline de miez-depinde cât de personală considerai a fi problema. Iată, în rezumat, câteva dintre ele:

- „Prin geniala clarvizuire cu care a demonstrat că experiența de viață este superioară oricărei improvi-

zații- cât de seducătoare și productivă pe moment ar părea aceasta, Mu se dezvăluie a fi unul - dacă nu cumva cel mai important - dintre pilonii pe care trebuie să se bazeze acțiunea de reconstrucție morală a țării.”

- „Va rămâne veșnic în amintirea noastră ca cel (sic!) care a știut cel mai bine să dea substanță concretă celui mai scump vis al omenirii: aterizarea pe Lună, apoi pe Jupiter, Saturn și Marte, și, în cele din urmă, pe pământ.”

- „Asta cine dracu a mai fost, papa de la Roma? Că pe rabin parcă-l cheamă altcumva!”

- „Perioada după cel de-al treilea război mondial ar putea fi numită cea a <<anilor nebuni>>, când expansiunea spre interiorul omului a cunoscut succese neașteptate. Suprapopularea nu mai constituia o problemă pentru nimeni - fiecare putea găzdui cinci-sase persoane în el -, iar omenirea, în sfârșit, avea șansa să cunoască o nouă vîrstă de aur. Ceea ce-i lipsea era un individ inspirat, care să lupte și să moară pentru o astfel de idee. Ei bine, individul ăsta a fost Mu, Marele Mu din Selina, omul căruia mapamondul și nu numai îi datorează mai mult decât se consideră de obicei, și orice cuvânt în afară de „Vivat!” ar fi de prisos. Deci: „Vivat!”, de trei ori „Vivat!”

- „Domnule, eu când aud de globalizare îmi vine să vomit. Nu mă interesează cine-a fost sau ce-a zis dobitocul ăla. Vrei o reacție sinceră la chestia asta, da? Uite-o! Pupă-mă-n cur pe pielea goală, OK?”

- „Viața lui Mu a fost tumultuoasă și plină de neprevăzut. A implicat coordonate psihice și culturale inevitabile într-un caz ca al său. Față de toți ceilalți care moștenesc averi, castele ori regate, el a moștenit doar experiența ctitorială a strămoșilor săi. Iar moartea, moartea lui Mu - jumătate de gând prost ce este - este una sacrificială! Este vorba, adică, de moartea ego-ului, a simțului individualității și izolării pe care armonie universale. Transcenderea egou-lui, cap de oae scălbămbă, înseamnă trecerea dincolo de lumea formelor în cea lipsită de forme, pricpei?

- „Asta-i nume, domnule? Pe bune, te-ntreb, ăsta-i nume de om cu scaun la cap? Ce-a fost Mu? Păi, ce să fie: un rahat în ploaie. Un accident ecologic și semantic, asta a fost.”

- „Privită ontologic, problema șoareciilor de laborator poate avea, desigur, și o conotație morală. Pe de altă parte ultimele studii arată, paradoxal, că un șoarece care moare de foame trăiește mai mult ca unul care se-mbuibă zilnic ca porcul. Din pricina asta foamea abătută asupra omenirii trebuie privită ca un prim pas spre încetinirea procesului de îmbătrânire a individului și, de aici, spre nemurire.

Părerea mea fermă, aşadar, este că, prin moartea sa, șobolanul Mu nu a făcut decât ceea ce trebuia să facă de mult: să se ducă, în sfârșit, în p.... măsii, odată pentru totdeauna.”

- „Uneori, un singur cuvânt este suficient pentru a pune în lumină anumite conexiuni între lucruri, pe care majoritatea oamenilor nu le sesizează. În fapt, legăturile astăia se adresează unei elite. Deasupra și dincolo de mase, emițătorul și receptorul se înțeleg și comunică. Ei sunt inițiații iar misiunea lor principală este de a acoperi realitatea prin alegorie. Gloata ajunge astfel să nu vadă altceva decât „mesajul”. Astă-i chichirezul și cu Mu al tău.”

- „Nu pot spune că l-am cunoscut prea bine. Era un mizantrop, nu în sensul că ura oamenii - cred că nici nu știa prea bine că în jurul lui există oameni - ci în acela că era un taciturn, un ursuz, un introvertit, un mare timid în esență.

Am urmărit pe viu și studiat apoi înregistrarea video a câtorva dintre discursurile lui - fără sonor, pentru că vorbele nu pot înlocui mirajul comunicării non-verbale, glasul trupului, al feței, al minții - și pot spune fără nici o umbră de îndoială că a fost un spirit uriaș. Iubea viața ca nimeni altul, și-o asuma până la cea mai infimă particulară cu un soi de tandrețe angelică și o dăruie necondiționat celorlalți. Pentru el copacul, râul, calul, iarba, cerul nu erau alte simple forme de manifestare a vieții ci însăși măsura arhetipală a acesteia, începutul și sfârșitul eternului vis dumnezeiesc numit când pământ, când oameni, când amândouă la un loc.

M-a abțin să-l consider ceea ce îndeobște se numește erou. Eroi sunt văzuți mai mereu ca o sinteză a binelui elementar, a sacrificiului în numele unor idei și principii general-umane, niște modele imuabile de virtuți ancestrale și colective-care, atenție însă, devin în timp tot mai puțin recunoscute și acceptate ca atare de cei cărora le sunt destinate, pentru că oamenii ajung la un moment dat să se plătisească de virtuți - implicit, și de eroi - și să caute mijlocul de a se elibera de sub tirania lor și de limitarea excesivă pe care o presupune

orice gen de adulăție.

Mu era de departe de a fi un erou clasic sau, dacă vrei, era mai degrabă un erou non-conformist, unul care acceptă primatul părții în defavoarea întregului, cu tot ceea ce presupune aceasta: mare-mic, sus-jos, drept-strâmb și-a.m.d.

L-am divinizat, recunosc, și am dorit întotdeauna să fiu asemenea lui. Când eram Tânăr, îmi imaginam că mi-e tată. Dumnezeule, ce senzație divină trebuie să fie aceea de a ști că ești carne din carnea și sânge din sângele lui!

N-a fost să fie! A murit ca ultimul nenorocit, trădat de cei care ar fi trebuit să-i sărute tălpile și-n culcare și-n sculare. Dar asta e soarta geniilor, a celor unși, a creștitorilor de pretutindeni.

Numai că moartea-i eroică va fi răzbunată mai curând decât se așteaptă detractorii și asasini lui din umbră. Apocalipsa-i aproape!

- „Zoloto, ia iubiliu la Mu foarte, foarte tare. El pus la mine dinții de aur degeaba, eu dam degeaba la el ce rămânea de la pește. Triaba miergea la iuțală, că prin față nu prea avea Tânăr, da-ncoala, cum ar veni prin dos, ma-nclarea ca pi vacă. Fain barbat și vârtos, cu madulari ca di chiatră.

Dacă ti doare ciava undiva și pi tini, căută-mă la www.newsex.ro. Da' fuguță, c-acuși dău muscalii cu bombă și ramân fată batrână.”

- „De ce nu lași morții-n pace, Antichristule? ie țiar conveni să te bată cineva la cap și după ce-ai dat orul popii? Poponarul dracului, că numai de-aștea aveți în minte! Huuooo! La oase!”

- „Domnul meu, l-am cunoscut îndeajuns de bine ca să-i port sămânță în pântece. Nu știu dacă l-am iubit cum merită, nici dacă el a simțit, la rându-i, vezuviul sentimentelor mele. Știu însă că am reprezentat pentru el mai mult decât oricine altcineva din orașul astăa nenorocit.

Din motive lesne de înțeles, în fiecare noapte cu lună plină mă reculeg lângă mormântul lui.”

a)

- Zău, Barba, are dreptate fata asta, spune-ne ce-ai făcut mai departe. Tot pierdem timpul până veni Frangulă sau popa, cum ne-o fi norocul.

La propunerea lui Franguli, ochii tuturor sclipiră pervers. Nu-i mai puțin adevărat că și Barba Dondos murea de poftă să-și continue discursul, dar, ca un veritabil histrion ce se află, nu prea știa cum să facă pentru că îi plăcea rugămintile la fel de mult ca și aplauzele. Urmare, după interminabile ifose - și, în astfel de situații, bărbății Selinei erau maestri în a combina un întreg ceremonial de abandonuri și acceptări savant meșteșugite - păru că se dă dintr-o dată pe brazdă:

- Cum vă spuneam, m-am apucat de scris, da' nu înainte de a cugeta cumsecade la ce aveam de făcut. Bine bine, o să ziceți voi, ce mare scofală era și asta, încropeai ceva acolo, anunțai primăria și pe popă și țuști cu mortu-n groapă! Numai că nu-i chiar aşa. Nu-i de loc! Mai întâi, știu că astă nu credea în Dumnezeu, adică nu l-a văzut nimeni mergând la biserică sau la popă - ceea ce-i cam același lucru. Or, ce-l aștepta pe el în cazul astă, când ajungea dincolo și mi și se deschidea catastiful la numele lui, și când mi ță-l luau ăia la întrebări de ce aia nu, ailaltă nu, nimic nu, corect? Atunci mi-a venit prima oară ideea cu înmarinatul. Spirule!!!

Zic asta, pentru că mi-adusesem aminte ca prin vis că bătrânușul meu spunea c-ar fi auzit de la bătrânușul lui cum că, de când se știe Selina pe față pământului, veneticii apărăți așa de neunde nu sunt îngropați ca toată lumea, în Tânără. Dacă faci așa ceva, nu mai înviază nici la paștele cailor. De-aia trebuie aruncați în apă, pentru că acolo nu știi ce dracu se-ntâmplă cu ei, cici să-ar amesteca-ntr-un fel trupul și sufletul mortului cu ale ale apei, și-n felul astă veneticii se pot naște și ei din nou, după ce fluviul le-a spălat ani de zile ciolanelle. Obiceiuri, nu?

Atunci mi-am zis că dacă-i pe-așa, atunci să-l aruncăm și noi pe Mu dincolo de farul nou, cam pe unde se-mpreună acum fluviul cu marea. Unde mai pui că-n felul astă împușcăm mai mulți iepuri dintr-un foc: odată, că dacă-l aruncăm acolo, îl duce curentul la vale și nu se mai întoarce ăla nici dat dracului înapoi; doi, că scăpăm omenește de grija lui; a treia, aruncându-l în apă, cum ar veni îl și boțezăm. Îl obligăm să intre și el în Tânărul lumii ca toți ceilalți, iar popa, căt ar fi el de cărcotaș, n-ar mai avea ce zice, și-ar călcă pe imimă, ar veni să-i citească la cap și să-l conducă la groapă. Mă rog, la apă. C-așa mi-a spus mie popa - altădată, nu acum - că prin boțez omul e spălat de toate păcatele lui și ale celor de dinaintea lui. Că noi, oamenii, ne-am naște în păcatul celor pe care-i moștenim, iar moartea

n-ar fi îspășire ci pedeapsă. Ba - și asta mi-a plăcut cel mai tare dintre toate - căci direct în rai se duc cei care pe tot parcursul vieții lor au fost oameni de treabă, n-au mințit, n-au înselat, n-au preacurvit, n-au râvnit la pricopseala altuia, n-au aia, n-au aialaltă. În vremea asta, cei care au săvârșit toate blestemările de care vă spun se duc în iad, care iad se află aici, pe pământ, iar păcătoșii din el se reîncarnează de-atâtea ori până când ajung și ei la fel de puri și nevinovați ca și cei de mai sus. Halal pedeapsă, ce să zic! Păi cine-i tâmpit să vrea să meargă-n rai dacă poate trăi nu știu câte vieți pe pământ? Chestii de-ale lor, popești, dracu să-i pieptene.

Așa... și după ce m-am lămurit cu treaba asta, am trecut liniștit la următoarea. Liniștit pe măsa, vorba vine, că nu eram liniștit de loc, n-aveam de unde-l apuca nicicum: mut mut, singur singur, nu tu nevastă, nu tu copii, nu tu să fi făcut ceva care să-i fi lăsat pe oameni cu gura căscată de admiratie și să-i facă să-l regrete... nimic. Și asta, fiți atenți, o gândeam eu, cel mai aproape om de sufletul lui, că ne-ntâlneam de-atâția ani zilnic în laborator. Dar ceilalți, care-l știau doar din vedere ori din momentele când guia pe faleză, ei cum puteau să gândească despre Mu?

Si unde nu m-apucă, domnule, o milă de el! Da' milă, nu gât! Si unde nu încep să bocesc singur prin casă... și să mă dau cu capul de toți pereții că atât amar de vreme n-am schimbat mai mult de două-trei vorbe cu omul asta!... Să-l fi chemat într-o zi la masă, sau să fi băut și noi un pahar de vin acolo! Ori să-l fi întrebăt măcar odată: Băi nene, tu când și unde te-ai născut, ai n-ai părinți, familie, copii? Ai ce mâncă, ce bea, ce f...? Ce faci tu, la o adică, după ce pleci de la servicii? Un' te duci, cum îți petreci nopțile, pe ce umăr plângi când te chinuie dorul de ducă ori te-apucă lehamitea de toate, de-ți vine să borăști și mațele din tine? Cine-ți udă florile, cine-ți hrănește mâța sau câinele, că trebuie să ai și tu așa ceva pe lângă casă, tot omul are, și cine-o să-ți aprindă lumânarea la cap și-o să-ți dea de pomană când o să mori? Si tot așa, de nu mă mai puteam potoli.

Domnule, chestia dracului este că începusem să cred de-adevărtele ce gândeam! Mi se părea că eu eram Mu și că altcineva gândeau toate astea despre mine... O întreagă nebunie, ce mai! Noroc că-a băut de miezul nopții din turla bisericii lipovenesci, și-ătunci m-a apucat graba să nu care cumva să-ntârzii și să pierd „Curierul” de dimineață. Da' tot rămăsesem, cum să spun, c-un soi de jenă, de rușine, parcă eu îl nerorocisem pe omul asta, parcă eu îl omorâsem de viu... Și-ătunci m-am gândit ca măcar atât să fac și eu pentru el: să scriu ceva frumos în anunț, chiar dacă mințeam. Anafura mamii ei de viață, ce importanță mai avea o minciună în plus sau în minus?!

L-am scutat din somn pe ăla de zice că scrie istoria Selinei - ăla, domnule, de-i învață pe copiii de lipoveni limba strămoșilor lor latinii - și i-am cerut să-mi dea o carte cu cuvinte mai mari, mai frumoase - pompoase, le-a zis hăbăcul, căscând să-și rupă fălcile, m-am întors acasă și-am început să caut până-am găsit ce-mi trebuie. Ceva de două feluri: pe de o parte, să nu priceapă nimeni dar să sune frumos, pe de alta, să fie și adevarat că de căt. Așa am găsit - adă, fă, ziarul ăla încoace! -, zii să-zi, aha, in-co-menân-surabil și in-compenâ-re-henâsibil. Da... Ce-s astea? Simplu: unu zice că Mu era de nemăsurat, altul că nu putea fi cuprins cu mintea, deci de neințeles. Am greșit cu ceva? L-a măsurat cineva pe Mu? Știe cineva ce și cum era cu el? Dar de înțeles, l-a înțeles cineva? Poate tacsu, pe lumea aialaltă! Pe urmă, sună frumos? Sună. Pricepea vreunul ceva? Cotu! Mințeam eu în cazul asta? Nici vorbă! Restu-i la mintea copiilor. Pariezi tu, Spirule, sau tu Franguli, că Mu n-ar fi fost un tată iubitor? Sau tu, Panaiotă, bagi mâna-n foc că nu și-ar fi respectat muierea sau c-ar fi înselat-o cumva din chiar noaptea următoare nunții? Vedeți că nu?

Poate jura vreunui din voi, da' pe cruce, că mulțul astă n-ar fi fost un bun cetăean, că nu și-ar fi dat și viața pentru semenii lui ori că nu s-ar fi dovedit conducătorul cel mai potrivit de când se știe Selina și până astăzi? Nu poate! Așa că am avut și din partea asta dreptate.

Barba tăcu la fel cum începuse, pe neașteptate. Rămase cu ochii ațintiți în gol, înfiorat că la vedere unei năluci materializate din neant numai în fața lui. Se strânse apoi în el, mai curând se ghemui cu capul vârât în oasele genunchilor ca un copil, gemu încet și continuu surd mai mult pentru sine:

- Nu știu ce dracu se-ntâmplă... De când l-am văzut mort, parcă-mi lipsește ceva. Nu că n-o să mă mai împiedic de el prin ambulator, nici că trebuie să fac rost de alt ajutor de felcer... I-altceva la mijloc, și nu știu ce...

Când am intrat ieri seară-n cameră și l-am zărit întrins și nemîșcat pe cearșaful gol, încă Tânăr și-n putere, parcă s-a rupt ceva din mine. Ce soartă și pe omul asta! Venit de neunde, plecat știe Dumnezeu unde! La mijloc, nimic! Doar tristețe și singurătate. Și un hău căt

Dunărea, pe care ceilalți încearcă toată viața - da' degeaba - să-l umple cu familia, cu neamurile, cu prietenii... Și-ătunci, nu te întrebi dacă Mu nu avea dreptate? Nu-i mai cinsti să nu-ți pese de nimic și de nimeni, să te doară pur și simplu-n cur de lume și să trăiescă cum trăiesc pasărea... sau celul... sau mai știu eu ce?

- Ei, Barba, și dumneata acum prea le pui pe toate la inimă. Nu-i nici dracu atât de negru cum îl zugrăvești matale, nici Mu atât de sfânt precum dai de înțeles. Uite, că bănuiai c-o fi și c-o păți că a stat Mu la mine-n gazdă. Mai întâi c-a stat nici șapte săptămâni, și-apoi n-a fost nimic la mijloc. Da' nimic! Nici chiria nu mi-a plătit-o, că zicea prin semne că nu-i dai nici un ban pe ce-ți muncea, numai mâncare odată pe zi și înjurături căt cuprind.

- Mințea nefericitul ... I-am dat căt am putut, da' i bea cu prăpăditul de Franzelută la bodega lui Spiru. Că-l învățase țiganul la tării, și numai la de-alea scumpe. De-aia l-am și lăsat să doarmă gratis în ambulator, în camera asta, ca să-i ajungă banii de toate.

Alta-i vorba aici, Panaiotă. Că nu-i drept, nici cinsti. Putea să ne ia moartea pe mine ori pe Spiru, ori pe Franzelută, ori pe nemernicul ăla de Zodig, că tot suntem noi bătrâni și facem umbră degeaba pământului. Nu pe el, om aşa Tânăr... și încă frumos.

O să râdeți, da' știți că mulțul a fost singurul om din Selina la care-am ținut cu adevărat în ultimul timp? Nici eu n-am știut asta până-aseară. Dar, dacă stau și mă gândesc bine, cred că l-am considerat dintotdeauna ca și pe copilul meu. Ca și acum, când...

- Care copil, Barba, ce tot băznești acolo? Adică ai fi fost în stare să-i lași lui casele și salupa, și grădinile de la Cardon, și pădurea din Letea? Unde te trezești? Și eu? Eu, Panaiotă și Polinia, fata mea și sănge din sângele tău, cu noi cum ar fi rămas? Lipite pământului, ai? Fru-mooos, n-am ce zice! Vine un izmene pe călător din fundul lumii, nu-l știe nimeni, nu-l-a văzut nimeni, ba încă mut și prost pe deasupra, și gata! Filotinu de Barba îi dă tot: Ia tu, mă, c-ai mei n-au nevoie, lor le prisosește. Ei nu-s buni decât să-mi spele rahatul de la fund și să mă oblojească când mă doare ceva. Frumooos!

- Se zice filotim, proasto, c-ai uitat și limba strămoșilor de-atâta rătate cătă-i în tine. Mai cască și tu ochii, mai pleacă urechea la ce zice lumea, te-i mai deștepta și tu mcar în al nouălea ceas.

- Filotin nefilotin, iartă-mă Dondos că mă bag și eu în vorbă, da' fata asta are dreptate. Mata n-ai copii, n-ai avut nevastă ca să ai copii, iar Panaiotă și Polinia sunt singurele rude pe care ti le știe lumea. Cum să-ți lași avereua mutului, se poate așa ceva? Păi, dacă faci aşa, toți cei care te cunosc o să facă la fel. Și-ătunci, tentreb, ce-o să se întâmpile cu Selina? De sute de ani avereua a rămas în măiniile neamurilor, n-a înstrăinat nimici, și de aia orașul astă a ajuns unde a ajuns...

- A ajuns un căcat, Spirule! Și noi odată cu el. Îți spun eu ce-am ajuns, că tu ești tot venetic și nu știi cu ce se mănâncă pâinea pe-aici: noi ăştia, care ne lăudăm că neamul nostru i-aici de la facerea Selinei, nu doar de-o mie de ani ca al tău, am ajuns să ne însurăm copiii între ei, ca regii. De-aia îmbătrânesc și se prostesc înainte de vreme. Nu mai are săngele vlagă, băi, s-a subțiat ca apa și dă naștere numai la ciudați așa ca ăştia din jur, ca fata asta și ca fata ei, și ca alți cățiva de teapa lor. Asta a ajuns!

Păi, pe vremea mea plecau flăcăii noaptea la Galați, la ruși sau la Istanbul și furau fetele de prin casele oamenilor. Așa am păstrat noi Selina vie, aducând mereu sănge proaspăt, nu cramponându-ne de averile lui Iov! Și de ce faci pe prostul, când toată lumea știe că singurul bărbat venit din altă parte și stabilit aici în ultimii ani a fost Mu? Nimici altul n-a avut curaj să rămână. Se fereau toți ca de dracu. Și ăia care veneau până la urmă, după câteva zile și nopți fugeau unde vedea cu ochii. Astă-i adevărul, Spirule, nu prostile pe care le îndruși.

- Iar în ce-l privește pe Mu - continuă pe nerăsuflare Barba, privindu-i dușmănos dintr-o dată pe toți -, nu v-a cerut nimici părerea. Așa vreau eu, așa va fi! Puteți să vă dați voi de ceasul morții că nu-mi schimb părerea cu-n deget măcar. Am zis că-i copilul meu, apoi așa rămâne pentru toată lumea. Și mai știți ceva? Ia luătă-vă voi catrafusele-n spinare, da' repede, că n-am nevoie de ajutorul nimănui. Îl aştept eu pe popă, fac eu ce trebuie mortului și de îngropat îl îngrop tot eu. Singur, înțelegeti? Hai, gata, valea! Ei drăcia dracului! Acum chiar că m-ă supărăt!

- Măi Dondos, nu te grăbi și tu ca baba la măritat. Oamenii au zis ce-au crezut. Crezi că nu-i bine, nu-i bine, ce mare scofală! Da' astă nu-nseamnă că ai tu vreun drept aparte și că poți să ne gonești cum îți vine știe bine. Dacă vrem să rămânem, rămânem. Dacă vrem să plecăm, plecăm. Care-i problema? N-o să ne împiedici tu să facem ce vrem, astă-i sigur!

- Așa crezi tu, Spirule, că nu pot, da' pot al dracu-

ului de bine, ascultă la mine. Vrei să te convingi? Ia fă-te-ncoace, hai, nu-ți fie frică! Vezi asta, hârtia astă din mâna mea? Ce scrie-n ea? Certificat de deces, nu? Al lui Mu, corect? Și mai depare... Citește, nu te holba la mine! Fiul lui... da, da!... Și al lui... al... lui... Dondos... Adică al meu, Spirule, al meu! Așa că afară din casa mea, din curtea mea și din mortul meu, clar? Mama voastră de pezevengi, da' până când?!

b)

(Ultimul mesaj de pe Internet sună ca o invitație, domnule cal. Persoana care-l trimisese - femeie, desigur, devreme ce afirma că ar purta în pântece copilul lui Mu - în ciuda prețiozității limbajului {Vezuviu sentimentelor... ce să zic!} părea destul de precaută, ceea ce m-a făcut să-i acord încredere. Deși era clar că dorea să ne întâlnim, se pare că avea motive suficiente de puternice ca să refuze să-și dezvăluie identitatea ori să precizeze o zi sau o oră anume când puteam discuta față în față.

Suna incitant și misterios, zici tu. Sigur, dar nu uita că oamenilor le-au plăcut dintotdeauna misterele, și eu nu faceam excepție.

Nu-i de mirare, aşadar, că zilele care au urmat m-am perpelit ca pe jar, gândind și încopind tot soiul de scenarii, care de care mai fantase sau, cine știe, mai aproape de adevăr. Ba era vorba de o fată nevinovată de 17-18 ani, pe care faunul de Mu o necinstise împotriva voinei ei, ba de o femeie îndeajuns de coaptă cu molicioni de piersică în coapse și săni albi și pufoși ca aluatul de pâine din grâu nou, ba dimpotrivă, de o curvă ordinără, bătrâna și plină de jeg, găsită de individ în cală cine știe căruia vapor și violată animalic acolo, pe loc.

Când mă plăcuseam de zugrăvit cai verzi pe pereți, ieșeam în curtea casei - era primăvară, era mai, din spire fluviu venea miroș de pământ proaspăt născut, iar dinspre mare de portocali și măslini înfloriți, când se împreunau amândouă simțeam cum mi se învârt zeci de cuțite în crucea pieptului și începeam să urlu sălbatic la secera lunii ca un câine lăsat să moară în singurătate - și mă uitam ore în sir la cer.

În toată viața mea de dinainte și de după episodul cu femeia încă fără nume nu m-am uitat de atâtea ori și vreme atât de lungă la cer căt m-am uitat în nopțile acelea. În aceleasi nopți, și tot pentru prima oară, am văzut că ătunci când luna începe să se rorungească întratât încât să semene cu pupila unei pisici la cădere intunericului, imaginea munților și văilor de pe ea arată ca fotografia în alb-negru a unui prunc în burta mamei lui. Mi s-o fi părut, nu mi s-o fi părut, de fiecare dată după aceea când am mai privit luna plină în fața ochilor am avut aceeași revelație: luna tocmai se pregătea să-nască pe copilul cerului...

Cu doar câteva zile înainte de împlinirea sorocului, așteptarea mi s-a transformat însă în coșmar. Mi-am dat seama că din senin că nerăbdarea și neliniștea legate de întâlnire sunt minore în raport cu ceea ce trebuia să mă frământe cu adevărat: ce anume o să-i spun eu acelei femei, în ce calitate, cu ce scop ceream informații și, mai ales, în virtutea căruia drept mă interesam de soarta lui Mu, eu nefiindu-i prieten, tovarăș, coleg, rudă, nimic.

Îl văzusem, e drept, de două-trei ori în laboratorul lui Barba, mormăsem ceva la fel de incontinent unul către altul, după care ne văzusem fiecare de treaba lui - eu de băut cafeaua și de bărfit cu Barba, el de făcut matrice pentru dinți - ușurați că ni se luase și povara astă de pe umeri. Ba, acum îmi amintesc alte două prilejuri când dădusem nas în nas pe nepregătite: unul, când Ik-megan cel mare - șeful uriașelor acvarii din clădirea Institutului de biologie marină, care adăpostea cei mai ciudați monștri găsiți în plase de pescari în ultimele sute de ani - împlinise treizeci și patru de ani; altul, când l-am urmărit plăcuit și neîncrezător preț de câteva minute adresându-se idolilor de pe faleză.

Niciodată însă nu am gândit serios asupra lui, afară, eventual, de un: Ia, un bizar acolo, ca mulți alții din Selina! Nici nu i-am căntărit acetele sau viața, nu i-am analizat reacțiile avute într-un moment sau altul, nu l-am comparat cu nimici ca să-i pot stabili valoarea și nici nu mi-am imaginat vreodată că el sau altul ar putea deveni obiect al preocupărilor mele zilnice. Puteam afirma doar că nu erau dușmani sau că prietenia nu ne dădea afară din casă.

Ştiam, desigur, cam tot ce colporta lumea, îl auzisem pe Barba Dondos zugrăvindu-l în fel și chip prin bodega lui Spiru, primisem mesajele acelea pe Internet - care, sincer vorbind, mai mult îl abandonau ca exponent al stîrpei omenești decât să-i creeze o aură personală mai acătari -, dar toate astea erau viziunea altora, nicidecum rodul punctelor mele de vedere, al judecății și sentimentelor mele în legătură cu el.

{fragment de roman}

Voi, acești suflători!

Cine credeți c-ar putea cinsti masa voastră dacă n-ați pus pe ea duhul credinței? Oamenii toți vor cărămizi să dureze cetăți, măcar un turn babel risipit printre coperțile unei biblie zace dărămat ca să amintească viitorimii de ce oamenii nu își mai vorbesc precum altădată, de la buză la buză; rupeți pâinea și vinul dintre scoarțele acestor coperți roase de molii, așezați albe fețe de mese și pe ele câte mai câte bunătăți; pene din aripi de arhangeli, colorate, aurite, linguri de lemn și leagăne pentru copii, fusuri de tors.

Voi sunteți beneficiarii praznicelor albastre în care norii coboară împreună cu vocea cea dintâi a lui Dumnezeu.

Cine mai poate crede că ceasurile au un meșter bătrân care a dat forma timpului ce se scurge ca un sirop condimentat printre sufletele celor ce se trec? Hrana aceasta pe care voi o devorați se face sub chinul secundelor, nu există cuiere în care să punem aceste haine de humă, poate doar tărâmul morții ca un negru corn al abundenței plin de ouă de buhă.

Doar moartea este singura care le văruiește la sfârșit de felinar.

Magical trup al iubitei

Trupul iubitei, acesta-i universul unui artist. Doar el și bolta rece a nopții coboară peste ea, iar visurile, convertite în idei, ca niște stâlpi ce susțin cerul și lumea pasiunilor sale. Fiecare iubire poartă parfumul unic al unui trup îngâna săgetata amantă a luminii.

Din care tărâm coboară această femeie? Poate doar din tărâmul frumuseții. Vântul iubirii îi uscă pletele și rozul ei proaspăt îi sidefează buzele. În fiecare mișcare adie o muzică, ca niște clopoței parcă-i plutește vocea.

Liniște atâtă, încât din ea îmi pare că țășnesc fântâni de tihă, spune poetul. Sunt doar sănii iubitei mele sub sidefata curbură a zâmbetului ei.

POEME

Cristian George Brebenel

Dacă ai putea înțelege iubirea în aceeași cadență cu mine, nu ar fi stea de pe cer prin care să nu comunicăm și nici rouă pe trupul dimineții pe care să nu o convertim în elixir.

Parabola amiezii

Cum tăinuim în fiecare din noi adevărul, Apoi privim peste câmpii. Amiaza ne pare coborâtă în poala pământului. Ducem mâinile la frunte ca într-o îmbrățișare a minții. Năpădiți cu râurile de ziua ce intră pe ferestre.

Adevărul este oprirea în loc a liniștii. Când doar lumina botează sufletele noastre. Atunci privim amiaza coborâtă în poala pământului. Și grâul ce o ridică încet de pe holde în creșterea sa. Amiaza e cerul ce a luat trupul brazdei. Și bogat slujește adevărului nostru. Pâinea se va coace ostenită de creștere

Și ne hrănim cu ea prin vitraliile vieții, Trupurile noastre de sticlă slobod adevărul să-l lase, Câmpul tot pare o catedrală unde lumina se sfârșește Doar pentru a renăște într-o altă amiază. Stâlpii săi suntem noi, bogăți în aducerii aminte. Atunci ne aplecăm urechea și auzim pământul cum fierbe, Iarba udă de zori cum se foiește sub șuierul coasei. Neîndurați luptători hăcuim pe ogoare. Tarinile ispitite de soare se dezbracă.

Și noi, în miezul adevărului de amiază, Simțim grâul ce ridică în creșterea sa cerul de pe holde.

Dorință

I
Te-ăș păstra în fiecare îmbrățișare cum plugul păstrează primăvara în memoria ruginei.

II
Ai venit înveșmântată în ziua, cu lumina zorilor în jurul sănilor, purpura rochiei țesută din august în jurul coapselor flăcări.

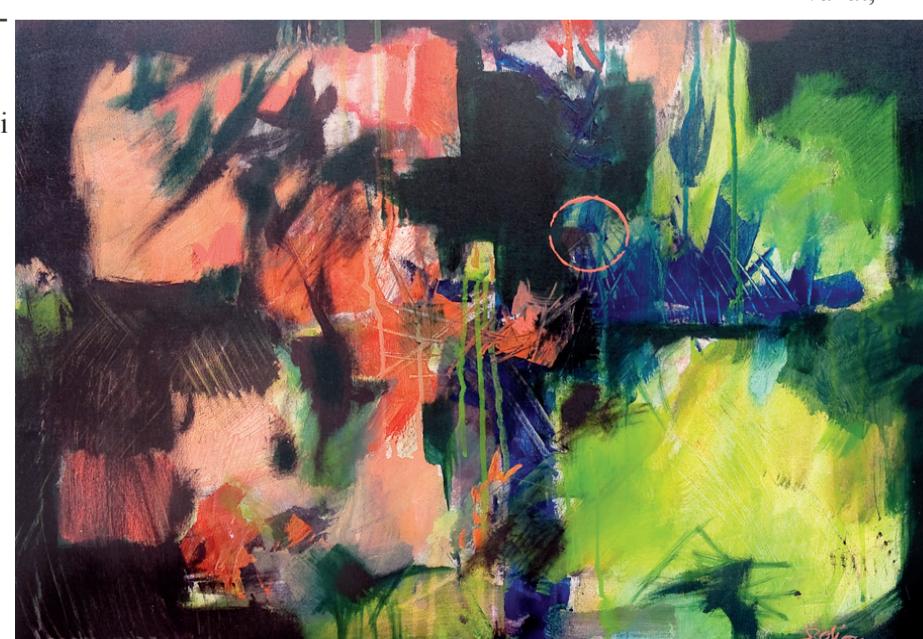
III
Eu - corabie-n furtună pe spuma de calcar, vânătă, precum buzele văduvei pe piatră, pe piatra funerară.

Armura nostalgiei

Departă, în fundul dimineții, Regăsește ulcica fierbinte cu lapte Împinsă pe ștergar de bunici.

Petecele cerului, în albastrul umed al luncilor, Văzute prin crucea ferestrei.

Cocori nemiloși chinuind primăvara în tipete și muguri plesniți în palmele verzi ale viei.

Dascăl prost

Nu știu alții cum scriu, dar eu, când mă gândesc la cele/cei din învățământ, (tre)salt mai mult de tristețe și compasiune, decât de bucurie și de admirare. Și, cum să nu fiu ofuscat, când mai am colegie și colege care vibrează și acum, ca totdeauna, cu o plăceri lamentabilă de a concepe și a redacta, cu bietele eleve și cu bieții elevi, compunerii calofile, idilizante și lacrimogene, într-un stil insuportabil, edulcorat.

Și, Doamne, ilizibile mai sunt aste compunerii ce-mi evocă o celebră definiție dintr-un manifest avangardist: „Poezia nu e decât un teasc de stors glandă lacrimală a fetelor de orice vârstă”. De aceea, totdeauna am repudiat și am persiflat asemenea hibridizări poetizante și proliferante, ca deplorabile tentații creative ale copilariei și adolescenței. Am considerat, cred judecările, că toate aceste excrescențe sunt inspirate și alimentate de propensiunea didactică spre (auto)mitizare, involuntar derizorie, de iluzia unei rezistențe facile la ingratitudinea și averișarea societății. De unde să aștepte slujitorii școlii, de toate gradele, o recunoaștere și o estimare justă a activității lor (pseudo)neproductive și ... curat ne-lucrative?! Doar se știe că, din vremuri imemoriale, mitice, zeii au disprețuit, orgolioși, cu blam divin, pe cei care se erijuau în pedagogi ai ființelor umane efemere. În antichitate pedagogul posedă și exercita servitutea de a se ocupa de educația odraslelor stăpânitorilor aristocrați, chiar în casele acestora.

Condiția precară, material, și umilă, moral, s-a perpetuat, pedagogul fiind transferat din sfera servitutii divine și aristocratice în cea socială, îndelungată și abrutizantă.

Dacă dl. profesor Mircea Muthu (universitar clujean!) nu se recunoaște în personajele caragialiene, după cum declară într-un interviu din „Adevărul literar și artistic”, noi, cei din învățământul preuniversitar, mai balcanici, ne recunoaștem parțial sau total în personajul Pricupescu din schița Dascăl prost, publicată de I.L. Caragiale, acum 106 ani, în „Universul”, din 16 iunie 1900! Acest Pricupescu este „profesor de cursul secundar- predă istoria la clasele inferioare la un liceu”, o prezență cotidiană banală în portretizarea și dialogul naratorului / autorului obiectiv-vat. Cred că I.L. Caragiale a anticipat postmodernismul literar în proză, acum opt decenii. Interesant e modul abil și subtil în care textul caragialian Dascăl prost m-a convertit și m-a prins în cursa unui exercițiu epigonic textu-alist și intertextualist. De vreme ce mă recunosc în personajul comic Pricupescu din schița lui Caragiale, denotă că nu-i discreditez pe semenii mei din învățământul (prea) universitar invitându-i la relectura acestei capodopere spre a observa cât de realist transfigurează artistic autorul condiția profesorului. Naratorul, un Mitică, un Lache sau un Mache, e o lichea citadină, din centrul sau de la periferia capitalei. Poate că e chiar autorul în ipostaza cu care-l dezaproba Maiorescu pe Caragiale, ca om, surprins în anumite experiențe biografice detestabile.

Pricupescu nu-i un personaj rudimentar, are totuși complexitate / consistență, ca personaj de schiță: „Este un om bănuitor”, enunță o propoziție în care identificăm cert vocea autorului. „Fac prinsoare că ai venit să mă rogi pentru vreun măgar (...), le-neș, ticălos”, se plângă interlocutorului indezirabil de acest „canon” nesuferit, probabil un semn al unui destin tragic-comic implacabil sau omnipotență anotății a aceluiasi destin. Incomodat și agasat, Pricupescu „trântește” pe masă „un vraf de scrisori”, invitându-l ironic și punitiv să la citească, pentru că „Pricupescu este indiscret”. Amfitrionul speră ca scrisorile să fie un antidot în a tempera și anihila zelul comprobomisului profesional și moral în care vrea să-l atragă, abuziv, amicul. El caută în scrisori un arsenal defensiv, pe când amicul are abilitatea de a-l converti în unul agresiv. Naratorul devine bibliotecar iar amicul cititor apucându-se să citească o bibliografie epistolă constând în trei texte, ele însese capodopere, inserate postmodernist în structura schiței.

Prima scrisoare cu titlul „Iubite domnule Pricupescu” este adresată de devotatul Nicu Postolache senator. Senatorul denunță, demagogic, „nenorocita sistemă a favoritismului” din învățământ. El intervine însă pentru Costică Postolache, nepotul, fiul lui Ghiță Postolache, fratele, deputat. Pentru că întreaga familie Postolache admiră competența didactică, de „bărbat devotat datoriei”, profesorul Pricupescu este rugat să-l promoveze la examen pe Costică, fiind recompensat cu calitatea de meditator și de a petrece împreună un concediu „la țară, la munte”.

A doua scrisoare este introdusă după un comentariu interjecțional și exclamativ al personajului narrator/autor: „Halal de Pricupescu! În paradis îl invită nenea Nicu și consoarta! Mâncare, băutură, călărit... plus 200 de lei pe lună cel puțin. Dar nu mai vine Pricupescu!... Să citim mai departe” îndeamnă personajul – lector, adresându-se, pare-se și nouă. A doua epistolă debutează cu un avertisment amical: „Amice Pricupescule. Mâine încep la voi examenele. În interesul tău îți atrag atenția (...) nu fi sever cu băiatul persoanei cunoscute (...), că, și fără să vrei tu, băiatul tot va trece. Pentru ce tu, un dăscălaș (...) să indispu niște oameni cu atâta influență? ” Personajul „amic N.N.” previne pe Pricupescu să nu-și taie craca de sub picior sau să-și bată cuie-n talpă, somându-l: „Aseară am prânzit acolo. Era o sumă de oameni mari (...) S-a vorbit rău de profesor (...). Brutali și mojici, cu copiii de familii bune (...). Eu am garantat pentru tine. Ia seama! ” De fapt, întreaga epistolă e un avertisment amical dat unui profesor umilit într-o societate a „formelor fără fond”.

A treia scrisoare o are autoare pe „Puiculiță”. Ea se adresează lui Pricupescu cu o formulă amoroasă irezistibilă: „Dragă Bică, cocoșelule moțat”, vibrându-i intens adresantului coarda sentimentală. Sentimentalismul epistolar e însă ieftin, comic, demn de personajele feminine din comedii, de Veta, Zița, Zoe, Mița sau Didina: „Dacă ai ținut tu vrednată la mine măcar a suta parte din cât mi-ai spus, sper că n-ai să mă refuzi. A venit Mița Popescu la mine cu lacrimi în ochi și m-a conjurat pe tot ce am mai sacru să-ți vorbesc în privința băiatului ei, Octavian Popescu. Biata Miță este desesperată, fiindcă Octavian i-a spus curat că, dacă rămâne repetent, se împușcă. Când ăi veni la puicuță ta, să-i spui că l-ai trecut pe Octavian”. Curată ciufuleală! Când apare Pricupescu amicul propune tranzacția compromițătoare utilizând optica și perle de stil ale personajelor din scrisori, biblio-grafia epistolieră fiind bine receptată șiabil administrată. Pricupescu însuși observă: „Astea le-ai citit undeva”, amicul servindu-i opresiv chiar expresiile depreciative, triviale din scrisori: „De colea ar fi pentru tine, un dăscălaș părlit, pe timp de vară, 500 de lei? ” sau „De-aia v-a ieșit vorba la toți dascălii că sunteți mojici și brutali mai ales cu copiii de familie bună! ”. Pricupescu are acces de nebunie: „A început să zbiere” la amic, contaminiându-l în aceleasi manifestări. Iată dezno-dământul:

„- Secule! Am strigat eu.
- Ești un prost! strigă Pricupescu.
- Ba tu ești prost! Mă-sa e văduvă, frumoasă și de familie mare. Să te ia meditator! Am strigat degeaba; a fost peste putință să-l scot pe pedant din ale lui. Mare dobitoc d. Pricupescu!”

Acest final diferă de altele, din alte schițe, în care dascălii acceptă compromisurile. Pricupescu este pare/ altfel, cunoscând, poate, limitele compromisului.

Mai observ că „loază/ loaze” sunt substantive comune de genul feminin. În schițele lui Caragiale totdeauna „loazele” sunt de genul masculin: copii, școlari, liceeni, chiar studenți, dacă ne gândim la fiul lui Trahanache care-i scrie de la facultate: „Unde nu e moral, e corupție, și o soțietate fără prințipuri, va să zică că nu le are”.

Ion Trancău

POEME

Daniel Popa

Lumi parțiale

I
Imi fug imaginile verzi ale planetei
În spatele retinei...

Cu ochiul de ciclop le îngheț,
Iar cuvântul e prea îndărătnic de a le accepta.
Mă știu prea aproape de lume,
Prea aproape pentru a mă transforma.
Când sunt lângă tine,
Verdele-cuvânt parcă devine
Fulgerul străpungând Universul.

II

Mă chem prin somn în frunza copacilor
Trezit fiind pentru întâia oară.
Sar printre cuvinte,
Mă strecoar în idee
Și plutesc pe aripi de înger,
Răpit fiind într-un univers paralel.
Doar atunci chem visul
Când vântul bate,
Iar în barca-frunză evadez
Plutind între cuvinte,
Între copaci,
Între nori,
Între stele,
Între iubiri....

III

Vulturul-idee domină lumea,
Marea se scurge în ochii lui,
Munții dispar în bătaia aripilor,
Stelele sunt înghițite
Pentru a-i astămpăra foamea...
Și iată noile lumi parțiale....
Vulturul-idee pe spatele lui mă va purta

Înapoi

Știi să fug în timp
Când mă cauți tu
Și să mă apropii de secundă
Ca să te pot simți alături de mine...
*
De ce nu mă lași
Să mă întorc la eternitate?

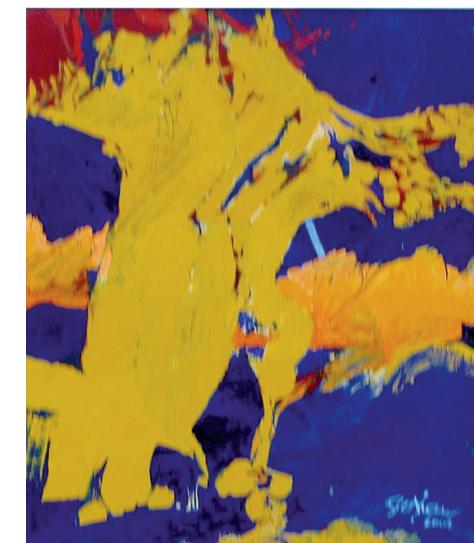
Priviri de lut

Iată îmi cad pe umerii goi
Picături de lacrimi din stele,
Aproape de apă mă chemi
Cu priviri de lut și de iele.

Umăr ascuns în undă,
Vis de copil apare,
Mișcarea frunzei mă prinde,
Atingeri fugare.

Prin inimă caii fug,
Aruncă din copite scânteii,
Picioarele cerul ating
În palme, mii de văpăi.

Aripa dreaptă se-ntinde
Creând noi universuri,
Timpul dispare, spațiul tot crește
Totul se schimbă în versuri!

Regina Elisabeta

(fragment de roman)

Dan Marius Drăgan

-Orice altceva e fum și este pentru toți, mi-a spus mai apoi. Știa cine sunt și știa că știi cine e, că eram doi actori ai unei piese în care lumile noastre de ciocneau chiar atunci în acele ore. Se ciocneau de mult și nu urma nici un fel de liniște, nici un fel de repaos pentru noi!...

Apoi tăcu. Bău din nou din coniac și tăcu. Trecu un camion cu apă, apoi un taxi, apoi câteva trăsuri romantice.

-A doua zi urma să debarce. Urma Istanbulul, orașul care aduna atâtă mărire și decădere la un loc! Ruine peste ruine. Escala urma să dureze trei zile. Ea rămânea, eu trebuia să plec mai departe. Ea debarca cu toată liota ei de saltimbanci bători de vodcă, eu trebuia să-mi urmez misiunea mea.

I-am strâns mâna la despărțire. I-am și sărutat-o. Strângerea mâinii ei a intrat în mine adânc, până în măduva oaselor... În jur erau destui martori care priveau cu ochi interesați... Ea a plecat. Am plecat și eu...

Trebuia să mai activez anumite contacte la Atena și cheia acelor contacte, am aflat o zi mai târziu, era chiar negustorul turc Demir...

Tăceam ascultând finalul. Dar, uite, tăcea și Cernescu.

-Și ceilalți, ce s-a întâmplat cu ei?

Cernescu zâmbi.

-Care ceilalți? A!... Ceilalți!... nu știi foarte mult despre ei și nici nu știi dacă informațiile pe care le am sunt sută la sută sigure, pentru că nu m-au mai interesat persoanele lor în mod special... Totuși au fost anumite ecouri care au ajuns la urechile mele. Din căte știi contele Prohurov a sfârșit-o pe când era ștabscăpitan de infanterie împușcat în spate de soldații ruși din unitatea lui, pe vremea în care aceștia dezertau de pe frontul galician, asta se întâmpla prin toamna anului 1917. Era ofițer imperial trimis pe front de guvernul lui Kerenski, dar și acolo, se pare, se ținuse numai de prostii și era tot timpul cu capul plin cu vodcă...

Escrocul acela tragic cu nume franțuzesc, Duchanay, a sfârșit-o aşa cum o sfârșesc mai întotdeauna cei de teapa lui – înjunghiat de oamenii creditorilor lui în Istanbul pe vremea în care se pregătea să dispară din nou... Singura enigmă legată de el este dacă asasinii săi au fost plătiți de creditorii din Moscova și Sankt Petersburg sau au fost plătiți de petroliștii ded la Marea Caspică. Dar ce importanță mai are acum?

Demir, negustorul turc, acela ce-mi fusese o anumită perioadă de timp simpatic a vândut în continuare tutun și cherestea, mai apoi, după război după ce s-a înființat protectoratul francez în Siria și Liban, prin relații la nivelul noilor autorități franțuzești și-a extins afacerile și în Marsilia, tot cu tutun și cherestea, pentru că acest comerț îl cunoștea el cel mai bine. La un moment dat, după ce a mai îmbătrânit a transmis afacerile sale fiului său care s-a dovedit un comerciant chibzuit și echilibrat. Prin urmare avea familia sa crescut constant și egal. Pe la sfârșitul anului 1928, dacă nu mă înșel i-am făcut o vizită, de am băut cu el ceai oriental la adăpostul tufelor de oleandri din curtea vilei sale din Pera...

Căpitanul de navă, Gligan cel mustăcios, uite că i-am uitat numele mic, după ce s-a săturat de umblat pe mări, după Marele Război s-a tras în satul său din Ardeal. Acolo și-a făcut o casă pe un pământ pe care l-a cumpărat, apoi a zugrăvit biserică din sat, de l-ai prețuit toți credincioșii greco-catolici, apoi s-a însurat cu o femeie Tânără și frumoasă cu care a avut și un fecior. Femeia l-a luat de bărbat că se îndrăgostise de el aşa cum era, mai bătrân și mai înțelept. Cred că a și ajuns primar prin părțile acelea... Oricum, acum, este de mult pământ!... Dar copilul îi duce numele mai departe, iar femeia lui își tace tăcerile...

-Dar baroana? Ați spus că v-ați mai întâlnit cu ea! Cum s-a întâmplat?

-Nu mă slăbești nici o clipă!...

Se vedea că nu se simte bine, dar mai luă o gură de coniac și își mai aprinse o țigareta...

-Am mai văzut-o în toamna lui 1919. Mă întorceam din campania de la Budapest unde fusesem

atașat pe lângă Statul Major al mareșalului Prezan ca șef al serviciilor de informații militare, trebuie să fac legătura cu unitățile franțuzești din zona Szeghedului. Eram în vremea aceea obosit și sătul de război...

Revenit în București, în tulbureala aceea politică, atât internă cât și internațională, se duceau tratativele de pace la Paris, urma să fac parte din comisiile care urmău să fie conduse de domnul Alexandru Vaida-Voevod, aveam timpul măncat de toate aceste obozitoare preparative pe care trebuia să le îndeplinim... Într-unul din momentele de respiro, pe care le avusem în acele vremuri, am ieșit de la Palat împreună cu mai mulți colegi de comisii, ca să luăm masa de seară la restaurantul lui Nestorescu. Atunci am văzut-o. Sernea la mese ca și chelneriță...

Nu mai avea avere, scăpase de bolșevici doar cu hainele de pe ea. A avut parte de prieteni adevărați în jurul ei care au scăpat-o de plutonul de execuție aproape în ultimul moment. Acuma își câștiga o pâine ca lucrătoare bună la toate în restaurantul acela. Sernea la mese, uneori spăla chiar și vasele, vreme în care se întâmpla și să se vândă pe bani îmbogățările de război, când aceștia doreau să aibă în pat la dispoziție o aristocrată veritabilă, din cele cu sânge albastru. În felul acesta supraviețuia.

Am zărit-o într-o seară pe când fusesem invitat la acel restaurant de către niște funcționari din ministerul înființate după revenirea capitalei la București din exilul impus de război la Iași. Era deja o frumusețe obosită, încercănată, sernea cafele și coniacuri în grădina de vară, purtă uniforma picolișilor – rochie neagră, șorț alb și o bonetă din dantelă care-i prindea părul aurii, care parcă se mai închise la culoare, devenind aproape ruginiu. Am întăles din comportamentul celor din jur că, pe undeva, ea era atracția locului... Era ca și un fel de animal exotic expus la o grădină zoologică pentru a fi admirat. Doamne cu părăliile albe de dantelă șușoteau atunci când apărea, iar bărbății își mânăgâiau mustațile ceruite aruncând niște priviri evaluative care spuneau ceva de genul: „Nici nu-i mare lucru de ea!...”

Avea aceleași coapse de felină, nervoase, pline de energie...

George, șeful de sală, observându-mi interesul față de ea se apropie de mine și-mi șoptică că dacă aş dori să o am nu ar fi foarte mare problemă să-mi aranjeze un randez-vous cu ea, cu atât mai mult că nu cere exagerat de mulți bani, biata femeie adună bani ca să poată pleca la Paris, nu este ea foarte Tânără, dar este dintr-o familie extrem de nobilă, l-a cunoscut chiar pe țar!...

Atunci, exact în acele clipe Olga Dimitrevna a întors privirea înspre noi, m-a văzut și a întăles imediat sensul cuvintelor lui George, m-a privit cu aceeași privire de ciută hăituită, a lăsat tava cu cafele exact acolo unde se afla, pe cea mai apropiată masă de ea, eu încercam să-l îndepărtez pe George, care nu contea cu numărul său persuasiv, ea își șterse mâinile de șorțul său alb, George o lăuda în continuare ca femeie și ca animal, eu i-am spus destul de răspicat ca să înceteze, ea, după ce lăsase tava pe masa aceea, i-au dat lacrimile, apoi făcu doi pași către intrarea la bucătărie, am dat să mă scol dar tocmai atunci trece pe lângă noi Nestorescu, proprietarul localului care se apropie afabil ca să intre în vorbă cu noi, dar făcându-i un gest lui George să se depărteze, apoi îi spuse lui Niță, chelnerul, să aducă la masă căte un coniac din parte casei, ea se mai întoarse o dată către mine schimbând direcția către ușa de la ieșire, își scoase șorțul de pe ea și boneta din cap, le aruncă pe culoarul dintre mese și dispără pe ușa de la ieșire cu pași grăbiți, aproape fugind...

Tăcu Cernescu. Aprinse o nouă țigareta, trase un fum adânc, apoi îl slobozi liniștit și prelung, făcând atmosfera din jurul nostru, parcă, mai diafană.

-Odată, atunci de demult, nu am putut ajunge la ea, pentru că ne despărțeau foarte multe. A doua oară ea a fost cea care nu mi-a dat voie să mă coboră atât de jos... După aceea am tot căutat-o, dar nu a mai fost de găsit. Lumea astă mică este, căteodată, foarte mare!

Scutură țigareta în scrumieră și privi în gol.

-Apoi, mai târziu, un prieten, unul dintre colegii mei, îmi spuse că Olga Dimitrevna se sfârșise de zile circa doi ani mai târziu. Prin 1922 sau 1923. O terminase cocaina într-o mansardă a Parisului unde locuia. Lucrare pentru serviciile noastre de informații în cadrul unei rețele pe care o înființase Mihail Mordovcov în rândurile emigrației rusești din Occident... În câteva rânduri, am constatat mai târziu, îi folosise indicativul în rapoartele pe care le sintetizam periodic, fără să ștui că acel nume de cod îi fusese atribuit ei. Bănuiesc că a făcut asta pentru ca, într-un fel sau altul să am posibilitatea de a o găsi dacă aș fi vrut, iar eu nu am găsit-o pentru că nu am știut că mai există și că, de fapt, este atât de aproape de mine. Măcar atât am avut un fel de consolare, că nu a murit în mizerie, o ajunsese că ceva bani prinț-o moștenire de la un unchi de-al său și ceva bani într-un cont dintr-o bancă din Lyon. Numai că bunăstarea astă a ajuns la ea puțin prea târziu. Astă e tot! E mult sau e puțin?

Nu mai era nimic de spus. Nu era nici mult nici puțin.

Ne-am despărțit.

21

Ce să vă mai spun acum? Nu l-am mai văzut niciodată.

La mai bine de un an de la întâlnirea noastră de la Sinaia, dintr-un anunț care a fost publicat în ziarul nostru, cu chenar special, am aflat de decesul și înmormântarea – cu toate detaliile inerente și toate textele oficiale care se utilizează în asemenea situații – a colonelului de informații Cernescu Ioan, deces survenit în urma unei lungi și grele suferințe provocate de o boală nemiloasă!

Era primăvara crudă a anului 1941 și se mai veadeau urmele gloanțelor care au mușcat din fațada Școlii de Război pe când cu rebeliunea legionarilor. Atunci au murit oameni.

Cu câteva luni mai înainte pierduseră Ardealul de Nord la unguri, Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herța la ruși, iar Cadrilaterul l-am pierdut la bulgari!... și atunci au murit oameni!

Apoi în vara anului 1941 a fost dat celebrul ordin al Generalului: „Oșteni, vă ordon treceți Prutul!” și oștile l-au trecut. A început războiul și au murit iarăși o mulțime de oameni!

Apoi războiul a continuat, a fost Odessa, a fost Sevastopolul și în prima dar și în a doua bătălie, a fost Cotul Donului, a fost după aceea retragerea din Crimeea pe Marea Neagră și au murit și atunci foarte mulți oameni!

Apoi a fost frontul pe Prut, a fost invazia rușilor, întoarcerea armelor – de parcă ar fi folosit cuiva prostia aia – apoi au fost bătăliile de la Păuliș, Oarba de Mureș, Câmpia Turzii, Carei, Budapesta, Banska-Bistrica și peste tot au murit oameni. Mult prea mulți oameni.

A fost un război pe care l-am plătit - ei, morții, cu viețile lor – iar noi ceilalți l-am plătit cu sufletele noastre!

Apoi a venit ocupația rusească. Am fost o țară învinșă în război! Si am simțit astă până la capăt!

Cernescu, colonelul, a fost înmormântat cu onori militare de cel mai înalt grad.

Lângă sicriul închis stăteau soldați de gardă cu armele în poziție de onor și mai stăteau niște soldați cu mănuși albe în mîini care țineau niște perne mici din catifea vișinie pe care se odihneau la vedere peste treizeci de decorații de cel mai înalt grad, decorații românești și străine, acelea pe care Cernescu nu a avut voie să le poarte sau să le arate cuiva atâtă timp cătrăse!

O fanfară cântă muzică militară funerară și se desărcau salve de arme în aer!... Țara își cinstea eroul!

Nu a avut copii.

Nu am avut nici eu copii.

A trăit și a murit ca și un senior!

Eu am supraviețuit!...

El nu ar fi supraviețuit!

Interviu

Vasile Ponea

Vasile Ponea: -De circa 15 ani de când vă cunosc domnule Sorin Lory Buliga, vă știu împămit de viață, concepțiile și creația marelui Constantin Brâncuși. În acest context v-aș fi recunosător dacă mi-ați acorda câteva ore din timpul d-stră, și aşa destul de drăguț, pentru a elucida, și pentru cititorii revistei Caietele CO-LUMNA, o serie de aspecte din vasta problematică Brâncuși, printr-un interviu.

Sorin Lory Buliga: -Oricând vorbesc cu plăcere despre Brâncuși, mai ales că unele întrebări bine puse pot să răscolească profundizimele minții și să genereze răspunsuri ce pot pune în evidență aspecte inedite, la care nu te-ai fi gândit până în acel moment. Se spune că poți călători departe pe aripile întrebărilor sau că o întrebare justă conține o parte din răspuns. Așa că domnule Ponea provocați-mă la adevărul despre Brâncuși.

V. P.:-Mai mult cu voia proprie, D-le Sorin L. Buliga ați devenit și orientalist?! Cartea pe care ati editat-o și pe care cu generozitate mi-ați oferit-o – „Simbolistica sacră în opera lui Constantin Brâncuși”, vă deconspiră, și după părerea mea este o carte document scrisă cu pasiune, curaj și acribie de cercetător și va deveni cred un reper important pentru viitorii brâncușologi (de ce nu și pentru actualii iscuditori în tainele brâncușiene). Ce fior v-a determinat să abordați din această perspectivă pe Brâncuși și opera sa?

S.L.B.: Încă din anii studenției (la Facultatea de Geologie a Universității din București) am contractat o pasiune pentru filosofia Indiană, trezită de cărțile lui Mircea Eliade (atât de nuvelele și romanele sale, cât și de opera științifică). Destinul a vrut să fiu geolog mai întâi, dar imediat ce mi-am încheiat cercetările și doctoratul în geologie (în anul 2000) am contractat o nouă pasiune, și la fel de puternică: pentru opera lui Brâncuși.

Ea a început însă sub auspicii orientalistice și mai cu seamă indianistice, deoarece am observat certe influențe ale acestor filosofii în unele lucrări brâncușiene. Ca să-l înțeleag mai bine pe Brâncuși, și pentru a fi sigur că nu greșesc, am început prin a-i studia cu atenție viața și pasiunile. Am aflat astfel că el însuși se declara influențat de învățările călugărilor budist Milarepa (care a trăit în Tibet în sec. X) și că a fost în India, în iarna lui 1938, pentru a discuta realizarea unui templu cu maharadjahul din Indore. Acest templu îngloba elemente de folclor românesc, întocmai ca și lucrarea *Spiritul lui Buddha*. Mult mai târziu am înțeles – și acest lucru îl datorez cercetării operei brâncușiene, Muzeului de Artă Orientală Guimet din Paris, Muzeului Luvru și orientalilor români Sergiu Al-George și Mircea Eliade – explicația confluenței între tradițiile populare românești și tradițiile indiene.

-Cu aprehensiune - gândesc că vor urma și alte cercetări ale D-stră, care să întregească o imanentă abordare a concepției lui Brâncuși despre esența artei, despre existență în general și colorile ei?!

S.L.B.: Da. Am publicat relativ recent o nouă carte, numită *Spirit și Materie în vizuenea unui artist-filosof: Constantin Brâncuși*, în care concentrez rezultatele cercetărilor mele despre opera lui Brâncuși din ultimii zece ani. De asemenea am în lucru o carte în care încerc să reconstituï proiectul

Templului de la Indore.

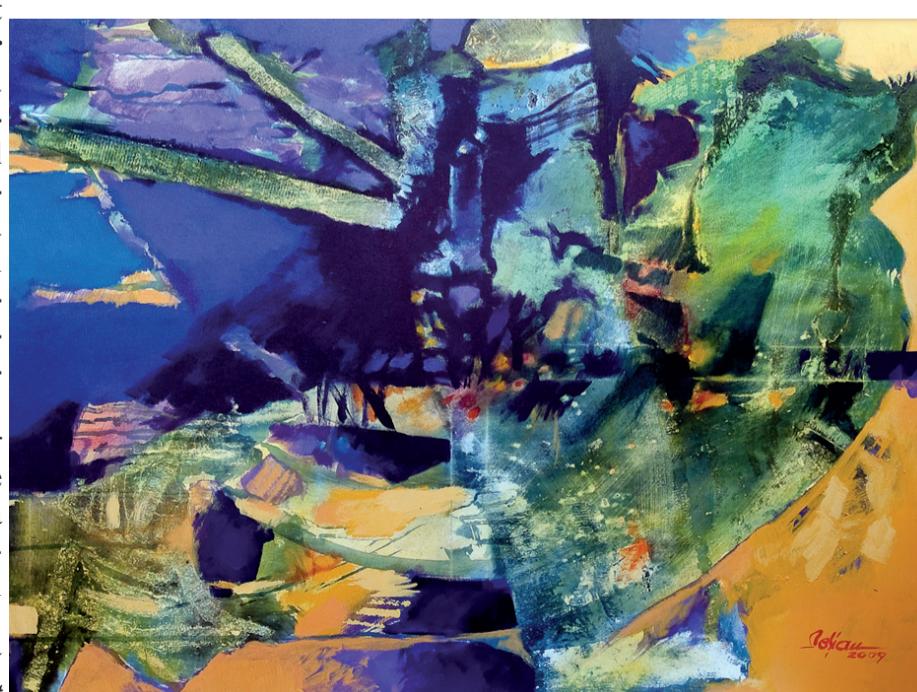
V.P.:-Ați încercat, și n-aș zice că n-ați reușit, să demonstrați universalitatea gândirii filosofice a lui Brâncuși și în consecință a operei sale. Nu găsiți că acest **tarabostes dac** a fost cu adevărat un îndrăgit hierofanic al divinității?

S.L.B.: -Brâncuși a luat din folclorul românesc ceea ce este sacru și universal și cu ele a creat o nouă sculptură, care este modernă și universală în același timp. Modernă prin esențializare și universală prin utilizarea unor simboluri universale. În plus, ideile metafizice incluse în această operă merg pe linia vechilor tradiții religioase ale omenirii. Așa se explică de ce Brâncuși este universal, dar și de ce opera lui pare să fie influențată de arte și tradiții diverse: din Oceania, Africa, preistoria europeană etc. El a încercat o sinteză a marilor tradiții, sau, mai bine zis, să găsească numitorul comun al acestora. Îl interesau mariile adevăruri metafizice despre om, lume și Dumnezeu. Si în orice făcea căuta spiritul cel veșnic viu. Pe acesta l-a și reprezentat în diverse moduri în operele sale.

Ca să nu mai spunem că vreme de 25 de ani a cântat ca țârcovnic în biserici din România și Paris. Am putea spune aşadar că Brâncuși era întradevăr un hierofant al artei, deoarece prezenta mereu aspecte ale sacrului. Este celebră mărturisirea sa că a deschis în Impasse Ronsin, unde își avea atelierul, o biată filială a Mănăstirii Tismana.

V.P.:-Unele din aserțiunile cuprinse în cartea menționată vor fi criticate, combătute, dar eu sunt convins că veți rămâne pe poziție și veți întări argumentele de până acum cu cercetări profunde și, de ce nu, cu o intuiție penetrabilă, fără a vă oploși. Credeți într-o desțelenire a terenului destul de bătătorit și parcă fără perspectivă în privința interpretărilor referitoare la viziunile și concepțiile lui Brâncuși?

S.L.B.: -Terenul este bătătorit cu interpretări profane de toate felurile, rodul lipsei unor metode serioase de cercetare și de asemenea a prezenței unor concepții materialiste. Din acest punct de vedere este într-adevăr lipsit de perspectivă. Adică despre Brâncuși scriu oameni lipsiți de un sentiment al sacrului. Nu văd cum pot să îl înțeleagă oameni fără o cultură religioasă serioasă și fără să aibă preocupări în această zonă. Să nu mă refer aici doar la creștinismul ortodox.

V.P.:-După cum vă cunosc, aveți darul de a fi persuasiv, și cred că tot natul va afla despre gândirea peratologică a lui Brâncuși care conjugă de netăgăduit Sacrul cu Profanul, și-l coboară la

nivelul înțelegerei noastre. Deci cât de religios era Brâncuși, câtă putere de esențializare și de cât vizionarism putea el da dovadă?

S.L.B.: -Întrebările dumneavoastră rămân mereu în zona religiosului, ceea ce demonstrează că ați intuit esența operei brâncușiene. Cred însă că am răspuns mai înainte la această întrebare. Mircea Eliade spunea despre Brâncuși că este cazul tipic de homo religiosus. Vizionarismul brâncușian constă în prezentarea artistică a unor adevăruri eterne, mereu valabile, de natură sacră.

V.P.:-Puțini sunt cei aleși să facă punți între culturi, între tradiții, între popoare și fără a le limita în timp – un fel de punți peste timp. Credeți că Brâncuși a avut o astfel de chemare?

S.L.B.:-Cu siguranță că Brâncuși a creat numeroase punți: între arta și tradițiile din Orient și arta modernă occidentală, între arta arhaică europeană și arta modernă al cărei exponent era (adică între vechi și nou), între folclor și modern (între rural și citadin am putea spune), între spațiul (spiritual) interior uman și spațiul exterior (între sacru și profan) etc. Iar despre el spunea că tot ceea ce a

realizat „i-a fost dat să facă”, adică înțelegea că a fost „ales” pentru a realiza aceste punți.

V.P.:-Mereu se face referire la Brâncuși și arta modernă; de ce nu Brâncuși din ancestralitate în transmodernitate?

S.L.B.:-El spunea că noul său vine „din ceva foarte vechi”. Dacă ne gândim că adevărul operei brâncușiene transcende timpul, atunci vă dau dreptate.

V.P.:-Nu se poate spune că Brâncuși s-a născut gorjean, a trăit în inima Europei gorjenește și a murit în tradiția gorjenească ortodoxă? și nu în tradiția indiană sau africană. Eu cred că în cercetările (demersurile) sale, el a rămas surprins de asemănările simbolisticii artei populare native românești, (cu nenumărate motive de artă păgână, de o simplitate covârșitoare), cu simbolurile ancestrale cu iz transcendental de pe meleaguri îndepărtate: extremul orient, australiene, africane etc. și de aici universalitatea concepției și creației sale?

S.L.B.:-Da, am putea spune chiar că Brâncuși a trăit și a murit la Hobița, dar în mijlocul Parisului. Arta sa are ca sursă mai ales arta populară românească, care la rândul ei are atașe puternice în preistorie. Asfel Brâncuși a reușit să dea o formă modernă unor simboluri sacre din zorii umanității și de asemenea să le transmită civilizației de mâine. Dar astfel de simboluri se regăsesc în multe culturi, dezvoltate și ele pe făgașuri tradiționale (exemplul tipic fiind chiar civilizația indiană).

V.P.:-Arta și viața la Brâncuși nu sunt două aspecte ale intrinsecității, ale qintesențializării trăirii? Nu cumva Brâncuși și-a sculptat interiorul inoculat divin?

SLB.:-Cred că multe din adevărurile sacre pe care le prezintă sculpturile brâncușiene sunt perfect autentice, deoarece Brâncuși le-a găsit prin introspecții abisale, care scapă înțelegerei noastre profane. Prin natura lor, aceste adevăruri îl-au condus la esențializare. Iți trebuie însă o anumită intuiție pentru a le recepta și de asemenea o cultură a metafizicului și religiosului.

RESTITUIRI

IOAN ALEXANDRESCU (1911 – 1981)

Ion Mocioi

Sculptorul în piatră, Ion Alexandrescu, a avut fericirea de a fi în apropierea părintelui sculpturii moderne, sub îndrumarea căruia a lucrat în anul 1938 la Târgu-Jiu, pentru finisarea „Porții Sărutului“. Constantin Brâncuși i-a apreciat destoinicia și stăpânirea dăltii; de aceea i-a încredințat săparea inciziilor pe monumentală operă de la intrarea în grădina publică a municipiului de la poalele Parângului.

Dintre cei trei pietrari recruitați de la București pentru a lucra aici, numai Ion Alexandrescu a reușit să fie apreciat de maestrul său, să câștige prietenia lui. Nu-i legă altceva în afară că s-a născut în aceeași zi și lună cu Brâncuși – 19 februarie, dar cu mult mai târziu (1911) – decât originea târânească, despre care adesea au stat de vorbă, și poate firul vietii până la un punct asemănător. Ion Alexandrescu venea din Lipova Banatului, învățase și el la o școală de meserii cu secție de sculptură, la Arad, aşa cum Brâncuși o absolviște la Craiova, a urmat cățiva ani la Școala de arte frumoase din Timișoara – unde l-a avut director pe sculptorul Romulus Ladea, aşa cum Brâncuși fusese „student“ la București. Întâlnindu-se la Târgu-Jiu, afinitatea Tânărului pietrăriș a transformat într-o admirare cu rezonanțe deosebite pentru Brâncuși, admirare care le-a umplut timpul istoric din inciziile de pe arhitrava „Porții Sărutului“.

(IOAN ALEXANDRESCU): AMINTIRI DESPRE BRÂNCUȘI¹

- Dumneavoastră ati fost între puținii prieteni și artiști care, în anii 1937-1938, ati lucrat alături de Constantin Brâncuși, sprijinindu-l în realizarea operei din ansamblul sculptural de la Târgu-Jiu. Când l-ați cunoscut, de fapt, pe marele artist?

- În primăvara anului 1938, prin aprilie sau mai, arhitectul Giurgea m-a chemat la un oarecare antreprenor din București, pentru a ne interesa de felul cum se lucrează diferite piese din fier forjat. În acel timp arhitectul Giurgea avea în sarcină unele lucrări pentru caselor fostului prim-ministru Gheorghe Tătărascu, de pe strada Polonă. La această casă am mers pentru a primi indicații și asupra unor lucrări de sculptură în piatră. Acolo am văzut un om de statură mai mult mică decât mijlocie, cu o pălărie de păi pe cap, cu barba albă, cu pantaloni de cămăpă și un sfert din lână, stând pe o bancă și fumând țigără după țigără. Arhitectul a intrat în discuție cu dânsul – ce au discutat nu-mi amintesc – dar ulterior mi-s-a spus să fac un parapet de zidărie rustică a unui umbrar, cu pietrele puse neregulat, care să fie căt se poate de poroase. După câteva zile am terminat și lucrarea. După vreo săptămână am plecat din nou la antreprenorul din București, pe numele Ruf, după cătă amintesc. L-am întâlnit și aici pe acest bătrânel cu barbă, care stătea și privea niște ornamente și clanțe din fier forjat lucrate manual de niște fierari, foarte interesante. Eu trebuia să retuzez unele bucăți de piatră veche cu ornamente bizantine și arabescuri în stil chinezesc – un model de lucrare ce trebuia executată la casa pictoriței Olga Greceanu. De atunci îl cunosc pe Brâncuși.

Arhitectul Giurgea mi-a spus apoi despre Brâncuși, numele lui și cu ce se ocupă, în timp ce el asculta și privea cu atenție fiecare bucătă de fier despre care discutam. După circa o oră, arhitectul și cu mine am plecat, luându-ne rămas bun. Maestrul Brâncuși, cum îi spuneam, a rămas în continuare la atelierul lui Ruf.

Pe drum, arhitectul Giurgea mi-a spus: „Alexandrescule, tu care ai venit de curând în București și nu te leagă nimic să te rețină aici, m-am gândit să te recomand să pleca săptămâna viitoare la Târgu-Jiu, unde vei sta la dispoziția maestrului Brâncuși, care are de terminat niște lucrări. Vei fi plătit bine și ai la dispoziție și cazare...“ Eu, la vîrstă aceea, de 27 de ani, aflând cine era Brâncuși, am acceptat. Mai lucrasem cu sculptori la Timișoara. Acceptând propunerea, a doua zi am fost prezentat din nou maestrului, de data aceasta ca lucrător în piatră.

- Când ati plecat la Târgu-Jiu?

- În dimineața următoare, cu o săptămână înainte de sărbătoare religioase din acea primăvară. Am primit bani de drum și un plic către inginerul Doppelreiter. Ajungând la Târgu-Jiu, inginerul m-a prezentat la Hotel Regal, unde locuia maestrul Brâncuși. Cu mine au mai venit la Târgu-Jiu un Tânăr de 16-18 ani..., cu numele Prüger și un bătrân, Livitis, ca pietrari cioplitori, care după o lună n-a mai fost acceptată. Eu am lucrat până la plecarea lui Brâncuși la Paris, la 20 septembrie 1938.

La Târgu-Jiu, am luat astfel legătura cu dânsul, am discutat ce trebuia să lucram. Maestrul mi-a spus: „Dumneata rămâi la dispoziția mea și fac ce îți spun eu și dai indicații și pietrarii cioplitori ce trebuie să facă. În fiecare dimineață la ora 9, vîi aici la mine și mă aștepți chiar dacă o fi plecat undeva“. Eu am răspuns: „Maestre, sunt la dispoziția dumneatale până când dorîș“. Bătrânul și-a aprins o țigără, m-a privit lung, nu mi-a spus nimic aproape un minut. Apoi mi-a zis: „Nu mă întrebă nimic, dar faci ce îți spun eu și lucrezi că îți spun eu“.

- Și ce a urmat?

- După cum ne-am întăles, în fiecare dimineață veneam la dânsul la hotel la ora 9. Avea o cameră la parter, foarte simplu mobilat – o dormeză, o toaletă cu lavoar, un șifonier simplu, două scaune de bucatărie, o masă mică, un geamantan larg și șifonier, – cu mult spațiu gol pe parchet. Pe covor era hârtie întinsă, lipită în panouri mari de circa 2 mp, pe care desena cu un cărbune pus într-un băt lung, el stând pe scaunul de bucatărie sau în picioare. Trăgea pe hârtie o serie de linii simple și implete, format din streșini, frunze de măr, umbrit în mijloc parcă ar fi fost ca o intrare în ceva luminat, pe o altă hârtie un fel de flacără lungă din linii aproape drepte... Pe atunci nu am întăles nimic din tot ce schița, dar nici nu am avut curajul să-l întreb, deoarece pentru mine totul era străin, deși mai lucrasem cu alții sculptori, la care nu mai văzusem aşa ceva.

- N-ati încercat să-l întrebați despre operele sale?

- Într-o din zile am observat că era mulțumit de mine. M-a întrebat, zâmbind, de trecutul meu și ce aș avea de gând pentru viitor, că și ce sculptori cunosc în țară, de ce nu mi-am completat studiile, și de alte probleme. Văzându-l așa de dispus de a vorbi ca niciodată, l-am întrebat: „Maestre, dacă nu

vă jignesc, spuneți-mi sau explicați-mi ce reprezintă desenele și schițele ce le faceți, că eu nu am mai văzut aşa ceva“. M-a privit cu ochii lui mici și negru-câprui, zâmbind ca la început și mi-a zis: „Vezi, tinere, astă este artă și o să fie mulți ca tine care n-o să o înțeleagă, fără a o studia“. Nu i-am răspuns nimic, căci nici eu nu-l înțelesem. Dânsul îmi mai povestește despre lucrările sculptorului Stork și ale altor doi străini, al căror nume l-am uitat. Spunea că sunt buni artiști dar ca sculptori nu aduc nimic nou, copiază doar vechiul și gloria lor constă în acumularea de bani și averi devenind negustori ai creațiilor lor, fiind numai la dispoziția clientilor.

Altfel, Brâncuși oculea întrebările, nu-i plăcea să fie întrebăt și nici să dea explicații, evita orice prietenie sau discuție cu reprezentanții primăriei din oraș.

- Și, totuși, la Târgu-Jiu a cunoscut mai multe persoane, care i-au fost apropiate.

- Dacă avea de dat vreo explicație, îl chema pe inginerul Doppelreiter. Acesta îl trimitea pe tehnicianul Alexandru Meculescu, care se preocupă inclusiv de roudurile de flori din fața Portalului sau aleile ce trebuiau terminate; a dat indicații cum să se întretele aleile principale.

Am observat că nu-i plăcea să lucreze cu mai multe persoane, ori să se întrețină cu cei care nu-l interesau, deși era un om foarte bun. Din când în când mă întrebă dacă sunt mulțumit de locuința pe care am primit-o sau dacă s-au ivit ceva neplăceri.

Nu m-a întrebăt niciodată cătă bani am primit sau ce fac cu banii. Nu l-am observat niciodată în restaurant; era servit în camera lui. Mâncă foarte multe fructe, în special mere. Îi plăcea carneia la grătar și bea lapte în loc de apă, iar în loc de pâine preferă mămăligă.

- Cât timp lucra zilnic?

- Lucram împreună 3-4 ore pe zi. În restul timpului mergeam cu dânsul prin piată, printre țărani. Avea un aparat de fotografiat și altul de filmat pe care l-am purtat eu. Fotografia sau filmă țărani în grupuri, cum se sărguesc în piată; se oprea și fotografia lucrările de pământ ars – farfurii, urcioare, oale, – linguri de lemn, costume diferite, portul țărănesc, în special al femeilor. Plecam uneori cu dânsul pe câmp, filmă lanurile de grâu sau unele parcele cu flori diferite. Se oprea unde vedea vreo căruță sau car, când găsea țărani la masă, la umbra carului, discuta cu ei. Îi fotografia sau îi filmă când munceau. A fotografiat și femeile care băteau cu maiu rufulu în apele râului.

- În comuna natală mergea des?

- Îmi amintesc că în unele duminici pleca la țară să-și viziteze cunoștințele din copilarie, probabil la Peștișani. Când venea de la țară, am observat la dânsul în camera de la hotel că desemna și cioplea cu briceagul bucăți de lemn de tei; cioplea diferite figuri și lucrări simple, pe care le aduna în geamantan, la un loc cu schițele ce le lucra în cărbune.

- Ce ati lucrat la Poarta Sărutului?

- La străsuina Portalului am sculptat, după desenul lui, niște linii și cercuri cu miez la mijloc în formă de lună plină. Era pentru mine o lucrare interesantă. Eu i-am spus că cercul acela este luna plină. Brâncuși nu mi-a spus nimic, dar râdea pe sub mustață. Mai târziu mi-a zis: „Crezi ce vrei; văd că încet-încet îi început să ghicești unele lucruri...“, dar vezi că ești încă în față, tinere... Aleile din Grădina publică au fost trasate de dânsul, având un scop legat de ansamblul lucrării.

- În legătură cu Calea Eroilor, ce știi?

- Îmi spunea atunci că trebuie ca aleea să se lege în linie dreaptă cu Coloana. A fost necesar să se demoleze o casă. Trebuie să demoleze și o biserică, dacă s-ar fi înțeles cu Tătărascu, - o idee a lui care nu s-a îndeplinit; nu am mai insistat pentru aceasta spunând că merg foarte greu lucrurile, iar el nu se simțea prea bine, suferea de reumatism și trebuia să plece la Paris.

- V-a făcut vreo propunere și pentru alte lucrări?

Mi-a propus să mă ia cu el, că avea o lucrare în India. Când am stat de vorbă pentru plecare, să vin cu el la București, m-a întrebat: „Timere, știi că ești din popor, nu ai nicio avere, nici să moștenești ceva de la rude – sau dacă ai ceva deosebit spus-mi – nu ești legat să rămâi aici“. I-am răspuns că sună însurat și am și un fiu, că i-am adus la Târgu-Jiu și pe ei. M-a privit lung, i-a dispărut zâmbetul de pe față, arăta supărăt și mi-a spus: „Așa vă pierdeți... și ca tine au fost și sunt mulți. Am vrut să fac ceva din tine, dar în cazul acesta nu se poate; odată ce ai obligații, în special familială, nu mai poți deveni ceea ce vrei și să faci ce vrei. Sculptura este o artă care cere timp de gândit, de a crea ceva nou, a vedea și a studia totul, fiecare creație legată de epoca ei“. A tăcut puțin, și-a aprins țigără din țigără – că fuma foarte mult, 100 de țigări „Naționale“ pe zi, țigăriile lui favorite. Când am auzit răspunsul așa, mi-a părut foarte rău, am insistat pe lângă dânsul, dar am văzut că nu mai are niciun rost. Apoi mi-a spus: „Ești un băiat bun, nu am observat că ești pretențios sau să te temeze banii, totuși, fiindcă ai obligații, niciodată nu ai să-ți atingi scopul ca artist creator; ai să devii un foarte bun meseriaș, stăpân pe tine, dar trebuie să lucrezi numai pentru bani toată viața ta, pentru negustori, nu pentru tine“. Parcă a fost un profet, că așa s-a și întâmplat. A plecat la București, a stat acolo vreo cinci zile, pentru a-și pregăti drumul spre Paris. Eu, în acest timp, am finisat ultima bancă de piatră, cu un țărănu pietră, tâind cu dalta și lăsând în piatră urme ca la lemn, că așa îi plăcea maestrului: să se vadă piatra cioplită, să nu fie șlefuită. Am montat, de asemenea, un grup de pietre diferite în spatele mesei rotunde de pe malul Jiului, ca un parapet, după cum mi-a indicat dânsul la plecarea sa spre București. La înăpoiere, revenind la Târgu-Jiu, a fost de acord cu lucrarea, făcându-i mici modificări.

- Ce explicații v-a mai dat privind înțelesul acestor opere?

- L-am întrebat: „Maestre, eu rămân aici; am lucrat cu dumneata, am fost alături de dumneata; în mare, ce reprezintă această lucrare?“ M-a privit și mi-a zis: „De ce întrebă?“, „Întreb pentru că și pe mine m-a întrebat altii și nu am știut ce să le spun“. A scos un măr din buzunar, îl curăță cu briceagul, mă privea și mi-a spus cam așa: „Drumul omului în viață pornește de la familie, de la vatra părintească. Pleci de la mai multe cărări, trecând din etapă în etapă, unii rămânând în vraja iubirii, iar alții pornind spre o glorie care nu se sfârșește niciodată. Astă înseamnă masa și scaunele, adică familia care dispăr și rămâne în tacere, dar de neuitat. Aleile încrucișate; drumurile despărțite; scaunele gru-

pate... „Poarta sărutului“ – este ultima etapă din tinerețe. Prin acestea se pot înțelege multe“. „Să ce anume, maestre?“ A răspuns: „Omul iubește viața, pe sine însuși; băncile sunt un drum lung, drumul lung al vieții spre gloria care nu are sfârșit – aceasta o simbolizează „Coloana...“.

Și altădată îndrăznisem să-i spun că n-am înțeles ceea ce face la Târgu-Jiu. Atunci îmi răspunse: „Vezi, tinere, aceasta este artă, pe care nu o înțeleg toți, dar va fi înțeleasă la timpul său“. Atunci îl întrebaseră: „De ce nu vă scrieți numele pe colț, aici pe Portal?“ Mi-a răspuns: „Scrie-ți tu pe el tău, că firma este pentru analfabeti. Și, să știi de la mine că orice lucru de valoare sau fără valoare pe unii îi interesează, aceștia îl caută dacă nu se voie de el, și în pământ și în stele...“

În zilele când a fost plecat la București, a fost căutat la Târgu-Jiu și i-am spus acest lucru: „A venit aici Popa (preotul) Gheorghe Popescu, din Dobrița, că ar dori să facă un monument pentru eroi în sat la el. A stat de vorbă cu mine și i-am spus că nu vă ocupă cu așa ceva. Dar, ștind că plecați, vreau să-l fac eu. Vă rog să-mi dați o idee“. Mi-a răspuns: „Vrei cam multe, tinere. Găndește-te și tu cam ce vor ei, corespunde cu locul...“ Am insistat: „Maestre, totuși cred că e mai bine dacă le-ă spune că mi-ai dat dumneavoastră ideea“. Brâncuși a replicat: „Ei, astă e bună!“ După o scurtă tacere a continuat: „Fă și tu un soldat cum înginge drapelul între stânci, că Dobrița e la poalele munților, unde s-au dat luptele din 1916. Ideea cum o zici tu: „Pe aici nu se trece“. Dacă crezi că le convine, fă macheta și dă-le-o lor. Ti-am spus eu tie, tinere, că tu ai nevoie de bani“.

- Ati executat această lucrare?

- Le-am expus celor de la primăria comunei modelul lucrării. Au fost toți de acord, chiar și Max Culcer care îl cunoștea pe maestrul. Lucrarea am realizat-o în toamna anului 1938, cu ajutorul Tânărilor din sat. Îmi amintesc că a venit pe acolo, la Dobrița, și sculptorul Severin, avea și el barba mare, era cam de aceeași vîrstă cu maestrul Brâncuși.

- Ce vă mai amintiți în legătură cu Brâncuși?

- În una din zile, pe când lucram la Portal, am fost anunțat că vine în Parc, să viziteze și podul de peste Jiu, o suită regală în frunte cu regele. Când i-am spus maestrului vestea, mi-a răspuns: „Vezi-ți de treabă și continuă-ti lucrul. Ce avem noi cu ei?“ Când a trecut suita prin apropierea Portalului, maestrul era cu spatele în direcția ei și se uita la mine, pe schelă, cum ciopleam. Ce e drept, toți au trecut pe lângă noi ca niște profani, fără să se opreasă puțin.

Când a lucrat, în salopetă îmbrăcat, la Coloană, a fost foarte apropiat de muncitorii, care l-au stimat și pe care i-a îndrumat îndeaproape. Cred că mulți dintre aceștia ar mai putea oferi impresiile lor cu privire la omul Brâncuși, un om minunat.

Convorbire consemnată de ION MOCIOI

IOAN ALEXANDRESCU
CU BRÂNCUȘI LA TÂRGU-JIU

M-am legat de această temă în semn de omagiu al marelui sculptor cu prilejul centenarului privind personalitatea artistică a părintelui sculpturii moderne, și cu omul Gorjului, născut la Hobița în anul 1876 și decedat la Paris – 1957. În ziua de 19 februarie 1976 se împlinesc 100 de ani de la naștere.

Multumesc Comitetului de cultură și educație socialistă a județului Gorj pentru invitația de a participa la acest „Simpozion Brâncuși“. Intrucât l-am cunoscut bine pe

ne-am oprit la „Hotelul Regal“, unde maestrul avea cameră rezervată. Eu am rămas la hotel iar ei s-au dus la Poiana, unde îi aştepta d-na Tătărăscu, ca la înapoiere să mă întâlnesc cu maestrul. Seară m-am dus la dânsul la hotel când tocmai se reîntorsese spunându-mi: „Bine că ai venit că tocmai am vrut să te cauți să discutăm, ca apoi să ne apucăm de treburi“. Mi-a oferit să stau pe scaun, iar el stătea pe dormeză și mi-a spus: „Te-ai aranjat și tu și ceilalți cu casa și salariile și dacă sunteți mulțumiti?“ Eu i-am răspuns: „Da, maestre, totul este în regulă“. „Bine, atunci du-te sus și cauți femeia să vină aici să aranjam camera cum vreau eu“. Am scos covorul din cameră, cîteva scaune și au rămas numai dulapul pentru haine, un scaun cu spătar și unul de bucătărie și dormeza, iar restul, spațiu gol.

M-a trimis să cumpăr hărtie de împachetat, albă, pe care o să deseneze, spunându-mi totodată să vin în fiecare dimineață la el, între orele 8 și 9, să primesc dispozitii de lucru, deoarece timpul este scurt și avem multe de făcut. A doua zi, dimineață, am venit la el și am văzut ceva desenat pe hărtie cu cărbunelui, dar nu l-am întrebăt nimic. S-a îmbrăcat și mi-a spus: „Acum mergem prin piață“. A luat o sacosă și a cumpărat ¼ brânză de vaci de la țărani, ½ kg pere, 1 kg mere, și a mai cumpărat un paște de 100 tigări Naționale, pentru că fuma tigără de la tigără, mai ales când desena sau găndează.

În zilele următoare făceam același lucru la prima oră – mica aprovisionare.

Uneori, mai ales seara, lua masa la restaurantul „Berbec“ (Costică Costăchescu); aici și plăcea să se întrețină la discuții cu țărani, în fum de tigără, cu mititei, grătare și vin pelin, nu mai spun de țuică. El comanda frigărui sau sărmăluțe cu mămăligă și bea vin pelin.

Am observat că el desena noaptea spre ziua, iar dimineață când mergeam la el vedeam desenele gata, spunându-mi să decupez ce este conturat mai gros și să le pun pe dormeză sau în geamantan, asta se repeta mereu.

Pe urmă plecam pe sănțier – își umplea buzunarele cu fructe și pachete cu tigări.

S-a oprit în fața „Porții eroilor“ (sau „Poarta sărutului“, cum îi spunea astăzi) și se uita mereu din stradă, dinspre Jiu, găndează, își nota ceva într-un carnet, iar după trei-patră zile mi-a spus: „Pregătiți-vă sculele, fă schela și să începem lucrul.“

Tu ai să faci ce îți spun eu, lucrezi direct cu mine și îi dirigezi și pe ceilalți, să mă asculți că totul va fi bine“.

Când a început să deseneze cu cărbunele pe portal, mie mi-a spus să conturez linile cu cărbune de grafit, să nu se steargă desenul. Desenul nu îl înțelegeam, dar am văzut că este foarte simplu pentru mine. Mă dirija de jos, de lângă portal, de la distanță și din părțile laterale, apoi venea spre schelă și îmi spunea să cioplez pe partea stângă, atât pe picior căt și pe frontal; jos degrosau ceilalți doi cioplitori. Nu lucra cu mine decât 4-5 ore pe zi, pe urmă pleca și mă lăsa să continui singur lucrarea.

Uneori mă lua cu el, având asupra sa și aparatul de fotografiat și mergeam prin târgul săptămânal unde admira lucrările făcute de țărani, farfurii, oale, de pământ ars, sculpturi pe fluiere, bețe pentru furci, costume naționale, pe unii și fotografie, totodată îi întreba de pe unde sunt și discuta cu ei asupra lucrărilor făcute de ei, mai ales îi plăcea sculptura de pe linguri și cuțite.

Mergea uneori pe câmp, privind țărani la munca câmpului – cum stăteau la umbra cu carul cu boi, cum luau masa, și întreba căte ceva, pe urmă intra prin grâu, fiind înainte de seceriș; odată mi-a fixat aparatul de fotografiat să-l fotografiez, grâul era aproape căt el de mare, îl lua cu mâna parca-l măngâia. Altădată am fost cu el pe marginea Jiului și admiră femeile cum băteau pânză cu maiul de lemn, în apă.

În unele zile, în special sămbăta sau duminica, pleca cu o birjă a lui Peșchir pe care, înainte de plecare, îl întreba: ai pus tot ce trebuie pentru cal și merinde pe o zi? Peșchir îi spunea: „Da, domnule inginer, (că așa îi spuneau toți), totul este gata pentru plecare“. O dată am fost și eu cu el în drum spre Tismana, nu îmi amintesc în ce sat, dar se oprea și privea casele vechi cu porți sculptate și pridvoare cu stâlpi care semănuau cu coloane, schiță într-un carnet dar nu vorbea mai mult nimic, privea. În unele zile, la hotel, am observat că se folosea de un briceag făcând niște crestături pe bucăți de lemn cam de 20-30 cm, cu fețe pătrate ca niște stâlpisori; mai avea o daltă în formă de V, cu care se ajuta.

În afara locului locului de muncă și mai ales văzând că ține la mine, am mai îndrăznit să-l mai întreb căte ceva despre artă și artiști plastici, nu prea era de acord cu părerile mele: „Lasă asta ce îmi spui tu, artă este ceea ce ai văzut la țărani, asta-i arta voastră, că poți să te prezinti orișuinde cu ea, chiar și în străinătate, o să vezi tu mai târziu“.

Atunci mi-am dat seama de ce mergem mereu pe la țără, de ce coloana semănă cu stâlpii de la pridvoare iar motivele cioplite pe frontalul Portalului se asemănau cu cele de pe porți și de pe lăzile din case vechi țărănești.

După părerea mea, maestrul a gădit zile întregi și s-a inspirat după arta populară gorjenească, lucru pe care l-am observat, văzând și mulțumirea lui față de ceea ce a realizat. Spunea despre scaunele de la Masa tăcerii că trebuie să fie ca două ceaune alăturate și suprapuse.

În luna iulie 1938 s-a consultat cu inginerul Vintilă de la primărie, că și cu primarul, ca să facă o comandă la Societatea Pietroasa din Deva pentru două tablăi necesare pentru masă și 42 de scaune, dintre care 12 la Masa tăcerii (familiei) iar 30 o să fie puse între Poarta Eroilor și Masă în nișe de căte 3.

Pentru transporturi și manipulare materialelor, ing. Vintilă a dat pe tehnicianul Meculescu Alexandru cu o echipă de muncitori, să se ocupe de transporturi și să stea la dispoziția maestrului. S-a montat masa cu cele 12 scaune, care era problema cea mai grea, pentru că transportul de la gară s-a făcut cu carul cu boi și tăblile aveau 4-5 mii de kg.

Masa familiei am montat-o împreună cu maestrul. Eu stăteam pe un scaun, el măsură, scaunele erau apropriate și perechi, urmând să fie fixate cu un bulon de beton.

S-a discutat apoi ca pe „Aleea eroilor“ să se planteze cam din 10-15 m distanță și aleea să fie pardosată cu plăci neregulate de la Masă până la Coloană, iar în jurul Coloanei un cerc mare cu arbuști; plantarea pomilor s-a făcut, dar nu s-a respectat.

Acesta era maestrul Brâncuși la Târgu-Jiu, care se interesa îndeaproape să și realizeze opera nestingherit de nimeni, ale-gându-și modele din folclorul românesc gorjean, simțindu-se în acel timp ca la el acasă, mai ales când era în mijlocul țărănilor, prin piață sau la han.

Evita să discute cu alte personalități din elita orașului de pe atunci. După schimbarea lui Tătărăscu, când a venit prefect militar col. Leoveanu, nu a mai fost sprijinit, a plecat într-un fel mulțumit, în altul nemulțumit, că a spus: „Deocamdată atât și vom vedea la anul ce vom face“. Pe 20 septembrie (1938) a plecat la București, pe urmă la Paris și nu s-a mai întors. La inaugurare nu a fost, era în octombrie, el suferea de reumatism și evita umbra și frigul.

Acesta era omul Brâncuși din Gorj, creatorul sculpturii moderne și al Ansamblului de lucrări din Târgu-Jiu.

UN BUST „BRÂNCUȘI“

1. Cu prilejul organizării la Târgu-Jiu, în februarie 1976, a simpozionului „100 de ani de la nașterea lui Constantin Brâncuși“, l-am cunoscut pe Ioan Alexandrescu, meșterul pietrar din București, care lucrase sub comanda sculptorului la realizarea inciziilor de pe *Poarta sărutului*. Mi-a făcut atunci o ofertă privind cumpărarea unui bust **Brâncuși**, pe care îl realizase întâi în ghips, apoi în marmură albă, pentru a fi expus în muzeul de artă al municipiului Târgu-Jiu. În susținerea ofertei sale, mi-a lăsat o copie după o notă a sculptorului Constantin Antonovici despre bustul în ghips dedicat marelui artist român, cu recunoașterea transpuneri lucrării în marmură¹.

2. Constantin Antonovici vizitase țara sa natală la începutul anului 1972. Nota sa are următorul conținut:

„Azi, 22 ianuarie 1972, a, vizitat la domiciliul său pe Dl. Alexandrescu Ioan. Vizita a avut scopul de a vorbi despre Brâncuși, cu care Dl. Alexandrescu a lucrat în anul 1937-1938 la Complexul din Târgu-Jiu – sub direcția lui Brâncuși.

În casa D-lui Alexandrescu am văzut bustul în ghips a(l) lui Brâncuși, lucrat de Dl. Alexandrescu. Bustul îl reprezentă pe Brâncuși la vîrstă de 60 de ani, adică așa cum Dl. Alexandrescu îl cunoscuse în anii 1937-1938.

Cum îl cunoște bine pe Brâncuși, pot să afirm că Dl. Alexandrescu i-a prins foarte bine expresia ochilor și conturul feței, încât are multă asemănare cu Brâncuși la vîrstă de 60 de ani.

I-am sugerat D-lui Alexandrescu să cioplească acest bust în marmură sau în piatră, ca fiind unul dintre portretele bune ale lui Brâncuși.

*C. Antonovici*²

ÎN VIZIUNEA SCULPTORILOR

Bustul „C. Brâncuși“, realizat la începutul anului 1972, n-a părăsit încă micul atelier al autorului, Ioan Alexandrescu. L-am privit și noi cum îl privește în fiecare zi admiratorul lui Brâncuși, reținând imaginea sculptorului din 1938.

Unul din elevii de la Paris ai lui Brâncuși, din anii 1946-1950, românul Constantin Antonovici, cunoscut în străinătate pentru contribuția la cunoașterea vieții și operei maestrului său, scria despre acest bust, la scurt timp după terminarea lui: „... Bustul îl prezintă pe Brâncuși la vîrstă de 60 de ani, adică așa cum I. Alexandrescu îl cunoscuse în anii 1937-1938. Cum îl cunoște bine pe Brâncuși, pot să afirm că ...Alexandrescu i-a prins foarte bine expresia ochilor și conturul feței, încât are multă asemănare cu Brâncuși la vîrstă de 60 de ani. I-am sugerat lui Alexandrescu să cioplească acest bust în marmură sau piatră, ca fiind unul dintre portretele bune ale lui Brâncuși“. Consemnăm o astfel de părere convingătoare pentru a fi în atenția organizatorilor viitoarei expoziții documentare „Brâncuși“ de la Târgu-Jiu.

* * *

Sculptorul în piatră Ioan Alexandrescu a avut fericirea de a fi în apropierea părintelui sculpturii moderne, sub îndrumarea căruia a lucrat în anul 1938 la Târgu-Jiu, pentru finisarea „Porții sărutului“. Constantin Brâncuși i-a apreciat destoinicia și stăpânirea inciziilor pe monumentală operă de la intrarea în grădina publică a municipiului nostru.

Dintre cei trei pietrari recrutiți de la București pentru a lucea aici, numai Ioan Alexandrescu a reușit să fie apreciat de maestrul său, să câștige prietenia lui. Nu-i legă altceva în afară că s-a născut în aceeași zi și aceeași lună cu Brâncuși: 19 februarie, dar cu mult mai târziu (1911), - decât originea târănească, despre care adesea au stat de vorbă, și poate firul vieții până la un punct asemănător. Ioan Alexandrescu venea din Lipova banatul, trecuse și el printr-o școală de meserii – secția de sculptură, la Arad, așa cum Brâncuși o absolvise la Craiova, a urmat cățiva ani la Școala de arte frumoase din Timișoara – unde l-a avut director pe sculptorul Romulus Ladea, așa cum Brâncuși fusese „student“ la București, numai că greutățile unei vieți sociale improprii afirmării celora de jos l-au oprit în urcășul său artistic. Maestrul său depășise prin voință și dărzenie toate obstacolele, luase în picioare drumul spre Paris, pentru a arăta lumii izvoarele artei noi, drumurile ei moderne. Totuși, întâlnindu-se la Târgu-Jiu, afinitatea Tânărului pietră s-a transformat într-o admiratie cu rezonanțe deosebite pentru Brâncuși, admiratie care le-a umplut timpul istoric din inciziile de pe arhitrava „Porții sărutului“².

Ion Mocioi

IV APRECIERI

Ion Alexandrescu a fost „un adevarat artist, sensibil și plin de talent“ – „era mai întâi de toate un om adevărat, în înțelești-

deplin al cuvântului, un om bun, de omenie, nu numai o inteligență și un talent“³.

Brâncuși „și-a dat imediat seama (în 1937) că Tânărul Alexandrescu ieșea cu totul în evidență, în comparație cu toți ceilalți cioplitori pe care (...) i-a pus la încercare la Târgu-Jiu. Până la urmă l-a reținut pe lângă el numai pe Ion Alexandrescu, în care avea deplină încredere. La finisarea „Porții sărutului“, după ce aceasta fusese adusă într-o formă convenabilă pentru cioplire, ion Alexandrescu a lucrat zi de zi, luni întregi, condus direct de marele artist Brâncuși (...), transpunând în viață schitele pe care Brâncuși le desena treptat (...), intuind cu o surprinzătoare exactitate tot ce găndise și tot ce voia Brâncuși, a cizelat în piatră una din marile capodopere brâncușiene și mondiale“⁴

BIBLIOGRAFIE

MOCIOI, Ion: *Ioan Alexandrescu*, în: Idem, *Mărturii despre Brâncuși*, Târgu-Jiu, 1975, p. 36

ALEXANDRESCU, Ioan, *Amintiri despre Brâncuși*, interviu, în: MOCIOI, Ion, *Mărturii despre Brâncuși*, Târgu-Jiu, pp. 37-45.

MOCIOI, Ion, *În vizuinea sculptorilor*, în: „*Coloana*“, Târgu-Jiu, 1975, p. 16

ALEXANDRESCU, Ioan, *Cu Brâncuși la Târgu-Jiu*, în: BĂLEANU Constantin, MOCIOI, Ion, *OMAGIU – 100 Brâncuși*, Târgu-Jiu, 1976, pp. 10-13

MOCIOI, Ion, *O notă lui Constantin Antonovici despre Ioan Alexandrescu*, în: „*Sărutul*“, București și Târgu-Jiu, anul II, nr. 2-3 (5-6), februarie-martie 2003

MOCIOI, Ion, *A lucrat alături de Brâncuși: Ioan Alexandrescu*, în:

GEORGESCU-GORJAN, Ștefan, *Necrolog pentru Ioan Alexandrescu*, în: „*Brâncuși*“, Târgu-Jiu, anul II, nr. 3-4 (7-8), decembrie 1996, p. 14

ALEXANDRESCU, Ioan, *Mărturile unui cioplitor*, interviu, în: „*Ramuri*“, Craiova, anul II, nr. 3, martie 1965, p. 12

ALEXANDRESCU, Ioan, *Esențialul și vizuinea artistului*, interviu, în: „*Ramuri*“, Craiova, anul II, nr. 6, iunie 1965, p. 5

ALEXANDRESCU, Ioan, *Cum l-am cunoscut pe Brâncuși*, interviu, în: „*Cutezătorii*“, București, anul VI, nr. 39, 28 septembrie 1972, p. 8.

³ GEORGESCU-GORJAN, Necrolog pentru Ion Alexandrescu (12.V.1981), în „*Brâncuși*“, Târgu-Jiu, 1996, nr. 3-4 / 7-8, decembrie, p. 14.

⁴ Ibid., op. cit., loc. cit.

POEME

Vasile Ponea

Nu sunt adeptul fanfarei apocaliptice,
nu caut valori epuizate, diamante de sticlă pură
sub o urgie lichidă de ploaie mărună,
care să-mi curme iluziile nopții
riscând o comandă de valtrapuri moi.

Cu fraza-mi ghimpătă-n penel
Într-o codevălmăsie cu muza,
Cu o nădejde și o atâțare, în nuanță verde și roșie
Voi căpăta o rugină poetică, fără filtru confesiv,
Cu

Elogiul culturii

Alin Negomireanu

Cultura europeană este un produs al secolului XIX iar ea există nu drept o cultură între culturi „ci drept una care le dă sens și statut celorlalte”.¹ După închegarea culturii europene, Noica spune că „s-au descoperit prost alte culturi”², cultura europeană este mai bună decât sunt harnicii săi valeți.

Gânditorul ne prezintă cultura noastră ca fiind una care se sălbăticește în măsura în care se instruiește. Conștiința europeană s-a eliberat de principiul cauzalității, clătinându-l în științe cu viziunea fizică a lui Heisenberg, sau alungindu-l pur și simplu, cu dezinvoltura pe care o pune în joc un istoric al științelor. Cultura europeană are pietate. Din când în când o pierde și atunci sperie lumea cu stilul ei nestăpânit, cum face astăzi. În fond cultura noastră aşteaptă poate tocmai de la anarhiștii ei să afle mai mult despre ea însăși, după ce ei au fost ca și „mortii” pentru ea cu moartea inițiată, așa cum spune Duerr, după ce orbind au recăpătat apoi vederea și astfel capacitatea de a înțelege astfel lucrurile.

Conceptul inaugural al Europei, dinaintea devierii sale obiectiviste și instrumentale, s-ar fi păstrat și s-ar fi refugiat cumva în sănul spiritualității românești. Gânditorul ar vrea să situeze promovarea romanismului sub auspiciile unei reîntoarceri autentice la fundamentele raționalității europene. Noica îl citează pe prietenul său Eliade „cred mai mult în viitorul culturii românești decât în cel al culturii europene”³ Tot el spunea „să nu se aştepte de la România fapte eroice, nici literatură, nici invenții tehnologice ieșite din comun se grăbește el să adauge.”⁴

Filosoful propune la rândul său mai multe noțiuni, scoase din lexicul românesc dar al căror sens ar exprima o gădire specifică omului rămas fidel începiturilor culturii europene. De pildă substantivul, care pledează Noica, iar exprimă condiția de luciditate a omului european, care vrea să se desprindă de timpul profan nu prin extaz, nici prin betja uitării, nici prin topirea de Marele Tot.”⁵

Noica admite că poporul român s-a izbutit să producă decât o pagină modestă în cultura europeană, dar adaugă el „cred totuși că s-a întâmplat ceva cu noi, s-ar putea să vină și ceasul nostru, tocmai prin această virtute a noastră de a deschide cele două aripi – universul (și autohtonul – care fac cu adevărat spiritul să plutească peste istorii)”.⁶

Autorul celor „Douăzeci și șapte de trepte ale realului” ne spune cum cultura europeană a venit să arate în chip neașteptat, că există cu adevărat o solidaritate ascunsă a categoriilor traditionale „ele sfârșesc prin a descoperi cu sistemul științelor, desfășurat limpede abia în secolul XIX-lea”.⁷

Cultura noastră este o tentă și sigură desfășurare cu sens, de la ființa logică a științei de astăzi. Gândirea europeană nu s-a speriat de limitările aduse cu materia așa cum s-a înverșunat împotriva trupului, ca tehnicele spirituale din orient. „Ea a cultivat materia dând civilizația prezentă, a favorizat persoana umană în condiția ei trupească; și a gădit realitatea materială drept întregul în devenire al lumii”.⁸

*

Nu există însă istorie a aristotelismului care să pună în lumină tendințele scolasticei grecești. Istoricii gândirii europene o recunosc constatând că față de scolastică latină, cea greacă are totuși avantaje deosebite. Marele număr de comentarii n-ar fi însă întâmplat pe istoricul ideilor, care e atât de hnic și avid de nouăți, de obicei. Uscăciunea și chiar mediocritatea acestor interpretări nu le-ar fi lăsat să rămână fără rod, în cultura noastră, dacă s-ar fi găsit căt de căt o semnificație deosebită în ele.

Noica crede că „Aristotel nu era sortit să devină o simplă dimensiune a spiritului european, căci el este prea încărcat de problematica istorică, pe de-o parte”.⁹ Aristotel a reprezentat pentru spiritul european de mai târziu, cunoștința de cultură, în întregul ei. De aceea nu este de mirare că a avut un mileniu și jumătate de exgeză – sau chiar două, dacă socotim interpretările pierdute, fără a fi un moment specific sau o dimensiune definită, în această conștiință de cultură. În cultură, Aristotel înfrângă mândria genialității, iar acest lucru îl prezintă cultura „geniu umanității domesticit”.¹⁰ Latinii occidentali sunt cei care poartă responsabilitatea unui dezastru în conștiința europeană; ei au vrut să facă din Aristotel atât de mult încât au

1 C. Noica, *Elogiul culturii europene*, „Ramuri”, nr. 2, 1985, p. 11.

2 *Ibidem*, p. 11.

3 Alexandra Laignel – Lavastine, *Filosofie și naționalism*, Paradoxul Noica, traducere din franceză de E. Marcu, București, Editura Humanitas, 1998, p. 351.

4 *Ibidem*, p. 351.

5 Constantin Noica, *Cuvânt împreună despre rostirea românească*, București, Editura Eminescu, 1987, p. 265.

6 Alexandra Laignel – Lavastine, *Filosofie și naționalism*, Paradoxul Noica, traducere din franceză de E. Marcu, București, Editura Humanitas, 1998, p. 358.

7 Constantin Noica, *Douăzeci și șapte trepte ale realului*, coordonată de S. Vieru, București, Editura Humanitas, 1999, p. 6-7.

8 *Ibidem*, p. 110.

9 C. Noica, *O nouă pagină în istoria spiritului european, semnificația istorică a operei lui Teofil Coridaleu, „Convorbiri literare”*, nr. 9, 30 aprilie, 1972, p. 9.

10 *Ibidem*, p. 9.

sfârșit prin a-și aduce prăbușirea, lăsând un vid în istoria culturii noastre. Două mii de ani în cultura europeană, în sănul cărora influența lui Aristotel a fost categorică, apar acum sub semnul întrebării, ba chiar al compasiunii, așa cum se înduoșau creștinii pentru sufletele născute înainte de era lor. Din punctul de vedere al lui Noica, Aristotel este cel dintâi, care dă nume lucrurilor culturii. Totul era „anonim”, fără nume în materie de cultură, înaintea sa. Feeria culturii izbucnește dintr-o dată, întreaga operă a lui Aristotel regăsită.¹¹

În lucrarea „Modelul cultural european”, Noica apare clar animat de voința de a răsturna implicațiile filosofice ale diagnosticului spenglerian și ale adeptilor săi ulteriori pe care de altfel nu ezită să-i numească „apocalipticii culturii apusene”.¹² Modelul european s-a confirmat în formă și în același timp s-a vidat din conținutul său.

Teofil Coridaleu, despre care vorbește Noica în „Simple introduceri” evidențiază spiritul european și prin contribuția aristotelismului un model de cultură europeană este influențat de Aristotel prin faptul că „este cel dintâi care dă nume lucrurilor culturii”.

Conform lui Noica, percepem prea târziu istoric spiritul european cu Parisul medieval sau Florența. Ea ar trebui să înceapă sau Alexandria sau Bizanț. Noica reproșează occidentalilor că au reimplantat aristotelismul într-o formă de bętie, cea religioasă, sau măcar cea a Adevărului. Culturii noastre nu i-a reușit nimic sigur, atât științific cât și umanist, crede Noica.

După cum afirma el „Grecia, cu rațiunea ei suverană, a salvat în cultura europeană de două ori ceea ce se poate numi spiritul: o dată în ceasul ei mare, eliberându-l de haosul mitologilor, spre a-l conduce la filozofie; altă dată, în epoca târzie elenistă, scoțându-l din haosul credințelor și conducându-l spre ceea ce s-a numit teologie speculativă. Nu va mai reveni Greciei, desigur, date fiind condițiile istorice schimbante, răspunderea de a pune pentru a treia oară ordine în lucruri, respectiv în acest haos bun, în perspectiva pentru om, dacă e stăpânit, cum trebuie pe care l-a adus veacul nostru cu extraordinarele lui cuceriri tehnice științifice și pe alt plan cu adâncirile umaniste.¹³

Problematica culturii europene

Europa a știut să găsească în suprarealitate tot ce găsise Grecia veche în miraculoasa ei realitate. Totul era suprarealism, în cultura europeană și unul care poate înfrunta miracolul grec. Europa se întoarce către greci, s-a întors cu Renașterea, s-a întors cu Holderlin, sau se întoarce astăzi cu Heidegger, ca și cu Whitehead, care spune că orice gădire de după greci a fost o simplă notă de subsol la dialogurile lui Platon. Numai grecii par a nu se întoarce la greci, iar Elytis preferă să invoke supra-realismul lui René Char, în loc să se prevaleze de supra-realismul a 1500 de ani de cultură europeană; sau invocă drept greacă o simplă „metafizică a luminii”, într-un Sud unde peste tot în jurul Mării Negre este lumină, dar în Grecia probabil alta decât cea invocată, căci între timp au dispărut pădurile Traciei și ploile și verdeța...¹⁴

Filosoful de la Păltiniș reia ideile lui Eminescu, vorbind despre Românie care nu poate fi decât un stat de cultură „noi nu credem în gigantism tocmai pe baza experienței europene și ni se pare probabil că gigantismul istoric va avea soarta celui din sănul naturii”. Niciun nu este mai trist, în cultura europeană din veacul al XX-lea, decât „zvârcolicele” limbii franceze de-a reda terminologia lui Heidegger. Mai bine decât francezi, care au încercat „să îngâne” gădirea lui Heidegger, au fost cățiva tineri cărturari japonezi veniți în Europa să învețe filozofie.

La începutul veacului al XVII-lea în cultura europeană abandonarea tradiției scolasticei, precum și a oricărei autorități în materie de filozofie și știință, cum ar fi de pildă, autoritatea anticilor ducea la necesitatea de a găsi și noi garanții pentru adevărurile ce se voiau înțipățiate. Nemaiputând fi găsite, în afară de aceste generații trebuiau căutate în însăși ordinea spiritului și așa s-a ajuns la ideea de metodă ca punct de plecare al oricărei cercetări și asigurarea obiectivă a oricăror rezultate.

Noica încearcă în fond să rămână fidel atât Europei cât și a obligației se pare autoimpuse - de a se consacra „unei apărări patriotică a națiunii române, a imaginii ei, a posibilității sale contribuției filosofice”.¹⁵ De vreme ce Goethe nu s-a putut reflecta în cultura noastră, ar trebui să reflectăm noi în el. Dar aceasta s-a și făcut, la nivelul creației noastre culte dintre cele două războaie mondiale. Spre deosebire

11 *Ibidem*, p. 9.

12 Constantin Noica, *Simple introduceri la bunătatea timpului nostru*, București, Humanitas, 1992, p. 150.

13 Constantin Noica, *Simple introduceri la bunătatea timpului nostru*, București, Humanitas, 1992, p. 150.

14 *Ibidem*, p. 234.

15 Alexandra Laignel – Lavastine, *Filosofie și naționalism*, Paradoxul Noica, traducere din franceză de E. Marcu, București, Editura Humanitas, 1998, p. 54.

de cei pe care „i-am dat Occidentului”, el a rămas, iar acest fapt, constituie un alt motiv de orgoliu complementar „generozației noastre, care, dând altora ce avem bun, ne-a sărăcit întru îmbogățirea lumii.

Spengler susține în „Declinul Occidentului” că în ultima fază a culturii noastre europene, adică faza de trecere de la cultură propriu-zisă la civilizații, sculptura n-ar mai fi posibilă. Sufletul faistic s-ar mai afirma plenar dacă doar în forme de capăt de drum, ca în cunoașterea științifică, sau în muzică și pictură, unde impresionismul era pentru profetul decăderii noastre, ultima reușită mare, dar nu și în sculptură, acesta ar fi carte a trecutului.

În cultura europeană, marii bolnavi de catolică acuță sunt Augustin și Pascal, care au trăit dramatic căutarea generalului propriu, sau Kierkegaard numit de Noica „marele bolnav de catolică din istoria culturii europene”. Acatholia deși specifică civilizației europene de azi Noica nu împărtășește ideea lui Spengler, după care civilizația ar putea fi capăt de drum, de început al sfârșitului”. După filosoful român, poate fi o experiență a lumii europene împinsă la limite extreme, pe fundamental căreia se poate ridica o altă etapă de dezvoltare

Noica spune despre cultura europeană integratoare a celorlalte culturi „nu e pe sfârșite; poate că abia începe, spune sculptura de astăzi, o dată cu geometria, istoria și aventura cosmică a omului”¹⁶. Cultura anglo-saxonă, cu empirismul frust, cu neopozitivismul și filosofia ei analitică, nu are îndemnul, poate nici vocația ideii sfârșind la nominalism sau scepticism; în timp ce în cultura franceză se întâmplă ceva surprinzător în materie de filozofie.

Grecia cu rațiunea ei suverană a salvat în cultura europeană de două ori ceea ce se poate numi spiritul: o dată în ceasul ei mare, eliberându-l de haosul mitologilor spre a-l conduce la filozofie, altă dată, în epoca târzie elenistă, scoțându-l din haosul credințelor și conducându-l spre ceea ce s-a numit teologie speculativă.¹⁷ Europa a știut să regăsească în suprarealitate, de un fel sau altul, tot ce găsise Grecia veche, în miraculoasa ei realitate „invidiem cei o mie și căteva sute de ani cam cât a ținut oracolul de la Delfi”, de cultură greacă „fără să ne gândim întotdeauna ce minunați au fost cei o mie și căteva sute de ani ai culturii europene de până astăzi.”¹⁸ Si totuși, glorioasă cum este, Europa se întoarce către greci. S-a întors cu Renașterea, s-a întors cu Holderlin, sau se întoarce astăzi cu un Heidegger ca și cu Whitehead, care spunea că orice gădire de după Grecia a fost o simplă notă de subsol la dialogurile lui Platon.¹⁹

Gădirea europeană nu s-a speriat de limitările aduse de materie așa cum nu s-a înverșunat împotriva trupului ca tehnicele spirituale din Orient.²⁰ Accentul trebuie să cadă astăzi nu pe asimilarea principiilor europene ca pe un dat obligatoriu, ci pe dialogul cultural pe care străvechea noastră cultură trebuie să îl propună Europei, fără concesii, fără pierderi identitare, fără sentimentul marginii.

Proliferarea unei polisemii culturale provocatoare, precum și o serie întreagă de convenții răsturnate privitoare la dorul caracter monolitic al Europei contemporane acaparează, de obicei, discuțiile despre culturile din imediata noastră vecinătate.

Vorbind despre cultura europeană, Noica i-a evidențiat marele avantaj: acela de a fi o cultură deschisă transparență, permisivă chiar în ordinea experimentării din exterior a datelor ei și nemarcată ca alte culturi, de paradigmă, arhetipală a morții: „De ce e creatoare cultura europeană? Tocmai pentru ce nu e inițiatică. Ea e transmisă permanent alteia și însușită ei.²¹

Criza existenței umane europene are numai două ieșiri, sau declinul Europei în înstrăinare față de propriul său sens rațional de viață, cădere în dușmanie față de spirit și de barbarie, sau renașterea Europei din spiritul filosofiei printre eroism al rațiunii, care va depăși definitiv raționalismul.

Pericolul cel mai mare care amenință Europa îl constituie oboseala. Europa lui Husserl este cea pornită pe calea dezumanizării, va cunoaște barbaria fascistă și nazistă, este totodată cea care a avut ca loc de naștere spirituală Grecia secolului al IV-lea și al III-lea.

Astăzi „europismul” și-a pierdut sensul înalt, conceput în sine nu mai este productiv și nu mai poate fi assimilat generațiilor de oameni de cultură, tocmai pentru că actualitatea s-a îmbibat de un alt tip de discurs cultural, tributar unei nevoi de supraviețuire în plan individual și nu ca grupare sau generație de scriitori.

16 Constantin Noica, *Simple introduceri la bunătatea timpului nostru*, București, Humanitas, 1992, p. 33.

17 *Ibidem*, p. 150.

18 *Ibidem*, p. 233.

19 Constantin Noica, *Simple introduceri la bunătatea timpului nostru*, București, Humanitas, 1992, p. 234.

20 Constantin Noica, *Douăzeci și șapte trepte ale realului*, coordonată de S. Vieru, București, Editura Humanitas, 1999, p. 110.

21 Constantin Noica, *Modelul cultural european*, București, Humanitas, 1993, p. 33.

restituiri

Valentin Tașcu

tot de la Paris, pe sub șapca ponosită
a marelui Constantin. în inima lor băteau
doar inimile nenăscute ale celor ce azi
trec cu platforme greoaie, cu jeansi,
cu addidași ce nu se mai trec
din mode, cu plete în vânt,
dar care nu mai știu drumul la cimitir,
nu mai aduc aminte de fanfara, de vremile
de altădată și nici nu se sinchisesc
de tăcere, de sărut, de infinituri. Ei
se sărută prelung, pur și simplu, oriunde
oriunde e loc de sărut, fără de teamă,
fără de jenă, fără sărut de fapt.

E două mii unu - anul Brâncuși -
cui să-i mai pese de el și de ce?

E timpul

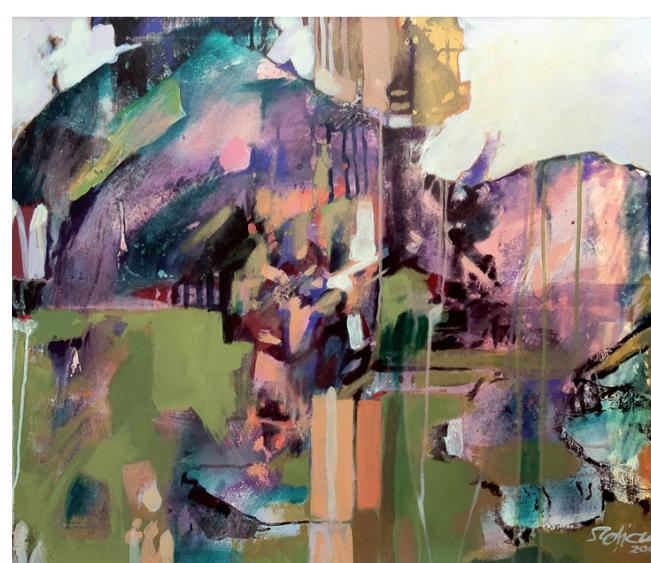
RENUNȚĂ – nu mai e timpul
și nici nu prea mai este timp;
totul e repede, curge, urcă,
mai bine coboară
și eu doar „mă-ntunec”.

Renunță să mai fii altfel decât singur,
căci nici nu mai există un alt fel de-nsoțire.
În general renunță,
e mai bine, mai cald,
mai plin de nimic. și totul
astfel aşezat produce somn
și somnul monștri produce. „Din nou
e liniște pe deal – un clopot, ultimul,
s-a înecat în foc.”

Nu mai e clipă, vremea să intră
într-un spațiu închis
cu altcineva lângă tine, fiind că
mai mare-i rușinea să intră
acolo fără de noimă, fără de har,
decât tristețea singur de-a fi.

Renunță – e mult mai adânc
să ai nostalgiei decât nedemne eșecuri,
mai bine-i să crezi că ai fi știut
să refaci însoțirea și doar că
norocul de-a nu mai fi singur,
doar el te-a lăsat. Lasă
de la tine și „acest pahar”, nu-l sorbi,
amar ar putea să îți fie.

Există – deci renunță
și astfel senină-ți va fi DELĂSAREA.

Cronică

Unul dintre cele mai frumoase proiecte în poezie al ultimilor ani

Versouri, Editura Humanitas, 2010. Un volum care încheie un triptic inițiat de autoare odată cu volumul „Poze cu zimți”, Editura Brumar, și continuat cu „Anca lui Noe”, Editura Humanitas. Redăm mai jos textul lui Andrei Novac despre acest volum de versuri:

„Versouri” este opera unui poet, Anca Mizumschi, și a unui artist plastic, Petru Lucaci, rezultatul fiind unul care nu poate decât să încânte atât literar, cât și vizual. M-a bucurat de prima dată demersul Ancăi Mizumschi, început cu „Poze cu zimți”, continuat cu „Anca lui Noe” și încheiat cu „Versouri”, tocmai datorită faptului că s-a gândit la un proiect literar care a avut la bază poezia și, mai apoi, pentru că am avut bucuria să regăsesc o poezie adeverată, aproape în starea pură a curățeniei timide pe care o zărești din fugă, doar în ochii copiilor mici. Cartea a apărut în condiții excepționale, este o bijuterie din hârtie pe care îți este greu să o atingi, îți este suficient doar să o simți. Poezia pe care o scrie Anca Mizumschi este una a identității și a locului în care ne aflăm întotdeauna, înainte de a putea să mergem mai departe, este o poezie despre moarte și viață, despre împăcare și despre conștientizarea lui Dumnezeu, este, mai cu seamă, o poezie despre poezie. Cred, cu tărie, că „Versouri” o să rămână un reper al poeziei care s-a scris și se va scrie în perioada următoare. Este o carte confesivă și reflexivă. „În locul meu au murit până acum alții/ s-au aşezat împăcați în mormintele lor moi căptușite”. (Moartea dintr-un lemn). Mai presus de toate „Versouri”, este o carte a mai multor lumi care se găsesc una lângă cealaltă, alternează și, mai cu seamă, reușesc împreună.

„Am în mine o parte care/ nu se potrivește niciodată/ cu mine. Trăiesc dincolo,/ de cealaltă față a ușii,/ pe ce-lălalt trotuar, / în dreptul altcuiva,/ dincolo, ca un grănicer care/ păzește cealaltă țară/ să nu se atingă/ cu marginile/ de țara mea” (Grănicerul).

Poezia din acest volum este îndreptată în permanență cu fața către lumină și către un viitor pe care doar lucrurile în care crezi îți pot da. „...în direcția aceea e doar/ lumină...” (Eu nu am perete de răsărit). Poezia Ancăi Mizumschi trece prin timp făcând parte totodată din el, îți lasă impresia că descoperă lumea, la fel cum ai trage cuiva o pătură de pe picioare, e, practic, eliberatoare de mistere. „În spatele lucrurilor/ se ascunde/ întotdeauna ceva/ fără de care/ unul din doi/ n-ar putea trăi/ în celălalt” (Povești de dragoste în spatele lucrurilor). Timiditatea acestei poezii o face atât să fie sensibilă, cât și să sensibilizeze, să te facă să plângi, râzând ca după o ploaie înaintea unui răsărit. „Mi-e dor de tine cum îmi este dor de Dumnezeu întors/ acasă, cu gândul la ale Lui, dar fără să-și poată lua ochii/ de la mine,...” (Pantocratorul).

Poezia aceasta este o spovedanie continuă, cu fața și sufletul curat, nu plină de regrete, dar încărcată de înțelesuri, o poezie care se întoarce întotdeauna acolo unde îi este locul, adică, undeva, deasupra de tot ce doare, sau bucură. Nu știi/ nimic/ despre/ cărțile mele/văd doar/ prin ochii lor/ o femeie- Isus/ învărtidu-se- n gol/ gol/ pe o rotativă stelară “

Pe coperta patru a cărții există o scurtă prezentare a poeziei Ancăi Mizumschi, făcută de Simona Sora, iar concluzia este una în care cred, „Anca Mizumschi este una dintre cele mai puternice și mai adevărate poete din căte am putut citi în ultimii ani”.

Puterea acestei poezii este dată și de verticalitatea ei, „ca un cuțit vertical/ înfipt în mare” (Petrolier de dantelă neagră).

Andrei NOVAC

Înscriș la apa Jiului

Aveam doar un înscriș, doar câteva cuvinte fără nici un înțeles, amintind vag de iubire, de ceva care nu a fost și nici n-ar putea fi. Nu purtam în buzunar decât acea motolită hârtie, pe care erau abia tremurate un șir de tremurate litere și care purtau un mesaj către nicicând, către niciunde, spre un sfârșit nici bucuros, nici pustiu, spre ceva ce mirosea a flori veștede, a coroane de brad fără panglici, așteptându-și înscrișul, care era în mâinile mele, urmând să-l scriu sau să-l las să cadă în apa râului ce tocmai trecea pe acolo, să-zice din întâmplare, dar nu, ci dintr-o pură și simplă eternitate.

Într-un târziu, în chiar noaptea aceea am aruncat hârtia în valul ce aștepta nelămurit pe mal, dar în loc să plec, să întorc spatele apei aceleia încă neagră, încă amară, am sorbit din ea și abia mai apoi mi-am amintit că era un înscriș chiar despre apa aceea băută nesăbuit.

Și-n loc să sed și să plâng la acel țărm de Vaviloane, m-am întors și am râs și mi-am zis că nimic din ce e cuvânt n-a fost și nici nu poate adevărat ca să fie.

Parcul central

Demult, demult au murit ultimii trompetiști, ultimul purtător de tubă și tobosarii care ritmau mersul umbrelor, umbrelelor de soare și boncănitul botinuțelor de satin, precum și căutatul orb al bastoanelor fără folos, al meloanelor ușor ridicate aproape la fiece pas, pentru că toți se cunoșteau cu toți și se salutau, ca în satele de unde au venit, doar cu un fin zâmbet adus de la Paris. Cimitirul ajuns și el aproape central îi acoperă cu pământul lui dulce, dar nu stinge sunetul ultimului marș sau al utimului vals vienez.

Pe marginea acestei parade stăteau în zdrențe cei care nu peste mult vor umple cu sunetul bocancilor lor, cu șepcile lor proletare aceleași alei, ignorând marile lor valori ce veniseră și ele

Ziua a cincia

(fragment din romanul „Castelul”)

Aurel Antonie

Câteva bătăi în ușă îl treziră. Hangiul deschise ochii și încercă să se dezmeticească. Cine putea fi la ora asta? Aprinse lumina și se duse la ușă. În prag era omul care distribuia în fiecare dimineață actele la etajul întâi, rezervat domnilor. Să se fi făcut deja dimineață?

– S-a făcut dimineață? Întrebă hangiul cam fără rost.

– Nu încă, abia e trecut de miezul nopții! Îl lămuri omul din față ușii. Mă iertați că vă deranjează la ora asta, dar domnul Vallabene dorește să-l chemați pe domnul Momus pentru un interogatoriu.

– Pe domnul Momus? Desigur, pe domnul Momus! Hangiul strănuță puternic. Frigul care venea pe ușă îl lăua de la picioare și se strecura pe sub cămașa de noapte. Am să trimitem negreșit pe cineva după el.

Hangiul închise ușa și începu să se îmbrace. Abia de-și mai ținea ochii deschiși. Noaptea trecută îl sculaseră Artur și Ieremias, acum omul cu actele trimis de Vallabene... De ce toată lumea venea la el să-l scoale din somn? Ce aveau cu el? O luă pe culoarul înghețat și ieși în curtea interioară apoi începu să urce la etajul întâi unde era biroul lui Momus. Poate că avea noroc să-l găsească aici. Culoarul era luminat de un bec așezat undeva la mijloc și, după gerul de afară îl se pără că e chiar bine încălzit. Poate că Momus lucrează și nu va fi nevoie să-l trezească din... O ușă se deschise brusc în dreptul lui și hangiul trezări puternic. Era Vallabene.

– Bună seara, domnule hangi! Ce mai faceți?

– Eu... Bună seara, domnule Vallabene! Eu mergeam să-l anunț pe domnul Momus că dorîți să-l vedeti!

– Da, da, foarte bine! Mergeți. Spuneți-i că-l aştepț.

Hangiul continua să meargă pe culoar simțind în spate privirea lui Vallabene. Ciocâni la ușa secretarului, dar nu-i răspunse nimici. Ciocâni apoi ceva mai tare.

– Nu trebuie să treziți tot hanul! îl auzi în spatele lui pe Vallabene. Domnul Momus nu este în acea încăpere, l-am căutat și eu. Probabil că este acasă și se odihnește. El a muncit ieri, nu și-a făcut somnul de după amiază prin odăile altora ca să poată să bânteze noaptea prin han și să bată pe la ușă, aşa cum fac alții!

– Da? Mă scuzați, n-am știut! Am să trimitem pe cineva să-l cheame. Hangiul o luă pe culoar înapoi încercând să nu primească spre Vallabene care zâmbea ironic.

– Ar trebui să vă grăbiți căci am foarte mult de lucru! îl mai îmboldi Vallabene și intră în cameră.

Hangiul coborî din nou în curte și o luă spre grajd. În apropierea ușii se împiedică de o lopată pentru zăpadă uitată de cineva afară și înjură cu năduf. Intră înăuntru și aprinse lumina. Klaus dormea în piae sfărind vârtos. Se apropie de el și îl scutură de umăr:

– Klaus! Ei, Klaus!

Omul sări în picioare și începu să-și aranjeze părul lung care-i căzuse pe față.

– Da, domnule!

– Mergi, te rog, și anunță-l pe domnul Momus să vină până la domnul Vallabene. Să intrați pe poarta din spate, că eu mă duc să mă culc. Ai grija să nu lași poarta deschisă.

Klaus nu mai zise nimic și ieși alergând. Hangiul se întoarse în camera lui tremurând de frig. Mai aruncă două lenjerie în sobă, se dezbrăcă, stinse lumina și se băgă în pat. Aici era cald și adormi repede. Dar nu-i fu dat să doarmă prea mult. Din nou bătea cineva în ușă. Se ridică bombânind. Astă era culmea. Nimici nu voia să-l lase să doarmă. În ușă era Momus.

– Bună seara, domnule hagi. Mă iertați că vă trezesc la o oră atât de nepotrivită, dar domnul Vallabene vă cheamă la un interogatoriu.

– Desigur, un interogatoriu. Numai puțin să mă îmbrac și vin imediat.

Începu să se îmbrace tot mai prost dispus. Nu înțelegea de ce trebuia el să fie de față la interogatoriile lui Vallabene. Să ziau mai treacă meargă, dar acum ajunsese să-l scoale și noaptea... Ajuns în dreptul camerei lui Vallabene, ofță din tot sufletul și ciocâni.

– Intrați, domnule hangi! se auzi vocea ascuțită a lui Vallabene.

În odaie nu erau decât Vallabene și Momus. Probabil că împărinatul nu sosise încă.

– Bună seara, domnule Vallabene, vă stau la dispoziție. Dorîți să vă aduc ceva?

– Dacă dumneavastră sunteți aici nu ne mai lipsește nimic! zâmbi Vallabene. Apoi deschise dosarul din față lui și extrăde dinăuntru o foaie. Așa! Să ne apucăm de treabă! Deci, scrieți domnul Momus preambul obișnuit, știți dumneavastră, interogatorul luat domnului hangi de la Hanul Curtea Domnească, în incinta acelaiași han, în camera... Ce cameră este aceasta, domnule hangi?

– Camera numărul patruzeci și doi, domnule Vallabene.

– Așa, deci: în camera numărul patruzeci și doi, la ora - se uită la ceas - unu și cincisprezece minute, de față fiind etc, etc.

Hangiul pricepu cu greu că el era împărinatul și-l treceu un fior. Se scutură ușor de parcă ar fi vrut să se dezmeticească.

– Deci, domnule hangi, se întoarse Vallabene spre el, iată că, din păcate pentru noi toți, în loc să dormim în paturile noastre, stăm prin camere de hanuri și ne ocupăm de greșelile altora. Să când spun greșelile altora mă refer la noi toți. Da, da, nu numai dumneavastră sunteți vinovat că ne aflăm aici, ci și noi, care, orbii de încredere ca v-am acordat-o, n-am fost suficient de vigilienți. Să acum tragem consecințele. Astă să ne fie de învățătură de minte pentru viitor. Abia acum se explică de ce pe mine mă primeați prin tot felul de birouri friguroase. Odăile le aveați ocupate cu arpentori. Eu, de fapt, am spus încă de ieri că-mi ascundeți ceva. Țineți minte că

v-am și avertizat! Să iată că, din păcate pentru dumneavoastră, flerul nu m-a înșelat niciodată. Deci, să o luăm pe rând. În primul rând să elucidăm problema acelei misterieșe chemări la Castel. Mă refer, desigur, la informația pe care mi-ati dat-o aseară în legătură cu chemarea mea la Castel. Am cercetat toate conborbirile de la Castel către Sat. Niciodată nu se referea la chemarea mea acolo, așa că informația pe care mi-ati dat-o era falsă. Cum era vocea pe care presupun că ati auzit-o la telefon?

– Ce să vă spun, era o voce normală.

– Deci nu era una anormală. Era o voce de bărbat sau de femeie?

– De bărbat, desigur.

– Această precizare ne ajută foarte mult. Cel puțin eliminăm jumătate din suspecți. Să nu mi-o luati în nume de rău, dar aș vrea să fiu sigur că sunteți sigur că ati auzit acea voce.

– Da, sunt sigur.

– Vi s-a mai întâmplat și altă dată să auziți voci? Sau să vorbiți singur la telefon atunci când acesta nu sună?

– Eu nu aud voci, domnule Vallabene. Doar atunci când îmi vorbește cineva.

– Dar când mergeți pe stradă nu aveți uneori tendință să o luați într-o parte?

– Într-o parte? Nu, nu mi s-a întâmplat!

– Astă e bine. De aici nu putem emite decât două supozitii: ori este primul simptom al unei dereglații psihice, ori mă-ți mințit. Rămâne să vă decideți.

Hangiul începu să tremure ușor. În disperare de cauză spuse:

– S-ar putea să fi sunat cineva din sat, să facă o glumă, nu știu ce să spun...

– Cine ar putea să facă o asemenea glumă de prost gust? Cine s-ar expune urmărilor unei asemenea glume? Nimici, vă asigur.

– Poate că arpentorul! căută hangiul un ultim refugiu.

– Da. Există și această posibilitate. Vom verifica. Dar să revenim la motivul principal al discuției noastre. Povestiti-ne pe înțelesul cum i-ai cazați în han pe cei trei arpentori, unde îți să te ascunzi, după ce program și așmuțați împotriva funcționarilor de la Castel care erau cazați în han și căți mai trebuie să vină. Vă ascultăm. Să nu uit, să ne precizați și când anume urma să vină următoarea tranșă de arpentori. Deci, vă ascultăm cu atenție.

Hangiul simți cum îl cuprinde amețeala. Niciodată nu știa cu ce să înceapă din sirul de enormitate care i se puneau în cărcă. Le simțea ca pe o avalanșă care îl învăluie și-l duce la vale. I se părea inutilă orice încercare de a se opune acestei forțe copleșitoare. Îndrăzni totuși:

– Eu nu am...

– Domnule hangi, se pare că dialogul nostru a luat o tură greșită! îl întrerupse Vallabene. După cum puteți sesiza și dumneavastră, prima frază pe care ati avut amabilitatea să o rostiți începe cu o negație. Nu este un început bun pentru acest interogatoriu. Vă rog să vă concentrați și să răspundetă în ordine la întrebările care v-au fost aduse. Să rețineți că aceste acuzații nu vi le aduc eu. Eu sunt doar cel însărcinat să le elucideze. Să vă spun acest lucru pentru a reduce din animozitatea pe care simt că o aveți împotriva mea. Dacă vă este greu, vă rog să vă concentrați doar asupra punctelor din rechizitoriu la care puteți răspunde afirmativ, lăsând ca celelalte aspecte să le lămurim ulterior.

Hangiul încercă să se concentreze. Care afirmații erau adevarărate? Evident că nici una, poate doar că amăratul acela de arpentor a dormit noaptea în han, dar nu din vina lui. Trase aer în piept și spuse:

– Este adevarat că arpentorul a petrecut o noapte în incinta hanului, dar...

– Suficient! îl întrerupse din nou Vallabene. Notați domnule secretar afirmația domnului Hangiul. Deci avem o primă punte de comunicare. Pornind de la acest lucru, care mie mi se pare esențial, toate celelalte acuzații decurg de la sine și își pierd în mare măsură din importanță, în sensul că chiar dacă nu ar fi adevarărate nu vor scădea cu nimic din vină, cel mult o pot agrava prin dovedirea lor ca reale. Să chiar dacă nu se vor dovedi reale, tot vor deveni agravante prin însuși faptul că ele ar fi putut deveni posibile. Că vina principală le-a putut genera chiar și ipotetic. Așa că, din punctul meu de vedere, interogatoriu este ca și terminat. Restul este doar o treabă de rutină. Îl vom continua doar pentru a îndeplini până la capăt formalitatele. Deci, căți arpentori dorm în han în fiecare noapte, în ce odăi anume, și cine mai știe de prezența lor? Vă recomand să răspundetă că mai scurt posibil. Dacă se poate doar prin „da” și „nu”.

– Domnule Vallabene, este vorba de un caz nefericit în care un singur arpentor, și doar pentru o singură noapte, și de fapt nici n-a dormit ci...

– Deci, notați domnul Momus. Unul dintre arpentorii cazați în han nu a reușit să adoarmă într-o din nopti. În care noapte anume, domnule hangi, și ce anume i-a produs insomnia? Ca să putem preciza în procesul-verbal. Vallabene scoase tacticos ceasul din buzunarul de la vestă, îi desfăcu capacul, îl privi cu atenție apoi, cu un pocnet scurt, îl închise și îl lăsa să alunecă înapoi în buzunarul. După care, adăugă: vă precizez că, fiind trecut de miezul nopții, astăzi este vineri, astă ca să vă fie mai ușor să vă orientați în timp.

– Desigur, domnule. Dacă astăzi este vineri, arpentorul a dormit aici în noaptea de marți spre miercuri, dar este vorba doar de...

– Lăsați-l pe arpentorul care a dormit. Povestiti-ne de acela care are insomnii. Parcă spuneați că e unul care n-a dormit!

– Adică, da, n-a dormit. A stat în sala birtului cu Frieda și,

mă rog, știți și dumneavastră cum se întâmplă în asemenea situații...

– Eu nu am de unde să știu, domnule hangi. Eu nu-mi petrec nopțile cu slujnicuțe prin sălile birturilor. Eu noaptea muncesc, iau interogatorii. Vă rog să fiți mai explicit.

– Vă rog să mă scuzați. Cum să vă spun, discutau ceva mai intim...

– Să în timp ce cei doi conversau „ceva mai intim”, așa cum v-ați exprimat, ceilalți arpentori unde dormeau, în care odă?

– Nu dormeau nici un arpentor în han, domnule Vallabene. Doar în sala birtului, cei doi...

– Formidabil! Adică cei doi o „discutau intim” pe slujnicuța dumneavastră! Să îl treilea ce facea, dormea?

– Nu, Doamne ferește! se apără hangiul de parcă ar fi fost vorba de el. Secundanții numai priveau.

– Interesant. Chiar foarte interesant. Presupun că și dumneavastră stăteați acolo și priveați, de vreme ce știți atât de exact desfășurarea evenimentelor. Povestiti-ne cum v-ați furișat din patul conjugal în toul nopții pentru a merge la întrenirea cu arpentorii. Obișnuiați să organizați des asemenea spectacole speciale? Soția dumneavastră este la curent cu activitățile dumneavastră nocturne? Presupun că este o persoană serioasă și nu participă la aceste mici orgii.

– Dormim separat, domnule Vallabene, eu dorm în cameră de lângă birou! spuse hangiul și apoi tăcu de parcă această precizare ar fi lămurit toate lucrurile.

– Mda. Astă o scoate din cauză pe doamna hangiă. Deci dormiți separat, astă nu e bine. Vă dat cineva indicații în acest sens?

– Care sens?

– Să dormiți separat

– Separat de cine?

– De doamna hangiă, soția dumneavastră. Ce cancelarie v-a dat acest sfat. Să putem să verificăm.

– Nu mi-a dat nimici nici un sfat și nici o indicație.

– Deci a-ti luat singur o asemenea decizie. Extraordinar! N-am mai auzit una ca asta. Îmi închipui ce disconfort pentru doamna birtușă. Dacă a-ti luat singur o asemenea hotărâre va trebui să ne dați o explicație plauzibilă. Altfel ne veți lăsa toată libertatea de a presupune noi cauză. Să această presupunere nu va fi în nici un caz în favoarea dumneavastră. Putem presupune că a-ti luat decizia de a dormi singur pentru ca doamna hangiă să nu vă simți când vă strecurați noaptea în sala hanului pentru a participa la întâierea slujnicuțelor dumneavastră de către ceata de arpentori. Vă imaginați ce impact neplăcut ar avea pentru dumneavastră să apară în acest proces-verbal presupunerea noastră?

– Domnule Vallabene, mi-e greu să vă relatez cauzele, căci sunt mai multe și s-au adunat cu timpul. Vă rog să-i spuneți domnului Momus să nu consemneze în procesul-verbal acea presupunere, întrucât nu corespunde realității. Vă promit că o să mai meditez la acele cauze și am să le sintetizez într-un raport pe care am să-l înmânez domnului Momus.

– Cum dorîți, domnule hangi. Aștepță raportul dumneavastră. Să ne concentrăm acum atenția asupra problemei care ne-a adunat în puterea noptii pe toți trei aici. Precizați-mi, vă rog, cine mai are cheia de la intrarea în han în afară de dumneavastră.

– Numai eu o am, excelență!

– Mda, asta ar explica oarecum situația. Notați, domnule Momus, ca această problemă să fie elucidată în interogatoriul care îi va fi luat hangiului de la Curtea Domnească, mâine la orele 11. Noi să revenim la scena din sala hanului. Dumneavaoastră unde stăteați și prieteați la inițierea slujnicuței de către grupul de arpentori? Pe butoaiele acelea murdare sau v-ați adus un scaun din birou?

– Nu, eu nu am fost de față, eu dormeam. V-am relata doar cele auzite de pe la servitorii din han.

– Apropo de han. După plecarea mea din seara când i-am luat preinterrogatoriul căruțașului Gerstäcker dumneavaoastră ați dat ordin să se pregătească o cameră desă nu aşteptați pe nimeni. Apoi, coincidență, apare arpentorul care rămâne peste noapte în han. Nu vi se pare că această acțiune a dumneavaoastră vă incriminează? Se vede de la o poștă că acea cameră era pregătită pentru arpentorul pe care îl aşteptați. Când v-ați întâlnit pentru prima oară cu arpentorul? Cine v-a făcut legătura? Fata de la bar?

– Domnule Vallabene, pentru dumneavaoastră am pus să se pregătească acea oadă.

– Cum pentru mine care abia plecasem? Adică, și asta mi se pare foarte grav, cât timp stau în han mă țineți prin tot felul de birouri improvizate, apoi imediat ce plec puneti să se pregătească și oadă în care ar fi trebuit să stau. Probabil ca să mi-o puteți trece în nota de plată. Am să verific și acest aspect al activității dumneavaoastră. Pentru ce vă trebuiesc acești bani nemuncuți? Strângeți fonduri pentru asociația arpentorilor şomeri?

– Doamne ferește, cum să v-o pun în nota de plată. M-ar bate Dumnezeu!

– Pentru moment să lăsăm această chestiune. Vom reveni într-o anchetă separată asupra aspectelor economice ale activității hanului. Acum să ne concentrăm asupra celor spuse de dumneavaoastră, care sunt atât de contradictorii încât necesită o serie de precizări. Nu este suficient de clar ce-i atragea pe arpentori în sala birtului. Aveau ședință, o inițiată pe fața de la bar în tainile arpentajului, se ascundeau de cinea, complotau? Dumneavaoastră ce credeți?

– Ce făcea ei acolo nu am de unde să știu, întrucât eu, după cum v-am spus, dormeam, dar pot să vă spun cum au ajuns acolo. În cursul nopții au venit la mine Artur și Ieremias și m-au scutat din somn să le dău drumul în han ca să-l caute pe arpentor.

– Cine sunt Artur și Ieremias, și de ce-l căuta pe arpentor în hanul dumneavaoastră? Fiți mai explicit.

– Artur și Ieremias mi-au spus că sunt secundanții arpentorului și că trebuie să-și caute stăpânul. Atunci eu am deschis oblonul de la fereastră și le-am dat drumul înăuntru.

– Pe fereastră?! Puteți să ne explicați de ce nu ați folosit ușa hanului? Doar cheia era la dumneavaoastră? Nu ne mai explicați pentru că este la mintea cocoșului că aveați conștiință ilegalității pe care o comiteați. Apoi își întoarse privirea spre Momus făcând un gest larg cu brațul: Ce lume, domnule Momus, ce lume! Vi-i imaginați noaptea pe acești complotiști, intrând pe furiș prin ferestre deschise de domnul hangiu, întrunindu-se în miez de noapte în sala hanului! Și cu slujnicuța aceea... Incredibil! Apoi se întoarce spre hangiu: M-ați dat gata, domnule hangiu! Abia acum îmi dau seama că v-am subestimat. Vallabene părea sincer impresionat.

În dorința de a nu se crea cumva vreo nouă neîntelegere, hangiul preciză:

– Arpentorul n-a intrat pe fereastră, el a intrat pe ușă și era deja în han când au venit cei doi.

– Pe care ușă, dacă nu vă este cu supărare? Pe vreo ușă de taină pe care noi n-o știm?

– Nu, pe ușă de la intrare. A venit împreună cu Olga...

– Care Olga, servitoare dumneavaoastră pe care o inițiază arpentorii noaptea?

– Nu, excelentă, aceea este Frieda. Olga este sora lui Barnabas.

– Care Barnabas?

– Barnabas este călă de cizmar, domnule Vallabene. Este fiul cizmarului și curierul domnului Klamm...

– Interesant. Notați, domnule Momus. La interogatoriul de mâine să fie de față și această soră a curierului Barnabas. Continuați domnule hangiu.

– Și, cum vă spuneam, arpentorul a venit însotit de Olga, și eu, care eram în holul de la intrare, i-am precizat că nu are voie decât până în sala birtului.

– Cui i-ați precizat, Olgă?

– Nu, arpentorului!

– Și el s-a conformat, după câte îmi dau seama. Acolo s-a dus și acolo s-a și cazat peste noapte. Notați domnule Momus: La indicațiile exprese ale domnului hangiu, arpentorul s-a cazat peste noapte în...

– Vă rog să mă scuzăți că vă întrerup, excelentă! intervin hagiu puțin panicat. Arpentorul nu a avut încuviințarea mea. Chiar i-am precizat, atunci când să rămână peste noapte în han, că acest lucru îi este interzis.

– Poate cineva să confirme cele afirmate sau a fost o discuție în particular?

– Olga, domnule Vallabene. Era și ea de față.

– Notați, domnule Momus, să fie convocată domnișoara Olga, fiica pantofarului...

– Am notat, domnule Vallabene, pentru mâine la orele 11.

– Ati notat foarte bine, numai că acest aspect al problemei îl vom elucida împreună cu domnișoara Olga poimâine la orele 2 și patruzeci de minute, noaptea. Știți că e lună plină și domnișoara Olga are insomnii. Dar să revenim la problema noastră. Apropo de domnișoara Olga. A participat și dânsa la constătuirea dumneavaoastră nocturnă?

– Nu, domnișoara Olga și-a petrecut noaptea în grajd împreună cu servitorii domnului Klamm.

– Ce promiscuitate inadmisibilă în acest han! se revoltă Vallabene. Unii prin grajd, alții prin sala hanului! De ce nu puneti un felinar roșu la intrare, domnule hangiu?

– Domnule Vallabene, să nu vă imaginați că...

– Eu nu-mi imaginez nimic. Nu fac decât să constat. Vom mai reveni asupra acestui aspect al problemei. Acum spuneți-ne, vă rog, s-a mai întâmplat ca și alți arpentori să aiă insomnii, sau acesta este primul caz?

– Primul, domnule, și singurul.

– Notați, domnule Momus că ceilalți arpentori au somnul sănătos și dorm bine.

– Domnule Vallabene, nu mai există alți arpentori, de fapt nu mai există nici unul. Arpentorul acela despre care v-am spus, a plecat împreună cu Frieda la Hanul Podului, văd că am auzit.

– Deci nu sunteți sigur, doar ați auzit!

– Nu, nu sunt sigur. Așa am auzit...

– Notați domnule secretar că domnul hangiu nu știe sigur dacă arpentorul care avea insomnii a părăsit hanul sau nu. Sunt curios pe unde ar fi putut să se oploșească, că doar hanul nu este chiar atât de mare.

– Vă rog nu notați! Sună sigur că au părăsit hanul! Nu sună exact dacă s-au dus la Hanul Podului sau în altă parte.

– Îmi este neplăcut că trebuie să vă contrazic din nou, domnule hangiu. Dar dacă arpentorul a părăsit hanul miercuri dimineață, aşa cum ați afirmat ceva mai devreme, cum se explică prezența lui în curtea interioară a hanului, unde a stat, Vallabene căută prin hărții, exact o oră și cincisprezece minute. Și asta, rețineți, s-a întâmplat aseară. De fapt această pândă a umplut paharul răbdării. Dacă fojajala arpentorilor prin han a mai fost trecută cu vederea, pândă aceea odioasă le-a întrecut pe toate. Nici nu vă puteți imagina, domnule hangiu că costă o oră din timpul unui funcționar al Castelului! Și aici nu este vorba de leafa primită pentru o oră pentru serviciile aduse Castelului, ci de cantitatea uriașă de munca pe care acesta o poate efectua în acea oră, muncă care nu poate fi plătită cu nici un salariu, atât este de importantă și de neînlocuit. Asta este valabil atunci când vorbim de un funcționar obișnuit, dar când vorbim de un șef de cancelarie, această oră valoarează însuțit, iar dacă este vorba de însuși domnul Klamm această oră pierdută nu mai poate fi cântărită în bani. Nu v-ar ajunge, domnule hangiu, toți bani pe care-i aveți, chiar dacă v-ați vinde și hanul să răscumpărați acea oră pierdută de domnul Klamm din cauza neglijenței dumneavaoastră. Asta în cazul în care este vorba de o neglijență și nu de o acțiune premeditată. Deși nu mă îndoiesc că șirul neglijențelor sau al premeditatelor nu se oprește aici. Odată pornește pe calea încălcării Regulamentelor nu v-ați mai putut opri. Dar să revenim la interogatorii noștri. Am să mă refer la cazul de aseară. Pe unde a intrat acel arpentor, cine l-a ajutat, pe unde a ieșit, cu cine s-a întreținut în tot acest timp, ce făcea dumneavaoastră în timp ce el își făcea mendrele prin han? Sunt câteva întrebări care se nasc firește în mintea oricărui om. Ar fi bine să vă gândiți serios înainte de a răspunde. Și, mai ales, ar fi indicat să aveți un alibi solid.

– Arpentorul, după câte știu, urmă să fie interogat de către domnul Momus, aşa că prezența lui în han mi s-a părtut firește. De unde să fi știut eu că el a profitat de acest eveniment pentru a face și alte lucruri interzise de Regulamente? – Aici vă înșelați, domnule hangiu, și încercați să ne înșelați și pe noi. În primul rând că audierea arpentorului de către domnul Momus s-a decis abia după ce a început pândă din curtea hanului. În al doilea rând arpentorul a ajuns în curtea interioară cu sprâjinul cuiva din interiorul hanului sau – și aici Vallabene începe să râdă – l-o fi adus vreun funcționar de la Castel cu sania! Poate chiar eu!

Dar hangiul nu găsea nimic de râs în supozitia lui Vallabene. După câte îl cunoștea putea presupune foarte bine că era în stare și de acest lucru numai pentru a vedea oamenii aduși la interogatorii. Totuși își luă un aer de parcă supozitia îi sărăcă și spuse neconvins:

– Desigur, domnule Vallabene, că a intrat în han ca orice împrinat, dar prezența lui în curtea interioară nu mi-o explic nici eu. Și pentru mine a rămas un mister cum de a reuși arpentorul să pătrundă până acolo!

– Deci nu știu că arpentorul stă și pândește în curtea interioară?

– Nu, domnule Vallabene. Eu, după cum bine știu, asistam la interogatorii și deci nu aveam cum să...

– Vrei să spuneți că dumneavaoastră erați individul acela care sfiorați în patul meu în timp ce eu lucram? Acum îmi dau seama; dumneavaoastră stăteați în preajma mea pentru a-mi adormi bânuielile și pentru a-mi pândi toate mișcările, în vreme ce micul grup de arpentori avea câmp liber să acționeze. Frumoasă diversiune. Și în afară de placerea pe care o resimțeați asimțindu-i împotriva funcționarilor de la Castel, în ce scop îi mai foloseați pe arpentorii din dotare, domnule hangiu?

Un ciocănăt în ușă îi întrerupse. Era omul care distribuia actele. După ce-i dădu lui Vallabene un plic, se retrase. Vallabene citi scrisoarea cu atenție, deveni palid și hărția începu să-i tremure ușor între degete. Era chemat urgent în fața Primei Instanțe de Control. Puse ușor hărția pe masă și spuse obosit. Îl întrebă totuși pe omul cu actele:

– Cine v-a dat acest plic?

– Un curier, excelentă.

– Ce curier?

– Nu-i cunosco numele, excelentă, dar îl știu din vedere. Vine des pe aici.

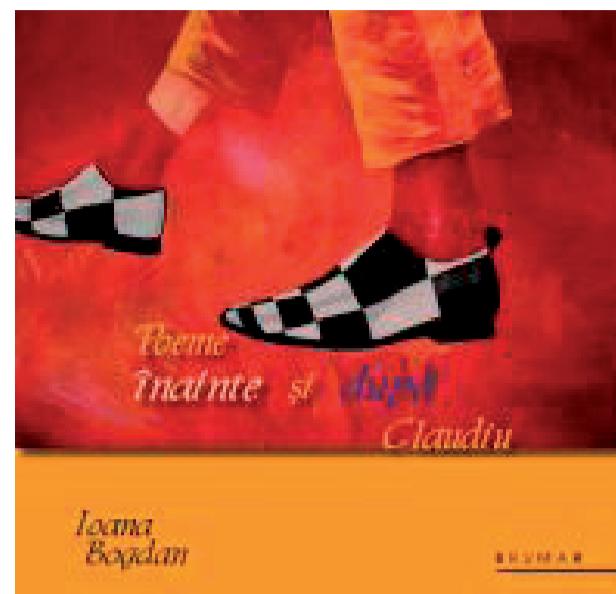
– Domnule hangiu, sper că nu este o nouă farsă de-a dumneavaoastră!

– Vă jur, domnule Vallabene, că de data aceasta nu eu am...

– De data aceasta nu, dar data trecută a-ți... Să nu mai discutăm acum. Pentru astăzi ajunge. Trebuie să plec la Castel. Își strânse hărțile de pe birou. Domnule hangiu, mergeți, vă rog, și spuneți să-mi pregătească sania.

Cronică

Ioana Bogdan, “Poeme înainte și după Claudiu”, Editura Brumar, 2009.

Ioana Bogdan revine cu o nouă carte, după volumul „Anumite femei”, premiat de Uniunea Scriitorilor și publicat în anul 2007 de Editura Cartea Românească. „Poeme înainte și după Claudiu” este un volum îngrijit și elegant cum doar Editura Brumar reușește să aducă pe piață de carte din România. Volumul reunește douăsprezece poezii care se leagă unele de altele într-o cursivitate care face ca mesajul cărții să fie uniform și coerent. Volumul capătă efectul unei povești atunci când îl citești, este un volum confesiv care te duce, inevitabil, către biserică și Dumnezeu. Poezia Ioanei Bogdan este una care se deschide către cititor și, totodată, pare să o elibereze pe autoare, astfel crescând în intensitate mesajul cărții. Textele pot să fie privite și ca niște spovedanii distințe care pot fi adunate datorită forței mesajului care trece cu ușurință de la Dumnezeu, la lucruri banale ale cotidianului și invers. Lumea creată de Ioana Bogdan în cele cincizeci de pagini ale cărții este o lume în care te poți recunoaște: „Seara a nins în București./ Oamenii/ stau ghemuiți în visele lor” și, mai ales, este o lume pe care o poți reconstrui după felul în care respiri și trăiești și mai ales o poți înțelege. Versurile acestui volum sunt clare, uneori, preaclare, ele intră într-o alăturare incredibilă cu versurile care dau putere acestei cărți: „Sunt femeia/ care iese de la Cora,/ intră în Plaza” sau: „Dumnezeu cântă în Biserică/ cu vocea cea mai frumoasă din lume.”, acesta, cred eu, este unul din plusurile acestei cărți, faptul că reușește foarte ușor să capete forță și să transforme simplele înșiruirile de evenimente în poezie adevarată, o poezie care se transformă și care devine din ce în ce mai vie, mai actuală. Ioana Bogdan este o scriitoare rătăcită, cu siguranță, o scriitoare rătăcită în cotidianul unui oraș care, deși este viu, nu poate să îi ofere o liniște a unei regăsiri. Unele texte dau, de asemenea, senzația unei căutări. Cartea este până la urmă nostalgică asumată a unei lumi care s-a pierdut undeva și ecoul unei lumi trăite imediat după aceea, cu alte cuvinte, este o continuă trecere cu picioarele goale prin câmpuri întregi cu iarbă rece după o ploaie de vară. Poezia Ioanei pendulează între două lumi: Înainte de Claudiu și După Claudiu, dacă în prima parte există un balans între tot felul de dorințe împlinite și neîmplinite de lucruri frumoase de o siguranță uluitoare: „Când o să- mi însel bărbatul,/ o să fie cu Robert Redford/ În Departe de Africa.”, în partea a doua sunt imortalizate senzațiile trăite alături de Claudiu, fără niciun fel de aşteptări, doar lucruri frumoase trăite cu viteză și atât: „Când merge cu viteza, Claudiu e o lumină mare./ Prin ea, văd toată liniștea.”

Pe lângă faptul că dă senzația că se caută pe ea, Ioana Bogdan intuiște existența lui Dumnezeu: „Nu auzisem de Dumnezeu decât din legende” apoi îl găsește: „Doamne Dumnezeule,/ eu zic că tot e bine că am avut/ voință.”

“Poeme înainte și după Claudiu” este o carte a nostalgiei și a unor iubiri care par a rămâne permanente, a unui București plin de mistere acoperite de trecere: „O mai iau pe Prelungirea Ghencea/ pe unde mă plimbă, acum vreo cincispre ani, un iubit/ care mă iubea.”

Cartea se încheie cu o ars poetică veritabilă, ultima poezie, „Ultimul poem după Claudiu” este o vizuire care desăvârșește evoluția poeziei autoarei: „Cândva poemele mele vor fi stânci”. Există totodată o definiție a iubirii însoțită de o explicație: „Pentru că poemele mele se vor lovi doar de cei/ care știu să sărute pe gură.” Poezia Ioanei Bogdan este una puternică, într-o continuă căutare a tot ce ține de desăvârșirea ei ca formă și ca stil, căutarea te duce întotdeauna către calea cea dreaptă, cu ajutorul ei găsești și poezia, și pe Dumnezeu: „Poemele mele se vor lovi doar de cei care vor răspunde când vor fi strigați.”

DESPRE ARTA CONTEMPORANĂ

(urmare din nr. trecut)

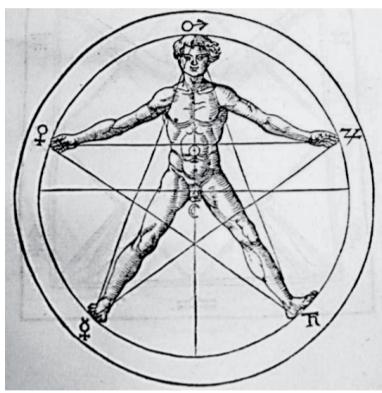
Cristian Ungureanu

Shiva Nataraja - sculptură hindusă, sec. al X-lea

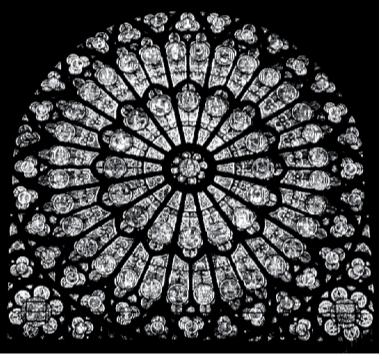
Mariko Mori - Burning desire, 1998

Corlelius Agrippa - Canon uman

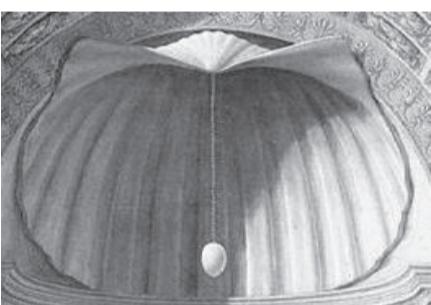
Marina Abramovic - The lips of Thomas

Notre Dame du Paris, 1163 - 1345

Se ține cont, din ce în ce mai puțin, că pictura, sculptura și desenul sunt arte imobile, materiale și mute și, ca atare, ele sunt opusul tuturor celorlalte limbaje artistice.

Dincolo de diversitatea enormă a formelor gândirii asumate de artiști și teoreticieni, secolul al XX-lea își etalează momentele de maximă realizare asemenea unor colecții dintr-un enorm festival de modă. Cu câteva excepții, panorama artistică a modernității

Piero della Francesca - Sacra conversazione, detaliu

Constantin Brâncuși - Începutul lumii, 1924

Graal, sec. XII

Marcel Duchamp - Aer de Paris, 1919

Tutankamon, 1372 - 1345 î. H.

Takashi Murakava - Mr. DOB, 1995

amintește de spectacolul unor carnavale reunite. Ascunderea adevaratei identități în spațe unei măști concepute sau împrumutate, din dorința încă de nestăvilit de a fi original cu orice preț, e doar o constantă a momentului ciclic actual și o necesitate a omului contemporan de afirmare grabnică a individualității. Dar o judecată critică exclusiv negativă a vremurilor noastre nu ar putea fi decât incompletă, dat fiind că procesele de evoluție spirituală a umanității se proiecteză firesc în toate formele de manifestare ale cunoașterii. Acestea se condiționează reciproc, astfel că dezvoltarea gândirii științifice profane și a aplicațiilor tehnice ale acesteia a determinat caracterul industrial și comercial al modernității. În secolul al XX-lea, toate planurile gândirii și creațivității sunt născute sub dominația generală a cantității. Procesul globalizării, prin ansamblul fenomenelor de schimb și omogenizare culturale, rasiale etc. a declanșat o lungă listă de efecte negative, dar și o creștere a toleranței, la cote de neimaginat pentru oricare altă epocă (chiar dacă violența e la fel de prezentă și mai rafinată, azi). În acest sens, plonjarea în materie, întru cunoașterea și stăpânirea ei, ar putea fi considerată ca o misiune îndeplinită, chiar dacă omenirea actuală a adus planetă și tot ce o îmbrăcă într-o criză fără precedent în istorie; nu ne rămâne decât să sperăm că vom reuși, sau vom fi ajutați, să o asimilăm. Este mai mult decât evident interesul majoritar și constant pentru problematica sacrului, atât a artiștilor din sfera vizuală cât și din toate celelalte forme și limbaje artistice. Nu există literatură mai bogată și precisă decât aceea dedicată relației omului cu Dumnezeu și chiar un studiu, dezinteresat dar metodic, al momentelor care au punctat acest gen al manifestării spiritului, declanșează un proces sintetizator și clarificator garantat. Unitatea transcendentă a religiilor este un fapt recunoscut; doctrinele principale se regăsesc ca fiind esențial identice, în spații, culturi și momente istorice complet diferite și aparent independente. Formelor artistice tradiționale le corespund aceleași fenomene de identitate.

Odată depășit, deci, punctul limită al aspirațiilor modernității, spiritul epocii foarte recente - nu întâmplător numit post-modern / industrial/productiv - este marcat de cristalizări și nu atât de disoluții, de recuperări atât tehnice cât și conceptuale. Astfel, sunt foarte mulți artiști determinați de exigențe ale consumatorilor de artă (de la curatorii, criticii și directorii de mari muzee sau mari evenimente, care foarte adesea sunt ei însăși artiști, până la simplii vizitatori care își exprimă punctul de vedere prin participare), care vor reconsidera artele vizuale ca fiind un domeniu al excelenței, al practicilor divinatorii, al experimentelor științifice de ultimă oră (cum o face Eduardo Kac cu aplicațiile din genetică). Nu mai puțin, artele vizuale sunt concepute și practice ca prilej pentru eternele întrebări pe marginea relațiilor dintre corpul fizic, suflet și spirit.

Paradoxal, în ciuda libertății de opțiune de care dispune, artistul contemporan seamănă, adesea, cu un Icar dezinteresat de cheștiunea zborului.

Consider că merită luată în considerație definiția pe care Serghei Bulgakov o aduce artele; ea reușește, în același timp, să ofere o justificare a crizei de identitate a artei contemporane: "Arta este vechiul testament al Frumuseții, împăratia Mângâietorului ce va să vie, și, desigur, ea însăși e plină de prototipuri ale celui ce va să vie. Dar epoca artei se apropie firesc de sfârșit când în lume va veni Frumusețea însăși".⁸ În ultimii cincizeci de ani și - mai ales- din 1990 încoace, teoriile științifice și filosofice despre viață, lume și univers s-au redefinit și au început să semene, surprinzător de mult, cu doctrinele cosmologice revelate sau inspirate din Vede, Biblie ori Coran. Astrofizicienii contemporani identifică momentul nașterii universului, punctele de (con)topire a spațiului cu timpul iar, în acceleratoarele de particule, legile fizicii clasice nu mai pot fi aplicate atunci când e vorba de cele mai mici particule identificate. Materia ne este înfățișată goală, ca fiind doar energie „condensată” și numeroși sunt matematicienii care au demonstrat existența spațiilor pluridimensionale. Stephen Hawking, unul dintre cei mai mari savanți contemporani, devenit, asemenea lui Einstein, un simbol al științei secolului al XX -lea, a lansat câteva tentative de a unifica toate cunoștințele, dobândite de științele exacte, într-o teorie unică. El afirma, la sfârșitul anilor '90, că știința mai are nevoie de o scurtă perioadă pentru a afla cauzele și modul în care s-a format universul și, pe lângă permanentele referiri la o foarte probabilă intervenție a lui Dumnezeu, își încheie volumul „Scurta istorie a timpului. De la Big Bang la găurile negre astfel: „Dacă găsim răspuns la această întrebare, el ar reprezenta triumful final al rațiunii umane - pentru că atunci am cunoaște gândirea lui Dumnezeu”⁹. Rămîne de văzut dacă acesta va fi triumful final al rațiunii umane. Relevantă este poziția savantului contemporan față de cheștiunea existenței lui Dumnezeu.

Giuseppe Archimboldo - Iarna, 1573

Ana Mendieta - Arborele Vieții, 1976

Autorul precizează, de altfel, că progresul teoriilor fizice și matematice este extrem de mare, în raport cu al altor domenii și că sunt foarte puține persoane care pot urmări „la zi” ceea ce se descoperă. Ori, punctul de vedere din acest compartiment al cunoașterii a migrat, de o bună bucată de vreme, de pe pozițiile materialismului și al teoriei evoluționiste, ca atare; se argumentează, deja, științific, că nimic nu există în sine, perfect autodeterminat, ci oricare element al vieții își găsește corespondență într-un model, de ordin superior. Mecanica newtoniană a lăsat loc teoriei generale a relativității, ca să descrie forța de gravitație sau structura macro a universului, adică “de la câțiva kilometri până la milioane de milioane de milioane de milioane (unu cu douăzeci și patru de zerouri după el) de kilometri”, care este dimensiunea universului observabil ; iar mecanica cuantică descrie “fenomene la scară extrem de mică, cum ar fi o milionime dintr-o milionime de centimetru.”¹⁰

Viață marină – mosaic, Pompei, 70 î. H.

Jeff Wall - Mormântul inundat, 1998

Francois Boucher - Diana scăldându-se, 1742

Chiar filosofii, care în secolul al XIX-lea considerau întreaga cunoaștere umană - inclusiv știință - ca fiind domeniul lor, au fost nevoiți să afirme că „singura șansă rămasă filosofiei este analiza limbajului.”¹¹ Paradoxal, însă, este faptul că multe dintre teoriile științei contemporane, amintesc sau se suprapun perfect pe aspecte doctrinare din diferite tradiții. Informatii extrem de clare despre mecanismele evolutiei spirituale a speciei umane se pot descoperi in cele mai neasteptate medii. Iata un fragment de monolog din filmul „Waking life”(2001) al lui Richard Linklater:

Fecioara și Unicorn - frescă, Palazzo Farcese, Roma, c.1602

Rebecca Horn - Unicorn, 1970

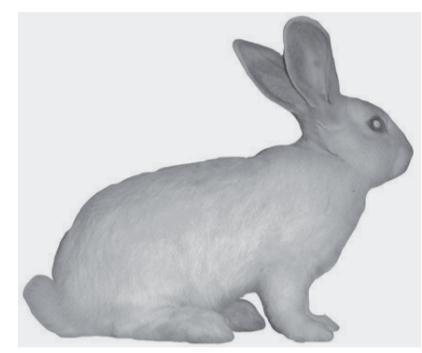
Altamira - frescă, Paleolitic

Joseph Beuys - I like America and America likes me, 1974

Joseph Beuys - Cum să îi explici pictura unui iepure mort, 1965

Eduardo Kac - GFP Bunny, 2000

Nefertiti - Egipt, 1380 - 1360 î.H.

Orlan - Mireasa digitală a lui Frankenstein, 1990

si domină), in viitor oamenii vor exista ajutându-se unul pe altul, într-un imens grup non-competitiv, independent de exterior .Evoluția va deveni proces centrat pe individual (care va fi la fel de important ca și colectivul).” Acest nou tip de ființă umană , omul societății non-competitive, va avea propriile sale necesități de ordin estetic. Cred că aceasta este o tematică și o direcție de studiu extrem de fertilă și complexă. Se va putea dezvolta un nou tip deumanism în care condiția umană, desprinsă de vechile obstrucționari, ar putea deveni o platformă perfectă de realizare a multor concepte artistice și filosofice care astăzi încă sunt utopii. Ridicarea nivelului de conștiință al întregii umanități a viitorului va genera procese artistice nebănuite. Cu siguranță avansarea științifică și a aplicațiilor practice ale acestieia vor dezvălui, în cele din urmă, rostul experienței vieții și arta va deveni o expresie deplină a acestei înțelegeri. Artă este inevitabil marcată și determinată (conștient sau nu) de întâmplările majore ale cunoașterii științifice și, în lumea noastră aproape complet dezvăluită de secolele de gândire carteziană, asistăm acum la procese de recuperare și reevaluare a punctelor de referință tradiționale.

Universul a fost mereu conceput ca fiind o complexă articulare a unor structuri arhitecturale, asemenea unor programe informatici, identificabile atât la nivel micro cât și macrocosmic. În acest sens, am putea încerca să identificăm un “cod unic al artisticului” - natura lui proprie și mereu identică, pentru orice moment al istoriei cunoscute a lui homo sapiens. Artele majore (pictura, sculptura, desenul și arhitectura) sunt statice și vizează desprinderea de acțiunea legii timpului, având ca instanță imortalitatea fizică, spre deosebire de fotografie (care reproduce sau interpretează existența și nu creează), de cinematograf, artă video, performance, etc. care sunt arte aflate sub semnul devenirii. Impărtășesc convingerea că formele moderne ale expansiunii artisticului trebuie considerate în funcție de propria lor natură și nu este firesc și nici benefic să fie raportate valoric la artele vizuale tradiționale, din care au derivat. Chiar dacă formele recente și neconvenționale de a face artă vizuală sunt mult mai aproape de natură și caracterul conștiinței publicului contemporan, oamenii nu vor putea renunța la artele care, fiind primordiale/originare, sunt și ale viitorului. Nu se poate vorbi despre o evoluție a calității în artă, iar operele trebuie considerate toate ca fiind „contemporane” și mereu „în direct”.

Este evident, însă, că spiritul dominant al epocilor este mereu diferit și alternant iar strălucirea artistică a oricărui moment este condiționată de gradul de percepție a transcendentului. Seria de fenomene, care descrie timpul pe care îl trăim și care se proiectează direct și în artele vizuale, ne permite (cu aceleași mijloace de constrângere specifice industriei culturii, dar care devin perfecte instrumente ale liberei investigații în mâinile celor care vor, à la Dante, să posede intelecti sani) să identificăm o ierarhie a valorilor artistice din cele mai vechi timpuri atestate și până astăzi. Se poate spera, în virtutea fluidității figurii artistului vizual (indiferent de epocă), și la o eventuală definire a unor

Hieronymus Bosch - Hristos cărând crucea, c. 1490

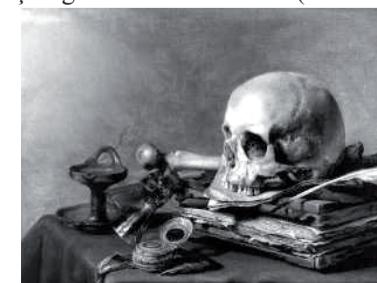
Jake și Dinos Chapman - Fapte mătețe împotriva Mortii, 1994

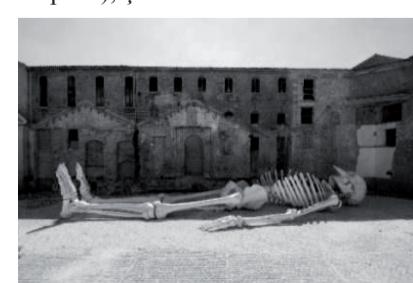
Hans Holbein - Ambasadorii, 1533

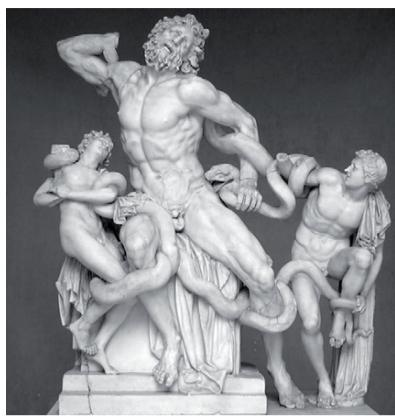
Gilbert și George - Singing Statues, 1969 - 1991

Heter Claesz - Vanitas, 1630

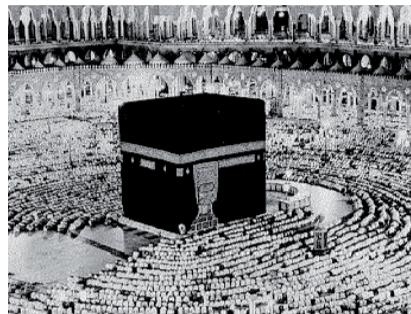
Gino de Dominicis - Calamitate cosmică, 1990

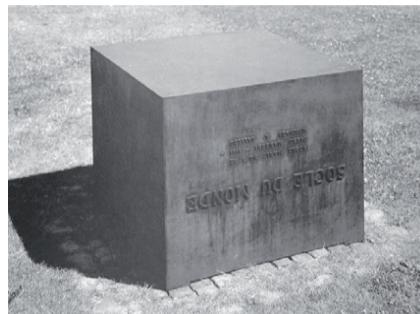
Lakoon - jum. sec. al II-lea î. H

Gillian Wearing- Signs that say what you want them to say

and not signs that say what someone else wants you to say, 1997

Kaaba - Mecca

cadre anticipatoare ale viitorului artistic nu prea îndepărtat. Urmând o logică a bunului simț profesional și ghidați de o cunoaștere corect asumată a resorturilor tehnice, strict vizuale, care „îmbracă” și condițio-nează (atunci când mai există) calitatea conceptuală a unei opere de artă, în acest context, suntem obligați să luăm în considerație punctul de vedere susținut de gânditorul rus Pavel Florenski: „Iconografia rusească în secolele XIV-XV reprezintă o perfecționare a expresivității, care nu-și găsește egal, și nici măcar analogie, în întreaga istorie universală a artelor și care poate fi asemuită, într-o anumită privință, numai cu sculptura greacă – aceasta fiind, și ea, întruchiparea unor imagini spirituale care, după un eclatant apogeu, a decăzut prin rationalism și senzualitate.”¹²

Identificarea punctului de maximă realizare calitativă, din sfera vizualului, poate părea lipsită de consecințe practice, dacă e raportată doar la caracterul general al vremurilor recente dar este un lucru sătul că interesul umanității actuale pentru materialism, darwinism și toate „ism” – ele derivate este din ce în ce mai puțin evident. Profilele științelor moderne și profane se apropie,

uiitor, de acelea ale științelor sacre. Într-o asemenea nouă configurație, recuperarea și continuarea unei doctrine artistice istorice (generate de un moment spiritual excepțional) devine un procedeu post-modern autentic și motivat. Gradul de „angajare” spirituală este evident în cazul focalizării atenției pe arta bizantină și pe echivalentul ei istoric din Europa occidentală, dar „investiția” artistică merită facută, întrucât pierderea mizei (în eventualitatea că s-ar putea întâmpla) este general valabilă și, deci, neglijabilă. Însă eventualitatea succesului depășește sfera, ușor turtită la poli, a istoriei artei.

Note

¹² Pavel Florenski - *Iconostasul*, Ed. Anastasia, București, 1994, p.175
(Endnotes)

¹⁰ Ibidem, p.69

¹¹ Ibidem, p. 198

(Endnotes)

⁸ S. Bulgakov – „Lumina neînserată”, Ed. Anastasia, București, 1999, p.511

⁹ Stephen Hawking - „Scurta istorie a timpului. De la Big Bang la găurile negre”, Ed. Humanitas, București, 2005, p.67

POVESTIRI

Ani Gogălniceanu

DAU CU MINE DE PĂMÂNT...

Se așternuse liniște deplină în clasă. Fiecare copil își găsise loc la căte o măsuță, în funcție de interesul pe care îl suscitau asupra lui jucările și celelalte materiale pregătite de mine, încă de dimineață. Nici să-și aleagă parteneri de joc nu le-a luat prea mult timp. De fapt, grupurile erau cam aceleași în fiecare zi. Se creaseră legături durabile în timp, în funcție de afinități, de interes, de prietenii, în care o parte a liantului erau părinții.

Doar Gheorghiță, Gigi - cum îi spuneau copiii, mai alerga dintr-un loc în altul. Speră să fie acceptat de vreun grup, dar se pare că speranțele lui erau deșarte. De peste tot era alungat, i se luau jucările din mână, se șușotea, arătându-se cu degetele micuțe spre el.

Nu m-am grăbit să intervin, curioasă peste măsură să văd cum își poate rezolva singur problema. Altădată o făcuse și se arătase tare mândru de realizarea lui.

Dezamăgit, după un timp, când și-a dat seama că toate eforturile lui au dat greș, Gigi s-a retras într-un loc oarecum ferit, sub catedră, cu un clown în mână, pe care îl tot examina și căruia îi vorbea. Curiozitatea mă împins spre acel loc și, sub pretextul că trebuie să scriu ceva, m-am așezat pe scaunul de la catedră. Gigi vorbea clownului cu voce tare, destul de tare ca să-l aud și eu. Si ceea ce am auzit m-a măhnit foarte mult. Vorbea rar, peltic, cu potinceli, dezarticulat; sărea ușor de la o idee la alta. I se plângea păpușii că nimeni nu-l primește la joc și că toți râd de el pentru că este „înapoit”.

Ce înseamnă „înapoit”, Gigi? am întrebat cu durere în glas, anticipând deja răspunsul.

Mami mi-a spus că eu nu sunt la fel ca ceilalți copii, eu sunt prost, fiindcă aşa m-a adus barza. Nu știi să fac nimic, sunt urât, sunt și rău, de aia fug toți de mine... Sunt înapoit.

Tulburată peste măsură, am întins brațele spre a-l trage de sub catedră. Cu un gest uimitor de rapid,

Gigi a sărit de acolo direct pe o măsuță, a întins brațele lateral și, congestionat la față a început să tipe căt îl ținea gura:

Uite-te, doamnă, cum dau cu mine de pământ, ca să mă sparg! Să mă sparg de tot.

Din păcate, viteza mea de reacție nu a fost pe măsura vitezei lui de acțiune și într-o clipă, cu o bufniță puternică, s-a aruncat pe covor. Am crezut că acela va fi sfârșitul carierei mele de educator. Timpul s-a oprit în loc și pentru mine și pentru copii și pentru Gigi. Nu era prima oară când făcea acest gest, dar parcă niciodată cu atâtă disperare. În nenumărate rânduri încercam să stau de vorbă cu părinții lui, dar aceștia refuzau politicos și amânau mereu discuția.

Mă mai dau de pământ până mor, dacă nu vă jucați cu mine! A tipat copilul și o schiță de zâmbet sau poate rânenț i-a apărut pe chip.

Slavă Domnului că nu i se întâmplase nimic!

După un timp copiii și-au reluat jocul, timizi la început, iar eu am încercat să „ignor” acest eveniment neplăcut. Am încercat doar, pentru că în mintea mea a încolțit repede un gând: să renunț la activitatea de

matematică ce urma, în favoarea unei povestiri: povestirea unui copil abandonat în leagănul de copii, înfiat de o familie dornică să-l crească, dar care a fost repede dezamăgită, pentru că puiul lor se dovedea a fi puțin altfel decât alți copii. Familia, neputincioasă în fața acestei situații, împărtea mereu, fără discernământ și fără inimă, comentarii precum: „ești prost, ești handicapăt”, „te vom duce înapoi la leagăn”...

Era povestea lui Gheorghiță. Poveste care a avut un impact neașteptat asupra copiilor și, după cum am aflat mai târziu și a părinților acestora.

Deși „mai încet la minte”, Gigi era foarte inventiv, dornic să ajute mereu și, încet-încet a devenit partenerul tot mai căutat în jocurile copiilor.

Scânteile din ochișorii lui erau singurul mod de a mulțumii colegilor și lumii întregi.

*

Attitudinea pozitivă zilnică a adultului față de copilul cu dizabilități îl poate ajuta efectiv în dezvoltarea capacitaților de comunicare. Copilul va comunica mai ușor dacă dorește să o facă, dacă dorește să exprime lucrurile pe care le trăiește. Folosind eficient capacitațile noastre de comunicare, vom putea stimula modul de comunicare al copilului.

FURTUNA DIN SUFLET

Nimic din evenimentele acelei dimineți nu avea să prevestească furtuna care urma să se abată peste sufletul unui copil nevinovat.

Ca de obicei, unul căte unul, micuții au intrat în sala de grupă, cu ochii atinții spre raftul cu jucării, nerăbdători să-și găsească jucăria lăsată acolo, „să se odihnească” din ziua precedentă. Ajunseseră să știe care ce jucărie preferă și încercau să nu și le ia unul altuia.

A venit și Simona, fetiță care mereu sosește neînsoțită. Nici nu-i cunoșteam părinții, deși trecuseră 2-3 luni de la începutul anului școlar. Nimici nu se interesa de progresele făcute, comunicarea mea cu familia reducându-se la biletelele săptămânale sau ocazionale pe care le trimitem în gentuța fetiței. Nici nu știi dacă erau citite, căci nu primeam răspuns niciodată.

Fetița era cuminică, nu supără pe nimeni și era foarte receptivă la ceea ce se întâmplă în sala de grupă. Ce nu-mi plăcea la ea și încercam mereu să schimb, era faptul că nu se juca cu nimici, preferând să primească în jurul ei și din când în când să zâmbească ori să încrunte sprâncenele în semn de dezaprobație pentru vreun gest al colegilor. Uneori, aşa din senin, ochii i se umpleau de lacrimi și începea să termure.

Și în acea dimineată Simona a pășit sfioasă în clasă, și-a rotit ochișorii jur-împrejur și s-a îndreptat cu grabă spre scaunelul rămas liber la o măsuță așezată aproape de catedră. Alături era Costi, un băiețel care „locuia la casa de copii” și pe care o bătrânică cu suflet mare îl luase în îngrijire pentru o perioadă de timp.

Cei doi copii s-au salutat din priviri, și-au pus mânuțele pe genunchi și-au intrat într-o stare vecină cu veghea. Minute în sir nu au vorbit, nu s-au mișcat, nici măcar privirea nu le-a fost atrasă de ceva.

Îi urmăream fascinată, ca în fiecare dimineată. Attitudinea lui Costi era oarecum de așteptat, dar cum se putea ca un copil atât de bine dezvoltat fizic și psihic cum era Simona, să aibă o atitudine de totală nepăsare, ori dezinteres pentru orice și asta aproape zi de zi?

La un moment dat fetița și-a așezat mină plină cu unui copil și cu o voce încărcată de un tragic extrem, a spus:

Ce bine e de tine, că nu ai părinți!

Băiatul a privit-o curios, dar nu a spus nimic.

Știi, dacă mama și Nuțu n-ar mai fi, poate că... S-a oprit. Ghemul de lacrimi a împiedicat-o să-și ducă vorba mai departe. M-am apropiat de măsuță lor, ca din întâmplare și l-am rugat pe băiețel, un foarte talentat desenator, să le arate copiilor cum se desenează o mașină de curse. Am rămas singură cu Simona. I-am șters lacrimile cu dosul măinii iar ea și-a plecat privată, ca și când ar fi fost vinovată de ceva. Preț de cîteva secunde n-am îndrăznit să-l tulbur cu vreo vorbă.

- Doamnă, dumneavastră aveți copii?

- Da, am două fete, una mai mare și una mai mică.

- Și ele ce fac atunci când bătrânatul dumneavastră vă bate? Le bate și pe ele?

Am încremenit. Ce grea și delicată situație. Cu câtă durere pusese întrebare. Oare ce se aștepta să-i răspund? Încercam, răvășită să-mi găsească cuvintele, dar parcă vocabularul meu secase de tot. N-am mai apucat să-i răspund, pentru că s-a ridicat, plângând, și-a făcut o cruce, ca un om bătrân și s-a alăturat băiețelului care încerca să deseneze roțile mașinii.

- Trebuie patru, mai mici, aşa să știi, Costi, i-așoptit ea și a luat creta pentru a continua ce începuse băiatul.

Lacrimile și vorbele acestui „copil bătrân” m-au făcut să înțeleg ce nu înțelesem de atâtă timp: era un copil traumatizat de certurile și bătăile nesfărșite, pe care tata le administra fără zgârcenie membrilor familiiei. Câtă durere, câtă resemnare... câte întrebări și căutări de a ieși de una singură din situație.

*

Violența în familie este un fenomen care, în mare măsură, încă nu este conștientizat de către societate ca fiind ceva deosebit de grav. Poate de aceea sunt mulți cei care preferă să nu intervină în cazul în care asistă la o asemenea scenă, sau știu că aşa ceva se petrece în imediata lor apropiere, în familiile cunoșcuților sau chiar a rudelor. Românul încă mai are concepția că nu e mare scofala să-ți mai „boxezi” din când în când nevasta. De asemenea, mulți sunt adeptii ideii că „bătaia este ruptă din rai” și trebuie să facă parte integrantă din educația unui copil. Iar aici nu vorbim despre o palmă scăpată la nervi o dată la 3 ani, ci despre cazurile în care copiii sunt snopiti în bătaie cu pumnii, picioare, cu cureaua, dați cu capul de pereți sau alte pedepse de genul acesta, în urma căror răni fizice grave dar mai ales răni psihice și sufletești deosebit de profunde. Nici un copil nu trebuie să treacă prin așa ceva. ÎN CAZ CONTRAR, VA CREŞTE STRÂMB ȘI NIMENI ȘI NIMIC NU VA MAI PUTEA SĂ-I ÎNDREPTE VREODATĂ COLOANA VERTEBRALĂ.

POEME

Aripi de pământ

Poporul din care sunt parte
scrie în carte
s-a născut între două lupte
între viață și moarte
(cum a spus Blandiana
un popor vegetal)
condamnat la viață mortal
cu rădăcini aeriene
și aripi de pământ
Între vânt și cuvânt
ființând
blând
flămând mereu de aer
îndrăgostit de sănziene
precum Eliade
și de balade
și de cules stele
prin fân
din lacrimi bacoviene
făurind castele

La marginea lumii din mine

Toți copacii
de pe toți munții și de pe toate dealurile
au rădăcinile înfipite în mine
Firele de iarbă
eu le hrănesc
Păsările durerii își fac în mine cuib
și-mi cresc aripi frânte
visând
zborul ce n-au să-l zboare niciodată.

Întreb
cât mai este până la marginea lumii din mine

M-ai trecut dincolo
Îmi spune inima
îmi spune sufletul meu
de departe

Și ce-or să facă munții și dealurile
fără îmbrățișarea mea

Vor fi ultime ploi
și marea le va face uitate
pe toate
în tine

Adunând

Timpului încarnare îi sunt
O clepsidră
prin care îi trec toate numele
fie că le spune apă
sau sângel
sau picătura coborâtă din străfunzime
măsurând la rându-i
preaplinuri
Ea are gust de mare
și devine perlă
sau rimă
dintr-un punct de vedere
Mă nasc centru de cerc
și mă înscriu cu timpul într-un perimetru vital
adunând clipe, minute, ore, ani
ore, minute și încă o clipă
definitivă
trecere

O dâră de cenușă

Refrenul timpului e
mișcarea
Bâzăitul
vâjăitul
rumoarea
sunt efecte ale mișcării
O roată dințată
cu secunde ascuțite
segmentând
Nașterea
Viața
Moartea
Prima și ultima
aprindere și stingere
arderea între ele
lăsând o dâră de cenușă

Un melc pierdut în propria-i casă
așteptând ploaia
ca să se reverse
în afară
de sine

Foșnet putred

Cine vrea să trăiască pentru totdeauna?
Întrebă EL a nerăspuns

Toamnă

Moarte în culori
amintind de viață
Frig, dar nu cel ce-ți face carneea să tremure
mai de grabă înfrigurare
cenușiu ascuns
subînțeles
întrevăzut în sine
machiat doar pentru o sărbătoare
Soarele este blestemul omului
îl scoate din întuneric
și-l arată sieși
Frunză
împodobind coroana timpului
și pe urma doar foșnet
putred

Spiral

Gândesc la gândul care
în gând se îngâñă cu negândul
negându-l

Ființa mea
se înfințează în nefință
fiind

Viorel Surdoiu

Gânduri

Vasile Ponea

Am ieșit în lumea largă și ce-am văzut?!...
Orizontul cum coboară de la Dumnezeu, din ceruri și stă cu tâmpla pe pământul nostru.

De acolo se văd bine toate răutățile noastre și se înregistrează toate neputințele putințelor noastre, în ideea reconversiei lor în dorințe de bine, de sublim. Însă egolatria este în competiție cu ea însăși, auto-depășindu-se, iar cu o alură de trăsnet săgețile invidei se răspândesc pretutindeni, izvorând din „capra vecinului”. Încrâncenarea ne devorează timpul și posibilitățile de mântuire; se statuează setea de inedit și de dezastre, deși ne plângem – jubilăm...; am instituit miriade de ipostaze prin care ne slăvим setea de mărire. Obscenitatea pe poante se zben-guiе în delir, în timp ce modestia și cinstea sunt îngrădită prin strigăte de intimidare și sugestionate să se coboare în tranșee, să nu cumva să zămislească descendenți - decât cel mult pentru a servi derâderii. „Dragoste-i” vândută în talcioc și la toate colțurile de stradă și, doar cu totul și cu totul izolat, veți întâlni indivizi cu tandrețe și bun simț la butoniere; iar peste toate acestea nesimțirea fixează ortografia.

Cuvinte în tangaj

-Eternitatea-ți trece peste veacuri, urma de implicare dată de conștiință.

-E cu neputință fără de rușine... să scapi de rușine.

-Cel ce și-a privit clepsidra de vis...moare nemplinit. Cel ce-a dobândit-o... moare fericit.

-Toți vom pătimi o moarte afară de fire.

-Creația statornicește timpul în vesnicire.

-Mi-e dor de dorul ce-l aveam, când mi-era dor de dor.

-Azi cel mai profund tronează hegemonia incertitudinii.

-Chiar și izolat într-o natură virgină, omul nu va auzi linștea lăuntrică divină, din cauza furtunilor interioare care-l asurzesc.

-Rareori cei ce se însăpământă de ei însăși cer ajutorul lui Dumnezeu; de regulă aceștia se adreseză tot oamenilor, care sunt la fel de însăpământați.

-Insondarea în cuget până la Sine te poare redefini.

-Esența îmbrăcată în cuvinte, de cele mai multe ori e sufocată.

-Bunătatea se manifestă printr-un orgoliu smecrit.

-Egoiștilor le place smerenia altora.

-Logica dură se opune imanentului revelat, fără pic de logică.

-Nu vă prostiți mai mult decât vă e plămadă căci deveniți ridicoli.

-Prea des în prostia noastră ne inspirăm din prostia altora, alterându-i specificul.

-Visul din vis face să dispară „visul”.

-Viața-i ca ocoală albă pe care trebuie să-ți fiezi sensul.

-Am început să înțeleg moartea timpului și viața eternității.

-Doar spiritual pot să-mi desăvârșesc puterea în neputința mea.

-Nu știm cum se face, de toți ne încăm în marea vieții.

-Oglinda ne oglindește dar fără gânduri.

-Oglizile față în față se privesc rece, dar nu se discută în dos.

-Oglizile acumulează tot trecutul în clipa prezentă.

-Oglinda face un transfer din real în niciunde, pentru nicicând, într-un nimic strict.

-Doar pe malul lacurilor pomii cresc în două direcții opuse.

-Oglindirea e de la facerea lumii iar în noi se oglindește o fărâmă din divinitate, însă noi devenim pe zi ce trece tot mai opaci.

-Ceasurile macină timp și se scurg ca în Dalí, /
timpul se topește în timp, spațiul se extrapolează,
(extinde)/în timp ce omul se dezmargină către
Divin/viața vremuiește spre eternitate, /cu un Sine
ce ne petrece dintru început.

Profil de scriitor – Constantin Zărnescu

Constantin Zărnescu s-a născut chiar într-un Zărnești de Vâlcea, pe 24 martie 1949. Deci numele său e un topos-nume. Fiind locul înșuși, îl întruchipează. Eu îl percep și ca oltean. El înșuși a fost fascinat de figura sacră a lui Constantin Brâncuși, un gorjean de proveniență transilvaneană. Și cel care vă vorbește se trage dintr-un Mocioi din Ardeal, fugit peste munți, către mălurile Bistriței – un pârâu care desparte două sate: Hobița și Brădiceni. Dar aici, în prima mea <<acasă>>, l-am cunoscut pe transplantatul clujean Constantin Zărnescu. Și nu știau cum se face că ne-am împrietenit. Cum nu ne-am văzut decât de două – trei ori pe an, n-am avut încă timpul să ne certăm.

Elogiul meu, mărturisit subiectiv/afectiv, rediscută pe prozator de pe alte paliere: cel al transmodernismului. Romanele sale sunt fie experimental-temperate, fie retrospectiv – romantice. În toate trei – e vorba de Clodi Primus (1974), Meda, mireasa lumii (1979) și Ieșirea la mare (1985), un Ulyse actualizat o idealizează pe Penelopa, care este lumea sa recuperată; practicând scriitura de formare (de ucenicie), își trage scriitura din neoclasicii secolului XX, cu privirea aruncată peste umăr, ca Orfeu, către Novalis, Goethe, Ion Creangă și Mihail Sadoveanu; ieșirea din labirintul propriilor fantasme survine însă sub steaua transmodernității autentice, ale cărei mărci distințe, diferante și diferte, sunt: exploatarea interiorității ontopsihice și ontoretorice a eroilor săi; tehnicele evocării, care se prezintă/se manifestă în cota unui pronunțat coeficient de lirism structural; practicarea sincretismului formulelor de abordare a referențului (fie el prim sau secund, real sau ficțional); dimensiunea de excepție – ca exigență a transfigurării vieții în operă.

Romanul său *Clodi Primus* îi solicită descriptorului și neohermeneutului ce sunt o altă viziune, aceea în care omul se descoperă pe sine în confruntarea cu boala, se introvertește, accede în postura de ales al absolutului, apoi își reinventează biografia, povestind-o, transesopic, în delirante megaimagini salutar autoironice și autofictioñale.

Evadarea din această luxuriantă, dar speculară/iluzorie scriiropie se produce în *Meda, mireasa lumii*, unde artificiile moderniste sunt estompată într-un discurs narativ direct, aproape tradițional – pe direcția „Pădurencii” lui Ioan Slavici sau a „Bunavestirii” lui Nicolae Breban și chiar în consonanță cu stilul unor cărți ale lui Augustin Buzura (vezi *Drumul cenușii!*), ori Mircea Cărtărescu sau Constantin Țoiu (*Obligado*).

Dar tema textului de față vizează latura de brâncușilog – de o devotjune emoțională până la sacrificiu – a scriitorului Constantin Zărnescu, cel care, tot strângând de peste tot „aforisme” lui Brâncușil, a sfârșit prin a se identifica cu ele, în orizontul de receptare al metaliteraturii.

De pildă, Zenovie Cârlugea, în „Brâncuși - azi”², aşază în dreptul personalității lui Constantin Zărnescu rigoarea exegetică; voința investigării unei imense bibliografii brâncușiene; capacitatea deducției atât a concepției despre artă a sculptorului, cât și atitudinea superioară a acestuia față de valorile vieții; pathosul poetic în modulația unei spiritualități tradiționale

și curajul hermeneutic/transhermeneutic, grație căruia Marin Sorescu, par exemple, crede că „autorul (C.Z. – n.m., I.P.-B.) posedă organul Ideii”, iar pasiunea acestuia se unește cu precizia în gust (estetic – n.n., I.P.-B.) și voluptatea vecinătății Frumosului Românesc, ori – adăug eu, inspirat de-o afirmație a lui Eugen Simion – confesivitatea etică și livrescul estetic, care întăresc, succesiv și simultan, misiunea terapeutică a artei și model/ul sophianic de rezolvare a reportului dintre religie și filosofie.

Extinzându-mi căutările în aria portretistică despre viață și opera lui Constantin Zărnescu depitez – cu noroc – într-o antologie a lui Nicolae Diaconu³ – un nou text intitulat „Ambiguitatea ochilor”, rod al unei intuiții transversale a biografiei brâncușiene, transplantată – și aceasta – în plin regim al transaparenței de factură transmodernistă. Motivul ambiguității ochilor repentează artisticitatea și noua ontoretorică specifică operei brâncușiene (citez: „dispărea în fața luminoasei sale priviri, plină de o seninătate distinsă și de o profunzime tainică (reunite într-un terț inclus – cele două aspecte, aparent antitetice, se reconfigurează în conceptul transaparenței – n.m., I.P.-B.), dar și reposiționarea lui Brâncuși față de complementaritatea păgânismului și creștinismului în numele lui Margit Pogany (citez expresii brâncușiene precum: „Margareta mea cea păgână”, „fecioara (mădonă) păgână”).

Astfel – conchide Constantin Zărnescu – vedere alțfel a relației viață – artă a dus la o izbucnire puternică a subconștientului personal al artistului și a datelor *ascunse* (s.m., I.P.-B.), până atunci, ale unei memorii străvechi, la o acerbă luptă cu viziunea și ochii cei antici, cicladici, prehelenici sau bizantini, cu himera fășnită din lăuntru-i, la capătul căreia este imaginea spiritului Femeii într-o nouă entitate și o nouă structură plastică, „forme” care se vor baza pe o nouă proporție a ochiului omului arhaic, anonim, care aparține de fapt memoriei plastice colective, redescoperită de dărzenia unui geniu care izbutește performanța asimilării nordului de către sud și, invers, a dionisiacului de către apolinic și invers.

Aventura brâncușiană a lui Constantin Zărnescu pare să se fi încheiat, nu înainte de a se fi implicat încă odată și într-o interesantă ediție a acelorași «aforisme, maxime și texte», , de data astă într-o reorganizare propusă de gorjeanul Ștefan Stăiculescu⁴ trilingvă (în română, franceză și engleză, datorită efortului exemplar al traducătoarei Alexandra Dogaru) și hermeneutic (fiecărei cugetări sau grupări de cugetări brâncușiene, i se găsește un titlu⁽²⁵³⁾, fiind orânduită alfabetic, într-o paradigmă ajunsă la circa 274) în cod etic și estetic.

În deschidere, Constantin Zărnescu vine cu încă un excelent text: „Brâncuși, Concepțiile și concepțele sale, văzute în aforisme și texte”, axat pe rolul artistului român în schimbarea concepției secolului XX despre imagine și civilizația imaginării (ochiului), care a căpătat întărietate față de cuvânt, care este un concept fundamental al unității lumii, din punctul de vedere al arterelor plastice. Și despre arhitectură, design spațiul ambiental, în acest sens C.Z. reiterând o opinie a lui Sik Csaba, conform căreia „Brâncuși este,

Ion Popescu-Brădiceni

după Leonardo da Vinci, al doilea spirit universalist al Europei, după 400 de ani! A fost și artist, și inginer, și arhitect, și geometru, și metafizician, și filosof, și moralist – toate <arte și meserii> universaliste...” sau o opinie a lui Sir Herbert Read, conform căreia „trei pietre de hotar măsoară, în Europa, Istoria sculpturii: Fidias, Michelangelo, Brâncuși”. Îi face nespusă plăcerile lui Constantin Zărnescu să reînvieze trăsături metabiografice ale lui Constantin Brâncuși; care le apărea multora în epocă precum un sfânt, nou Adam, un socrato – platonic, un profet, un Esop, Păcală și Nastratin Hoga la un loc, un maestru (profesor) de estetică și de etică, de energie mai ales, „Înțelepciunea orală brâncușiană – citatul e din Petre Pandrea – era profund parabolică, esopică, uneori stranie, alegorică și plină de... viclenii socratici”.

O foarte importantă caracteristică a aforismelor sculptorului Constantin Brâncuși – afirmă Constantin Zărnescu – este că ele aparțin unui eu creator senin, înțelept și luminos, însă nu lipsit de măreție și de orgoliu, unui eu demiurgic și poetic (fiind nu numai un poet al imaginii sculpturale, al imaginii pipăibile și al simbolului fizic, ci și un remarcabil artist al cuvântului: un poet și un sensibil filosof, de o străveche și fericită expresie).

NOTE

1. Vezi „Aforisme și textele lui Brâncuși”, Editura „Scrierul Românesc”, 1980; „Aforisme lui Brâncuși”, Editura Zalmoxis – R. „Fapta transilvaneană”, 1994, cu un eseostudiu introductiv al lui Constantin Zărnescu, „Aforisme și concepția lui Constantin Brâncuși despre artă”, pp.7 – 89.

2. Vezi Z. Cârlugea, Brâncuși – azi, Editura Ministerului de interne, 2000, pp. 164 – 178.

3. ***, Constantin Brâncuși. Pași pe nisipul eternității, ediție îngrijită de Nicolae Diaconu, Editura Fundației „Constantin Brâncuși”, 1997, în care Constantin Zărnescu semnează comunicarea simpozională „Ambiguitatea ochilor” (pp. 47 – 56), alături de celebriți ca Barbu Brezianu, Radu Bogdan, Matei Stârcea Crăciun, Grigore Smeu, Dumitru Daba, Jeana Morărescu, Horia Munteanu, Ioan-Viorel Bădică, Sorana Georgescu – Gorjan, Preda Paleolog, Vasile Sav, Vlad Ciobanu, Dragoș Gheorghiu.

4. Constantin Zărnescu, Ștefan Stăiculescu; Brâncuși, cioplitorul în duh; grafică de Florin Isuf, traducere de Alexandra Dogaru.

POEM

Liviu Damian- Republica Moldova

Verb matern

Verde matern, verde matern-
Codrul te vede veșnic verde,
Nisipul te vede al nimănui,
Mutul te vede al mutului.

Harnic te văd dăruinții cu har,
Fără de sare - duhul sărac.
Marea î-i soarbe cuvântul amar,
Munții cu fag stâncă te fac.

Când vorba mă minte alunec din minte
Și intru supus în infern
De căt să vântur pe vânt cuvinte
Din marele verb matern.

Mă văd prin vremuri ce demult au apus:
În vârfuri de suliți e capul meu pus
Și-n urmă humă lacomă strâng
Verbe materne – lacrimi de sânge.

ESEURI

Vasile Ponea

Câteva considerente despre poet și poezie

N-aș putea defini clasic poezia, deoarece și-a ascuns definiția în lăuntrul ei.

Poate didactic să explicăm, ca prozodie: formă, ritm, rimă, măsură pentru forma clasică, dar nu o definiție a intrinsicității ei. În plus putem spune doar că poezia poate avea o rimă și un ritm interior, metafore din text, directe sau prin paradox.

Pot spune doar despre ea că este o esență. Puteți defini esența?!... Ea este și atât. Se extrage dintr-un extaz ce-ți lasă (varsă) lacrimi pe obraz, dintr-o mare infinită de cunoaștere, un fior ce coboară de sus într-o inspirație, sau este un urcuș al poetului până într-un vârf, de unde culege nectarele (fructele), în clipe de însurgență și le așterne pentru alții pe hârtie, ca pe niște mirabile povești necesare. Solitudinea, dar și o deliberare lucidă duc la actul de creație.

Actul de creație este dureros, durerea celui lovit de esență și pe care vrea să le exprime, și spre satisfacția sufletească a semenilor, este o zvârcolire, un cloicot, un vulcan, un tumult de valuri, o nefericire, un chin pentru că poetul vrea să ajungă pe un nou pisc, în ultimă instanță e un act de curaj, căci poetul își pune pe tavă sufletul său și îl oferă tuturor.

Poetul este un plagiator al liniștii și al tăcerilor, al liniștii pietrelor, (dacă vreți), al însurgenții. Visul său este, ca să spun așa, un somn controlat. Hermes care este simbolul zeului revelator, deci care deține misterul vieții și al morții, ne relevă că inițierea în simboluri originare, care să evidențieze subtilătatea, este o necesitate în domeniul creației, deci și a poeziei.

Chiar dacă vi se pare curios, există o legătură destul de strânsă între matematică, alte științe - fizică, medicină, filosofie și poezie. Matematica și fizica redau curența universală, poetic și muzical. Si spiritul matematic e un dat, ca și harul poetic, iar când acestea se împletește rezultanta va fi un mare poet. Vezi cazul matematicianului Dan Barbilian, devenit marele poet Ion Barbu, (pseudonim pe care i l-a dat criticul Eugen Lovinescu), unul din marii noștri români (dar și simbolist), de după Eminescu. De opera poetică a lui Ion Barbu s-au apropiat cu sfială, chiar criticii consacrați ai perioadei de după 1932 – Tudor Vianu, O.S. Crohmălniceanu, Ion Cantacuzino, Șerban Cioculescu, George Călinescu, Pompiliu Constantinescu și alții, iar după anul 1971, criticul Marian Mincu, iar mai recent matematicianul Basarab Nicolescu.

Așa cum există o atemporalitate a matematicii, un umanism matematic, dacă mă pot exprima astfel, la fel există o atemporalitate a poeziei. De aceea zic că trebuie alătuit în poezie, **puritatea** enunțului matematic, cu **emoția artistică** de rigoare. Deci trebuie împletește abstracția (intelект, rațiunea) cu afectul (intuiția, senzorialul, simțăminte), pentru a rezulta o artă care să dăinuie. Ce-i drept forma matematică e mai avară, mai seacă, iar emoția e mai profundă. Îmbinate aceste caracteristici dau o creație platonica. Ca și în poezie și în matematică există o stare de grăție. Inspirația restituie științei caracterul sacru. Am putea extra apăsând că o sinteză coloristică între albastru – culoarea intelectului – în simbioză cu galbenul soarelui (căci noi suntem solarieni, depindeam de soare, care este ornicul vieții în eternitate), va rezulta **aburul verde**, care este treapta metafizică a inițierii solare, deci a prototipului nostru finit. În plus artă, poezia trebuie să lase o ambiguitate liberă, un mod de redare netructabil mot a mot. Prin creație (poezie, știință etc.) cabram viața pentru a-i da o amplitudine cosmică, cu trimitere spre geneză.

Imanența artei scapă oricărei metodologii, tipare (cu toate că, în epoci au apărut atâtea curente), dar intrinsicitatea ei nu se schimbă. De aceea se spune că în artă progresul se dovedește revolut, terminat. Astăzi mai mult ca oricând experiența pământeană este prea livrescă, iar artistul, trebuie să înnobileze creația cu un temperament original dar și originar, de integrare în unitatea primordială a lumii, de utilizare a formelor și simbolurilor originare, arhaice, având

în vedere că astrii fecundează muzical spiritul. Doar creând în spirit, care este o alternativă mântuitoare, față de teroarea istorică vom supraviețui în eternitate. Spiritul făptuitor ne vindecă de complexe, deci trebuie evitată cu orice preț sterilitatea culturală. Iar noi putem să ne afirmăm cu adevărat ca popor recunoscut, doar creând în spirit.

Prima modalitate de percepere a erosului cosmogenic este muzicală, acea muzică astrală, a sferelor, cum se spune – deci există și o metafizică muzicală a actului poetic, a poeziei.

Poezia reprezintă o logodnă spirituală permanentă a poetului, o logodnă permanentă cu astralul, cu informațiile, din acea bancă de date, astrală.

După cum menționează criticul Marian Mincu: *poezia trebuie prin idei și metafore să se prezinte ca o râpă-Olimp, un abis (lavina n.n.)-creastă, un sub timp și un peste timp-deci un spațiu meta al poeziei – o transcendere a contingenței atât dincolo cât și dincoloace în spațiul rostirii controlate (intellect), cât și un act de pur hazard (intuiție, inspirație), în absolut intangibil, spre un timp întrețărit – increat.*

După cum soarele ne dă ora vieții – (ne-a dat starul, ne va da și finalul), poezia trebuie să realizeze interprătrunderea între relativ și absolut, care să confirme veșnică fulgerare a Divinului în cosmic. Eu mă consider o persoană, nu un individ, deci o persoană care are nevoie de semeni și vreau să cred că și semenii au nevoie de mine, deci se statorește o relație de simpatie, de dragoste cum zice Mântuitorul. Noi trebuie să avem în fața noastră exemplul Trinității – 3 persoane unice, coeterne, egal divine, slăvite, într-o singură Dumnezeire simplă și neîmpărțită.

Și după cum spunea un mare prelat: frica de D-zeu este începutul înțelepciunii, deci permanent trebuie să ne strădum să ne înțeleptăm.

Omul nu își este auto-suficient, are o mare nevoie de alte persoane, de comuniune, de aceia noi trebuie să avem o relație sacramentală cu lumea înconjurătoare, să nu abuzăm de ea, să-o folosim în construcția vieții, a viselor, a poemelor, a artelor, ca pe un dar a lui D-zeu, să-i iubim, să-l iubim pe D-zeu și să ne iubim semenii, pentru că viața și lumea noastră nu e un scop în sine.

Poetii încearcă să reamintească, uneori cu tropi ofensivi, valoarea Cuvântului – esența Lui Divin; după cum știți din Biblie „la început a fost Cuvântul” – cel care zidește – la fel ca și poezia adevărată, care este inspirație de sus și încearcă să zidească în conștiințe atitudini sublime – iubirea de D-zeu și de semenii.

Poetii, de fapt ca toți așa zișii „creatori din domeniul artelor” (și nu numai), nu sunt adevărați creatori, ci doar niște imitatori, sau dacă vreți niște scribi, copiști – unul singur este creator – Divinitatea.

Uneori poetul se lamentă, se autoînvinuiește că dă lumii o parte din secretele ei cosmice, dar în ingenuitatea lui de copil al lumii, nu i se poate aduce nici-o vină, e absolvit de orice culpă, mai ales când se trece/se transferă totul în și din oniric; (el visează foarte mult, chiar cu ochii deschiși).

În concluzie am putea spune: creația este o nefericire forțată să dureze veșnicii.

Mimetismul și intoleranța

Mimetismul a devenit pentru unii, ba chiar pentru prea mulți, un mod curent de a trăi și a se manifesta. Dar cel mai pregnant, acest fenomen se manifestă în domeniul politic și, pornind de la unele - să fim serioși - convingeri politice, el și-a făcut ramificații în mai toate domeniile vieții sociale, culturale, educaționale, etnice, etc.

Care să fie „mobilul acestei crimi”? Nu este ușor de răspuns și nici nu cred că deține cineva secretul răspunsului veridic și categoric.

Dacă am insinua că aceasta se datorează unui crez politico-ideologic, ce ar străbate ființa unoara adânc și inalterabil, ne-ar zdruncina imediat și profund poziția acelorași, când ar fi vorba de a-și pierde privilegiile, atunci le-ar dispare și falsa vivacitate în apărarea principiilor. Si mă miră de asemenei de ce se girează atât de mult și se bate moneda pe falsul devotament al respectivului, față de interesul „colectiv”; și poate n-ar fi greșit dacă această noțiune de – **colectiv** – nu s-ar reduce la cel de **gașcă**. Si chiar dacă termenul nu e tocmai academic și vi se pare prea dur, el exprimă un adevăr, iar adevărul ne apare explicit așa de rar și e necruțător și singular. Trebuie înțeles, odată pentru totdeauna că nu există decât un singur adevăr indistructibil întru sine, nu câte unul pentru fiecare.

Dacă mimetismul în politică a devenit destul de explicit și ușor de perceput, e mai greu de înțeles și de pus în evidență cel din cultură. Spun aceasta, bazându-mă pe faptul că omul de cultură are mijloace **mult mai voinice** de a mima, de a se apăra și de a-și susține cu argumente pro și contra manifestarea mimetică, care uneori devine și mai convingătoare. Dar răul ce-l face acesta are o mai mare profunzime și înrâurire și e cu bătaie distructivă, lungă în timp și spațiu și de cele mai multe ori ireversibilă.

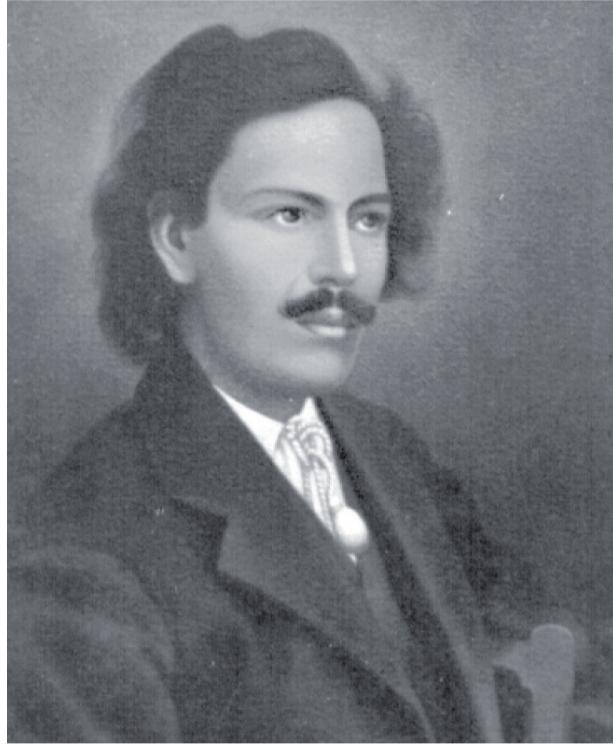
Mimeticii sunt deosebit de periculoși și pentru că atunci când trebuie să-și apere privilegiile devin și cei mai intoleranți, și din **țânțar fac armăsar**, aruncând cu **șperlă-n ochi**, în intenția de a te îmbrobodi și a te convinge de adevărul lui. În intransigența lor mimetică nu vor să dea crezare și unei posibilități de sinceritate profundă în declararea **mea culpa**. Aceasta ar deriva în special din implicarea principal-politică, mai mult sau mai puțin, sau din buna credință și maturizare; deși s-ar putea crede că este izvorâtă din ceea ce pare a fi prea lumească și anume calea de minimă rezistență. Dar de ce n-ar fi tolerată acea modalitate de a uni și reuni pe oameni, de a determina orgoliile și egolatria să se pitească și să dispară pentru totdeauna în spatele sincerității și altruismului – chiar dacă pare de necrezut, dar nu imposibil. Aș fi necinstit dacă să susține că nu m-au ispitit și pe mine asemenea însi și aspecte, dar m-a ajutat un cenzor lăuntric, dur, să depășesc ispita și pentru asta sunt multumit.

RESTITUIRI

MATEI BAZAVAN (1880 - 1955)

Ion Mocioi

Un artist neșcolit, pictor și dramaturg, autodidact, Matei Bazavan, s-a născut la Bălăcești, într-o familie de țărani săraci. N-a putut urma

decât școala primară din comuna natală. A muncit pe terenul de agricultură al familiei părintești până în anul răscoalei țărănești din 1907, când s-a convins că nu poate ieși din sărăcie numai cu rodul pământului.

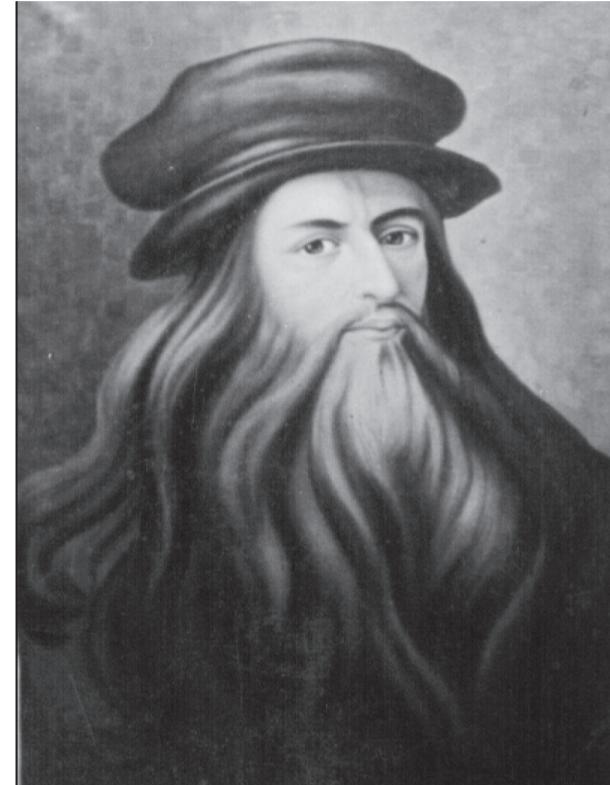
Matei Bazavan avea, însă, talent pentru pictură și desena frumos, surprinzându-și prietenii cu portrete uimitor de identice față de chipurile lor. Lor le povestea că, fiind copil, a umplut pereții unei case boierești nelocuită, cu desene în cărbune ce portretizau pe sătenii cunoscuți, ceea ce l-a înfuriat pe boier, care l-a pus pe tatăl „pictorului” să-i văruiască pereții astfel tratați.

La vîrsta de 28 de ani, în 1908, Tânărul Matei Bazavan s-a hotărât să se ocupe de artă și să trăiască din pictura bisericăescă. A învățat singur tainele picturii de șevalet și monumentale. Până la războiul din Balcani, lucrează intens și face rost de

bani pentru a vizita țara artelor, Italia¹.

A plecat cu vaporul, pe Dunăre, spre Italia, pornind de la Drobeta-Turnu Severin, apoi a continuat drumul pe jos, spre muzeele Ro-

mei, în 1913. A rămas în țara lui Michelangelo, aproape un an, căci numai războiul din 1914 și lipsa perspectivei l-au adus în țară, făcând cale

întoarsă, pe jos și cu vaporul pe Dunăre.

A trebuit să fie trimis pe front, în 1916-1918. A căzut prizonier și a fost dus în lagărul din Pitești. I s-a permis, însă, să picteze și, astfel, a putut organiza prima sa expoziție, în martie 1917.

Cât va trăi, până la vîrsta de 75 de ani, va urca pe schelele pentru pictura monumentală a numeroase biserici din județul său și din țară.

Matei Bazavan a avut și talent literar, pe care nu și l-a cultivat îndeajuns. A scris o piesă de teatru, *Ispita*, publicată la Târgu-Jiu².

S-a stins din viață în 1955. Din nefericire, târgujienii nu i-au reținut lucrările din casa sa, deși pictorul a dorit să le doneze muzeului local. Întregul său patrimoniu a fost primit de Muzeul Județean Mehedinți, din Drobeta-Turnu Severin.

Din tablourile lui Matei Bazavan: *Autoportret*, *Gorjancă și salba de aur*, *Țăran din Frătești*, *Portretul unui călugăr*, *Casa Cornea*

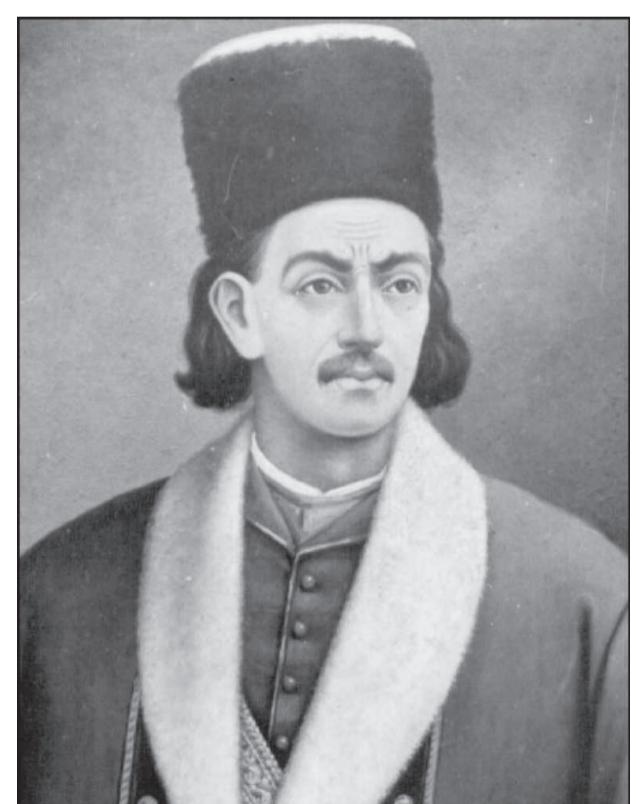
¹ Popescu-Lupu, Sabin, *Matei Bazavan*, în: „Almanahul Gorjului”, Editura Ager, Târgu-Jiu, 1999, p. 133-134.

² Bazavan, Matei, *Ispita*, piesă de teatru, Târgu-Jiu, 1923.

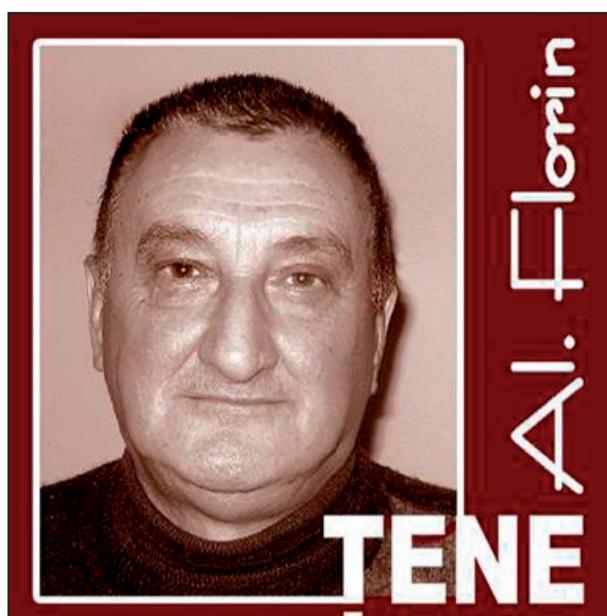

Brăiloiu din Vădeni, Bordeie de peste pod, Inundație a Jiului, Peisaj din Stolojani și altele.

Operele lui Matei Bazavan pot fi văzute la Muzeul din Drobeta-Turnu Severin.

Metafora ca ritm al gândirii poetice

Poezia este „timpul” izvorât din spațiul unui impuls ritmic de existență. În același moment este un loc al metaforei. Fiindcă, în aceste condiții, metafora caracterizează gândirea poetică, fiind fundamentalul acesteia. Câmpul magnetic ceea ce metaforă are proprietatea de a coordona semnificațiile. Astfel, prin metaforă se realizează inspirația poetică ca expresie a gândirii. Poeții de mare anvergură au intuiția de a organiza metaforele într-un sistem, creând o profundă gândire poetică, cu un bogat fond metaforic. Când abordăm universul unei opere poetice, scriem de fapt despre forță cu care poetul a șiut să-și construiască paleta sa de înțelesuri, subînțelesuri înglobate într-un sistem de semnificații, de specificitatea sa, deci despre metafora sa.

Esența filozofică, la unii poeți profunzi, se află în câmpul metaforic. Când poetul este el însuși, adică în metaforă, se realizează o apartenență intimă, de profunzime la Idee, într-un univers al conștiinței și inconștiinței. Metafora este de sorginte filozofică. Un tot filozofic și liric, inseparabil, se realizează. O impresie de atemporalitate se realizează prin metaforă când realitatea imediată este aparent respinsă de aceasta. Gândirea poetizantă este dată de metaforă întâmplătoare, când nu se constituie într-un sistem metaforic. În poezie metafora este o necesitate, dar și semnul conștiinței creațoare. Un ritm metaforic există la fiecare poet autentic, specific fiecărui. și Eminescu își are ritmul său metaforic, însă, diferit de cel al lui Alecsandri, Blaga, Stănescu, Virgil Mazilescu.

Universul poeziei este ceea ce este sistemul metaforic. Prin poezia lui Eminescu, sau a lui Blaga, a lui Nichita Stănescu, se creează impresia că se evidențiază o disjuncție metaforică, adică o mobilitate a polilor în câmpul metaforic, o glisare de sensuri. Prin metafore Lucian Blaga a recompus Spațiul și Timpul. Blaga efectuează însă o dublă lucrare: el nu numai că pune în evidență metafora ca o celulă poetică sensibilă, ci și ca o celulă sensibilizatoare, prin incantația de cuvinte. Însă nu abundența de metafore imprimă forță unei opere poetice, ci organizarea metaforelor, atâta de cîte sunt, într-un spațiu de semnificații.

Prin metafore se esențializează o realitate, se realizează o glisare dintr-un spațiu și timp de-

terminat spre o zonă a tangenței imaginarului și realului. Am putea spune că acest transport se duce spre mit, căci acesta are în sine raționalul ca domeniu filozofic și imaginarul ca domeniu poetic. Astfel, prin această structură a metaforei, poemul se încarcă cu semnificații de memorie a existenței, așa cum orice mit este o istorie (memorie) despre sine a umanității.

Stilul unui poet trebuie dedus din consecvența sa la sistemul de semnificații care, în final, îl definește. Acest fapt înseamnă păstrarea ritmului său inițial. Din păcate, rareori judecările de valoare făcute de critici de poezie se fac din sistemul metaforic respectiv asupra acelui sistem. Marea poezie este factorul inestimabil al viabilității unei culturi, cum și al maturității sale, aceasta stă sub semnul ritmurilor distințe, de existență inițiate și fundamentale. Poetul aparține poeziei sale în virtutea faptului că el și-a contopit existența sa cu opera poetică. Chiar dacă prin aceasta nu descoperim întocmai Omul, însă, descoperim și înțelegem o esențialitate umană răsfrântă în destinul creatorului. Acțul creației poetice este o angajare la Infinit, iar poetul, conștient de lucrarea sa, nu va putea niciodată să fie suspendat într-un punct imobil, ori în zona confortului intelectual, adică în spațiu trăirilor dobândite pe calea ideilor recepționate. Marea autenticitate eminesciană își are aici una dintre rădăcinile sale.

Opera poetică autentică este o intervenție în Absolut, o sinfonie ce vibrează în spațiu și timp definită la Spațiu și timp infinite, ea este, în fiecare Timp al său, o structurare ce tangențiază filozofia implicată, a noțiunilor fundamentale ale existenței. În măsura în care poetul răspunde în existență sa despre existență, avem clar ritmul interior al operei sale. Aceasta, adică ritmul, nu este cadență, ci o esență, un ritm ce exprimă o intimitate spirituală cu poetul, prin care cititorul este sensibilizat, apropiindu-l de ceea ce rămâne inefabil, adică esență. Poetului poezia îi devine o interiorizare și o interioritate necesare. Dacă pentru Mazilescu, poezia este un fel de expulzare a eului, pentru Stănescu ea este o adâncire a sinelui. Dar, pentru amândoi sistemul gândirii

poetice disimulează realitatea, câtă vreme gândirea poetizantă a poetilor din secolul XIX numește o realitate. Dar nu se poate disimula o realitate mai înainte de a-i fi înțeles esențele, de a o fi trăit printr-o experiență proprie. O profundă și puternică experiență de viață naște un sistem poetic. Nu întâmplător că Eminescu, O. Goga, Nichita Stănescu, Virgil Mazilescu, Radu Gyr, etc. care au trăit mari experiențe de viață, au căutat un nou limbaj poetic.

Sistemul de gândire poetică se construiește din semnificații care rămân mult timp printre noi, și apoi trec în ecou, ca un sistem de citate. Ele sunt, și devin și ale noastre, pentru că cuprind și exprimă esența umană. Deoarece este revelat eternul uman. O chemare lansată, o invitație disimulată, spre Întrebare, spre Neliniște este opera poetică. Aceasta trezește latențe spirituale. Ea se identifică uneori cu speranța, deoarece este și ea o tensiune spirituală spre viitor.

Poetul este locuitorul operei sale și cel care încearcă o reașezare de lumi. El este propria sa poezie. Iar Poezia este Poetul.

Reflecții despre teatru

George Drăghescu

-Între un rol și alt rol există oare timp și pentru viață?!

-Artistul duce o cruce în spate, pe care o simte, adeseori, familia.

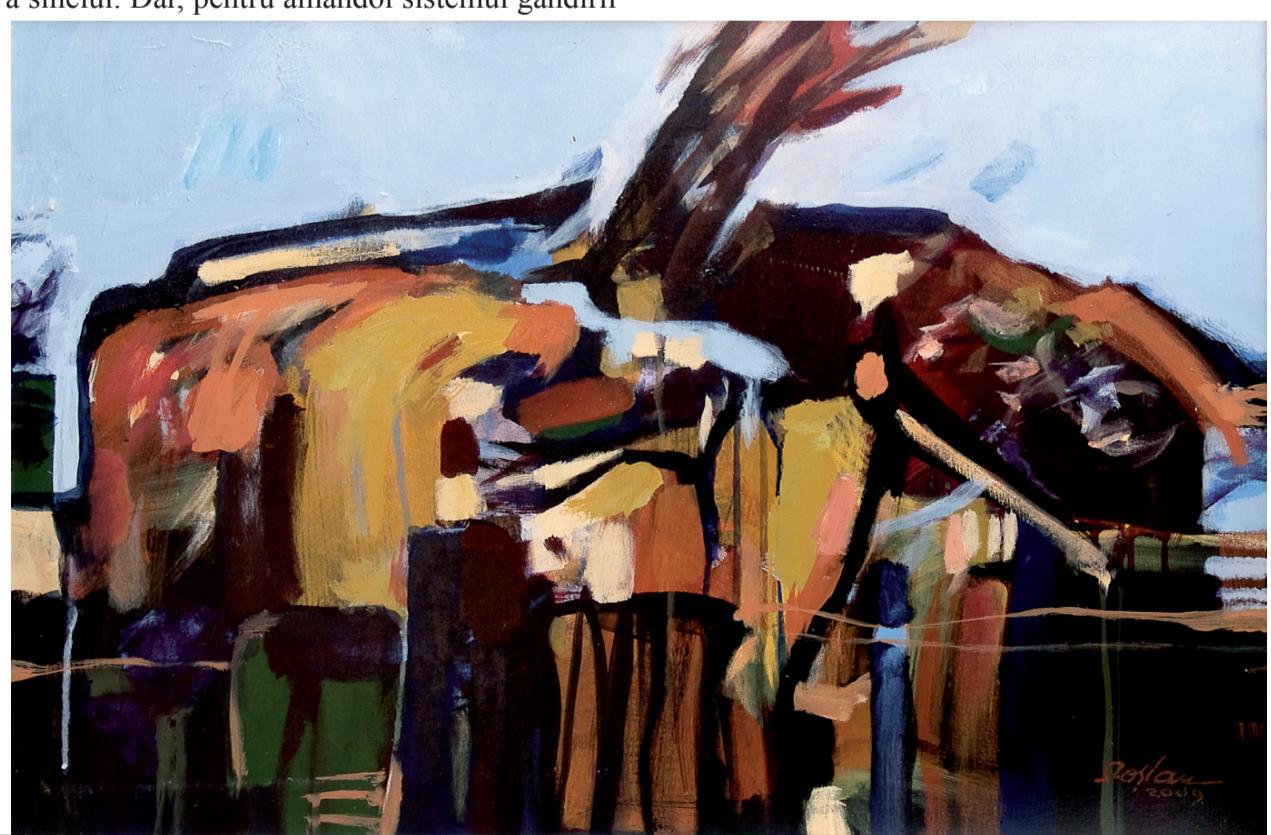
-Mașiniști, nu trageți sforile pe scenă, că se văd culisele!

-Ilie Gheorghe – un Sfânt Ilie al teatrului românesc.

-Marile replici te desăvârșesc. (G. Drăghescu). Micile replici te ironizează. (G. Grigurcu)

-Actorii mari duc rolurile în palmă, nu pe umeri. (G. Drăghescu). Actorii mari nu pot fi actori mari decât în măsura în care demisurgia lor pare diabolică. (G. Grigurcu).

-Gongul se bate cu sufletul, nu cu măciuca.

Restituiri

George Uscătescu – 80 de ani de la naștere

Nicolae Diaconu

PRAVILA DE LA CURTEANA

Ca și Brâncuși, gorjeanul George Uscătescu este o personalitate de anvergură mondială pe lângă care conjudefenii săi au trecut fără să bage de seamă. Drumurile sale prin Gorj, înainte de 1989, s-au mărginit la vizite particulare, aproape de taină, acasă la Curteana, sat arondat astăzi Cărbunești lor arghezieni. Prin 1983, vorbind la Cenaclul "Columna" și la Radio Craiova despre poezile lui George Uscătescu și despre extraordinara sa opera științifică, am fost imediat chemat la Securitate și anchetat de un ofițer care astăzi este șef de cabinet al unui parlamentar gorjean. Motivul: c-am făcut propaganda unui "fost legionar". Nu reiau povestea deoarece am făcut-o publică altădată și în alt loc. Dar abia acum îmi dau seama de ce un imbecil mă reclama, prin 1996, c-am fost legionar, deși eu m-am născut odată cu proclamarea Republicii de la 1947...

Imediat după 1990, George Uscătescu a venit în Gorj, hrănind aceeași dorință de-a stabili o "relație" cu meleagurile natale. Numai că organele locale din acel moment, nulități absolute sub raport intelectual, n-au găsit limbajul unei comunicări firești cu marele om. A fost ca vizita unui extraterestru de care gazdele s-au grăbit să scape, mai ales că, întrebăt ce părere are despre Radu Varia, care tocmai negocia "privatizarea" ansamblului brâncușian, răspunse că n-auzit de acesta.

Ca și la Târgu-Jiu, la Craiova savantul a fost, de asemenea, cu desăvârșire ignorat. În schimb, clujenii au văzut în George Uscătescu pe unul dintre "eroii civilizației" ai neamului românesc și l-au tratat în consecință, acordându-i o serie de titluri: cetățean de onoare al Clujului, doctor honoris causa al Universității "Babeș-Bolyai" (1992); Premiul Internațional "Lucian Blaga" (1994). Un an mai târziu, George Uscătescu începta din viață la Madrid, pe 11 iunie 1995. Devenise între timp, ca o târzie formă de recunoștință, membru de onoare al Academiei Române. Anul acesta, pe 5 mai, George Uscătescu ar fi împlinit 80 de ani. N-a fost să fie.

Să rememorăm aici câteva repere biografice:

Născut în 5 mai 1919, la Curteana, Gorj;

Liceul "Tudor Vladimirescu", din Târgu-Jiu, cu bacalaureat la Craiova în 1937;

Facultățile de Litere, Filosofie și Drept din București, cu doctorate strălucite în Italia în 1941, respectiv, 1943;

Din mai 1943 se stabilește în Spania, desfășurând carieră universitară de excepție la Santander, Barcelona și Madrid;

Din 1951 înființează și susține material editura românească "Destin" din Madrid;

Premiul Uniunii Latine (Paris, 1957), Premiul Unității Europene (Roma, 1964), Premiul Național de Literatură al Spaniei (Madrid, 1970).

După cum se vede, nici un semn de recunoaștere din România. Exact ca și în cazul lui Brâncuși! Un alt mare contemporan, Constantin Noica îl numise pe George Uscătescu "secretar cultural al Europei!" Dar și acesta fusese declarat cândva, la el acasă...legionar.

Din opera imensă a Printului cărturar din Curteana, cititorul poate avea acces, dacă vrea să se oste-nească, la câteva cărți, în ediții românești:

Poezii, Ed. Eminescu, 1981.

Erasmus, Ed. Univers, 1982.

Brâncuși și arta secolului, Meridiane, 1985.

Proces umanismului, Ed. Politică, 1987.

Ontologia culturii, Ed. Sințifică și Enciclopedică, 1987. Restul operei, circa 100 de cărți și 10.000 de articole aşteaptă să fie restituite culturii românești. Consiliul Județean Gorj ar trebui să ia inițiativa acestei restituiri culturale, finanțând încă din acest an, prin Biblioteca Județeană Gorj, un ambicios program editorial. Sunt însă sigur că n-o va face, aşa cum n-a făcut-o nici cu alte programe de sprijinire a culturii scrise. Lăutari să fie!

George Uscătescu este un destin românesc care s-a realizat exemplar în exil. Fără prejudecăți și resimiente politice, n-a aderat la nici una dintre bisericuțele sterilului exil politic românesc (cele mai distante relații le-a avut chiar cu... legionari!) preferând să construiască un magnific edificiu intelectual, precum bunăoară Mircea Eliade, și el acuzat de imbecili

că ar fi fost legionar. Ca și acesta, și-a scris opera științifică în limbi de circulație mondială pe care le stăpânea la perfeție: italiana, franceza și spaniola, dar opera literară, poezia și-a scris-o și publicat-o numai în limba română, ca într-un inefabil "schimb de taine cu strămoșii", cum ar fi zis Lucian Blaga.

Deși în exilul românește a fost mai totdeauna la modă să-i fie scârbă de origini, George Uscătescu a făcut o princiar-țărănească excepție, afirmându-și întotdeauna cu orgoliu obârșia românească, în ciuda destinului tragic al românilor, lăsați de Puterile Aliiate, după 1945, ca pradă de război Uniunii Sovietice. George Uscătescu știa prea bine, spre deosebire de politicienii noștri de meserie exilați, că nu români au ales regimul bolșevic și că, prin urmare, nu li se poate impuța româniilor ca nu s-au pribegit cu toții din țară. De altfel, nici nu ar fi fost posibil.

Este de menționat că liberalizarea regimului socialist de după ceea ce putem numi Declarația de Independență din Aprilie 1964 a găsit în așa-zisul legionar George Uscătescu un patriot care a vorbit din proprie inițiativă Europei, în numele poporului său. În 1968, la fel, a rezonat românește în momentul de cumpăna și de curaj ale țării de acasă și din inimă. Cele câteva cărți publicate în România după 1980 nu sunt dovezi de "colaboraționism", cum ar putea fi catalogate de niște "democrați" de dată recentă, ci probă de adânc românișm, dus până dincolo de orice circumstanțe. Pentru ca să nu ne furăm pălăria: orice putere, inclusiv și mai ales cea socialistă, este întotdeauna circumstanțială iar singurul lucru peren a fost, este și va fi întotdeauna interesul național, apărarea românișmului în orice condiții și în orice loc. Aici nu poate fi vorba de culori politice.

Anul trecut, la Editura Enciclopedică s-a publicat o carte binevenită pentru cine dorește să pătrundă în universul marelui scriitor și cărturar, alcătuită din ultimele sale interviuri și realizată de distinsul publicist clujean, Constantin Mustață. Am lansat cartea la Târgu-Cărbunești, la momentul apariției, bucurându-ne de excelenta primire a locniciilor și a inimousului lor primar, Cristian Toader Pasti. Este admirabilă dorința administrației cărbuneștene de a-l aduce măcar postum pe George Uscătescu acasă, prin înălțarea unui monument și acordarea numelui său Școlii Gimnaziale și Bibliotecii din centrul orașului. Era și timpul!

Cititorilor revistei "Meridian" le propun în continuare un florilegiu din mărturisirile ultime ale acestui mare român:

Toată lumea mă definește optimist, fiindcă eu cred în neamul românesc.

Noi exilații suntem un fel de monade ale realității românești.

A fi oltean a fost și a rămas o mândrie indiferent unde m-am aflat.

Nemo profeta in Patria... Nimeni nu s-a gândit să mă onoreze în mod special la Târgu-Jiu, deși acolo, la un anumit moment, eram gloria liceului.

La moartea lui Franco, Spania se afla între primele zece țări ale lumii din punct de vedere al industrializării.

La Constanța în zilele acelea (august 1968) am ascultat la radio discursul culminant al lui Ceaușescu, de un curaj și o fermitate neobișnuite. Cred că a fost un moment tranșant, în care Ceaușescu a atras de partea lui cea mai mare parte a românilor.

Soția mea a fost uimită de inteligența și deschiderea acestor țărani români, consătenii mei. Aveau biblioteci, știau foarte multe despre țările lumii, inclusiv Spania. I-a comparat pe oamenii din Curteana cu cei din Spania, despre care spunea că sunt foarte sănătoși și foarte harnici, dar nu au cultura țăranului român. Respectiv, a celui din Gorj.

La început tatăl meu a fost socialist, dar a trecut la liberali, fiind unul dintre șefi. Înainte a fost cu Morțun și cu generoșii, apoi a trecut la liberali, cu Tătărescu, rămânând credincios acestui partid. Din perioada simpatiilor socialistice, există și azi, în casa noastră de la țară, de la Curteana, un tablou care-l reprezintă pe Marx. Îl spunea Mozacu. Cu el ne speriam noi, copiii, unul pe altul. De aici, într-o vreme, am avut sentimente filosocialiste, după care, urmând moda vremii, în studenție, am

avut simpatii legionare, ca foarte mulți tineri, apoi, convingerile mele au fost cu totul altele.

Românii din exil au făcut mare rău și înăuntru și-n afară. O bună parte din români, de exemplu, cu pretenții publice și cu ambii, au deteriorat situația raporturilor dintre România și străinătate. A făcut o impresie cu totul negativă difuzarea Procesului Ceaușescu. A fost o mare greșală! Procesul, aşa cum s-a desfășurat, n-a fost bine primit în străinătate... Apărătorii îl acuzau mai mult decât procurorii. A fost o penibilă înscenare!

Pot spune, cu sentiment de împlinire că, fără a fi bogat, cu mașini de lux sau cu palate, mă întorc acasă, în România, cu un braț de cărți în care am cheltuit toată energia vietii.

Nu traduc, ci scriu direct în franceză, italiană și spaniolă. Nu este cazul să enumăr și limba română. Eu n-am trădat-o niciodată, și chiar am dorit să se știe că sunt român.

Eminescu nu poate fi tradus. El trebuie citit în original.

Eminescu e expresia universală a inefabilului românesc. Rămâne ca iubitorii lui Eminescu din afară să facă efortul de a-l învăță, vorbind, scriind și simțind, pe cât se poate, românește.

Destinul existențial al omului tinde senin ca în absolutul eminescian spre esențial.

Mai greu decât cel mai greu exil este reîntoarcerea din cel mai greu exil.

Sunt mirat de faptul că demnitarii de la Budapesta defilează prin Transilvania, incită și agită ideea de autonomie, cu o totală irresponsabilitate.

Europă fără oameni de cultură este o Europă artificială.

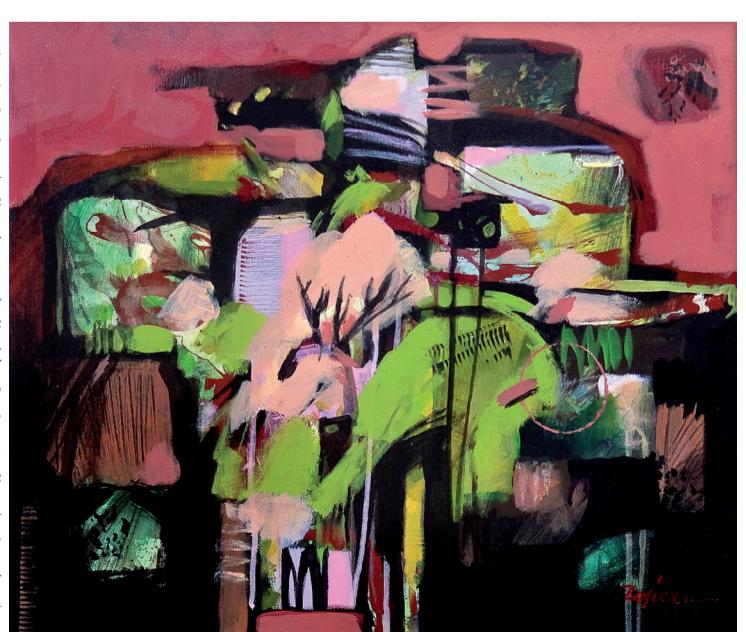
Eu cunosc diaspora română din interior. Pe exilatul român îl înțovărășesc, în general, resentimente morale, chiar atunci când este vorba de exilatul de elită. (...) Însuși omul de rând are acest resentiment. Stai de vorbă cu unul plecat din țară, îl întrebi de ce a plecat și începe să înjure țara în modul cel mai vulgar, mai tigănesc al cuvântului. (...) Singurii care își învăță copiii românește și care au nostalgia României sunt evrei români (...) Am ajuns chiar la o reflexie crudă, care, bineînțeles, este marginală și nu generalizată: români în libertate sunt supărăcioși și în tiranie sunt turnători.

Păcat că Basarabia nu a putut fi integrată la momentul potrivit, că am fi avut din nou România. Țara aceasta ar putea juca un important rol strategic și n-am depinde atât de alții.

Nu s-ar putea spune îndeajuns ce au însemnat studiile liceale în Târgu-Jiu - astăzi oraș cunoscut în lumea întreagă de amatorii de artă de avangardă, care merg acolo pentru a vedea complexul sculptural arhitectonic al genialului meu concitadin, Constantin Brâncuși-, destinate să stabilizească, dacă nu altceva, primul contact cu acele texte fundamentale din Platon și Kant. Dar puternica atracție spre filozofie și spre științele umaniste s-a născut acolo, cu acei maestri și în acei ani decisivi ai acelei strălucitoare adolescențe.

Cred că este vremea să așezăm lângă Pravilele lui Tudor Vladimirescu, Constantin Brâncuși și Tudor Arghezi și Pravila de la Curteana a printului cărturar, George Uscătescu.

Meridian, nr. 1/1999

Restituiri

Petre Pandrea – 95 de ani de la naștere Omul care a început mereu

“Eram 12 copii, trei au murit de mult (unul pe front) și am moștenit trei pogoane, o fișteică și un pogon de zăvoi parfumat pe Olteț” - astfel se destăinuia lui Ion Biberi prin 1946 (v.Ion Biberi, **Lumea de mâine**, Ed.Forum, 1946), un bărbat în floarea vieții, avocat de succes, filosof și jurnalist strălucit, pe numele său adevărat Petre Marcu, dar reținut de posteritate sub pseudonimul Petre Pandrea.

Se născuse la 26 iunie 1904, în Balș, fostul județ Romanați, iar la începutul acestei vieți împlineste, în aeternitate, 95 ani. A fost elev la Liceul Militar “Mănăstirea Dealului” din Târgoviște, ca orice fiu de moșnean veritabil și juvet, dar îsprăvește liceul cu bacalaureat la “Nicolae Bălcescu” din Craiova, în 1923, nu înainte de a debuta precoce cu eseul aproape simultan în cele mai importante reviste ale epocii: “Viața Românească” și “Gândirea” (1922), succese pe care era cât pe aci să-l plătească cu exmatricularea. Învață cinci limbi străine și latinește pe deasupra ca să-i citească pe marii filosofi și juriști ai lumii în original. Urmează între 1923/1926 Universitatea din București, cu doctorat în 1928: **Filosofia Juridică a lui Simion Bărnuțiu**, adăugită și publicată la Fundațiile Regale, în 1935.

La vîrsta studenției, ca mai toate inteligențele generației sale, este un om de dreapta, cultivat ca atare de corifeii mișcării, Nae Ionescu și Nichifor Crainic. Semnează, în context, **Manifestul “Crinului Alb”**, împreună cu Ion Nestor și Sorin Pavelescu, în “Gândirea”, nr 8-9, august-septembrie 1928, dar se desparte repede de prietenii și maeștrii de dreapta, optând cu bună știință pentru social-democrație, strict doctrinar, fără să devină “activist”. Tânărul, în convorbirea cu Ion Biberi din 1946 își motivează adeziunea: “Urăsc cu disperare pe micul burghez român, lipsit de orice pic de idilă, de suavitate sufletească, lenș în meserie și semidoc în cultură, imperios în politică” (**Lumea de mâine**).

Între 1926/1933 își continuă studiile la Universitatea din Berlin, având pentru un timp și calitatea de atașat de presă al Ambasadei Române. Trăiește, însă, fizic și mental într-un “teritoriu” extins la dimensiunile Europei luminate: München, Viena, Paris, Roma etc. Este un conquistador înlăuntrul Europei, având rău de mare și nostalgia originilor, după cum se spovedește aceluiasi Ion Biberi: “De-atunci mi-am dat seama că salvarea Europei este în morală arhaică și țărănească superioară.. Eu admir tipul uman de prince-peisan, cu savoarea vitală și înțelepciune milenară și nu mai cred în posibilitatea de Renaștere a Apusului, nici în etica lui. Decadența vestică e definitivă...” (**Lumea de mâine**). Si încă în curs, am putea adăuga aici și acum, pe urmele lui Oswald Spengler și Petre Pandrea, dar cu ochii la “modelul” Constantin Brâncuși..

Într-o Europă esuând brutal în fascism și revizionism, Petre Pandrea aderă la dialectica hegeliană și la socialismul marxist, hrânind iluzia unei stângi democratice și morale: pentru el, politica și morala n-au fost niciodată străine una de alta, fiindcă era și se considera “țăran oltean și cetățean al Europei” (**Lumea de mâine**).

În timp ce, la Paris, contemporanul său Panait Israti se trezea tragic din utopia stângistă după o “documentare” în U.R.S.S. (vezi **Spovedanie pentru învinși**, 1927), la Berlin, Petre Pandrea redacteaază primul rechizitoriu din lume împotriva nazismului, publicat sub formă de “corespondență” în marile jurnale românești din epocă, adunate apoi în volumul **Germania hitleristă**, Editura “Adevărul”, 1933. La momentul respectiv, Europa băjbâia, sedusă prin eltele ei reprezentative, când de fascism, din nefericire când de bolșevism (există o întreagă și rușinoasă bibliografie a seducției totalitare!). Evident, semnalul lucid și disperat al celor doi români n-a fost luat în

considerare nici atunci și nici mai târziu. Ei amândoi își vor plăti scump luciditatea. Vorba olteanului ce visa o colibă-n Bărăgan: “idealul economic al omului este să se aşeze ca un vierme într-o brânză oarecare” (v. **Lumea de mâine**).

Timp de un deceniu, Petre Pandrea semnează câte trei articole pe zi, comentând evenimentele unui timp fără glorie, cu previziuni triste cel mai adesea adeverite. A fost, ca să fie așa, o Cassandra a jurnalismului din epocă. Care însă, în mod ciudat, nu și-a prevăzut propriul dezastru existențial și nu și-a dat seama niciodată că între social-democrație și bolșevism nu este nici o asemănare.

Rămasă, în bună măsură, în presa epocii, publicistica lui Petre Pandrea este una dintre cele mai importante de la Eminescu încă odată. Din păcate, conjunctura celor “trei dictaturi” nu i-a permis autorului decât o reluare parțială în volume: Portrete și controverse, vol.1, Ed.Adevărul 1945, și vol.2, ESPLA 1946.

Dar Petre Pandrea n-a fost doar un fin analist al epocii sale, ci și unul dintre cei mai străluciți jurniști români, ca practicant al avocaturii și autor de cărți încă prezente în bibliografia specialiștilor: **Psihanaliza judiciara**, 1934, **Procedura penală**, 1938, **Doctrina modernă a pedepsei**, 1941, **Nota criminologică despre cinci regularități în materia sinuciderilor**, 1941, **Aur și sabotaj**, 1943, **Criminologie dialectică**, 1946.

Acest risipitor, întemeietor în cele din urmă de **Casă**, precum strămoșii săi de pe Olteț, visa o **Carte unică**, subțire și tăioasă ca o sabie de Toledo, în care să se pună toate întrebările deodată și în care fieștene să-și găsească adevărul său.

În iunie 1944, sub “covorul de bombe” al Alianților, se sustrage terorii existențiale, citindu-l pe ermeticul alexandrin Mallarmé, și el visător de **Carte unică**. Ține chiar un jurnal intim, poate chiar **Cartea visată**, o dureroasă spovedanie la mijloc de viață și de veac, publicată cu o grabă de înțeles:

Pomul vietii, Ed.Bucur Ciobanul, 1946, an în care publică și “convorbirea” cu Ion Biberi din volumul **Lumea de mâine**, Ed.Forum. De fapt, și “Jurnalul” și “convorbirea” sunt un monolog interior scris cu limba pe cerul gurii amare de o ființă **feerică**, dar aflată în impas, care-și trăiește cu ardoare trecutul într-un moment de cumpănă și speranță.

Din nefericire pentru cultura României, destinul lui Petre Pandrea se frângă la patruzei de ani, odată cu bolșevizarea României. Deși se manifestase din convingere ca publicist de stânga și fusese avocat al cauzelor dinainte pierdute în procesele comuniștilor din deceniul patru, își va plăti scump toate iluziile stângiste. Bolșevicii români n-au putut trece cu vederea că era cunnatul lui Lucrețiu Pătrășcanu, cel care afirmase răspicat la Moscova, 1944, că înainte de a fi comunist este român. Nu știm cu exactitate momentul și circumstanțele arestării și n-am găsit nimic publicat despre anii recluziunii. Probabil că a fost pus în “libertate” și “reabilitat” în anul 1964, ca să-și trăiască ultimii ani încercând să-și împace iluziile politice cu o realitate pe care nu cred să-o fi înțeles altfel decât ca pe o revoluție căreia, în drumul ei spre victorie, trebuie să î se ierte erorile.

Asemenea multor minți luminate din generația sa, va alege să rămână în țară acceptând regimul ca pe o situație de normalitate și încercând să scrie și să publice, deși regulile jocului erau acum cu totul diferite. După ce, în 1955, tradusese din latinește și nemțește “Descrierea Moldovei” de Dimitrie Cantemir, gest de curtoazie care nu-l scapă de pedeapsa foștilor clienți, reușește să mai publice doar o singură carte: **Brâncuși. Amintiri și exgeze**, Ed.Meridiane, 1967, redactată în primii ani de după detenție. Din păcate, nu și-a putut publica opul decât forfecat de

Caietele „Columna” nr. 2/2012

Nicolae Diaconu

cenzură, ceea ce 1-a făcut să încerce cu obstinație o reeditare integrală, bucurie pe care n-a apucat-o. Pe data de 8 iulie 1968 se stinge din viață la București, iar manuscrisul cărtii sale va rătăci trei decenii până ce a ajuns în posesia noastră, făcând, iată, obiectul paginilor “inedite” publicate de revistele “Brâncuși” și “Meridian”. Eveniment posibil grație bunăvoiței domnului Marin Mihalache, care a păstrat manuscrisul și ni l-a încredințat spre publicare, oarecum împotriva “diatei” autorului: “De aceea las cu limbă de moarte ca să nu se tipărească nimic din manuscrisele mele inedite, dacă voi muri” (**Pomul vietii**). Dar ce diată se respectă pe lumea asta?!

Postum îi vor mai fi publicate două masive și teribile de cenzurate cărți: **Eseuri**, Minerva, 1971, **Attitudini și controverse**, Minerva, 1982. După care s-a așteptat a treia nemeritată uitare.

Petre Pandrea credea cu târie că “salvarea Europei este în morală arhaică țărănească superioară” (v.**Lumea de mâine**). Era, ca și George Uscătescu, filosoful originar tot din Oltenia, dar de pe Valea Gilortului, un om al echilibrului, ca putenice rădăcini în țarina originilor. Si ar fi vrut să devină “sculptor sau pictor, cele două arte primordiale unde artistul poate **înfăptui minunea**” (idem). și-a **înfăptuit** un fel de proză de idei, combinând analiza, eseul și notația memorialistică după o rețetă purtând pecetea originalei sale personalități. “În orice creație - scria în **Poemul vietii** - se află o stridie bolnavă, o stridie care secretează, în suferință, perlă mirifică”. Cam acesta a fost destinul său. Un destin olteneșc, tipic prin excepții, de om purtând pe un umăr o cobiliță, iar pe celălat o pasare măiastră, aşa cam 1-a văzut pe Constantin Brâncuși și în care s-a regăsit fără îndoială pe sine însuși.

Meridian, nr. 2-3/1999

MICROPOEME

Marieana Popeanga Cornoiu

Frământări

* * *

Te bucuri de venirea primăverii ?
În sufletul tău înfloriră merii !

* * *

Crâng de viorele fremătând ușor?
Sufletul tău încă este plin de dor!

* * *

Ochi de margareta îndrăznind spre tine ?
În poiană astăzi soarele e mire !

* * *

Prin perdea primind raza de lumină?
În regatul nopții luna e regină !

* * *

Luna foarte tare stralucește?
Vraja stelelor din jur pălește!

* * *

Se oglindește lebada în lac?
Toți nuferii încremenesc și tac!

* * *

Se leagă o frunza-n vânt de toamnă?
Alta în mugur poate să mai doarmă !

* * *

Prevestește vântul a furtună ?
Va veni curând și vreme bună !

M-adulmecă, avid, o fiară

în noaptea asta
„Roverbală”,
fără măsură la
Cântar,

mi-e dorul viu
ca o parolă
înscrisă-n rune
de cleștar...

m-adulmecă, avid,
o fiară
cu nume clar
de nenufar

în noaptea asta,
„Roverbală”,
fără măsură la
Cântar...

i-e miezul albastru
ca o boltă
cu stele vii
într-un altar

în noaptea asta,
„Roverbală”,
fără măsură la
Cântar...

de ce să fug în
neivire
când totu-i viu
și de cleștar

în noaptea asta,
„Roverbală”,
fără măsură la
Cântar...

Fie-ți iubirea o proră

Prin iarbă tărându-se îl văzui
Pre vierme, căutându-și hrană,
Urme în urma-i lăsând –
De tărâtură, prihană

Dar eu ce sunt, în urmă
Lăsând, poate, păcate?
E greu să găsesc răspunsul,
Deși este dat într-o carte

Vierme sunt, tărâtură,
Din zi în zi, din secundă-n secundă?
Te rog, Doamne, nu mă privi cu ură
În această lume imundă

Dă-mi izbăvire o oră,
Fie-ți Iubirea o proră!

Peisaje...

De roșu și de verde, azi,
E ziua mea de crin
Printre lalele turcoaz
Și-albastru viu, de in

Dumitru Dănuș

POEME

Corina Catrina

Priilej de stenice idei
Cu Cerul-Catedrală,
Iar Îngerii, de soare grei,
Suavi ca o petală

De verde și de roșu, azi,
Mi-e gândul de zambile,
De iarbă și de falnici brazi
Înscriși viu în pupile

De roșu și de verde, azi,
E ziua mea de crin
Sub Catedrala cea de brazi
Sub Cerul viu, de in...

Umbrele călărintă

nu mă drumeți
pe-un drum singular
spre stele ce nu-s
decât vis polar...

lașă-mă drumeț,
hoiñănd sălbatic,
umbră călărintă
un cal hieratic...

el e cel ce știe
unde să mă ducă
fiind ca și mine
robit de-o nălucă

nu mă drumeți,
lașă-mă să fiu
drumeț în albastru,
nălucă-n târziu.

Frunză verde de poroabă, Din mânz am ajuns o gloabă

în poiana ierbii crude,
cu nechezuri de avril,
eram mânz fără potcoave,
iar zburdarea un cadril

în poiana ierbii grase
cu nechezuri vii, de mai,
eram armăsar de soare,
potcovit să zbor în rai

în poiana – azi miriște –
amintiri de mânz și cal:
dinții i-am pierdut, iubind,
crezând că sunt Ducipal

în poiana cu troiene,
nici potcoava nu se vede...
... c-am fost mânz sau armăsar,
nici o iapă nu mă crede...

Ca să revin sporit c-un izotop

azi, divaghez sonor și catehetic
pe-un portativ de rouă-curcubeu
ca ploile de iulie, hermetic,
rodul sporindu-l cu puteri de zeu

mă las indus ușor în eroare
de orice gâză respirând albastru
știind că ziua nu este mai mare
decât răcoarea albă a unui astru

voi reveni la matcă precum apa
după ieșiri, mărită de potop
și voi cânta hermetic cateheza
în rodnicită viu în izotop

azi, divaghez sonor și catehetic,
ca ploile sporinde-ntr-un potop,
mă las ușor indus în eroarea
de-a reveni c-un izotop...

nocturna 1

un cântec
ca o poezie
o durere
o tristețe
o plecare
o tăcere
un dor
și nu mai sunt apoi

nocturna 2

mă simt singur
am nevoie de mine
am nevoie de noapte
am nevoie de tăcere
fă doamne cumva
și scoate-mă din nemurirea mea
mi-e dor doamne de dumnezeire
dar nu cum îmi e de omenire
m-aș cufunda în ei ca-n osemintele tale
și m-aș spăla cu ei pe corp doamne
m-aș spăla cu ei de păcate
și i-aș curăța ca pe hainele pline de praf
doamne dumnezeule dumnezeu al meu
ia-mă doamne dintre ei
că nu îi simt aici
nu pot să-i ating aici
ia-mă și du-mă undeva sus
să-i pot vedea în toată splendoarea lor
sunt minunați doamne
dar eu n-am loc între ei
mă vor și mă alungă
iar dacă nu mă alungă e pentru că nu m-au vrut
ia-mă doamne
ia-mă rugător te rog
și fă-mă să fiu o nălucă

nocturna 3

e una din acele nopți
în care nu m-ar deranja să mor puțin
în toată astă singurătate a lumii
e irrelevant dacă mor singur
afară oricum bate vântul
și stă să plouă
poemele tăcerii își scriu istoria pe ziduri
iubito mai știi când a căzut berlinul
ne zbăteam toți ca niște şobolani
cu cartelele noastre cu tot
și cu cincinalele
nici n-ai știut
erai prea mică
de aș putea să-ți arăt câte lumi sunt pe lumea asta
nu m-aș da înapoi de la a o face
te cauți de ani buni în toate femeile
și nu-mi ești
afară bate vântul
fumez singur într-o bucătărie
printre ambalaje de mâncare și pahare goale
sunt obosit
pune și tu de-o cafea te rog

Amintiri din război

Din scrierile lui Constantin Stroiescu

Furtuna se apropie

Anii 1938 și 1939 au fost ani de rău augur pentru lumea întreagă. Cercurile conducătoare din apusul Europei și mai ales cele din Anglia și Franța dădeau dovadă de o surprinzătoare lipsă de hotărâre în fața tendințelor revanșarde germane. Acordul de la München din 29 septembrie 1938, prin care Cehoslovacia a fost sacrificată, a dat frâu liber lui Hitler și guvernului său spre începutul celei mai mari conflagrații din istoria omenirii, cel de-al doilea război mondial. După acea înțelegere de tristă amintire, Germania nu s-a mulțumit numai cu ocuparea regiunii Sudete în martie 1939, ci a cotropit și restul teritoriului Cehoslovaciei. În acest context politic, situația externă a României s-a agravat. Prin ocuparea Cehoslovaciei, țara noastră pierdea unul din cei mai apropiati și loiali prieteni. Perioada dintre 29 septembrie 1938 și 1 septembrie 1939, data începerii celui de-al doilea război mondial, este perioada în care poporul român a fost supus unor presiuni economice, politice și militare fără precedent din partea Germaniei și aliaților ei. În ciuda acestei situații, Franța și Anglia continuau sa păstreze o atitudine rezervată față de România. Vecina noastră, Ungaria hortystă, încurajată de Germania, mobilizează și concentrează trupe la granița de vest a țării. Bulgaria amenință și ea în sud. Pe acest fundal combinat cu amenințările proferate în presa germană și tonul ultimativ al delegației economice germane la București, guvernul român răspunde și el cu concentrări de trupe la granițe și mobilizarea rezerviștilor în martie 1939. Mă aflam atunci ca învățător în comuna Valea Largă din județul Turda și ascultam cu îngrijorare discuțiile aprinse ale locnicilor, care aveau convingerea că războiul bate la ușă. Într-adevăr, în una din dimineațile acestei luni, am fost trezit de țipetele femeilor care își conduceau plângând în hohote bărbății ce primiseră ordine de concentrare. A doua zi, mi-a venit rândul și mie să-mi iau rămas bun de la elevii mei și de la cei doi colegi mai în vîrstă care rămâneau pe loc. Tulburat și îngrijorat, nu atât de soarta mea cât de cea a țării mele pe care o iubeam cu împlacărire, m-am urcat în trenul care trebuia să mă ducă la Sibiu, unde își avea sediul Regimentul 90 Infanterie. Odată ajuns în gara din Sibiu, m-am întrebat cu repeziciune spre clădirea regimentului pe care o cunoșteam atât de bine din timpul serviciului militar. Întrând pe poarta din față a acestei clădiri medievale în formă de dreptunghi, având în mijloc un spațiu nu prea mare și de unde soarele se vedea numai în timpul amiezii, deasupra creștetului capului, am avut surpriza să constat că alții mi-o luaseră înainte și ca în interior era o mare aglomerare de oameni care așteptau repartizarea pe unități. Mi-a venit și mie rândul, am îmbrăcat uniforma militară luându-mi în primire plutonul de mitraliere pe care trebuia să-l instruiesc și să-l comand. Zilele ce-au urmat însă au avut darul să-mi aducă surpize dintre cele mai neplăcute. Una dintre acestea o constituia faptul că armamentul pe care-l avea în folosință armata română era vechi, uzat, și fusese folosit în perioada primului război mondial. Mitralierele pe care le aveam în dotare erau mitraliere schwartloze, iar puștile manlicher, ca și mitralierele, erau bune de dus la muzeu, nu să aperi granițele țării și să poți realiza deviza înscrisă pe prima pagină a ziarelor noastre „nici o brazdă”. Desigur că această situație a constituit subiectul de discuție al ofițerilor noștri, fie că erau ei activi sau în rezervă. Cu toții ne întrebam, și pe bună dreptate, ce făcuseră guvernele perindate la cîrma țării după primul război mondial? De ce lăsaseră armata, scutul de apărare al țării, într-o asemenea stare de înapoiere din punct de vedere al dotării ei cu armamentul necesar. Unii dintre noi, care avuseseră ocazia să vadă armamentul cu care era dotată armata germană, ne aratau cu multe amănunte stadiul în care ne aflam. Ne întrebam de ce guvernele care se perindaseră la cîrma țării nu s-au gândit să construiască din vreme în țară uzine în stare să furnizeze armatei armamentul modern necesar cu care ostașii țării să ne apere împotriva vrajășilor din exterior? De ce armata să aștepte cu înfrigurare armament modern de la uzinele Skoda din Cehoslovacia și care nu mai venea? După ocuparea acestei

țări de către Germania hitleristă, ne aflam acum în situația penibilă să cerem mila conducătorilor Germaniei pentru a accepta să ni se trimită acel armament atât de necesar și pentru care țara noastră avansase din bugetul ei bani mulți. Clasa noastră politică nu a dat dovadă între cele două războaie mondale de suficientă maturitate. În preajma celui de-al doilea război mondial era dezbinată, părea că nu vede pericolul mare în care se afla țara. Dacă aşa zisele partide istorice, Național Tărănesc și Liberal aveau ochii așintiți spre Anglia și Franța, de unde așteptau salvarea, partidul fascist al Gărzii de Fier, condus de Corneliu Zelea Codreanu, declară fără nici o rușine că, dacă acest partid va ajunge la putere, România se va alinia Axei Berlin-Roma în 24 de ore. Noi, cei care faceam parte atunci din armata țării, scutul ei de apărare, eram îngroziti și asistam neputinciosi la aceste evenimente. Continuam să facem instrucție cu acele arme învechite, așteptând cu nerăbdare să ne sosească de la uzinele Skoda armamentul atât de necesar.

După acordul economic al României cu Germania hitleristă din 23 martie 1939 și după orientarea politică spre țările fasciste ale guvernelor Tătăruș și Gigurtu, speranțele noastre au crescut dar armamentul la care râvneam nu venea.

Cu fiecare zi ce trecea, năzuințele noastre, ale oștenilor care aveam acea misiune de onoare de a vegheea neabătuți la integritatea teritorială a țării, se spulberau încet. În aceeași măsură creștea ura față de acea clasă politică ce, în loc să fie preocupată de bunul mers al țării, își irosea forțele în lupta nesăbită pentru putere.

În aceste condiții, după câteva luni de instrucție cu acel armament învechit, Regimentul 90 Infanterie din Sibiu a primit ordin să se deplaseze spre granița de răsărit a țării de unde ne veneau vești amenințătoare. Uniunea Sovietică încheiașe la 23 august 1939 acel pact de neagresiune cu Germania. Despre prevederile acestui pact aveam să aflăm mai târziu. Potrivit înțelegерii acestor două țări, urma ca Țările Baltice, Basarabia și Bucovina de Nord să intre în componența colosului sovietic. În acest scop armata roșie începuse masarea trupelor sale la Nistru, iar guvernul sovietic, prin notele sale diplomatice, devenise din ce în ce mai amenințător. Regimentul 90 Infanterie, din care faceam parte, a făcut un prim pas în drumul său spre răsărit la Mărășești, localitate cu rezonanță istorică legată de strălucitele fapte de arme ale armatei române în vara anului 1917. Aici, pe lângă instrucția zilnică, participam la lucrările liniei de aparare cu șanturi anticar și garduri de sărmă ghimpată care pornea din munți, trecând pe lângă localitățile Mărășești, Nămoloasa, și se oprea la Siret. Era clar ca această linie de apărare avea în vedere un eventual război cu fosta Uniune Sovietică. Toată vara, toamna și iarna anului 1939-1940 am petrecut-o aici. La începutul verii anului 1940, Regimentul 90 Infanterie a primit ordin să se deplaseze în Basarabia, în zona județului Orhei. Batalionul 3 comandat de către maiorul sas Schnabel Andrei, din care facea parte și compania mea de mitraliere, s-a așezat în zona satelor Dereneu și Onișcani, nu departe de valea Culii. Populația locală ne-a primit cu sufletul usurat, fiind și ea speriată de pericolul sovietic. Pe dealurile din jur am început să facem recunoașteri, întărituri, instrucție. Când ne așteptam mai puțin, ne-au venit noile mitraliere și puști ZB de la uzinele Skoda. Mai târziu am înțeles că nemții dăduseră undă verde acestui armament, având în vedere războiul pe care îl preconizam împotriva Uniunii Sovietice și la care trebuia să participe și noi ca aliați, promițându-ne marea cu sarea. De data aceasta am început imediat antrenamentul cu nouul armament? După mai multe zile de instruire, plutonul pe care îl comandam și o companie de pușcași a primit ordin să se deplaseze pe niște dealuri din zona comunei Onișcani și să se organizeze în avanposturi. Am căutat imediat să-mi explic sensul acestei acțiuni. Oare s-au hotărât conducătorii nostri să ne apărăm cu adevarat? După o săptămână, aveam să mă dezmetesc. Guvernul român a hotărât să capituzeze, renunțând la apărarea țării. În urma notei ultimative înaintate de către guvernul sovietic guvernului român, urma ca

armata și autoritățile române să evacueze Basarabia și Bucovina de Nord, care urmău să fie ocupate de Armata Roșie „eliberatoare” în termen de trei zile. Știrea am aflat-o în cursul zilei de 26 iunie 1940 de la agenții de legătură ai batalionului, trimiși cu ordinul să mă prezint cât mai repede la postul de comandă. Am rămas uluit. Când le-am spus ostașilor din pluton, aceștia au început să vocifereze strigând că „așa ne trebuie, de ce guvernul României a căutat alianța cu Gennania renunțând la garanțile date de către Anglia și Franța?”. În fața acestui argument nu am avut ce spune, eram și eu de părere lor. Imediat după plecarea agenților, am strâns armamentul, ne-am încolonat și am plecat spre postul de comandă al batalionului, care se afla în comuna Dereneu, județul Orhei. Am ajuns seara. Cum am intrat în sat, am auzit voci ale sătenilor, care nu încetau să strige: „Cui ne lăsați?” O parte din aceștia își încărcaseră o parte din bunuri în căruței, dând bice cailor, se întreptau în goana mare spre Prut, lăsând în urma gospodăriile în care munciseră o viață. Întristat, m-am prezentat în fața maiorului Schnabel Andrei, care, după ce i-am prezentat raportul, mi-a spus că a doua zi urmă să începem retragerea spre localitatea Ungheni, unde aveam timp suficient să ajungem în cele două zile care ne mai rămăseseră. După prezentarea la batalion, prima grija a mea a fost să merg în vizită la familia preotului Oceanu din Dereneu, a cărui fiică, elevă în ultima clasă a unui liceu din Chișinău, îmi devenise dragă. Bieții oameni erau cuprinși de deznădejde. Când m-au vazut, m-au îmbrățișat exclamând: „Ai auzit?” M-au rugat să intru în casă fiindcă au ceva important să-mi comunice. Cu lacrimi în ochi, preotul mi-a spus că ei toți au hotărât să-mi dea fata în căsătorie, numai să o scap de aici. În ceea ce îi privea pe ei, s-au hotărât să rămână împreună cu fiul lor. Nu puteau să fugă și să îl lase pe enoriași singuri. Pentru el ar fi fost rușinos din cale afară. Am ramas înmormurit, nu știam ce să le răspund. Apoi, după un pic de gândire, le-am răspuns că sunt de acord cu propunerea lor, dar trebuia să iau legatura cu comandantul batalionului meu. Zis și făcut. Când m-a văzut, maiorul m-a întrebat de ce îl caut. Când a aflat, a zâmbit și mi-a răspuns cam de sus: „Bine, puștiile (căci își zicea, eu fiind cel mai Tânăr ofițer din batalion), dacă tu spui că te-ai gândit bine, comunică-le ca mâine dimineață noi plecăm și să-și urce fata într-o căruță și mergem împreună; bineînțeles că tu îți vezi de pluton!”. M-am dus imediat la familia preotului și când le-am comunicat toți erau în al nouălea cer de bucurie urmând să-i facă bagajele fetei, să le urce în căruța lor. Fratele ei urma să o conducă a doua zi și după ce va ajunge la Ungheni să o treacă Prutul lăsând-o în grija mea, el se va întoarce la Dereneu. Mărturisesc că nu am dormit deloc în noaptea aceea. A doua zi, în zori, m-am dus din nou la preot. Fata era gata de plecare, bagajele îi erau în căruță, fratele ei era, de asemenea, pregătit. Am precizat că trebuia să se încoleze cu căruță în urma celor ale batalionului, rechiziționate din jurul Sibiului, fiindcă armata română era săracă și nici vorbă să aibă vreo mașină sau camion, așa cum auzisem noi ca era dotată armata germană. M-am dus înapoi la pluton să văd dacă este gata de marș. Am trecut din nou pe la domnul maior, de frică să nu se fi răzgândit. Maiorul m-a întrebat zâmbind: „Puștiile, ești gata?” „Gata, domnule maior!” i-am răspuns. „Dacă e așa, mergi și-ți ia rămas bun de la familia preotului!”. M-am împoitat în fugă la familia Onceanu care, plângând neau îmbrățișat și ne-au condus până la locul de încolere. Aveam ochii înlácrimiți când m-am prezentat la pluton. Ofițerii și soldații știau despre hotărârea mea și mă priveau cu multă înțelegere. Ne-am pus în mișcare. Locuitorii satului au izbucnit în plânsete, spunându-ne mereu: „Cui ne lăsați?” După ce-am părăsit satul, întreptându-ne spre târgușorul Pârlăti, aflat pe soseaua ce ducea spre Ungheni, eu mă uitam mereu în urmă spre a zări căruța în care se afla fata preotului. Soseaua pe care mășlăuim era pe Valea Culii și în stânga se zărea în apropiere culmea unui deal împădurit. Soarele răsareea și era înconjurat de un brâu roșietic când am zărit pe soseaua de pe culmea dealului niște tancuri. Toți ne întrebam ce este cu ele.

Unii au răspuns că trebuie să fie tancurile noastre care se retrage au dinspre Nistru. N-am apucat bine să mă dumiresc, că la puțin timp am auzit zgomețe de arme aruncate în sănt și mâini ridicate în sus. Tancurile sovietice ne încurjaseră iar soldații coborâți de pe ele ne făceau semne ca soldații să treacă în stânga șoselei iar ofițerii în dreapta. La mirarea noastră, ni s-a răspuns prin interpret că procedează astfel, fiindcă am jefuit casele oamenilor, le-am dat foc, le-am luat căruțele și bunurile. La aceste acuze, le-am răspuns că nu este adevarat, căruțele și caii noștri fiind din Transilvania, iar căruțele noastre se deosebeau mult de ale localnicilor. Totul a fost zădanic. Căruțele și caii ne-au fost luate, iar ofițerii au fost puși într-un singur rând cu pistoalele la tâmplă în dreapta șoselei. Am stat așa o jumătate de zi, timp în care soldații ce se aflau în partea cealaltă a șoselei erau îndemnați să ne împuște. Aceștia au refuzat indignați. Credeam că o să fim uciși, dar după o jumătate de zi, un ofițer de-al lor ne-a comunicat că au avut loc tratative între comandantul Armatei Roșii și cel al armatei române.

Aveam voie să ne retragem. După ce ne-am rănduit unitățile și ni s-a permis să ridicăm armele de jos, ne-am încolontat pe șosea și am început retragerea spre Ungheni. Prima localitate prin care am trecut a fost târgul Pârliți. Populația se adunase de o parte și de alta a șoselei, privindu-ne cu întristare. La un moment dat, am observat că unii dintre ei țineau în mână stegulete roșii cu secera și ciocanul, ne huiduiau și aruncau cu pietre în noi. Nedumeriți, am observat că marea majoritate dintre cei care ne priveau aveau lacrimi în ochi, dezaprobaându-i pe cei cu stegulete roșii în mâini. Spre mirarea noastră, s-au apropiat de noi cei mai curajoși spunându-ne în șoaptă că aceștia sunt evrei nemultumiți de apropierea noastră politică de Germania și de legionarii români care se dăduseră la persecutarea evreilor din România, asemenei hitleriștilor din Germania. Desigur, aceasta a avut darul să ne indigneze gândindu-ne că noi înșine eram nemultumiți de această apropiere și ca legionarii cu vederile lor nici nouă nu ne erau pe plac. Nu puteam însă să purtam astfel de discuții, deoarece eram încadrați de soldații din Armata Roșie.

Am părăsit orășelul Pârliți supărăți pentru situația umilitoare în care ne retrageam. Eram supărăți pe comandanții armatei române și ne întrebam cum au organizat această retragere permisându-le soldaților ruși să nu respecte termenul de retragere și să ajungă chiar din prima zi la Prut. Mai târziu am aflat că datorită faptului că armata română în retragere nu a schițat nici un fel de rezistență, conducerea armatei sovietice a profitat și prin abuz a ocupat nu numai Basarabia, ci și Bucovina de Nord și ținutul Herta, care nu era prevăzut în harta ce însoțea notele ultimative sovietice. O obraznicie mai mare din partea statului comunist sovietic nici că se putea. Când am ajuns la Ungheni, ne-a așteptat o nouă surpriză. Pe marginea stângă a șoselei se improvizase o tribună unde, alături de ofițeri sovietici, se aflau și ofițeri români pe care noi trebuia să-i salutăm în pas de defilare. Ce rușine! Ce rușine! Trecând Prutul, prima mea grija a fost să iau legătura cu ostașii, care avuseseră ordin să supravegheze căruțele cu bagajele batalionului constând din arme, muniții și furaje pentru cai. Voi am să ţiu ce s-a întâmplat cu fata preotului pentru care îmi luasem sub jurământ obligația să-o apără în lipsa părinților ei și să-i creez atât cât îmi era în putință un viitor fericit. Am aflat că fata și fratele ei au fost obligați să se întoarcă din drumul lor, că au fost bruscați și că nu se știe dacă au fost lăsați liberi sau au fost arestați. Am aplecat capul și, îndepărându-mă, lacrimile au început să-miurgă. Plângem de durere pentru cei pe care îi lăsasem fără apărare dincolo de Prut, la discreția bestiilor roșii. Plângem gândindu-mă la umilința prin care am trecut în timpul acestei retrageri, eram supărat pe clasa noastră politică pentru că preferase calea umilinței celei a onoarei.

După trecerea Prutului, a trebuit să ne reorganizăm. Căruțele, caii, munițile și rezerva de armament ne fuseseră luate de către sovietici. Toate acestea trebuiau completate. După aceea, am primit o altă misiune tot așa de dureroasă, ba poate mai dureroasă.

Părăsirea Transilvaniei de Nord

Mult timp ne-a trebuit ca să ne reorganizăm. Eram convinși că acum vom sta pe apa Prutului pentru a apăra țara împotriva periculosului agresor sovietic. N-a fost să fie aşa. La începutul lunii iulie am primit ordin să ne deplasăm în zona de vest a

țării în apropierea orașului Oradea. Concomitent cu cedarea Basarabiei și Bucovinei de Nord în favoarea Uniunii Sovietice, guvernul român făcea concesii de natură economică și politică Germaniei hitleriste. De asemenea, creștea poftă de cucerire a Transilvaniei de către Ungaria hortystă. Conducătorii acestei țări erau în stare să-și trădeze propriul popor, punându-i la picioarele Reichului german numai și numai să-l detemline pe Hitler să le dea voie să ocupe Transilvania. Nu este de mirare că până în anul 1940, Adolf Hitler s-a opus. El n-a făcut aceasta de dragul poporului român, ai cărui conducători aveau convingerea că, pentru petrolul și grâul românesc pe care-l punneau la dispoziția Germaniei, cancelarul Germaniei va pune capăt intențiilor agresive ale Ungariei. S-au înșelat amarnic. Dacă până în 1940 Hitler a oprit Ungaria de la agresiune contra României, a făcut-o de frică pentru că nu cumva în timpul războiului, instalațiile petroliere de pe valea Prahovei să fie incendiate. Fără petroful și grâul românesc, Germaniei i-ar fi fost poate imposibil să-și ducă la îndeplinire poftele revansarde. Acum, însă, Hitler ajunsese la convingerea că poate satisface doleanțele Ungariei.

Până la Diktat-ul de la Viena din 23 August 1940 mai era. La provocările repetate ale Ungariei de-a lungul frontierei apusene, guvernul român a înțeles să răspundă și el prin aducerea de noi trupe la această graniță. Așa se explică ordinul primit de Regimentul 90 Infanterie, care participase atât de rușinos la retragerea din Basarabia și Bucovina de Nord, de a se deplasa spre granița de vest. Distanța de la Prut până la granița cu Ungaria trebuia să o facem pe jos. Era un drum lung și obositor, dar trebuia făcut ca o compensație pentru umilitoarea retragere din est. Am traversat munții, trecând prin Târgu-Mureș, Luduș, Cluj, Huedin și, în sfârșit, Oradea. Linia de luptă ce ne-a fost repartizată se întindea din dreptul Băilor Felix și până lângă Oradea. Am zis „linia de luptă” fiindcă aveam convingerea că guvernul român învățase ceva în urma retragerii din Bucovina de Nord și Basarabia. Noi, ostașii țării, eram hotărâți să luptăm, preferând să murim pe câmpul de luptă decât să fim din nou umiliți. N-a fost să fie aşa. Guvernul român, intimidat de pericolul unei invaziilor rusești în Moldova, rezultat dintr-o notă ultimativă a ministrului de externe sovietic către omologul său român, a acceptat arbitrajul de la Viena din 30 August 1940, prin care Germania hitleristă și Italia fascistă impuneau României să cedeze Ungariei hortyste partea de nord-vest a țării, cu o suprafață de 43.500 km² și o populație de 2.680.000 de locuitori, din care majoritatea erau români. Aceasta a fost un Diktat rușinos pronunțat împotriva României de către statele fasciste. Când am auzit la radio acest comunicat, soldații și ofițerii care ne aflam la graniță cu Ungaria am ramas înmormârti. În discuțiile aprinse pe care le-am avut, ne întrebam dacă nu era mai bine să nu dăm ascultare conducătorilor noștri politici de atunci și să deschidem lupta imediat. Comandanții noștri, auzindu-ne ce plănuiam, ne-au sfătuin să fim ascultațori și să îndeplinim întocmai ordinele ce vor sosi de la cei în subordinea căror ne aflam. Într-adevăr, ordinele au venit repede. Ne aduceau la cunoștință că a doua zi trebuia să începem retragerea din teritoriul cedat. De data aceasta, retragerea se făcea în alte condiții decât cea din Basarabia. În fiecare zi trebuia să ne retragem câte 20 km spre noua frontieră, după care eram duși cu camioanele alți 20 km, unde așteptam unitatea militară ce ne luase locul.

Înainte de a începe efectiv retragerea, batalionul meu a primit ordinul să se deplineze la Oradea și să intre în curtea primăriei din acest municipiu. Acolo, în ziua de 1 septembrie 1940, ni s-a adus la cunoștință că în aceeași zi va sosi o delegație maghiară, iar noi trebuia să asigurăm ordinea. În fața primăriei din Oradea este o piață în mijlocul căreia se află o biserică mică. Aici trebuia să vină delegația maghiară, iar o companie de pușcași a batalionului meu, întărită cu plutonul de mitraliere pe care-l comandan, avea misiunea să îndeplinească ordinul încredințat. Era ora 10 când, pe strada care venea dinspre Ungaria, am zărit o coloană de mașini cu drapelele statului maghiar ce se îndrepta spre intrarea principală a primăriei. Imediat ce s-au oprit, populația maghiară din Oradea care se adunase lângă biserică a pornit spre primărie. În fața acestei situații, eu am facut câțiva pași înainte și am tras trei focuri de pistol în aer ordonând plutonului să se așeze cu mitralierele în poziție de tragere. Eram hotărât să nu las mulțimea să mai înainteze către primărie. Situația era destul de dramatică. În acele clipe de încorda-

re a sosit agentul de legătură și mi-a comunicat că domnul maior Schnabel îmi ordona să mă retrag cu unitatea în curtea primăriei. Imediat multimea a năvălit în față ca să asculte cuvântarea unui reprezentant al delegației. Cu ochii plini de lacrimi, m-am retras în mijlocul soldaților mei unde așteptam noi ordine. A doua zi am început retragerea pe şoseaua pe care venisem, îndreptându-ne spre Cluj. Săraca populație românească! Câtă jale și câtă deznădejde o cuprinsese! Prin localitățile prin care am trecut se cîtea în ochii bieților români ardeleni aceeași întrebare pe care o întâlnisem și în ochii românilor basarabeni: „În mâinile cui ne lasați? N-a fost destul că am suferit în trecut?” Fără să vreau îmi veneau în minte în acele momente din Răscoala de la Bobâlna, martirul lui Horea și Cloșca din anul 1784 la Alba Iulia, zbuciumul lui Avram Iancu, craiul Munților Apuseni. Mai târziu aveam să înțeleg eu mai bine de ce români transilvăneni din teritoriul ocupat erau atât de deznădăduți. Noii ocupanți, horthyștii maghiari, au înfăptuit imediat după ocuparea Transilvaniei de Nord acele crime de neimaginat de la Ip și Trăsnea. Femei, bătrâni și copii nevinovați au fost omorâți în mod bestial, aruncați în groapa comună, unii de vîi, apoi aruncându-se peste ei apă și var. Care a fost vina celor uciși? Una singură – erau valahi. Clasa dominantă maghiară, în timpul cătă Transilvania a făcut parte din statul maghiar, a inoculat zi de zi în sânul populației maghiare o ură de moarte contra românilor. Pentru această clasă de asupriori, români nu erau altceva decât „valahi puturoși”. Cât rău și câtă suferință a adus de-a lungul istoriei atât românilor, căt și maghiarilor acest sovinism, acest naționalism excesiv!

În acele zile de grea suferință pentru poporul nostru, mă întrebam cu capul plecat de ce a fost necesar de-a lungul vremii să se sădească acea ură de moarte între români și maghiari? De ce nu s-a lucrat pentru înfrângerea lor pe acest pământ atât de răbdător. Frâmântat de aceste gânduri, nici nu am simțit cănd am intrat în municipiul Cluj, acest oraș de legendă, construit peste vechea cetate Napoca romană. Aici ne-a întâmpinat una dintre cele mai mari surpize. În piata istorică din mijlocul Clujului, lângă statuia marelui rege „maghiar” Matei Corvin, fiul lui Ion Corvin de Hunedoara, se ridicase o tribună în vîrful căreia se aflau ofițeri germani, plini de ei. Nu îi mai cuprindea uniforma de îngâmășați ce erau, având alături pe frații lor în ideologie, ofițerii italieni. În zâmbetele lor de multumire, nu vedea altceva decât pe odioșii lor conducători: Adolf Hitler și Benito Mussolini. Ofițerii aceștia îi reprezentau pe conducătorii de atunci ai statelor lor aducând poporului român atâtă durere și jale.

În fața lor trebuia să defilăm și să le arătăm respect și dragoste. Cum i-am zărit, am întors capul în partea opusă, scrăsnind din dinți, apoi mi-am continuat marșul spre Dealul Feleacului. Aici se afla noua graniță cu Ungaria, graniță suferinței și a durerii poporului român. Pe această graniță am primit ordin să ne oprim. O lună și jumătate am tot străjuit uitându-ne cu tristețe spre Clujul iubit, o lună în care i-am primit cu brațele deschise pe cei care fugeau adăpostindu-se în România de urgia horthyștă. Printre cei fugiți ne-a fost dat să-i primim nu numai pe români ci și pe evrei. Horthyștii îi adunau, după spusele lor, în lagăre de unde îi îmbarcau în trenurile morții și îi trimiteau la crematoriile construite special de către nemți, pentru exterminarea poporului evreu. Nu puteam să nu mă gândesc atunci la cele pățite de noi în târgul Pârliți, când ne retrăgeam din Basarabia, unde evreii localnici ai acestui târg ne-au întâmpinat cu huiduieli și pietre. Cât aș fi vrut să vadă și ei pe acești evrei care fugeau de furia horthyștilor pentru a se adăposti în România. Aici locuiau oameni care le înțelegeau durerea, îi adăposteau și i-au ajutat mai târziu să meargă în țara lor de baștină.

După o lună și jumătate am primit ordin să plecăm la Sibiu. Ne-am întâlnit din nou cu cazarma noastră medievală. De data aceasta n-am mai stat mult. La cărma țării se afla un nou guvern, al legionarilor în frunte cu generalul Ion Antonescu. Eram acum aliați fideli ai țărilor Axei Berlin – Roma. Ne întrebam între noi ce fel de alianță o fi și aceasta? Ce ne leagă pe noi români de aceste țări ai căror conducători au adus atâtă nenorocire pe capul poporului român? Acum uniformele militare ni se păreau prea grele pe umerii noștri. Am avut noroc că le-am dezbrăcat repede. Am fost trimiși acasă ca să le povestim celor care nu știau despre faptele noastre de arme în acele momente dureroase de părăsire rușinoasă a teritoriilor românești unde frații nostri de sânghe aveau să îndure oprimarea străină.

CRONICĂ

Naufragiu în limita bunului simț

Ion Popescu Brădiceni

Poetul simte „singurătatea lui Unu cu sine/mereu visând la o călătorie în Australia”. În consecință, „cât mai departe de Sinele celălalt/în pridvoarele somnului/printer lucruri supuse și adevăruri/și fără teama de moarte/să sfâșiem umilința Cuvintelor/lângă izvorul din rădăcina copacului fulgerat”. „Căutând poate chiar nemurirea”, Ioan Tepelea e un călător uimit care a traversat precum Henri Michaux marile încercări spirituale. Călătoriile sale sunt imaginare, pentru el există întotdeauna un spațiu ce trebuie explorat: cel exterior sau cel interior. „Esențialul este – mă intrigă profitabil Raymond Jean – să găsești un fișă în care să te simți străin, „unde, de parte”, să te îndrepți către un „aiurea”, către „piramidele din copilărie” (*Transparentă*). Ioan Tepelea a găsit acest „aiurea” în profunzimile propriei lui ființe, căci „fereastra-i deschisă și sufletul plin”. Pus în ramă, proiectul de poem este însăși oglinda, „pe față cuprinderii însemnând clipa fără memorie”, „picurată din lujerii vieții ca o diferență specifică/dintre culori/dintre înțeleșurile cuvintelor/dintre ființe și lucruri” (*Transparentă*). Imaginația divină traduce verbul divin în forme și culori; ea face să se ivească în oglinda pasivă și netedă a Înțelepcinii o lume nouă, o lume de sunete și de culori, de forme și de imagini, lume de armonie și de frumusețe care îl exprimă pe Dumnezeu în fiecare din imaginile sale nesfârșite la număr („Ochiul tău nu mă-ngerăduie în privire/acum/e rostit altfel”, *Fluvii albastre*). Ochiul poetului (pe care nu-l sperie nici chiar Mântuitorul, pentru că miracolul e normal) „e – acum o oglindă/sălbatecă/surdă/indifferentă”, pentru că s-a contemplat în Apa resemnării, pentru că de fapt imaginea este expresia neființei sau a nimicului, este o ficțiune, o „biserică goală... înlăuntrul surpându-se în tăcerea mistuitoare/imensitatea/intensitatea/adâncul/statornicul/din acest Univers” (*Ochiul*). Tocmai această surpare pare să fie soluția salvatoare: hăituite prin prăpastii și abisuri, miraculosul, indicibilul, incomunicabilul, sunt urmărite în microfenomenele gândirii nude și exorcizate. Starea de melancolie este străbătută cu amănuntul. „Ochiul necunoscut al materiei e de veghe potrivit spiritului utopic-naiv/se decodifică râsul și plânsul dintre cuvinte”. Căci melancolia e tragică și desfătătoare deopotrivă; natura e simultan obstacolul și garanția salvării; omul devine, de cele mai multe ori, melancolic în mijlocul naturii; iar melancolia e una dintre premisele imperios necesare creativității. „Ca o rouă bolnavă iluzia a alunecat de pe soclu” (*Intr-o melancolie*). Posibilul, iluzia și memoria („doar atât vreau acum să-mi amintesc despre mine...”) sunt cele trei roluri ale adâncimii spațiale. „Ea se prezintă reflexiei și ca parabolă a posibilului, a iluzorului și a timpului” („vămuit este totul în locul unde mă odihnesc/indobitoct de prostia și agresivitatea timpului/ce destramă născutele existențe înainte de existență”). Ceea ce „aici” e resimțit ca afirmativ devine „acolo” dubitativ. În splendoarea formelor sale, în liniștea rece a peisajului contemplat, pândește răcoarea neantului. Adâncimea spațială e echivalentă adâncirii în timp. A privi înseamnă a-ți aminti. Depărtarea devine prilejul unei coborâri în sine, adică al unei apropieri de sine. „Nu există, aşadar, un mai scurt drum către chipul tău mai adânc – conchi-

de Andrei Pleșu - , către <<vechimea>> ta arhitecturală, decât contemplarea inmărmurită a zării”. În *Autoportret* Ioan Tepelea fixează translucid aceste coordonate intrinseci: „Sunt picătura plorii-n calea vremii/o păpădie-n câmpul neumblat./ Sunt lutul îndoielii dintr-un gând - /o lacrimă a iubirii-n orizont...”. Mioritica înțelegere a morții este convertită de retragerea lumii în adâncime pentru ca ea să fie înregistrată sub specia esteticului. Căci dacă apropierile conduc la conținuturi, distanțele conduc la forme... „Cântecul din gândul nepereche” rămâne, produs de imagine, ca organ al depărtării. Aparențele sunt reale, depărtările – ideale (imaginare). Poezia poate fi expresia absolutei continuității dintre aceste extreme. Iluzia nu e posibilă decât într-o ambianță favorabilă ambiguității. Iar această ambianță e depărtarea însăși, în cuprinsul căreia lucrurile ezită între real și posibil, între adevăr și închipuire: „Când mă apropii de mare în somn/absența oglinzi e doar o iluzie/de unde începe eroarea pândește un ochi/necuprinsul din gând inventează destinul/ca un har supreme nu ne mai sătărăm/a fi eternă nemăsură” (*Nemăsură*). Utopia sau criza imaginariului își află contraponderea în textul paradiziac. Căci „paradisul nu doar exprimă proximitatea divinului, ci, pe lângă această, limbajul care îi alimentează geografia simbolică”. Naufragiul când nu e „în limita bunului simț” este în „eterna nemăsură” a spațio-timpului sacru, care, dacă nu-i piramidă („construim piramide în gând”), e „propria casă” – poemul *Definiții*.

„Cea mai importantă și cea mai stranie aventură” este aceea a morții („inevitabil și previzibil vom da de sfârșit, /stăpânind totul în univers, / stăpânind chiar propriul nostru sfârșit!” – *Oroligu*). Nebănuite de materie și de spirit, visele mor, conștiința însăși expră, în locul metaforelor și metonimiilor memoria secretează definiții. Începând a se risipi într-in vis inocent, nelămurit și îndoelnic, poetul constată existența unui limbaj în schimbare: limbajul imagini pure sparte dintr-o oglindă; naufragiul acesteia ete moral („în limita bunului simț”) clasic, deși visul ţine de romanticitatea scriitorului modern. „Neorânduiala stârnită de influența cuvintelor/demagnetizate și ele de un vid prea evident” este însuși poesisul în cruditatea lui de haos gravid cu lumea primă și cu lumea secundă, poetică, cu „miracolul unei priveliști”, refuzată mereu de sentimentul rușinii. „În căutare de un alt adăpost” (căci, vai, „nici anotimpul și niciurgerea timpului nu pot intui capătul prea ascuns al tăcerii de dincolo de frontierele frunții și aripei păsării/evadată din fascinația simțurilor/ca dintr-o masivă utopie cuprinzând numai lucruri de prisos/cu care din alchimiile firii vei intra în neant?”) Ioan Tepelea descrie mai întâi „chipul tainei”, ca, imediat, s-o vadă „înflorită ca visul dintr-un nor pustiu”. Întocmai madlenei proustiene în ceai, „ne vom topi încet în luciul alb”. (Chipul tainei, al oglinzi, pe care-l străbate doar ploaia gândului.) „Între vis și tăcere nu-i timp”, se naște o nouă dimensiune: reîntoarcerea în monadă, reînnoirea. „Privirea albastră s-a ascuns printre flori”, concentrată, vizuinea poetică se transfigură ea însăși, în esență superioară; între peisaj și tainele inconștientului se stabilește o relație stranie. Albert Béguin o numește întoarcerea

universului la originile sale, în starea devenirii dintâi. „În fața acestui spectacol, spiritul e cuprins de o uimire salvatoare care e alementul firesc al poeziei: totul e nou în sine și în afară de sine, totul e asemenea zilei dintâi a creației... Toate aceste revelații lăuntrice, poezie, gândire, contemplație, memorie și reminiscență se asemănă prin aceea că nescot din succesiunea obișnuită a faptelor pentru a ne transporta într-o altă durată, într-un timp <<nou-născut>>”.

Ochiul sacru îi corespunde un tărâm sacru: o bibliotecă de pildă, dacă e să-i dăm crezare lui Adrian Marino sau Dan Pavel. Prima carte e marea Carte a Naturii. „Aproape toată cultura scriată se bazează pe cele două metefore (lumea ca o carte și cartea ca o lume). Cartea este simbolul universului („Aceasta este o carte,/acesta este un om – spune profesorul - /arătându-mi biblioteca înaltă/de unde vedeam întreg pământul” (*Ochiul sacru*)). Dar „cărții nu-i slujise oglinda - /lângă trup, la intrare, /lumina/ochiul sacru al măsurii tuturor lucrurilor”. Devenind oglindă, metalimbaj, cartea pierde statutul de logos în favoarea celei de text. Ca oglindă, cartea este opacă. „Opacă fiind și neputând fi adâncită, înțeleasă, interpretată, hermeneutizată, cartea devine un operator: text. Chiar dacă poetul năzuiește a obține cartea lunii, jocul de oglinzi pus în mișcare e un mijloc eficace de a sugera labirintul existențial. „și-atunci „ar fi de ajuns poezia căutându-te în eternitate”, de unde „ai vrea (totuși – n.m., I.P.B) mereu să te întorci/în Alt Sine”. Însă cuvintele răspund unei anumite misiuni numai pe jumătate, căci ele păstrează doar prea puțin din intensitatea ontologică a logosului. Ele încearcă a recupera starea de grație (har). Dacă îmi arunc ochii prin textele sacre sau magice, pot observa cu ușurință caracterul lor condensat și percutat. Textele lui Ioan Tepelea au un caracter post-percutant, tinând, evident, de transmodernism. Ca atare, în „monada în care vizezi și săruți/ochiul timpului admirându-se pe sine” devine, terifiant, ucigator, și „stele-fantomă se-nșiră în Calea Lactee”, doar întoarcerea în Alt Sine constituind „calea unei noi răsăriri”. Sau poate – de ce nu? – „e-un diamant înlăuntrul ochiului meu”, pe care știindu-l poți declara că reflexele oglinzi ar trebui să fie mai bine distinse de acele forme, considerate inferioare, care sunt umbrele. În timp ce umbra este locul unei prezențe-absență, trecând drept un element complementar mai degrabă decât unul concurrent, mai degrabă proiecție decât o sosie, imaginea din oglindă poate fascina până la uitarea originalului. „și totuși umbra invită la regăsirea feței ascunse a celui căruia îi este vizibilă doar silueta, se dovedește mai reală și mai puțin „înșelătoare decât imaginea-oglindă” (o amăgire-mi transpare ca dintr-o oglindă”). Dar când alte oglinzi se interpun între ființă și dublul ei („spre polul sud aleargă zilnic umbre/și cântă alele cerului”) acestea servesc la transportarea imaginii ființei, făcând posibilă translația formei către cauza sa ascunsă. Într-adevăr, „funcția proprie a reflexului optic poate fi comparată, în mod analogic, cu cea a unui ecou sonor, apropiere cu atât mai semnificativă cu cât permite îndepărtarea fenomenului specular de singurătatea sa optică, sursă a iluziei, pentru a-l pune în sinergie cu o manifestare plurisenzorială și ființei”.

Experiența speculară nu este doar contemplarea ființei proprii în carne și oase (vezi *Oasele minții*), ci o dezvoltare, o manifestare a ființei în sine, a identității esențiale a poetului („lucrurile esențiale aparțin antichității”, *Ochiul sacru*). „Nu putem, oare, concluziona, din acest raport al ego-ului cu oglinda, adesea invocat de psihologi că imaginile reflex, nefăcând altceva decât să tindă către existență, participă la o dezvăluire a ființei, pe care ele o prefigurează, înainte ca aceasta să fie total determinată de limitele intrării sale într-un corp? – se întreabă Jean-Jacques Wunenburger.

Ba da, pot concluziona: „Cerbul memoriei ne poate paște în vis. Între oglindă și vis, relația e simultan metaforică și metonimică. Visul este oglinda inconștientului. Ideile lui Novalis despre poezie și vis par să-i fie cunoscute lui Ioan Tepelea (vezi *Visul lui Rilke*). Viața noastră nu e un vis – pare să ne însțiințeze poetul -, dar trebuie să devină unul, și sunt semne că va reuși. Visul poate fi prima schiță a unui viitor miraculos, deci e profetic. Modelul profetic și al oricărui poezie autentică îl dă sinteza dintre libertatea totală a visului și conștiința din timpul veghei. poetul invocă hazardul. El folosește lucrurile și cuvintele ca pe niște clape, și totuși poezia constă în această creație întâmplătoare, dar voită, intențională, ideală.

Visul lui Rilke

Adevăratul mit al lui Rainer Maria Rilke, dincolo de figura lui Orfeu, este acel Weltinnenraum, spațiul lumii lăuntrice a poetului – susține Stefan Augustin Doinaș. Este un mit modern creat de Rilke, o plăsmuire fabuloasă ce ține exclusiv de limbajul poeziei („pe poteci singuratic se mai plăsmuie adevărul asemenei minciunii”, *Memoria visului*).

Compenetrație între suflet și lume, lirica lui Ioan Tepelea este consecința explozivă a unei interiorități afective înglobate.

Înlăuntrul visului, nesfârșita plutire se coagulează într-o icoană, clipa se solidarizează cu amintirea ignoranță-n poem; eliberat poetul refuză tributul (chiar dacă ar fi încă util) și chiar dacă timpul naște-nrebări; vorbele se topesc într-un zâmbet sarcastic și dureros trecut prin oglindă spre ipostaza de zbor către un sacru loc; meditația egoistă poate degenera într-o refuzare a propriei sineîntăți și, cum lașitatea pare de neconcepție, formula lui Heraclit nu se impune categorică; „s-a rostogolit idiotul de trup, avârlit afară de timp”, „în căutarea unei intuiții care să corespundă tăcerii”, unei poetici a *tăcerii* reinvestite postpercutant și transmodernist; și atunci intertextualitatea ar fi tocmai ceea ce căutăm, noi, poeții mileniului acesta: cartea totală („citează și de Homer și de Shakespeare ne învăță negreșit/vocabularul nostru este modest și-l lipsește profundimea”), simularea intertextuală a lumii este indicul cert al fazei apocaliptice a cărții totale, în care logosul devine cuvânt, iar înțelesul-semn.

Spațiul poetic (și poetic) este o succesiune și circularitate de oglinzi, de ființe imaginare care (ne) aspiră, inspiră și respiră din ele; origine metamorfoză își așteaptă limpezirea, stabilitatea, „vom ști oare vreodată dacă într-adevăr existăm într-un vis”, mai ales când visul ca atare ni se relevă ca o sinteză, transfigurată, „iluminată de conștiință, va veni o zi când omul va veghea neconținut și va dormi totodată; să visezi și în

același timp să nu visezi”. Sinteza asta este opera geniului („până-ntr-atât cât mai pot am să mă chinui fulgerat de un vis”).

Prințesa de Saxa este yinul poetului androgenic; el se dedublează ca Narcis, coboară ca Orfeu în infern, delireză în voie, chiar suprealist, pentru că „plutește în aer binecuvântarea cerească”; intră „în monadă distilat de atâta răbdare”, face pactul faustic („pata aceea din suflet reprezentă o semnătură”) ca să-și apropie „beautitudinea clipei”, dar misterioasa călătorie păeșe o farsă ce-i îngâna rostirea cu-o „vorbărie goală” (vezi *Îndreptățit la căderea în gol*).

Pentru poetul Ioan Tepelea intimitatea cu lucrurile e o uluitoare deschidere, un spațiu interior în care universul, până în cel mai insignifiant amănunt al său, e purtat ca un făt miraculos („se revarsă neintenționat imaginea din izvorul ereditar”). Poezia lui trădează practica îndelungată a unei nupțiale intimități cu cuvintele, care sunt ființe vii, a unei legări de cuvânt în mod chimic și alchimic.

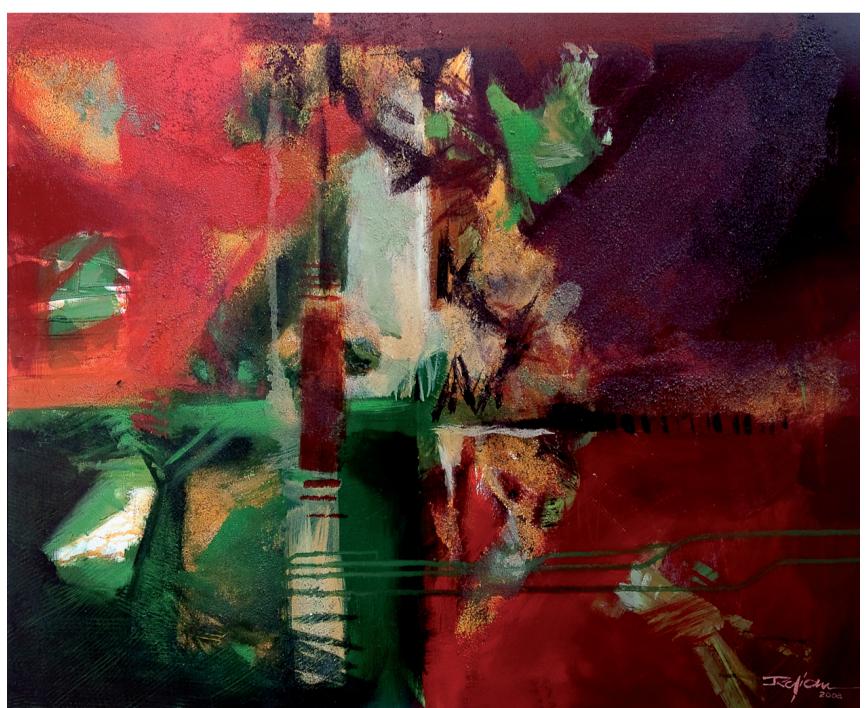
Pentru Ioan Tepelea, ca și pentru Rilke, afirmarea vieții și a morții se reveleză ca formând una. Admiterea uneia și excluderea alteia ar fi o limitare care-ar exclude orice infinit. Moartea este fața vieții, care nu se află întoarsă către noi, și pe care noi nu ne-o lămurim. Ce alte argumente îmi mai pot înclesni o *metalirică* a celui „vizat” în acest metatext cu pornire din Rilke? Nesfârșita sondare atât a dincolo-ului, cât și dincoace-lui; țeserea din nou a realității din împletirea cuprinderii (depărtarea) și a pătrunderii (apropierea penetrantă); învățarea unui nou idealism, „tot atât de complet pe cât de hotărât”; compunerea imaginii poetice din vizuirea Largului și din scrutarea intensă a detaliului; harul și cultul (și cultura) imaginii (*ut pictura poesis*); înlocuirea exaltării mistice (cu tendințe spre abstracționi) cu una trasă înspre concret, lucrativă, dar și înspre simbolic, georgică. „Răscuirea vagului mistic în concrețețea cotidiană face ca însăși relația cu mitologia creștină să se schimbe în ipostaze felurite, de la panteism la umanizarea îngerilor”.

Poetica lui Ioan Tepelea este Confesiune, este transfigurare a suferinței. Poetica lui își are temeiul în afirmarea consubstanțialității poetului cu poezia. Poematizarea este o devenire a poetului într-o poezie. Poezia se face pe sine, însăși elaborarea ei este devenire a poetului într-o poezie; se luptă cu tainele lumii ca Iacob cu îngerul; este o poezie a sensibilității metafizice, dacă ar fi să uzăm o sintagmă a lui Nicolae Balotă.

Așez spre final în dreptul lui Ioan Tepelea: o sistematică pe linia antipoesisului; tradiția hermetică/hermeneutică, socotirea întregului fenomen poetic modern drept o nouă gnoză (transmodernismul); coexistența viziunilor cosmogonice, încercările de desacralizare/resacralizare; creația mitopoetică; legarea tradiției de inovație (mărimea unui poet se măsoară în puterea lui de a întineri și de a duce mai departe, scoțând-o din litera moartă și transplantând-o sufletul viu al vremii, tradiția literară a nației sale); organicitatea esențială a poeziei; estetica expresionistă a tipărtului, a strigățului („Doare ceasul acesta ce s-a cuibărit în strigățul meu ca-ntr-o moarte”); obsesia originarului, a necrea-

tului; obscuritatea sugestivă (astfel poetul nostru percepe și exprimă corelații subtile, disprețuiescă asociațiile comune de cuvinte, caută afinități ascunse, obscure, stilul gândirii determinând stilul expresiei); arta compozitiei, tehnica echilibrului, a proporției, a gradării; reflecția asupra poeziei absolutului; relația dintre tendință originară spre formă și sensul intim al existenței; poematizarea actului însuși poetic, a ființei poeziei.

O meta poetică a lui Ioan Tepelea s-ar bizui, firește, pe câțiva termeni de fundamente: intuiționismul, fenomenologia, artiscitatea, poeințul, poiesisul, noosfera, poesfera, tehnosfera, mimesisul, antimimesisul, simbolul și metasimbolul. În cele ce urmează voi realiza doar un fel de minicompendiu al acestieia, în care poezia e „pacea luminii/pacea cuvintelor și necuvintelor”; „după un vechi ritual răscuirea între cuvinte”; „o posibilitate de mult căutată”; „până la urmă chiar o formă de bun simț”; „intuirea în străfunduri până la revelație”; „oportunism veridic/dezinteresat/suspendare a judecăților dogmatice a firii”; „moartea viața geniul rafinamentul – teme majore/pretenții/moșturi estetice”; „limbajele noastre ca un gard viu”; „conținutul/substanța/materia”; „dansul silabelor”, „echilibru... care se dedublează”, „viața de sticlă”, „șoapte de foc”; „după icoană ascuns/travestit/gândul”; „amnezii lăuntrice în oglinzi năruite/undeava într-un perpetuu abis”; „visul lăuntric/ocult/eseul... deja scris”; „atmosfera înaltă a spiritului întortocheat/liber spre faptele lui metafizice certe și generoase precum/o învățătură de minte cu rădăcinile arse de timp/sub semnul înțelepciunii”; „zidirea unei relatări, stăpână pe fapte”, scoaterea din „copii după cuvinte împovărate de șoapta oglinzi”, vorberea în neștiere cu ochii plecați „în fața vorbelor mari/spuse de cine știe ce însăși coborât/pe tabla de sah a istoriei/tocmai din Olimpul carnavalesc”, „o alchimie anume... conversația... dând să scape din eprubetele vorbirii”; „seria de imagini vorbind de la sine/o vorbire interioară în fața oglinzi”, preschimbarea trupului „într-o așezare suavă de vorbe”, trăirea dincolo de cuvinte și de adevăruri, sub semnul luminii; „oceanul privirii tot mai adânc”, „gândurile zvâncind în zidul cuvintelor”, povestirea întâmplărilor „așezate vrăjitoare la temelia catedralei”, „oglinda cu versuri”, „ciudată descriere cu jumătăți de cuvinte/cu visele îndoite și-acoperind chipurile pe jumătate”; „orbitoare viața silabisită și înțelegere/a cuprindere a totul”; „aducerii aminte vitralii scurse în cioburi”; „linii rescrise”; „o poveste tot mai măruntă”; „mișcare fictivă a sângelei”; „metafizica orizontului/care îngheță îngheță ce-a mai rămas/din miciuinea omului mic/din valorile lui anamorfice”

Modernism și avangardism la interferența secolelor XIX – XX

Impresionismul muzical, sinteză sensibilă a modernității

Tant d'horreurs n'auraient pas été possibles sans tant de vertus.

[Paul Valéry *La Crise de l'esprit*]

Modernismul, avangardismul și impresionismul muzical, la interferența secolelor XIX–XX, sunt consecința „scizii irreversibile între modernitate, în sens de etapă în istoria civilizației occidentale [...] și modernitate în sens de concept estetic”¹. Elementul de asemănare dar și de deosebire între cele două modernități este timpul: timpul calculabil, pragmatic, eficient și ireversibil și timpul reversibil, ritualic, poetic, al re-teritorializării exotice. Creația marilor impresioniști, Ravel și Debussy oferă imaginea epocii într-un contur artistic deja personalizat, inconfundabil: „Când Debussy visează să creeze în muzică o nouă dimensiune temporală, el nu dispune decât de o limbă esențialmente continuă, cu care trebuie să exprime tocmai discontinuitatea unui discurs până atunci insolit”². Consideră că aproape de două sute de ani muzica fusese îndepărtață de ineditul dimensiunilor modale. Sonoritățile creațiilor sale dobândeau spațialități picturale, într-un nou limbaj sonor. Creația sa este aceea ”armonie oculară”, promovată de iluministi: „Când muzica nu pictează nimic nu e decât zgromot”³. Dacă Debussy era un „romantic” impresionist, Maurice Ravel, cu 13 ani mai târziu, poate fi considerat un „clasic” al impresionismului. Piese sale au un contur precis, de aceea Stravinski l-a numit “un fabricant de ceasuri elvețian”⁴. În *Miroirs* (1904 - 1905), prin cuvintele lui Shakespeare, Ravel își confirmă crezul estetic, *oglinda* feed-back al realității: “Că n-ai oglindă-n ochii tăi să-ntoarcă / Ascunsul merit chipul să-ți arate / Pe care umbrele-au căzut”⁵. Amândoi trăiesc în timpul celor două modernități, la interferența secolelor XIX–XX. Pictura sonoră și «oglinda» sunt două coordonate moderniste, scopul și imaginea *eficienței* reflectate, transformate în elemente de limbaj «impressionist». Charles Baudelaire, ca teoretician al modernității estetice, în eseul său, *Le Peintre de la vie moderne* (1863), o definește astfel: « Modernitatea este fugitivul, tranzitoriu, jumătatea artei în care cealaltă jumătate este eternul și imuabilul »⁶. Definiția lui Baudelaire surprinde însăși dinamica auto-negării care explică perenitatea fenomenului. Prima apariție a noțiunii și semnalată în anul 1057 și atribuită Papei Grigore al VII-lea care, cu acest termen caracteriza

1 Matei Călinescu *Cinci fețe ale modernității* POLIROM 2005, p. 52.

2 Cornel Tăranu, Elemente de stilistică muzicală, vol.I, Cluj 1981, p.7

3 D'Alembert: Toute musique qui ne peint rien, n'est que du bruit.

[tr.n.] Discours préliminaire à "L'Encyclopédie" apud Joëlle-Elmyre Doussot, Musicologie, Le clavicin oculaire du Père Castel <http://papiers.universitaires.pagesperso-orange.fr/musico15.htm>

4 Harold C. Schonberg Viețile marilor compozitori Ed. Lider- București, p.448

5 W. Shakespeare Julius Caesar act I, scena 2. Trad. Tudor Vianu, Ediție bilingvă, Pandora Târgoviște 1999, p.21.

6 La modernité, c'est le fugitif, le transitoire, le contingent, la moitié de l'art, dont l'autre moitié est l'éternel et l'immuable [tr.n.] (www.etudes-literaires.com/modernite-xix.php).

relația sinodală: „modernitas nostra”⁷; *modernitas* era considerată ca element tranzitoriu între *antiqitas* și *renovatio*. Modernitatea este posibilitatea schimbării regulilor, dar și acel repaus relativ, până când își duce la bun sfârșit „cu măsura” și „tocmai cât trebuie” (modo⁸) toate acțiunile prezentului (hodiernus⁹). Ea impune „moda zilei”, dar nu arbitrar, ci ca pe o regulă a evidenței pe care René Descartes o enunțase în 1637: „...de-a nu accepta niciodată un lucru cu adevărat dacă nu-mi apărea astfel în mod evident”¹⁰.

Omul modern este omul burghez pentru care valoarea e dată de *eficiență*. Figura arhetipală a omului modern este Faust (lat. faustus - favorabil, fericit, norocos), personaj dual care a existat în realitate, contemporan cu Reforma lui Luther și care își va continua existența ca „personaj conceptual”¹¹ al modernismului și pentru care singura certitudine este relativitatea existenței.

Alături de *modernism*, *avangardismul* este o prezență inseparabilă. În „jumătatea fugitivă” a modernismului, se regăsește, „garda avansată”- *avangarda* salvând mereu imaginarul din propria-i captivitate. În cartea sa, *Cinci fețe ale modernității*, Matei Călinescu consideră că „noțiunea culturală de avangardă [...] se datoră filosofiei utopice a lui Saint Simon”. În 1803, în *Scrisoarea unui locuitor din Geneva către contemporanii săi* (*Lettres d'un habitant de Genève à ses contemporains*), Saint Simon expune proiectul utopic al unei societăți conduse de savanți și artiști. Terra ideală era Anglia, patria lui Isaac Newton, figura centrală care polariza spiritul epocii. Chiar cu două secole mai târziu, „lumina” spiritului rămânea pentru Saint Simon, acel semn heliocentrist care a revoluționat lumea, afirmând că „...forța de inerție va fi singura care se va opune vederilor mele”¹².

Elementul dinamic, spiritul combativ al avangardismului francez este *fronda*. Originea franțuzească a frondei este motivată de evenimente reale care au purtat această denumire. *Fronda*¹³ era denumirea perioadei cuprinsă între anii 1648-1653, în timpul minoratului lui Ludovic al XIV-lea, caracterizată printr-o serie de războiuri civile și ultima înfruntare de amploare din istoria monarhiei; în perioada imediat premergătoare Revoluției franceze din 1789, *la fronde (praştia)* era arma care speria autoritățile. Ca figură de stil, fronda este o metonomie; (gr. metonymia) „re-numirea” cauzei cu efectul o apropiere de semioza jocului în care semnificatul și semnificantul se suprapun. Suprimarea distanței între cauză și efect, dintre semnificat și semnificant poate lămuri fugitivul frondei și lupta ca scop în sine. Spiritul de frondă poate însemna orientare către obiect, orizont, deschidere; creația de avangardă este creația-replică pe măsura „rivalului”. Ca „jumătate fugitivă”, lupta ca scop în sine conferă avangardismului atemporalitate; el are o permanență latentă din care poate eclata oricând în funcție de situație. Inerența situației explică avangarda ca semn slab, izolat și de multe ori, tragic. „Conform tezei filosofiei existențiale [...], semnul apare într-o situație, într-o poziție dată, concretă spațio-temporal, adică într-un anumit context.

Semnul e în relație cu situația în care apare: o nea-

7 Hans Robert Jauss (1921 - 1977) Modernitate în tradiția literară apud Yves Vadé Ce que modernité veut dire (I) Presse Universitaire de Bordeaux p. 8-9. books.google.ro/books?isbn=2867811546...

8 M. Stăureanu Dicționar Latin – Român Editura Scrisul Românesc, Craiova 1913.

9 Ibidem.

10 René Descartes Discurs despre metoda de a ne conduce bine răjuină și a căuta adevăratul în știință Editura Academiei Române 1990, p. 122

11 Noțiune creată de filosoful francez Gill Deleuze (1925-1995) în studiul său elaborat în colaborare cu Félix Guattari, Qu'est-ce que la philosophie ? (1991)

12 „...la force d'inertie sera la seule qui s'opposera à mes vues”. [tr.n.] Bibliothèque nationale de France, p. 33 <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k833303>

13 Encyclopædia Britannica, articolul: Fronda, ed. Evans-Goodpasture, 2010.

Mihaela Sanda Popescu

gă sau o afirmație. Dacă puterea semnului provine din situație, care e un fel de izotopia semantică, atunci semnul e un semn slab”¹⁴. „Semnul slab” este paradoxul frondei și al avangardismului și implică o existență temporară, dramatică, neînțeleasă de contemporani. Semnul și izotopia semantică, avangarda și situația sunt în relații biunivoce; semnul negând sau afirmând situația, antrenează complexul de acțiuni care poate lua forma *spectacolului total*. Toate mariile schimbări din istoria muzicii au început cu *spectacolul total* care impune de fiecare dată, o nouă formă și o nouă expresie artistică. *Spectacolul total* de la formă la concept, se regăsește în confrontarea ideilor din extrema barocă a modernității (Camerata florentină), în polemică (*La Querelle-Cearța*) anilor 1752 -1754 din Franța, în expozițiile universale, în viața de cabaret, în exotismul ca alternativă la noua epocă a fierului, în sincretismul spectacolului de operă, în sinestezile impresioniste, până la deconstrucția daidastă. Elementul de identificare al spectacolului total este acel *spațiu liber* din forma neșlefuită a perlei - *barocul tuturor timpurilor*.

Impresionismul la interferența secolelor XIX–XX, nu este o apariție spontană. A existat mereu un fond ideatic francez în care senzorialul a fost considerat, pe lângă prima formă de cunoaștere și domeniul care impune și verifică regula carteziană a *evidenței*. Decartes dezbată senzorialul, în lucrarea sa din 1633, *Le Monde ou Traité de la lumière*, lucrare retrasă în anul celebrului proces intentat lui Galileo Galilei, din cauza concepției care continua heliocentrismul lui Nicolaus Copernic (1530). Afirmațiile lui Descartes explică elementele simbolice, de limbaj impresionist: „Natura nu va putea stabili un anumit semn care să ne facă să avem sentimentul luminii, chiar dacă acest semn nu are în sine nimic care să fie asemănător acestui sentiment? Si n-a hotărât ea râsul și lacrimile ca să putem citi bucuria și tristețea pe fața oamenilor?”¹⁵ [tr.n.]. Astfel, lumina din culoarea impresionistă devine expresia sensibilă a bulversării heliocentrice, iar disoluția tonală, corespondența sonoră a concepției antigravitaționale și a imponderabilității spirituale. Refugiu din fața asaltului industrial declanșează o Lume nouă (*Nouveau Monde*) care să nu semene cu tot ce ne atinge. „Or nu e nimeni care să nu știe că ideea de măngâiere sau de durere, care se formează în mintea noastră cu ocazia corpuri din afară care ne ating, nu are nici o asemănare cu acestea. [tr. n.]”¹⁶ Lumea nouă, lumea exotică – exotismul va fi definit, în 1918, de Victor Segalen¹⁷ ca « percepție acută și imediată a unei eterne neînțelegeri »¹⁸. Nu întâmplător, exemplul folosit de Decartes este aceeași *fronde (praştie)*, din care țășnește piatra în linie dreaptă, linia dreaptă fiind, în accepția carteziană, individualizarea, desprindererea de «mișcarea de rotație» - semn teluric al anghrenajului industrial : „Mettez, Impression: Soleil levant !”¹⁹.

14 Aurel Codoban Eero Tarasti, Existential Semiotics, De la pragmatică semiotică la semiotică cu subiect existențial – Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis, 2001 <http://www.scribd.com/doc/10237776/Aurel-Codoban-De-La-Pragmatica-Semiotica-La-Semiotica-Cu-Subiect-Existential>

15 René Descartes *Le Monde ou Traité de la lumière* (1633) Extraits: Nature ne pourra-t-elle pas aussi avoir établi certains signes, qui nous fasse avoir le sentiment de la lumière, bien que ce signe n'aît en soi rien qui soit semblable à ce sentiment ? Et n'est-ce pas ainsi qu'elle a établi les ris et les larmes, pour nous faire lire la joie et la tristesse sur le visage des hommes ? p.5. <http://bibliotheque.uqac.quebec.ca/index.htm>

16 René Descartes *Le Monde ou Traité de la lumière* (1633) Extraits. Or il n'y a personne qui ne sache que les idées du chatouillement et de la douleur, qui se forment en notre pensée à l'occasion des corps de dehors qui nous touchent, n'ont aucune ressemblance avec eux. p.5. <http://bibliotheque.uqac.quebec.ca/index.htm>

17 Poet, medic, etnograf și arheolog francez (1878 - 1919).

18 Aubert, Laurent - Muzica celuilalt – Ed. Premier, Pitesti 2007, p.14.

19 Puțeti, Impresie: Răsărit de soare, răspunsul dat de Claude Monet, în 1872, asupra titlului ales, cu ocazia întocmirii catalogului expoziției. <http://ro.wikipedia.org/wiki/Impresionism>

Curierul

Doru Strîmbulescu

Acest manuscris l-am descoperit în lungile mele nevoințe și căutări prin arhiva Marii Biblioteci. Nu știu, nici dacă povestirea aceasta conține vreun gram de adevăr și, nici când și de cine a fost scrisă. Dar am scos-o la lumină pentru aceia care, în scurta lor viață, se străduiesc să afle măcar și o particică infimă din Marele Adevăr, dar și pentru cei care se amăgesc că l-au găsit.

Autorul

Când deschise ușa, în față îi apără un individ înalt, subțire precum o trestie, cu un păr lung și negru ascuns sub gluga pelerinei stacojii ce îi atârna de pe umeri până la pământ, iar în ochi avea o lumină venită parcă din altă lume. Această lumină îl pătrunse dintr-o dată pe Marele Sculptor, ca o săgeată aruncată de un arcaș invizibil direct în inima acestuia. Individul se prezenta ca fiindomul pe care Ordinul îl desemnase să-i înmâneze un mesaj. În timp ce făcea aceste oficii, acesta scoase de sub pelerină un cub din lemn de abanos și i-l dădu Marelui Sculptor.

Prezența purtătorului de mesaj, acolo în fața ușii sale, lumina aceea care-i izvora din ochi cu o forță irezistibilă, cubul acela misterios, îi treziră Marelui Sculptor o serie de sentimente contradictorii. Nu înțelegea de ce Marele Maestru alesese această modalitate de a comunica cu el. Dar, în sfârșit, asta era situația. Nu avea ce face. Se gândi că ajunsese Mare Sculptor după ce a parcurs un lung traseu inițiatic în cadrul Ordinului. Că luptase mult cu el pentru a nu se lăsa dominat de ispite, iar ceea ce era acum, datoră în bună măsură Ordinului. Aici se modelase ca om și ca artist. Ca membru al Ordinului își ridicase un templu interior. Învățase ce este loialitatea și credința. Tocmai de aceea simțea că momentul acesta va marca o schimbare profundă și un salt uriaș în viața sa, dar și o nouă atitudine în ceea ce privește creația sa artistică.

Înțelegând, vroia să-l întrebe pe cel trimis de Marele Maestru ce anume avea să însemne acel cub și ce mesaj ascunde, dar se stăpâni. Când se despărțiră nu-și spuseră prea multe vorbe. Nici nu era nevoie. Numai că, doar după câțiva pași, Curierul se întoarse spre Marele Sculptor, care tocmai îl conducea cu privirea, și-i spuse: Ei bine, dacă vrei ca visul tău să se împlinească, iar opera ta să cunoască strălucirea marilor capodopere, va trebui ca până la miezul nopții să descifrezi mesajul transmis de Marele Maestru. Descifrându-l vei înțelege rostul întâlnirii noastre. Aceste cuvinte le spuse pe un ton plin de siguranță, prevestitor aproape, apoi se îndepărta pe aleea mărginită de trandafiri roșii și galbeni, cea care făcea legătura dintre casa Sculptorului și drumul ce ducea la Marea Bibliotecă aflată în incinta Catedralei, și dispără în spatele zidurilor acesteia.

Pentru moment, avu sentimentul că acel om nu fusese doar purtătorul unui mesaj din partea Marelui Maestru, ci mai mult, dar nu știa ce anume îl face să creadă asta.

În sfârșit, urma o noapte lungă, poate cea mai lungă din viața sa de până atunci. Nimic însă nu e prea mult atunci când Ordinul o cere. Așa gândise decând primise binecuvântarea Marelui Consiliu al Înțeleptilor, iar dacă Marele Maestru îi cerea un sacrificiu, nu avea să se opună. Totcea ce făcuse până atunci fusese un dureros sacrificiu de sine, așa că era pregătit pentru orice. Învățase cu vremea ce înseamnă umilință și durerea, dar cel mai mult învățase să prețuiască dragostea. Iubirea pentru semenii săi îi dădea aripi. Într-un fel știa că opera sa va dăinui morții sale, tocmai de aceea încercase să șlefuiască totul cât mai bine. Să pună preț pe lucrurile spirituale. Să se îngrijească de sufletul său. Cu toate că trăia de unul singur, găsise în singurătate un bun tovarăș de viață. Ordinul îl întărise însă, iar convingerile sale aveau acum mai multă consistență. Nu avea de ce să regrete că îi dedicase Ordinului aproape totul. În consecință, nu avea cum să nu acorde o atenție deosebită oricărui mesaj venit din partea Marelui Maestru.

Așa că trebuia să treacă la lucru. Timpul trecea cu repeziciune și nu avea vreme de zăbovit.

Privă cu atenție semnele încrustate pe toate fețele cubului, iar felul în care acestea se ordonau, atunci când îl roteai, alcătuiau diverse figuri geometrice. Faptul în sine îl nedumorea și mai tare. Trebuia să descifreze mesajul, dar cum? Îi era clar că toate acele semne trebuiau aranjate într-o anumită ordine, după anumite reguli. Ori el nu știa acele reguli, iar Curierul nu-i spusesese nimic în acest sens. Atunci îl fulgeră un gând. Trebuia să ajungă în cel mai scurt timp la Marea Bibliotecă. Acolo, printre papirusurile acele vechi, ar fi putut găsi un indiciu care putea duce la descifrarea mesajului înscris de Marele Maestru în semnele încrustate pe suprafețele aceluia cub misterios. Bănuia că toată această poveste era o probă inițiatică, poate cea mai grea la care va fi supus vreodată. Fără să mai stea pe gânduri, își trase peste umeri pelerina cea roșie și plecă spre Marea Bibliotecă. Între timp, ziua făcuse loc înscrierii. Mai rămăseseră puține ore până la miezul nopții, iar mesajul Marelui Maestru trebuia descifrat, altfel nu avea habar ce se poate întâmpla. Sala centrală a Marii Biblioteci era încălată într-o lumină slabă, aproape misterioasă. Înăuntru nu era nimeni. Unde ar fi putut găsi acel papirus vechi despre care era sigur că există și, în care, bănuia că s-ar afla formula sacră prin care ar fi putut descifra tainile cubului?! Pentru asta, avea nevoie de un semn distinctiv, de ceva care ar fi putut să-i dea acel indiciu atât de căutat. Cândva, Marele Maestru îi spusesese că printre papirusurile aflate în incinta Marii Biblioteci se aflau manuscrise care ascund informații covârșitoare. Că acolo sunt păstrate secrete ce sunt dezvăluite doar celor Aleși. Nu se gândise însă niciodată la faptul că Marele Maestru ar fi putut să-i ofere o asemenea grație. Oricum, manuscrisele cu pricina nu erau la îndemâna oricărui membru al ordinului, ba nici măcar a Marilor Demnitari. Și-atunci, cum ar fi putut el aspira la o asemenea favoare? Rămase un timp căzut pe gânduri. Căuta în fundul mintii sale o soluție, dar parcă nimic nu-i dădea vreun semn că ar găsi-o. Într-un târziu, după ce parcurse de nenumărate ori în lung și lat marea sală a bibliotecii, ajunse în dreptul a două coloane din marmură ce sprijineau tavanul arcuit precum o boltă. Privind cu atenție peretele din spatele celor două coloane, descooperi la baza unei statuete ce o reprezenta pe zeița egipteană Iștară deschizătură ale cărei dimensiuni se potriveau perfect cu cele ale cubului ce tocmai îl primise din partea Marelui Maestru. Pentru moment avu un sentiment de uluire amestecat cu o bucurie imensă. Dar nu avea timp să se lase purtat de astfel de euforii. Scoase cubul și-l puse în deschizătura aceea. Nu mare îi fu mirare când în față sase deschise o ușă ce dădea într-o altă sală. După aspect, părea să fie un spațiu destinat unei arhive, întrucât locul era tapetă cu suluri de papirusuri și documente vechi. Nu avu nici o îndoială că acolo se păstra toate secretele Ordinului. În sală nu era absolut nimeni, iar pâlpâitul flăcărilor de la lumânările aprinse peste tot creau o atmosferă plină de mister. Pe mesele lungi erau deschise mai multe cărți, semn că Marele Arhivar al Ordinului tocmai părăsise arhiva. Din căte știa, nimeni nu avea voie să pătrundă în această sală, cu excepția Marelui Arhivar și a Marelui Maestru, iar acesta din urmă, doar după ce în prealabil era supus unui ritual de recunoaștere. Bine, și-atunci, ce căuta el acolo? Cum îi se îngăduise un asemenea privilegiu?! Pe măsură ce se gândeau la acest lucru, se adânceau și mai mult în mister. În sfârșit, ce era să facă? Ajunsese până aici și nu mai avea cum să dea înapoi. Rotindu-se și privirea de jur împrejurul acelei săli imense, ochii îi rămaseră fixați pe un papirus deschis pe o măsuță de bambus. Apropindu-se, descooperii că papirusul

era scris în acea limbă simbolică înțeleasă numai de cei cu demnități foarte mari în cadrul Ordinului. Cunoștea acel limbaj secret și tocmai de aceea era ne-răbdător să afle ce ascundea acel manuscris. Graba era cu atât mai mare cu cât timpul nu stătea pe loc, iar din moment în moment Marele Arhivar putea să revină și să-l surprindă înăuntru. Se mai liniști gândindu-se că prezența sa acolo nu era întâmplătoare, dar era foarte posibil să participe la un ritual secret la capătul căruia va găsi formula prin care ar putea deschira taina cubului sacru. Nu mare îi fu mirarea, însă, când descoperi că papirusul respectiv descria în mod amănuntit o istorie a cubului. Află astfel că vechimea acestuia se pierdea undeva în negura vremurilor. Prezența lui fusese atestată pentru prima dată în istorie în Mesopotamia, la Sumer și apoi în Babilon unde a contribuit la scrierea codului lui Hammurabi, după ce mai înainte avusesese o contribuție însemnată la curtea regelui sumerian Ur-Nammu care scosese o culegere similară, iar cu 150 de ani înaintea lui Hammurabi, regele Isinului, Lipit-Iștar, dispusese inscripționarea unei stele similare cu cea pe care fusese scris Codex Hammurapi. El a fost moștenit de un ordin inițiatic foarte vechi care l-a păstrat în secret până ce îl vom regăsi într-un templu al lui Osiris, din vechiul Egipt. În tot acest timp, lumea cuprinsă între Tigru și Eufrat, precum și cea de pe valea Nilului a cunoscut gloria, a prosperat, a dezvoltat artele și a construit temple ale virtuții. Mesajele ce puteau fi descifrate de către cei care știau să mânuiască acest cub sacru, erau valorificate de regi și demnitari de rang înalt, de faraonii Vechiului Regat, până la cei din urmă, de arhitecți și artiști ai vremurilor acelora, de ingineri și sacerdoți, de toți cei care erau inițiați în tainele Artei Regale. Înțând cont de vechimea sa ancestrală, de virtuțile sale magice, de capacitatea sa de a genera noi și noi aspecte ale spiritualității umane, nu-i era de mirare faptul că Marii Arhitecți ai piramidelor își căpătaseră cunoștințele deschizând, rând pe rând, planurile revelate de cub. Nimeni nu se mai îndoia de sacralitatea acestuia și puterile sale de a produce schimbări fundamentale acolo unde găsea că lumea aluneca în haos, sau că putea avea puteri tămăduitoare sau naște previziuni ce în timp se dovedea a fi fragmente dintr-o realitate continuă. Toți cei care avuseseră vreo legătură, într-un fel sau altul, cu acest cub sacru, erau convinși că el era firul ce legă lumea aceasta de cealaltă. Legământul dintre oamenii acestui pământ și ființele superioare de dincolo de nori. Pe măsură ce Marele Sculptor cinea, avea tot mai multe revelații. În față i se deschideau noi și noi orizonturi. Află că mult înainte de nașterea lui Hristos, cubul a fost un ghid extraordinar pentru vechii indieni. Scrierile lor sacre, Vedele au fost inspirate de cub, versurile și meditațiile înțeleptilor Indiei fiind copii fidele a celor generate de magia cubului. Mahābhārata și BhagavadGita sunt generate de puterea sacra a cubului. Apoi, aforismele lui Patañjali sunt inspirate de cub. Fără îndoială, toți acești oameni erau niște mari inițiați. Creatori de religii și istorie. Așa a fost Buddha și Mahomed. Așa s-au perpetuat toate scrierile lor sacre.

Manuscrisul nu-l trecea cu vederea nici pe Confucius, nici doctrinele filosofilor chinezi din vremurile antice și nici pe a celor arabi, semn că toată înțelepciunea lumii ăștia vechi a stat în puterea cubului de a genera pentru fiecare popor, pentru fiecare neam, o doctrină sacră menită

să-i aducă recunoașterea peste timp. Moise a scris tăblițele Legii după ce a cunoscut secretele cubului. Tot ce s-a întâmplat de la Moise încoaace, până la nașterea lui Hristos, întreaga istorie fabuloasă a

poporului evreu a urmat pas cu pas drumul indicat de cub. Cel mai emoționant pasaj al scrierii rămâne însă acela legat de nașterea, viața, moartea și învierea lui Isus Hristos. Cel supranumit Fiul lui Dumnezeu a cunoscut, se pare, puterea magică a cubului în perioada celor 40 de zile cât a trăit în pustiu. Tot ce a venit după aceea, nu este decât un scenariu pe care nu l-au înțeles decât cei câțiva apostoli care l-au urmat pe Hristos. Istoria creștinismului a fost în multe rânduri însângerată, a lăsat în urma sa martiri fără număr. Au fost însă destui cei care au cunoscut puterea regeneratoare a credinței. și încă alții care au dus cu ei secretele cubului și ale religiei lăsate moștenire omenirii de Hristos.

Toate misterele, de la antichitatea târzie și până în zilele noastre, puteau fi descoperite și dezlegate prin puterea sacră a cubului. Păstrarea și transmiterea lui, din generație în generație, era făcută, cum altfel, decât pe cale inițiatică, societățile secrete create de-a lungul vremii reușind să păstreze neațins de vreo mână profană cubul sacru și știința secretă generată de acesta. Nici chiar în Evul Mediu, în perioada Inchiziției, a vrăjitoarelor și supliciilor fără măsură, cubul nu a fost atins sau văzut de cineva în afara celor care aveau obligația sacră de a ocroti. În acea perioadă confuză, întunecată, un rol desăvârșit în păstrarea acestui secret l-au avut Cavalerii Templieri, care se pare că l-au preluat, după ce au ajuns în Cetatea Sfântă, de la cel care avea în grijă sa toate secretele Templului lui Solomon. În manuscris sunt descrise cu amănuntul toate aceste fapte. Cert este că templierii au dus cu ei acest cub punându-l sub o protecție absolută timp de secole, până astăzi. Marele Sculptor înțelese atunci că istoria Ordinului din care făcea parte se confunda cu istoria cubului și, implicit, cu întreaga istorie a lumii. Nu mai avea nici o îndoială că tot ceea ce suntem astăzi, toată știința, toată tehnologia și cultura lumii se datoră cubului sacru.

Acum înțelesese că, toată această cunoaștere fusese transmisă pe cale inițiatică, din generație în generație, până la el. Că fiecare dintre cei care fusese să aleși să îndeplinească această sacră misiune, folosiseră o singură formulă. Formula revelată prin care cel ales putea descifra taina cubului, primind în același timp libertatea de a continua marea operație a înaintașilor săi.

Acum, pentru că știa acest lucru nu trebuia să mai zăbovească în sala arhivei, ca drept dovedă că ieși în grabă pe aceeași deschizătură prin care intrase, luă cubul sacru, în timp ce în spatele său peretele se închidea, și o zbughi spre casă. Mai era puțin până la miezul nopții, dar timpul care rămăsese era de ajuns pentru a descifra mesajul trimis de Marele Maestru. Fără să mai stea pe gânduri se apucă de treabă. Cu doar puțin timp înainte de miezul nopții, cubul sacru își dezvăluie secretul. În fața sa se desfășura în toată splendoarea o operă artistică de o frumusețe divină, un ansamblu de sculpturi ce nu se mai văzuse vreodată. Când ceasul din turla catedralei bătu miezul nopții, totul era just și perfect. Marele Sculptor deschise mesajul primit din partea Marelui Maestru. Acum era timpul să meargă la odihnă.

Peste câțiva ani lucrarea a fost terminată. Marele Sculptor și-a așezat operele pe aceeași axă pe care era așezată și Catedrala. Ele pot fi văzute și astăzi învăluite într-o aură plină de mister. Cât despre cub se spune că Ordinul l-ar fi recuperat de la Marele Sculptor imediat ce lucrarea a fost terminată. Cu toate asta, circula unele zvonuri care vorbesc despre faptul că, Marele Sculptor, la cererea Marelui Maestru, l-ar fi zidit la baza uneia dintre operele sale, îngropând odată cu el toate misterele Ordinului. Cert este că, de atunci, un bărbat îmbrăcat cu o pelerină stacojie este văzut mai tot timpul în preajma Catedralei. Unii spun că în priviri îi strălucește o lumină venită parcă din altă lume.

Lună de dimineață

Alex Gregora

poruncă să spun că sufăr...

Acum, Ciulică nu are nici-o dovadă că se trage din neam nobil. Socoteala lui duce în alt spațiu. În zadar, ghioaca i se arăta mereu străbună.

-Eu aş fi fost născut la mijlocul nopții asistat de un geometru. Pe sub viță de vie și pini... În culme, zvon de iarmaroc. Oieri împăduriți în datini, da cu noroc.

*

Păsise în curtea largă. Orfana nu-l ținuse la drum.

-Intră, nene Brădăcel, intră. Doar nu ești venit călare!

Omul sosise domol, domol. Păsise des, cum ar picura stropi mai grei de sânge.

-Doamnă, zic, ori domnișoară, eu haruspiciile la turtorea nici de-al dracu nu fac. La vreun cocoș cu creastă, da.

*

Tot închinător se dovedi Fete Gotcă. Iată-l, păsește desculț prin clisa rece.

-Mâine plec de-acasă și fac eu rost de undeva de niște cizme. Să fie de cauciuc, să fie...

Are cu el, pentru băutură, niște ouă de rață, căte să le cuprindă într-o batistă.

-Ziceți că nu se arată dracul pe-aici? Uite-l, ptiu, ptiu!

Fete Gotcă își întoarce ochii într-o parte, parcă să nu-l scuipe Marinka. Ca pe-un tătar!

-Da, răspunde el, pot să mă și închin!

De trei ori. Nu prea mult, dar să vadă Marinka. Să căt mai bine: la frunte, jos, dreapta, stânga.

Într-o vineri, pe însurat, într-un găldan de lângă apa Terpeziței i-au gasit ulciorul. Plutea ca un bostan pe care cineva, poate artist, răscuse cu vârf de pensulă, pe fugă, flori. Garie nu era.

-Bolborosește, vezi că bolborosește.

Neadevărat! Nebunul de mult nu mai era pe la noi. Poate îl înghițise chitul. Sau mâlul, dihania!

-Bă, tu să nu pătești ce a ... Garie! amenință Marinka.

Fete Gotcă își întoarce ochii într-o parte, parcă să nu-l scuipe Marinka. Ca pe-un tătar.

-Iar te-ai tulburat Fete. Să mai vii pe la sfânta biserică și tu. Prea pornești vijelios în jos. Prea te-ai scurtat în viața asta...

-Ia uită-te... Ia uită-te... De câte zile mă pândește ea pe mine, nu mă mai suportă...

Că tot se așeză în nămol, supărat sau poate amețit, vine vremea să dea socoteala: ouăle, iată-le, sunt gata pentru omletă în batistă.

-Ptiu, se duse țuica mea!

*

Dar și întâmplările sunt pe măsura oamenilor. Trebuie să fii hărăzit pentru una anume...

Despre Fete Gotcă se cunoaște o particică a unei povești din altă vreme, când, fiind el Tânăr, locuia la oraș. Plecase în lume ca într-o expediție, cu o valiză de lemn după el, în care aruncase câteva scule de meseriaș-zidar. Multe căștiguri gândeau că va avea, că doar era puternic, puțin și îndreptat către munca, nu muuuul!

Iată-l lucrând pe șantier, la construcția unui combinat chimic. Locuia însă într-o baracă, murdară, plină de şobolani. Prosperitatea nu prea i se arăta, nici după ceva ani, parcă doar o cămăruță de bloc, dar nu numai pentru el.

De ce să-l fi căutat pe el Poliția? Pentru o ancheță, cineva furase niște materiale, acolo unde era Fete angajat.

-Bum, bum, bum! Pooliția, deschideți!

Și chiar s-a speriat omul nostru. Că s-a dus direct pe balcon, unde ținea un butoi cu varză, plin cam pe jumătate. În el s-a ascuns.

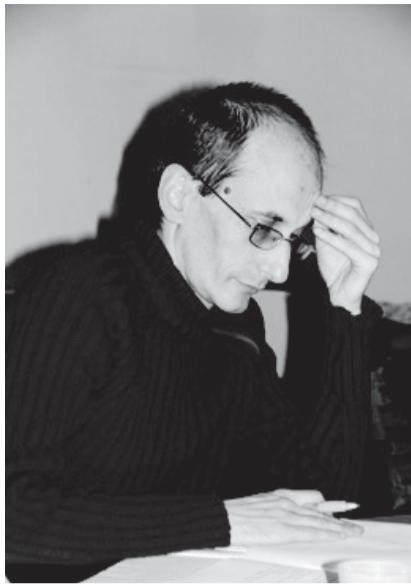
-Ei, aici erai, nebunule? Ieși de-aci că puți.

Nimeni nu poate spune dacă a fost dus la pușcărie. Înclin să cred că nu. Să nu fi fost în nici un fel implicat? Posibil. Dar, prostul de el, când vedea haină de polițist o cam tăia către apus ori către răsărit.

„Eu am ajuns în punctul acela în care n-am cum să mă îmbătă”, gândește Ciulică dând din picioare alene pe margine de drum. „Când soarele coboară, se naște luna... Mmamă, numai taină ascunde și cere-ru-ăsta!”

În seara ce urmează se așteaptă eclipsă. Vârcolacii, păsări plecate, straturi friguroase de stele. Mărgeane rare, întuneric pe arendă, surghiun râvnit al umbrei, țipăt!

-Când pe orice om îl doare sufletul, eu am

Cu siguranță, pătrunzând prin fereastră, luna plină fusese cea care îl deranjase, întrerupându-i somnul. Deschisese ochii și o privise, dușmănos. A căta oară?! Lunar, profitând de lipsa norilor de pe cerul noptilor, îi râdea în nas, trezindu-l. Ajunsese să-și planifice oboseala în speranță că va putea dormi liniștit în asemenea nopti. Urmărea pe calendar zilele cu lună plină ca să știe la ce să se aștepte, dar niciodată nu se ascunse, nu-și acoperise geamurile dormitorului, numai ca să-și dovedească curajul, deși știa că va pierde. De cum ajungea în dreptul patului, lumina albă îi lovea pleoapele și-l trezea. Lui nu-i rămânea decât varianta contemplării. Se uita la globul alb și se gândeau la cel vinovat – cel care, râzând, îi băgase în cap ideea că luna plină îi este dușman sau că glumește pe seama lui. Un copil care venise la el și-i propusese să se cunoască...

Domnule Andrei, de mult doream să vă întâlnesc. Da?! se mirase el, în timp ce îi strângea mâna.

V-am citit romanul și am decis să vă caut. Mi-a plăcut.

Mă bucur.

Mi-a plăcut că nu ați dat nici un răspuns, până la final... Adică... nu ați vrut să oferiți răspunsuri. Doar atî intrebăbat.

Ai spirit de observație, domnule...

Petrică. Numele meu este Petrică...

Sunt surprins, domnule Petrică... cei de vîrsta ta înceleg mai greu.

Da, aproape toți se așteaptă ca la optsprezecete ani să nu pricepi prea multe din lumea care te încjoară.

Ești o excepție?

Nu, sunt o regulă, a râs el și a plecat, spunând că i-a părut bine.

După aceea l-a mai întâlnit de câteva ori până să-i dezvăluie că va începe să lucreze la un roman. Petrică l-a privit cu atenție, drept în ochi, și l-a rugat să nu-i povestească nimic.

Nu aș mai putea citi romanul dacă știu de la început despre ce e vorba în el. Mai bine nu ne mai vedem, ca să puteți scrie, și mă veți invita la lansare... Apoi îl voi citi și vă voi formula o părere.

De acord...

Dar, între timp, apucase să-i atragă atenția asupra lunii.

Eu sunt rac și, pentru noi, racii, luna are o mare influență. Se zice că atunci când e lună plină devinem foarte puternici.

E bine că mi-ai spus, mă voi feri de tine în asemenea nopti.

De mine vă puteți feri, dar luna vă va găsi și nu vă va da pace! Mai ales dacă vă va prinde slăbiciunea la lumina ei...

Răseseră amândoi. După un timp, își luase laptopul și se încuiase în cameră. Cursorul clipea periodic, iar el se gândeau la copilul acela... De ce venise?! Trebuia să afle. Îl mai căutaseră oameni, însă acesta avea ceva deosebit. Ce? Poate îi va prinde misterul într-un personaj... pe care-l va chama Elbert.

Deschisese primul fișier. Încet, povestea începea să se contureze. Știa de unde va începe. Avea mai de mult datele legate de ziaristul Daniel Ionescu, dar nu-i găsise partenerul. Până acum... În continuare trebuia să afle mai multe despre Petrică.

Povestea celor trei scaune

(fragment de roman - Petrică)

Marius Iorga

Ca prieteni...?

Sau ca simple cunoștințe. Sunt și oameni pe care îi uit repede, deși, profesional, e un lucru rău.

De ce?

Nu știi când ai nevoie de ei, de o informație de la vreunul. În mod normal ar trebui să țin legătura cu toată lumea, însă eu nu-mi prea pot controla porurile...

Impulsiv!?

Oarecum. Nu-mi fac de râs zodia. Dar tu...?

E?! Sunt prieten cu toată lumea.

Firesc, ești prieten cu generația ta. Când vei părăsi școala și vei avea de-a face cu oameni de diferite vîrste vei vedea că lucrurile stau altfel.

Știu, însă știu și cum să mă prefac.

Brusc, s-a ridicat și s-a dus la geam. A spus că nu au o priveliște prea frumoasă.

Nu aș putea lucra la un birou, a zis.

Fiecare cu munca lui. Probabil tu vei lucra mai mult pe scenă... sau preferi filmul?

Nu.

Sunt destul de diferite.

Da. Îți trebuie o memorie de elefant, să ții minte mii de replici. Mai ales în teatru. La film, dacă găsești, se poate trage o dublă. Pe scenă, e aiurea.

Te obișnuiesc și cu asta.

Da, improvizezi, dacă ești meseriaș. Chiar acum facem un curs de improvizație! De la prima oră l-am convins pe profesor că am talent!

Cum?

Oho, a fost bestial! Ne-a pus să improvizăm discuția cu o fată și... am luat o colegă... săracă! S-a pierdut repede. Am imitat un homosexual. Râdeau colegii de se tăvăleau pe jos! Si profesorul... e foarte deschis cu noi! I-a plăcut.

Da, e simplu să te prostești.

Nu m-am prostit!

Ba da, a fost o prosteală! Actoria nu înseamnă numai să ironizezi sau să caricaturizezi.

O, da. Îmi vorbești acum ca din cărți. Era vorba de succes!

De un succes facil. Reușita este completă prin muncă.

Hai, hai... ce cuvinte frumoase spui la ora asta! Le-am mai auzit, numai că realitatea le contrazice.

Ești sigur? Care realitate?!

Cea care ne încjoară, realitatea noastră.

Cred că te înseli.

A adunat scaunele din birou și le-a pus unul lângă altul.

Ce faci?

Le pun aşa, ca un pat. Ca la psihiatru. Un pat din trei scaune, pe care mă voi întinde. Îți ofer astfel ocazia de-a mă psihanaliza.

Numai că tu trebuie să povestești, iar eu notez.

Nu, schimbă ritualul. Dialogăm... sau, mai bine, ne punem întrebări, alternativ... tu... eu... Încep eu?!

Dă-i drumul.

S-a întins pe spate, cu mâna stângă pe piept și dreapta sub cap.

De ce ai acceptat să ne întâlnim și-a două oară?

Pentru că sunt un om curios.

Și eu ți-am părut interesant?

Într-un fel... Nu știu, sunt momente când mă las condus de intuiție, de pornirea de moment. Așa a fost în cazul tău. Dar tu?

Eu?!

De ce ai ținut să mă cunoști?

Pentru că romanul... ultimul roman mi-a plăcut.

Și pentru că vreau să joc un rol.

Un rol?! Care?

În viața ta...

Petrică s-a așezat pe un scaun, lângă birou, cu cana, aburind, în față.

Domnule Andrei, în meseria dumneavoastră cu noașteți o grămadă de oameni.

Da, cunosc, însă nu pe toți îi și păstrează.

sfântul lăcaș

mai încăpătoare decât toate templele lumii este inima mea iubirea – cel mai iubit sentiment și-a făcut acolo sălaș dar pentru că nu aveam nicăieri un alt loc potrivit de altar pentru iubirea cea peste toate iubirile i-am făcut Dumnezeului meu sfântul lăcaș în miezul fierbinte al dragostei fără de moarte

altfel

altfel omul ar fi fost dar nici prădător nici pradă – dacă-ar fi călcat păcatul drept pe cap ci nu pe coadă

străluminarea

tu sfântă luminare adu-mi toate harurile te rog să mă-ndrumi să gust amarurile iar când va fi să m-adormi pe neîntoarsa cărare să mă transformi în străluminare

cât azi

orice necredință a noastră în divina Lui Ființă în iubirea-I fără margini e izvor de neputință e izvor de suferință cei ce au credință mare și iubesc a Lui lumină se apropie de El de puterea Lui Divină și cât cred atât primesc din puterea Lui și din sfântul har Dumnezeiesc

mai presus

clopot imaterial – sufletul meu – mă cheamă la rugăciune zorii-mi explodează-n fereastră de trei ori cocoșu-a cântat - te rog Sfinte Părinte ia-mi toate slabiciunile mele și dă-mi în schimb tăriile cerului Tău ia-mi nesăbuința prostia ia-mi lăcomia neghioabă mândria cu care mi-mpăunez toate zădănicile mele și rezidește-mă Doamne

POEME

Din viitorul volum „Iluminarile”

Florian Saioc

pe măsura răbdării milei și dragostei Tale cocoșul să cânte fără-ntrerupere iar eu fără teamă să strig: El este vistiernicul vieții și morții Împăratul cerurilor și al tuturor lumilor și mai presus de toate El este învierea

răstignirile

vai, începe să se-ntoamne mi s-a frânt spinarea Doamne chiar în două mi s-a frânt fiindcă duc pe ea un sfânt dar și sfântu-acesta duce în spinarea lui o cruce iar pe cruce-n lung și-n lat e alt sfânt crucificat și de el sunt atârnăți mai mulți sfinți crucificați și toți fost-au răstigniți de cățiva tâlhari năimiți de cei care-s contra firii și-au prins gustul răstignirii nu vedetă că-s răstignite spiritele răzvrătite de tâlhari dacă și-e frică gata te și crucifică au cu ei ciocan și cuie doar pe cruce să te suie în piroane să te bată chiar pe crucea ce și-e dată eu-mi duc crucea în spinare să văd cât de tare doare să văd cât o să suport până voi vedea că-s mort nu mă tulbur nu mă-ntunec eu nu-i judec ci mă judec că și bine – vinovatul sunt tot eu crucificatul eu avui necugetarea și puterea eu le-am dat spre-a opri crucificarea iar ei m-au crucificat da-mi voi pregăti din moarte – că și bine să mă lecuiesc – o-nviere ca la carte cu tot neamul românesc cu tot neamul omenesc

poruncile

pentru trupul meu pentru această carcasă de lut ai făcut Doamne pământul – grădină și sanctuar și-n trupul meu iată că a încăput sufletul meu pentru care-ai zidit imensul altar cu bolți înstelate cu catapeteasmă de zări – copleșitoare minune dumnezeiască zidire și fără de ezitări mi le-ai lăsat mie și urmașilor meu moștenire cu alte nenumărate comori și mi-ai zis: iată-le ia-le sunt toate-ale tale și le dăruim nu doar spre păstrare ci și spre folosință fii curat fii harnic fii drept fii tare-n credință urmează-mi poruncile – fără să folosesc vergile – și nu-mi mai încălcă în niciun chip legile pe care cu sfîrșenie și Eu le respect căci toate-s alcătuie perfect și plac sau nu-ți plac le-am făcut cum am voit să le fac – iar pentru tot ce-i vei face zidirii-mpotrivă pedeapsa-i totdeauna definitivă de Mine însă viața ta nu și-o poate desparte nici amărâta părâta de moarte prin ea

vei intra într-o mai mare dimensiune a Mea iar când vom fi unul într-altul cu adâncul cu-naltul când fi-vor necuprinsul cuprins și neviul cu viul atunci va fi Tatăl împreună cu fiul

Cuvântu-a trecut peste ape din talaz în talaz și Dumnezeu-Tatăl m-a măngâiat pe obraz apoi cu mine cu lumea cu totul s-a retras în sinea lui Dumnezeu-Savaotul reverberau sferele firele Firii întregi: poruncile mele-s iubire poruncile mele sunt legi cel ce le-ncalcă cel ce le strică împotriva mea se ridică împotriva lui se ridică

Ion și Gheorghe

- auzi măi Gheorghe tu, c-o noapte mai înainte – și-acum mă mai frământ și mă mai mir – mi-a răsărit aşa un gând în minte să-mi fac bisericuță-n cimitir

să fiu și eu păzit de geruri și de ape să nu îmi bată în ciolane vântul la banii mei de ce să mă îngroape de ce să mă înghită bă, pământul

am fost și eu în lume cineva – acum merg greu mă sprijin în baston – într-o bisericuță-i altceva într-un mormânt de piatră de beton

- auzi bă Ioane frate uite ce e degeaba căți de moarte adăpost mi-a răsărit în mine o idee ești om bătrân dar ai rămas tot prost păi Dumnezeu a zis să-ți intre-n căpătană: eu din țărână Ioane te-am făcut spre-a te întoarce iarăși în țărână iar tu n-ai protestat ci ai tăcut

din banii strânsi pitac lângă pitac pentru-o scrânteală pentru-o poftă vană – fă-i bă o casă unui om sărac cu mulți copii și dă-i-o de pomană

că orice-ai face orice-ai drege Ioane doar legea Lui e peste tot stăpână că-i fi-n pământ în piatră sau betoane te vei întoarce totuși în țărână

să nu-ți răsară-n minte gânduri vane fă pentru suflet ce mai poți Ioane că moartea nu-ți mai ieșe din ciolane decât când și din ele-o să rămână mult mai puțin de-o mână de țărână și tot aşa cu vremea câte-un pic din marele Ion nu va mai fi nimic

icoanele

eram la umbra unui copac el își flutura frunzele respirându-ți lumina paserile-ți slăveau necuprinsul fără să știe că Tu le-ai dat trilul și zborul umilit de harul de dăruirea acestor mici zburătoare sufletul meu a pornit către Tine timpul lumina și spațial ghemeuite-ți stăteau la picioare în sufletul meu urcau icoanele unor răsărituri dintr-un imposibil amurg

POEME

Din viitorul volum „Incantații lirice /ludice”

zborul

eu tot timpul foarte des intru în Cuvânt și ies uneori întunecat alteori purificat când de oboseală-s frânt eu mă sprijin în Cuvânt cum se sprijină-n toiag neputință pe drumeag iar când sufletul mă doare în cuvânt cat alinare cum cu-o jucărie tânțul mă joc și eu cu Cuvântul și puterile-mi măsor și cu El învăț să zbor să iubesc să știu să simt dar cu el nu vreau să mint unii-L folosesc pe dos fac Cuvântul minciinos cu El vor să se strecoare să inducă în eroare să provoace rău teroare El căderi e și suișuri are două guri-tăișuri El unește El desparte suflă viață peste moarte după câte-nțeleg eu dacă nu-I chiar Dumnezeu în văzduh peste văzduh El e sigur Sfântul Duh sau îi este pe pământ Purtătorul de Cuvânt o nu pune Doamne Sfinte mari nămeți între cuvinte nici troieni înalți și grei între vorbe și idei și nici brumă să nu pui între mere și gutui ca între pământ și soare jocul să se desfășoare de din zori până-n apus și să gâlgâie de râs de din seară-n dimineață și să gâlgâie de viață – viața noastră zbor spiral viață joc universal viața noastră zbor firesc viață joc dumnezeiesc

din nou iertare

bate vântu-n buzunare că mi-ai pus Doamne-n spinare toți șpăgarii ticăloșii din scursura Ciumei-Roșii și toate căpușile – unchii și mătușile – mi-ai făcut Doamne cadou de Crăciun de Anul Nou ce avu neamul meu mai rău, mai urât și mai spurcat – pe cei ce ne-au maltratat, ne-au vândut, ne-au umilit și-n Apus și-n Răsărit, ne-au făcut acești strigoi să ne vindem între noi, să ne vindem noi pe noi, am ajuns între noroade niște suflete schiloade, aste jave și jivine ne-au îndepărțat de Tine cozi destule de topor ne-au dat Doamne-n mâna lor și am fost de acești năimiți toți cu Tine răstigniți Doamne nu mai pot să tac crezi că ei nu știu ce fac? cum să n-aibă Doamne știre ne țin într-o răstignire, într-un chin, într-o durere pentru propria plăcere rabdă-i Tu cu mila Ta noi nu-i mai putem răbda scoală Gheorghe scoală Ioane faceți cruci luăti piroane și cu mila cu iubirea să le-ntoarcem răstignirea doar trei zile să apuce să stea răstigniți pe cruce sau trei ceasuri după care să le dăruim iertare poate astfel o să-nceapă – știu că tu o să te miri – ca-n piroane să priceapă sensu-acestei răstigniri

de dragoste

hoțul cât e hoț hoțește ai văzut clipind vreun pește dragostea nu se iubește de din vremuri vechi încoace dragostea cu drag se face de la pol la cel-lalt pol și pe iarbă și pe țol cum mereu s-a tot făcut și pe fân și pe-așternut de la sceptru la opincă aşa pentru că fiindcă i-a plăcut și lui și ei din Carpați în Pirinei dacă Dumnezeu n-a dat-o nu știu cine-a inventat-o dacă a inventat-o ea ei i-aș da cadou o stea dacă-a inventat-o el lui i-aș da premiul Nobel d-aia zic eu văd pace dacă n-aveți jucării dacă nu aveți ce face faceți dragoste copii fiindcă de la mic la mare vă dătă dezlegare

tusea gaia și strănutul

asta-i aia care aia? las-o c-a luat-o gaia și a dus-o-n cuibul ei cu doi pui cam măricei lasă dragă că și eu te voi duce-n cuibul meu că de-aceea am zebu să-l descarc în turetele că mi-e tare drag de ele eu-mi iubesc suratele să le iau păcatele ci nu zilele puține că și lor li-i drag de mine ăsta-i cântec de-alăută păi de ce când cânt strănută? poate că nu știți secretul nu mai știe alfabetul l-a uitat într-o pădure unde nu s-a dus să fure crăci și lemne ca săracul și-acolo a dat de dracul fiindcă a călcăt pe bec și-a rămas de cap zevzec ziua stă pe bătătură noaptea-toată

noaptea fură fără frâu fără zăbală pentru că-i scutit nebunul de răspundere penală dar eu știu o țară vere cu-o Justiție precară cum vin unii la putere cum ajung stăpâni pe țară și se-ndoapă până crapă dar nu sunt băgați la apă ei nu știu ce e pârnaia pentru că-a luat-o gaia și a dus-o s-o împără celor ce-s bătuți de soartă și-au intrat în codru cică să adune o surcică ce mai faci bade Mitică mai nimica ce să fac ce-am făcut și-acum un veac nu mai fac vreo nefăcută că tușește și strănută a căzut pe noi ocara cine-apucă primăvara că-i gripată toată țara și tușește și strănută că de soartă-a fost bătuță și de hoț-i-a fost furată bat-o Dumnezeu s-o bată până când se luminează nu cu bâta cu veriga să mai văd cum explodează înc-o dată mămăliga

deștept și prost

ăș fi fost că deja sunt mai mărunți decât mărunți într-atât de mult prundiș sunt nisipul mărunțiș ne-nsemnat sunt pentru unii infoiați precum păunii și mari meșteri ai minciunii veri și frați cu căpcăunii eu eram fiind cu toți într-o viață de doi coți și-nvechită și amară în cea mai frumoasă țară eu eram făcut să-nfrunt azi îmi pare rău că sunt eu eram ca să mă bat astăzi sunt mințit trădat sunt vândut și cumpărat și nu pot să mișc o mână parcă-n somn sunt cufundat parcă am pe ochi țărâna și în suflet mătrăgună parcă am otravă-n vine iar în gând idei străine și de țară și de mine iar atunci când ies în lume uneori mor de rușine și nu știu de ce anume drace-ntunecimea ta du-te dracului de-o parte nu mai trec pe puntea ta gata am schimbat macazul nu mai merg spre somn și moarte nici nu-mi mai întorc obrazul spre a fi scuipat lovit gata bă s-a isprăvit s-a trezit Ion haiducul jos ciubota jos papucul a murit în Ion iobagul s-a trezit profetul magul s-a trezit Ion răzeșul nu mai dă Ion pescheșul s-a trezit rumânlul șerbul auziți ce ferm e verbul chiar de gura lui rostit bă dar prostul s-a trezit? să trăiți nu are rost să-l treziți acum pe prost că mai doarme-n adăpost și visează și visează c-o să aibă mintea trează și că urcă-nalte trepte când o fi să se deștepte păi pe prost nu-l cheamă Ion? Nu el șef e de pluton are sabie și țoghe p-ăla prost îl cheamă Gheorghe - Gheorghe? Gheorghe - a trecut postul și nu mi-ai adus plocon - șefule nu eu sunt prostul ăla prostul e Ion bă e unul dintre foștii măncătorii de piroști cred că ăștia - o fac pe proștii nu pot fi atât de proști altfel cum să stai așa să degeri să nu ai mălai în sac am să văd după alegeri dacă-s proști sau se prefac

eveniment mondén

vițelușă-i ea nu-i vacă el-mai vechi – dar tot vițel lasă că tie o să-ți placă e frumos și-i tinerel tu blajină precum ești o să-nveți să-l și iubești iar tu derbedeu lichea ești deja mort după ea ptiu bătu-v-ar să vă bată ce pereche minunată vă stă bine și fiindcă – cu drag mare pupă-v-aș – tu ești parcă o junincă iar el parcă-i tăraș strigătă să vreo cinci cuvinte lume lume ia aminte lume nouă lume veche n-ai văzut aşa preche de când mama te-a fătat vrednică de-mperecheat hai la nunta ce-o s-o facă bunul tăurenci c-o vacă și vom fi serviti la tavă cu fân proaspăt cu otavă aşa nuntă jucăușă nu se face-n niciun fel pentru orice vițelușă – vacă tăurenci – vițel dar el – voi n-aveți habar – e-un vițel milionar iar vițica e frumoasă și-din cea mai bună rasă ba și place iarba grasă trasă la a doua coasă nașii-au brendul magistral – ea-i văcuță cam prostuță iar el taur comunal chiar acum când stau la masă și fug ochii la mireasă

vânător

dar de unde până unde pupăza din tei se tunde și se piaptă ariciul iară porcu-n zori urătul tot cu bri-ciu-și rade rătul și își scarpină șoriciul pe când toată

Florian Saioac

dimineată doamna măcănătă, rața cât trăiește toată viața își pudrează-n baltă față sau se-apropie de scoc ca să-și dea cu ruj pe cioc iar rățoiul ei escrocul vine să-i sărute ciocul măcăne și dă din coadă poate c-o să-i cadă cum și-alt-dat i-a mai căzut dumneaei la așternut că și-aici și-n partea-ailaltă toate se iubesc pe baltă însă ulii-acvilele le surtează zilele vânătorii cu noroc le iau zilele pe loc dintr-o dată dintr-un foc de-aia zic că-i vai de rață astă nu mai este viață când atârnă de-un fir de ață spune-i mătii măicuiliță să te ouă prepeliță de-ai avea norocul chior chiar te-ar face vânător să porți mândru-întâia dată pușca cu cureaua lată și cu ea să faci ce faci să-mpuști rațe prin copaci ba să tragă și pe uliță când vezi câte-o prepeliță s-o înjuri cu gura toată: prepeliță ta de fată

un singur gând

fă-mi loc și mie lângă tine acesta-i singurul meu gând să sim și-n vremea care vine mai împreună ca oricând să știu că lutul ne îmbracă pe amândoi în haine reci că somnul meu va să se facă și mie somnul tău de veci

mângâierea

mângâierea-i plăcută-i atât de plăcută mă cuprinde în mrejele ei mă-mpinge la reverii la vis și la somn mângâierea îmi desfată făptura îmi abolește treptat toate instinctele mângâierea mă dezarmează total pot deveni atât de ușor pradă celei care mă mângâie și cu toate acestea spre pierdere mea aş riposta violent dacă cineva ar voi să mă scoată din ghearele ascunse în puf trăgându-mă serios de urechi

dacă

dacă ea ar vrea să vrea eu mi-aș cumpăra saltea și-aș culca-o-n patul meu (fără nici-un lepedeu) în pat tare pat de nuc ce-a fost descântat de cuc și nu face ca căruța hâța-fâța-hâța-fâța că-i pat nou ca pentru noră poți să joci în el ca-n horă și să strigi că la drăgaică să te zvârcolești-șerpoaică pat legat în chingi de-oțel să te simți ca-n rai în el pat ornat cu intarsii bun pentru făcut copii

criticii literari

criticii buni literari ăia sensibilită finii cu sau fără de ochelari au fost loviți de *orbul găinii* degeaba se uită în toate părțile degeaba adaugă dioptrie la dioptrie i-au năpădit pe toți cărtile că unii scriu prost și-n prostie au în ei un fel de ocoșate de pornire spre glorie eternă spre nemurire ce nebunie ce născocire neroadă auzi dumneata cum poate zădărmică să-i roadă de-aceea critica noastră întreagă orice ochelari ar avea oricâtă lumină nu mai izbutește să - aleagă bobul de grâu dintr-atâta neghină iar grafomanii împinsă de ispite n-au condee-ascuțite au coate-ascuțite și știți dumneavoastră că o știu și suratele ce se poate face în lume cu coatele apoi criticii nu au nevoie în plus de vreo dioptrie să vadă cutărică ce scrie ci pentru fiecare cuvânt frază carte și stanță pentru atâtea și-atâtea spectacole au nevoie mai ales de-o amplă cutie de rezonanță de multiple și mari receptacole și criticii noștri literari le au desigur pe toate dar nu mai rezistă la ascuțitele coate uneori abia mai respiră pe urcușuri abrupte cu coastele strivite și rupte grafomanii și pe mine m-au băgat la idei dacă și eu sunt, Doamne, ca ei dacă m-am băgat slugă la un condei bont fără duh fără har dacă tot ce-am scris e-n zadar ba s-ar putea ca astfel să fie că mie mi se pare că totul este zădărmică acum mă bântuie mai tare regretul că am învățat alfabetul dar cum aş fi putut cucerii o asemenea zână cum este Doamna LIMBA ROMÂNĂ

(urmare din pag. 1)

impune o lege primordială a stării de veghe limpede care ordonează visul. Iar poezia e vis. „Visul e o realitate, pe care n-o putem percepe altfel, e după cum bănuiesc unii, ancestrală” – ne spunea într-un interviu scriitorul Valentin Tașcu. Poesia e utopie, iar „utopia este chiar literatura, pentru că încearcă să ofere o imagine ideală a lumii concrete și plăticăoase”, ne explică același om de cultură și poet.

Motivul clipei goethe-ene, apropiate de ontos (prinț-ur perfect simplu), de ontosul alografic denumit onto(logic) este produsul unei tradiții – intră într-o succesiune în spirală ascensională spre-un „azur purificat”.

Poetul se rostește poetic asupra ființei care se relevă treptat, aşa cum ajunge ea încet-încet să se cunoască pe sine însăși și să se manifeste. Sedus de „liniști submarine”, se lasă în voia imaginării sale „productive”. Toposensitiv, scoate din adâncurile limbajului simboluri care configurează o realitate inventată. În această fază a suspendărilor, lumea ficțiunii nu este decât lumea textului, o proiecție a textului ca lume.

Iulian Paveloiu practică o scriitură cu un registru larg reflexiv, elagiac, meditativ, melancolic, istoric, autoironic. Gesturile sale vădesc maturitate, o plăcere a textului și a tehniciilor de elaborare a acestuia, atât la nivel paradigmatic cât și sintagmatic, niveluri particularizate cu o insistență de cele mai multe ori căstigătoare.

Astfel atitudinea, gravă, când nici nu te-aștepti, ia o turără de umor fin, de factură livresc-barocă. Când o boare parnasiană, când o alta bacoviană, re-suscită la o atență lectură substraturi personale, de adânci rezonanțe culturale și cultuale, cu dezvăluiri din spuza începeturilor a unui Dasein ce părea îngropat pentru totdeauna. Fusese îngropat dar, tocmai pentru a fi conservat peste milenii, având acele sacre calități ale vârstei de aur, și putând oricând declanșa mișcarea de urcare la fundamente. Daseismul este „o ființă-n ființă”, „locul unde survine întrebarea cu privire la ființă”. De aceea „centralitatea Dasein-ului este doar aceea a unei ființe care întelege ființă”. (vezi Paul Ricouer – Eseuri de hermeneutică). Automat ni se impune de la sine o altă poezie, poezia în poezie, și un alt tip de poet, a cărui centralitate: este doar aceea a unui poet care întelege poezia. Si înțelegând-o, îi reface sprachegeist-ul, îi redesenează modelul, îi salvează arhitextul și.a.m.d.

Versul ceremonios, ritualic, alternează cu cel sprințar, optimist, de un constructivism robust. Dimensiunea ludică este astfel subtil conjugată cu cea conceptuală. Figurile retorice sunt folosite într-un mod creator, ele nu doar înfrumusețează conținutul, ci contribuie la schițarea unuia diferit, în care nu totdeauna, imaginile sunt noi. În schimb, prin similaritatea și contiguitatea lor, metaforele și metonimii, nu numai că particularizează stilul autorului, dar procesual devin o formă autorizată de cunoaștere. Dar o cunoaștere inversă, a limbajului poetic însuși, dinspre exterior spre propriu-i Centru unde se află Esența. Conexiunile sunt imprevizibile, contradicțiile-fertile, conotațiile secretă magiei, peisajele sunt metasemiotice, încărcate de „licori necunoscute”, de „vrajă” și de „vis pagân”. Egocentrismul culturii europene este atenuat de altruismul culturii românești, dar nu într-o opoziție ireconciliabilă, ci într-un coincidență oppositorum benefic, înnoitor, repotențiator. Poetul aduce neliniștii de a trăi în seculum caracterul spiritualității vechi, aceea care face dovada unei existențe în aeternum. Biografia și literatura nu mai au identitate separată, ele își schimbă chiar și aparențele, care, de la un moment dat, devin înșelătoare ori dimpotrivă dezvăluie totul dintr-o dată: orice om merge spre Dumnezeu prin proprii săi zei. Acești zei sunt: omul ca ființă pentru experiență și omul ca ființă pentru mituri.

Sub geometria poemelor mocnesc cenuși eminesciene, trimiterile mitologice stabilizează o materie verbală abundantă, dar riguros motivată. Zvâcnește în fiecare stih o clasicitate modernă. Încercând să învingă dualismul eu-univers, poetul își dorește deseori să nu suprime pulsurile inconștientului. E o luptă cu sine însuși aproape pierdută, căci ceea ce-l caracterizează pe Iulian Paveloiu este chiar luciditatea subminată din lăuntru de forțele nesupuse rațiunii și paradoxal consolidată de o vocație umană

Utopia limbajului

permanentă. În orice caz, o misterioasă coerență ține într-un viguros și riguros ansamblu o materie lirică densă, policromă, axată pe pilonii unei poetic trans-parent-obscure, dialectice, aşadar, pretransmodernismul.

Totuși, în efortul său spiritual de a se elibera și de a face din poezie o acțiune vitală, autorul cărtii de față acuză parcă o prea implicată participare a gândirii la toate formele și ființările. Astfel peste ritmul cel pur, al inimii, al săngelui, se insinuează un ritm mecanic, regulat; care anunță renunțarea la autentica vibrație lirică. Autosenzându-se, poetul ia măsurile de urgență; adoptă postura lui Narcis, fiindu-și suficient să însuși, întocmai ca Dumnezeu, pe care-l simte în el ca pe un flux. Dar și această stare de spirit supremă, de fericire perfectă și totală, inefabilă în sine, este și ea efemeră. Însă, tainic, orice imagine se organizează în simbol, cuvintele încetează de a mai fi semne și participă ele însele la lucrurile, la realitățile psihice pe care le evocă. Poetul nu va avea liniște până ce nu va forța din nou porțile paradisului, până ce nu va recrea prin fericirea pierdută. „Iar aceste imagini care sunt luate din pulberea sensibilului”, scrie Marcel Raymond (De la Baudelaire la suprarealism) – nu au funcția de a descrie obiecte exterioare; rolul lor este de a prelungi, de a restituîni mișcările interioare”.

Arghezianismul și arghezianitatea își pun pecetea asupra acțiunii lui Iulian Paveloiu. Dar și lirica lui Ion Barbu, Dan Botta. De fapt, să nu ne-ascundem după deget, poezia acestui gorjean, repus, prin studiul meu, după moarte, în drepturile auctoriale, este o poezie cărturărească. Imitația e mai profundă decât analiza stilului. Literatura se naște din literatură, arta are în spatele ei un sir de fapte de artă („Talentul este produsul unei culturi”) – citez din Eugen Simion, din „Întoarcerea autorului”. „Orice carte serioasă cuprinde și o estetică a genului și chiar un sistem de lectură”. Dintr-un element referențial, decorativ, (limitat de regulă la fondul mitologic), cultura a fost asumată și pusă în rândul obiectelor intime ale poeziei. De la imaginea-mit s-a ajuns la imaginea – obiect. Memoria este cea care ne provoacă și ne determină scrisul. Scriitura nu poate fi decât un produs al sensibilității cultivate. Ca poet, Iulian Paveloiu se găsește mereu în interiorul unei mitologii literare, pleacă și se întoarce la simboluri deja sacrificate prin cultură. Acest lucru presupune curaj. Căci e mai dificil să reformulezi în cunoscut, să creezi o mitologie lirică dintr-o existență, și toate acestea țeluri și obstacole necesită un spirit extrem de profund. Cert este că poezia nu e o evaziune (o referință deci), ci un fapt de conștiință și de existență. Poetul modern trăiește în (și prin) literatură, pentru că literatura a devenit o formă a vieții lui interioare. „Asumat, livrescul devine un mod de a fi – concide Eugen Simion –, masca poate reprezenta una din formele profunde ale spiritului pentru că opțiunea presupune un proces al conștiinței neliniștite, căutătoare de soluții”.

Literatura nu este în fond decât viață condensată în mituri. Ea este întemeiată pe sentimentul întrepătrunderii între natură și spirit. Poesia trebuie așezată sub semnul propriului destin. Poetul își caută drumul între vis și viață, caută un fel de nou echilibru care să fie natural și normal, invizibil și vizibil formând două lumi complementare, două moduri deplin concordante ale realității esențiale.

Adică, Iulian Paveloiu caută soluții. Intuieste că între o civilizație și o cultură a pădurii și o civilizație și o cultură a templului, trebuie pus semnul mulțimilor incluse. Shakespeare-an și Valéry-an, reunite Nordul cu Sudul, substanțele poeziei sale fiind însetate de orizonturi fictive ca și de altitudini transcendentale. Dar ce este poezia? Este culoare, relief, muzică, rostire, impresie, expresie, artisticitate, armonie, comunicare, arhitectură verbală, desen sensibil, puritate a înțelesurilor, construire a ceea ce inspirația oferă, (sau textul însuși în dezvoltarea lui). „Poezia este literatura redusă esențial la principiul ei activ, curăță de idoli feluri și de iluzii realiste, de echivocul posibil între limbajul adevarului și limbajul creației” (Paul Zarifopol, Pentru arta literară II). Ea este exact ceea ce este: suport metafizic al trăirii de zi cu zi și lăcaș al ființei nemuritoare.

Varietatea ritmului, ruperile de ritm, urmează parcă evoluția sinuoasă a Eului liric. Acest Eu liric

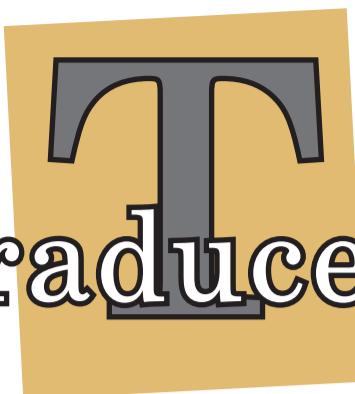
știe de un dincolo ezoteric, spațiu liric unic în care locuiesc tâlcurile absolute ale existentului. Asupra acestora se apleacă poetul modern și ce vede el? Vede mituri ale poeziei moderne: limbajul (Roland Barthes: „Literatura devine utopie a limbajului”); fantezia („De la stăpânirea realului, în esență sa, să-a ajuns, prin Baudelaire, la degajarea de acest real și la afirmarea, ca principiu creator și dinamic al lirismului – a fanteziei, „facultatea producătoare de ireal”); Era tot o manifestare a poetului, dar de data aceasta Arta nu mai vroia să imite Natura, ci s-o depășească, să-i opună o suprarealitate „mai bogată în esențe, tocmai pentru că nu mai era doar ecoul unor date concrete, ci o construcție independentă în spirit” – Ștefan Augustin Doinaș; Orfeu și tentația realului). Mai departe: inconștientul, tăcerea, Ideea egală cu Absența, neantul dublu (al trecutului care a fost și al viitorului care încă nu este); Încreatul (punctul origo încărcat cu toate virtualitățile); tărâmul pierdut, în care poezia își însușește suprema virtute a Ficțiunii. Iulian Paveloiu este familiarizat cu toate acestea și stilul său nu pare obosit de cultivarea lor chiar în exces.

Pentru Iulian Paveloiu, cel dintâi clasicism este cel folcloric („basmul rostuieste minuni”) – exotericul înfățișeză miraculosul sub o formă atenuată – vezi teoria lui René Guenon). Vasile Lovinescu și precizează că în India, până astăzi, și în lumea antică, mitologică, basmul este și era o exteriorizare, afabulare a unor rituale îndeobște secrete, ce se oficiau în sanctuare. Autorul „Momentelor Absolute” sesizează, iată „tainile ezoterice ascunzând Kata-baza și Anabaza vreunui zeu, sacrificiul” în divinis „al Omului Universal, „momentul” primordial când Cerul și Pământul se întâlnesc, etc. Motivul gândirii împrospătate de amintire, aceasta din urmă simțind urmările virtualității originare, ne revelează starea de criză a ființei, mereu în căutarea îngerului său, și de aceea începând să accepte ca singura limbă a durerii: tăcerea, iar Iulian Paveloiu a scris poezie sub acest semn autoimpus, al tăcerii și transfigurării finale.

Uluitor în scriitura lui Iulian Paveloiu, modernismul glisează spre neomodernism, spre metapozie. Depistăm fenomene de inter-textualitate, în sensul că poetul folosește, în compunerile sale, aluzia, referința implicită; de para – și arhitectualitate, în sensul că poetul își precizează textele ca gen, specie: „Contemplație”, „Psalm vegetal”, „Română”, „Idilă”, „Elegie”, „Reverie”, „Meditație”, „Cântec de faun”, „Balada păstorului cântăreț”, „Stanțe”, „Imnul frumuseții”, titlurile furnizând informații po(i) etice despre text și util, de metatextualitate, în sensul că poezia devine metapozie, corpus de arte poetice, implice și explicite; de hipertextualitate, creatorul liric derivând un text din altul, prin imitație sau transformare, în regim ludic, satiric sau serios. Iulian Paveloiu pare să prefere în speță toate cele șase tipuri de hipertextualitate; pastișă, sarja, forgerie, parodia, travestirea burlescă și transpoziția. Indicele de literaritate (poeticitate) al „Momentelor Absolute” este ridicat pe terenul lingvistic-cultural, condiționat de codul estetic. Textul creat de poet își are propriile structuri literale, un alfabet inconfundabil, dar poetul indică și alfabetul genetic al textului, tradiția lui. Caracterul autosemnificant al expresiei poetice se manifestă în aceste împrejurări în stare aproape pură (Cantilena). Iulian Paveloiu își scrie poezia propriu-lui arhetip, adus în text printr-un adevărat labirint semantic și proiectat în transmodernism.

Felicităm, deci, din toată inima, Fundația – Cultural – Științifică „Gheorghe Magheru”, a elevilor și cadrelor didactice de la liceul cu același nume, dar, în primul rând pe Profesorul Inginer Dumitru Bunoiu, care nu mai este printre noi, căci între timp s-a dus să moară puțin pentru curajul pus în recuperarea integrală, ontologic – axiologică, a acestui poet interbelic gorjean, cu totul notabil, de a cărui contribuție, fie și postumă, Școala de Literatură și Spiritualitate Gorjeană nu s-ar fi putut lipsi. Prin Iulian Paveloiu și Nicolae al Lupului, Școala „Columnistă” de Literatură își mai adaugă încă o „cărămidă la o casă” a limbii și poeziei române, ai cărei stăpâni rămân. Eminescu, Macedonski, Blaga, Arghezi, Bacovia, Ion Barbu, Vasile Voiculescu, Sorescu și Stănescu, Cezar Ivănescu, în eternitate.

Ion Popescu Brădiceni

traduceri

Momcilo Mihajlović

În capitalism diferențele sunt sociale, iar în socialism, capitale.

Cei mai mari comuniști au devenit cei mai mari capitaliști, demonstrând și în practică faptul că ideologia lor este cea mai bună.

Crima organizată nu mai este în floare. Acum deja dă roade.

Ministrul și-a dat seama că e înconjurat de hoți. Au dispărut nouă milioane, iar la el e numai unul.

Am primit mită, dar vă rog să luați în considerare circumstanța atenuantă: am și dat.

Ce bestii. Au tras din spital către școală, ucigându-ne lunetistul.

Polițistul care a bătut un cetățean nu va fi concediat, fiind la prima abatere.

Judecata s-a amânat din cauza îmbolnăvirii călăului.

Când am aflat motivul arestării, nu știam dacă trebuie să râd sau să plâng. Poliția m-a ajutat să mă decid.

Am crezut că trăim ca vitele, după ce am văzut un film despre creșterea vitelor în Danemarca.

Dacă aveți câteva secunde libere, v-aș putea relata prima mea experiență sexuală.

Ca să mai uit de grijile cotidiene m-am uitat la un film despre lagărele morții.

În viață anterioară am fost sârb, iar acum sunt pedepsit să fiu la fel.

Dejan Milojević

Am putea hrăni jumătate din Europa și o bună parte a Serbiei.

Va fi pâine pentru toți. Chiar dacă va trebui să o împărțim cu lingurița.

Cea mai puternică armă a noastră este îmbrățișarea frătească.

Sunt pe lume oameni gânditori, ca și noi. Nu numai noi jucăm la ruleta rusească.

Cea mai bună parte a societății este cu noi. Cei laiți nu au arme.

Am dărâmat moscheea, deoarece a violat spațiul nostru aerian.

A murit într-un accident de circulație. L-a călcat un tanc.

Eu nu sunt criminal de război. Meritele mele sunt cu mult mai mici.

♦ Am un alibi ideal. Am fost o victimă.
♦ Avansăm pas cu pas. Nu vrem să cădem în prăpastie.
♦ Televiziunea de stat a informat că în stradă au ieșit peste o mie de demonstranți, ceea ce este adevarat: au fost, o jumătate de milion.

Nu putem intra cu capul în zid. Nu avem un vânt favorabil.

Dragutin Minić Karlo

Și eu iubesc America. Jur pe mama Rusie!

La noi 1 Mai e ziua victimelor tranziției.

Suntem înconjurați de Uniunea Europeană, dar nu ne predăm.

De la revoluția sexuală s-a întors cu o invaliditate gravă.

Cei realizați caută pe Google, cei nerealizați, prin tomberoane.

Dacă lumea ne iubește atât de mult înseamnă că a avut loc o crimă pasională.

Standardul ne omoară iar statistica ne învie din morți.

Dacă e să ne luăm după popii noștri, Sfântul Ioan I-a botezat pe Isus Hristos în jacuzzi.

În ziua de azi perechile interacționează doar pe Facebook. Este cea mai bună metodă contraceptivă.

Trebuie să avem grijă de demnitatea ministrilor noștri. Nu îi putem arresta imediat după ce fură ceva.

Ei spun că ne-au bombardat pentru binele nostru. Ehei, dacă le-am putea întoarce binele!

După masă trebuie să ne spălăm pe dinți. Deci, la fiecare trei zile!

Ninus Nestorović

Poporul poate fi păcălit odată, și încă odată, și încă odată... și niciodată mai mult!

Pe străzile orașului nostru au apărut astăzi 86 de tancuri, care, cu siguranță, îi vor ajuta pe cetăteni să ajungă mai repede acasă.

♦ A murit printr-o întâmplare nefericită. Timpul și locul morții se vor stabili mai târziu.

Fiul meu și-a dat viața pentru patrie, dar patria n-a rămas datoare. M-a ajutat să-mi îngrop fiul.

Dacă turci ar fi citit poezia noastră patriotică, ar fi știut cu cine au de-a face.

N-am intrat, pentru prima oară, într-un război fratricid. Noi suntem o veche familie sârbească.

♦ Sunteți scriitor!? și cui îi scrieți?

Absența martorului este motivată. E în concediu cu plată.

Cerșetorul a luat cu el planul orașului. Caută un loc de muncă mai bun.

Luați, obligatoriu, un cadou pentru doctor. Nu uități: „SĂNĂTATEA VOASTRĂ ESTE ÎN MÂINILE VOASTRE”.

Spiritul este rugat să intre înapoi în sticlă. Îi garantăm dreptul la libera circulație.

Jovo Nikolić

Aceasta este patria strămoșilor noștri. Cei tineri sunt nevoiți să caute în altă parte.

Aici ar putea să te omoare fără motiv. Pentru așa ceva ei găsesc o mie de motive.

Omul a depășit, și evoluția, și revoluția. Din prima și rămasă fără coadă, iar din a doua, fără cap.

Războiul civil este un lucru foarte practic. Deschizi fereastra și îți aperi patria.

Rezultatele luptei sunt foarte vizibile. Oriunde te uiți, e nevoie de renovare.

Nu au murit toți, datorită diplomației. Au supraviețuit cei care au condus negocierile.

America nu mai are un Taur Așezat, ca odinioară, ci unul care sare la toată lumea.

Au descoperit un nou balsam. Acum ne fac răni noi, pentru a putea să-l folosească.

Datoria voastră este să faceți tot ce se poate face. Toate celelalte rămân pe capul nostru.

Am reușit să ne unim gândul cu fapta. Nu mai facem nimic și nu ne mai gândim la nimic.

Dacă va trebui, vom munci degeaba, dar nu vom permite nimănuil să ne exploateze.

Ne-am sincronizat imaginea cu sunetul. Nu putem, nici să-i ascultăm, nici să-i privim.

Cine va dori să aducă atingere libertății noastre va fi pus în fața unei mari dileme: ce să atingă.

Fructele și-au dat examenul de maturitate. Din ele au rămas doar sâmburii.

Doamne, ajută-ne dacă există. Dacă nu există, spune-ne, ca să nu mai tragem speranță.

În traducerea lui Valeriu Butulescu